OLOBUS

Amético **Guerrero de Sousa**

Compoziţie io viitor Cronos

Traducere, posffafá si nofe de *MCABIA* GHITESCU

COSTURA U^ifEHS
Bucureşti
1988

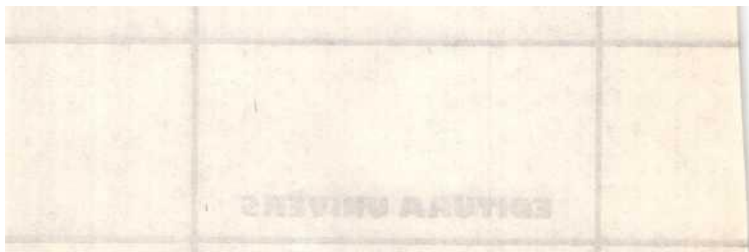
, »

m rm»&M

* **as«»**

COMPOZIŢIE LA VIITOR

Viitorul e bătrîn ca şi Trecutul. Şi, înaintînd spre Viitor, Trecutu-l cucerim !

ANTONIO MARIA LISBOA

1

APARENT NU VA EXISTA nici un motiv ca ascensorul să nu funcţioneze. Uşile se vor închide, . lumina se va aprinde. Şi totuşi, oricît voi apăsa pe butonul al treilea din şirul de zece butoane asemănătoare, liftul va refuza să-mi dea ascultare. Mă voi gîndi să folosesc scările. Dar nu va fi plăcut să urc pe jos trei etaje, deşi nu va atîrna greu valiza din piele albă, în care am vîrît în grabă cîteva obiecte de îmbrăcăminte, trusa de toaletă, hîrtiile care mă însoţesc totdeauna.

Portăreasa va fi împins uşa de intrare în imobil. E o femeie de vîrstă mijlocie, activă, vorbăreaţă, cu slăbiciune pentru noutăţi şi scandaluri. Nimic nu-i scapă din ce se întîmplă pe cele zece etaje ale clădirii : scena conjugală din ajun, aventura sordidă a directorului administrativ, plecările misterioase ale soţiei comandantului. Foiletoanele, oferite cu duiumul la fiecare colţ de stradă, nu-i potolesc, ci, dimpotrivă, îi alimentează gustul pentru intrigi.

Nervozitatea mea, rod al oboselii produse de călătorie şi al surescitării datorate întoarcerii acasă, va creşte o dată cu apariţia acestei fe-

mei încinse cu şorţ, fiinţă **asexuata,** o simpli siluetă vagă, provoeîndu-mi însă constrângere? care însoţeşte întotdeauna prezenţa ei stînje- nitoare, tot mai apropiată, tot mai ostilă, anunţată printr-o uşoară mişcare a aerului, zgomot de paşi, poate chiar un oarecare miros de ceapă, de prăjeală, de detergent.

Pe nesimţite voi face stînga împrejur în aşa fel ca portăreasa să iasă din cîmpul meu vizual şi să pot astfel evita mierosul ei „bu- nă-seara". Cu un gest brusc voi apăsa din nou pe buton, dar gestul va fi perfect inutil deoarece, în ciuda aparenţelor, nu voi mai crede că liftul totuşi funcţionează. Şi, cum de fapt aşa se şi întîmplă, degetul se va retrage, se va îndoi de la falangă : va fi semnalul descurajării, al cedării. Femeia va putea în sfîrşit să-mi adreseze vorba fiindcă o voi asculta cu zîmbe- tul obişnuit, acel zîmbet fals care se dăruieşte de obicei copiilor...

Dar ea nu va urca. Cele trei trepte care ne vor despărţi mi se vor părea o pavăză eficientă faţă de emanaţiile trupului ei şi de albul murdar al şorţului în care îşi ascunde mîinile. Dar uite-o că şi-a descleştat buzele şi a şi început să vorbească :

— Trebuie să trageţi bine uşa dinăuntru, domnule doctor.

Va rosti aceste cuvinte cu un puternic accent din Algarve [1] şi nu voi înţelege imediat sensul lor. Dar, contrar previziunilor, vocea ei nu va trăda surprinderea, falsa veselie. Va fi
mai curînd glasul neutru al cuiva care putea să mă fi salutat chiar în ajun. Iar prefăcătoria se va ascunde mai degrabă sub zîmbetul cu care îi voi mulţumi eu pentru sfat...

Voi mulţumi deci şi voi închide uşa articulată a

[1] **Provincia cea mai meridională a Portugaliei,**

ascensorului, trîntind-o inutil. Mîna dreaptă se va ridica stînjenită, degetul se va lipi de butonul etajului al treilea, unde se află apartamentul nostru. O zvîcnire, un tremur brusc : ascensorul va începe să urce fără zgomot.

Iată-mă aşadar aici, singur în cubul de plastic şi duraluminiu, unde totul e lumină, metal lucios, lemn lustruit. Degetul arătător continuă să apese, dar acum mai uşor, butonul magic, o protuberanţă plastică, rotundă şi gălbuie, cu care buricul degetului aproape se confundă. Minuscule picături de sudoare fac să strălucească pilozitatea mîinilor mele : mîini lungi, osoase, stînga ţinînd strîns minerul valizei, dreapta cu degetele răsfirate pe butoanele etajelor. Dosul lat al palmei, cu vene aparente şi pori ce desenează nenumărate stele, triunghiuri încrucişate şi tangente la vîrfuri, se bifurcă în apropierea butoanelor în cinci degete subţiri cu format de pîlnie, despărţite în trei grupuri : primele două prezintă un smoc de păr, scurt şi des pe falanga întîi, mai lung şi mai rar pe a doua.

Voi sta întors din profil sau poate din semi- profil faţă de exterior, iar obrazul mi se va reflecta în dreptunghiul îngheţat al oglinzii. Nu îi dau atenţie în fiecare zi. Chiar şi dimineaţa, cînd mă bărbieresc, refuz să privesc metamorfoza zilnică, trăsăturile care se accentuează, viaţa care a început să mă trădeze în creţurile mărunte de la coada ochilor. Dar cînd te întorci acasă, la femeia pe care o iubeşti, toate amănuntele devin importante.

Mă voi privi fără îngăduinţă ca şi cum aş vedea în oglindă un chip străin. Şi iată-mă năpădit de idei metafizice, o capră înfometată în faţa privirii indiferente, în faţa formelor cărora tinereţea le-a întors deja spatele. „Cine-i aici lingă tine ?“ Propoziţia e ca un balon : se va umfla, va pluti în creierul meu. Dar curînd se pierde în nori. La asta zău că nu merită să mă gîndesc.

Riduri transversale şi paralele îmi brăzdează fruntea de pe care părul a început să se retragă, lărgindu-i sfera, dîndu-mi un aer de intelectual, de profesor... O mustaţă

neagră, bine tăiată, îmi accentuează trăsăturile, îmi conferă seriozitatea necesară pentru a contrabalansa aerul infantil, care mă enerva atît de ture la optsprezece ani şi care, nici chiar azi, la patruzeci, nu m-a părăsit cu totul. Este o faţă pătrăţoasă, fără o formă bine definită, nici ovală nici rotundă. Oricum, liniile sînt ferme, se ghiceşte o oarecare armonie în proporţii.

Lumina slabă din ascensor îmi va accentua culoarea tenului, culoare mată, rod al soarelui de vară, al iodului marin, al plajelor atît de bîntuite de vînturi şi atît de sălbatice unde

anul acesta, încă de la primele călduri, am început să mă bronzez metodic. Dar oboseala călătoriei se va dezvălui în umbrele, în muşchii încordaţi ai feţei, în ochii încruntaţi, mici, prea apropiaţi de baza nasului. Barba a devenit vizibilă, aspră şi neagră : adevărul e că, deşi m-am ras cu luare aminte de dimineaţă, acum va fi trecut de ora nouă seara.

Fără îndoială că am îmbătrînit puţin în ultimii doi ani, dar Clara se va obişnui cu toate modificările, sau poate că nici nu le va observa. Doi ani pot aduce multe schimbări şi nici pe ea timpul nu va fi cruţat-o.

Liftul se va opri brusc şi mîna liberă va apuca minerul uşii articulate pe care o va împinge cu un zgomot sec ce va răsuna în toată casa. în întuneric piciorul va pipăi palierul, fiindcă ascensorul se va fi oprit cu eîţiva centimetri sub nivelul lui, iar cele două suprafeţe nu se vor afla pe acelaşi plan. Voi muta în mîna stingă valiza ca să am liberă dreapta, ale cărei degete vor aluneca atent de-a lungul peretelui în căutarea întrerupătorului. în beznă totul e dificil şi mă tem să nu confund întrerupătorul luminii cu soneria.

Acum nu voi mai putea da înapoi. Am fost prins în capcana simţurilor, a singurătăţii, a unei dragoste care se încăpăţânează să dăinuie în pofida timpului şi a absenţei. în faţa uşii apartamentului îmi voi spune că aşa am fost de totdeauna : legat de valiza care conţine o comoară, purtîndu-i povara sau sprijinindu-mă

tl

(

de ea. Şi, deodată, totul mi so va părea ireal : palierul, lumina slabă, contactul anodin dintre butonul soneriei şi pielea mea. Am mai trăit acest moment de mii de ori, în

vise fugitive, în viziuni trecătoare. Şi totul va fi haolic în mintea mea, nu voi mai avea timp să ordonez învălmăşeala de amintiri imprecise, de senzaţii suprapuse, fiindcă obiectele pe care le voi vedea, lucrurile pe care le voi atinge vor fi aceleaşi de totdeauna.

Jos, cineva va trînti uşa tare şi în clădire vor răsuna paşii unei femei ureînd treptele de marmură din holul de intrare. Dar din apartament nu va răzbate nici un zgomot, nici cel mai mic indiciu al unei prezenţe.

Pentru ultima oară voi apăsa pe butonul soneriei. Aud un sunet plăcut, două note muzicale ce se succed armonios, două clopoţele care elineheţesc în pieptul meu gol.

Ascensorul va începe să coboare, va trece pe lîngă etajul meu. Înăuntru, pantofii, pantalonii, chipul unui bărbat care mă va privi cu un aer închis, ostil. Clara, pentru nu ştiu ce motiv, a trebuit să iasă şi, dacă ea a fost cea care tocmai a trîntit uşa de la intrare, se va întîlni cu bărbatul acesta. Se vor saluta, bărbatul va avea un zîmbet insinuant, şi, chiar fără să fi schimbat un cuvînt între ei, ea va şti că mă aflu aici. Totul va fi ratat. O întîlnire pe coridor, căutarea cheilor, gesturi pierdute şi inutile, gesturi funcţionale şi nervoase, nu la asta visasem. Vreau ca ochii noştri să se

întîlnească şi, in bucura descoperirii, Sv tem regăsi pasiunea de odinioară. N.

Dar ascensorul, care şi-a început urcarea,\ va opri la un etaj inferior, poate la primul, deoarece, chiar dacă este improbabil ca cineva să-şi fi pierdut timpul să aştepte liftul ca să urce un singur etaj, este evident că a fost foarte scurtă cursa.

Desigur, sperasem să o găsesc pe Clara acasă, dar, dacă absenţa ei mă dezamăgeşte, este adevărat şi că perspectiva întîlnirii mă surescitase prea tare. Singur în casă, voi putea să mă liniştesc, să compun un scenariu diferit, dar la fel de interesant ca şi cel original.

Va trebui să ştiu să aştept. îmi voi folosi cheia proprie. Voi avea timp să mă rad, să fac o baie, să pregătesc chiar o mică cină, dacă s-ar întîmpla să întîrzie. Oricum, mă voi odihni şi mă voi familiariza cu orice mică schimbare pe care va fi făcut-o Clara în apartament, acele lucruri mărunte de care o femeie solitară se ocupă întotdeauna. In fond, poate e mai bine aşa. Poate e mai bine că nu-i acasă Clara.

Mina dreaptă se va afunda în buzunarul corespunzător al sacoului. Degetele vor căuta o legătură de chei din mijlocul cărora o voi extrage pe aceasta : mică, rece, dintr-un metal alb, tăiat în ferăstrău, o cheie obişnuită de tip „yale“. O secundă voi bîjbîi în întuneric pentru că lumina de pe scări se va fi stins. întrerupătorul din vestibul se află chiar la intrare, poate la o palmă depărtare, în stînga

degetului mare apăsînd pe între- îndu-1 să se ridice, în timp ce ară- îgetul mijlociu se sprijină de pe- u-1 pe primul în strădania sa, va nconştient. Şi în lumina care va izbucni brusc parcă s-ar fi întors tot trecutul : aşa, lesne, maşinal, fără efort.

Intr-adevăr, Clara nu e acasă. O voi aştepta.

2

RACHETE VOR EXPLODA ÎN AER, urmate imediat de lătratul cîinilor, şi îmi voi aminti că sîntem în 13 iunie, ziua sfîntului Anton şi prin urmare sărbătoarea Lisabonei.

Iată aşadar explicaţia şirurilor nesfîrşite de maşini, a orelor pierdute la căile de acces. Se poate spune că infernul meu acum a început. Cine ştie dacă serbările populare nu vor fi lămurind şi absenţa Clarei ? Poate că nu a fost strălucită ideea să-i ascund venirea mea. Dar cum să nu cedez ispitei să-i fac o surpriză şi pe urmă, puţin cîte puţin, să-i mărturisesc că de astă dată nu mai e vorba de o simplă vizită, un *week-end*, o scurtă vacanţă, ca în alte ocazii, ci de o întoarcere definitivă ? Să-i vorbesc cu umor, dar şi cu tandreţe, despre anii care ne aşteaptă, acum că mi-am încheiat lucrarea. Vom putea în sfîrşit să avem copilul pe care de totdeauna ni l-am dorit şi care are deja un nume. Faptul că am izbutit să termin cartea a netezit asperităţile felului meu

de a fi, iar bărbatul care se întoarce acum acasă va fi un bărbat nou, plin de bunăvoinţă şi de duioşie.

Dar acasă totul va fi schimbat. Şi cu uimire voi străbate locuinţa, voi deschide uşi, voi examina obiecte niciodată văzute pînă atunci. Apartamentul nu va fi mai puţin agreabil, ci dimpotrivă, Clara a avut întotdeauna gust şi este evident că şi l-a mai perfecţionat în această practică scumpă de redecorare a casei. Schimbările vor fi însă atît de profunde, încît doar cu greu mă voi recunoaşte în noua ambianţă.

Desigur că nu o dată Clara a menţionat, în misivele pe care ni le scriam periodic, entuziasmul ei pentru cîte un bibelou recent descoperit, pentru cîte o piesă de mobilier achiziţionată pe un preţ de nimic... Dar niciodată n-a spus mai mult.

Aceste schimbări mă vor nelinişti. Ca şi cum Clara, modificînd dispunerea mobilelor şi chiar descotorosindu-se de unele dintre relicvele moştenite de la părinţii mei, ar fi vrut să se desprindă şi de mine, de amintirea mea. Cum altfel să interpretez furia aceasta decorativă care a făcut-o să schimbe destinaţia camerelor ? Voi constata bunăoară că vastul nostru dormitor se va fi transformat într-un salon spaţios căruia un sistem de lumini indirecte şi propria sa interioritate îi conferă o ambianţă foarte agreabilă. Dar totodată şi un oarecare aspect de acvariu... datorat luminii filtrate prin frumosul vitraliu de la marchiză,
cu care acum salonul comunică direct. Cit despre fostul salon care a devenit dormitor, va trebui să admit că nu este dezavantajat prin schimbarea destinaţiei, deşi pe de altă parte e adevărat că a pierdut ceva din intimitatea aceea specială în care, după ce Clara pleca la serviciu, îmi plăcea atît de mult să zăbovesc dimineaţa, lucrînd în pat, dacă în ziua respectivă nu aveam cursuri ori erau programate abia

după-amiaza.

Remarcabil va fi glasvandul cu care Clara a închis veranda. Mă voi aşeza numai ca să-l contemplu, ceea ce va constitui un bun exerciţiu de relaxare. Lumina zilei va slăbi şi culorile ochiurilor de sticlă se vor întuneca sau dilua în funcţie de unghiul din care le voi privi : verde-măsliniu, violet, albastru-antracit, bleu deschis, galben-auriu. Vitraliul cel mare se va putea considera împărţit în trei : cele două extreme cu tonalităţi mai închise decît partea centrală, luminată de patru geamlîcuri do un galben cristalin dispuse precum coada Carului Mare, pe rugozităţile cărora lumina se difuzează în penaje concentrice de aur pur. Aparent nu există nici o simetrie în dispunerea culorilor, dar cu o oarecare atenţie voi putea desluşi un tîlc în aranjarea lor, un plan prealabil, devenit acum evident. într-adevăr, nu există îndoială că violeturile sînt astfel dispuse încît să formeze o cruce culcată. Descoperirea acestei simetrii va conferi brusc o semnificaţie întregului vitraliu şi această descoperire îmi va produce bucurie, dar va trebui
să constat în acelaşi timp că, paradoxal, lip- sindu-1 de mister, îl voi priva şi de o parte din frumuseţe. Dar acum îmi va deveni limpede că toate culorile au fost aranjate în funcţie de crucea culcată. De pieirea treptată a luminii beneficiază violeturile şi galbenurile care, atunci cînd se vor aprinde becurile, vor dobîndi strălucire şi relief.

Dacă mă voi scula de pe divan, voi reuşi să mai văd un colţ din cerul albastru de rămas- bun al acestei zile deja trecute în odinioară, prin geamurile mai luminoase ale verandei, şi poate chiar cîteva din plantele grădinii publice în partea dinspre răsărit unde, la ora asta, se vor mai fi jucînd copii.

Va fi neîndoios o mică operă de artă, acest vast vitraliu prin care Clara va fi înlocuit vulgarele geamuri glisante ale

verandei, ascunzînd astfel vederii imaginea deprimantă a acelui patio de jos, din partea opusă grădinii publice. Acum, ca să-l poţi vedea, va trebui să te duci să priveşti prin geamlîcurile uşii de la scara de serviciu. Dar nu asta voi face eu în primele minute după întoarcerea acasă.

Cu un pahar mare cu whisky în mînă, voi prefera să mă gîndesc la Clara. In timpul zilei, îi va plăcea să se aşeze pe divanul acesta citindu-şi cartea interminabilă, ascultînd muzică în surdină, uneori punîndu-şi cartea în poală : „Pariez că e Brahms“, declarîndu-mi acest lucru cu un aer sfidător, iar eu voi spune că nu, nu e Brahms, numai ca să o văd cît de caraghios de vanitoasă va fi cînd vocea crainicului nc va informa că ca a cîştigat „pariul“...

Niciodată n-am înţeles prea bine spiritul ei de competiţie. Dar adevărul e că de fapt această competitivitate a îmbogăţit-o, transformînd-o, din mica secretară fără pretenţii pe care o cunoscusem, într-o femeie destul de cultivată. N-o crezusem capabilă să progreseze atît de repede. Aproape că m-a şi speriat. Profesorul, depăşit de discipolă... O discipolă inteligentă, ce-i drept e drept. înzestrată cu acea formă de inteligenţă nemijlocită, intuitivă, pe care eu n-am avut-o niciodată... Cultura dobîndită de Clara a devenit pînă la urmă un dat nou în relaţiile dintre noi. Nu a fost uşor să pierd o ascultătoare sigură, şi trebuie să mărturisesc că, în locul criticii neîndurătoare pe care mi-o aplica ea la un moment dat, am tînjit adeseori după aprobarea promptă din primele timpuri, cînd eu eram un mic geniu şi ea o admiratoare necondiţionată... Cum de am putut să fiu atît de meschin în trecut! Din fericire aceşti doi ani de despărţire au schimbat multe.

Poate că va fi momentul să mă duc la bucătărie să văd dacă voi găsi ceva de mîncare. Clara nu poate să întîrzie, dar îmi va fi cam foame şi, ce dracu, trebuie să mă adaptez

repede la casa asta „nouă“. Nu voi permite nici celui mai mic resentiment să umbrească bucuria reîntîlnirii noastre.

Schimbările vor fi vizibile şi în bucătărie, astfel că doar cu greu voi reuşi să-mi amintesc înfăţişarea ei anterioară. Va fi desigur o bucătărie modernă şi funcţională, cu plan de lucru şi colţişor pentru odihnă. în primul se va afla toată aparatura electrocasnică, ascunsă în dulapuri prinse în perete. în colţul pentru odihnă va fi un scaun mare din nuiele împletite cu spătar înalt şi înclinat, sub o etajeră pe care o plantă de interior *(Chiorophytum comosum ?* — în orice caz, o liliacee) îşi va întinde frunzele spre lumina care pătrunde prin fereastra înaltă şi îngustă de la care ar mai fi posibil să urmăreşti, jos, cum se desfăşoară viaţa în comun a locatarilor din patio.

Iată-i adunaţi în jurul unui grătar pe care frig sardele. Mai tîrziu va urma tradiţionalul cîrnat prăjit şi se va aranja spaţiul pentru focul sfîntului Anton, peste care vor sări băieţii şi care va lumina noaptea dinspre partea aceea.

Cînd Clara se va aşeza aici (dar ce feluri de mîncare deosebite o vor determina să-şi piardă timpul în bucătărie ?) şi va privi pe fereastră spre etajele superioare ale clădirii din faţă (aşezată nu va putea urmări viaţa din patio ; pentru asta va trebui să meargă să-şi lipească fruntea de geam sau poate chiar să se caţere pe o banchetă), timpul va trece atît de repede încît numai soneria ceasului electric, pus pe o măsuţă de colţ lîngă o glastră cu trandafiri foarte proaspeţi, fără îndoială aduşi chiar în dimineaţa aceea, făcînd-o să tresară, o va împiedica să fiarbă ouăle prea tari sau să lase orezul să se prindă de fundul cratiţei...

Şi bănuiala absurdă, îngrijorarea Vaga şi iraţională care m-au cuprins cînd, intrînd în casă, m-am trezit faţă în faţă cu metamorfoza ei, se vor risipi acum, deoarece bucătăria a fost evident aranjată pentru a corespunde nevoilor unei perechi pe care de a avea un copil. Bucătărie pentru o

familie, iată ce va fi.

Pe masa din mijloc, o farfurie cu resturile unui biftec îmi va arăta că a luat prînzul acasă şi că nu s-a mai înapoiat după-amiază, pentru că, dacă s-ar fi întors, ar fi strîns farfuria şi celelalte. Scurtul interval de o oră şi jumătate de care dispune pentru prînz nu îi permite să se dedice unor treburi casnice mai temeinice. Astăzi pesemne că a întîrziat mai mult ca de obicei, pentru că nici măcar nu a avut timp să strîngă masa.

O voi face în locul ei. Gesturile uşoare de a aşeza farfuria în spălătorul de vase, de a pune sticla cu vin în frigider, mă vor ajuta să mă simt la mine acasă. în realitate, oricît de ciudat ar părea, încă nu mă va fi părăsit pe de-a-ntregul senzaţia vagă şi stînjenitoare că sînt un intrus.

De ce oare nu m-o fi informat Clara niciodată despre aceste schimbări ? Dorinţă de a mă surprinde ? De a-şi arăta independenţa ? Dar eu nu am fost un soţ dominator, dimpotrivă, eram drăguţ şi înţelegător, deşi găseam firesc să-mi impun părerea în chestiunile de specialitate. Ce dracu ! La urma urmei sînt profesor universitar, critic de artă... Ea îşi avea domeniile ei. întotdeauna i le-am respectat.

Iar căsătoria noastră a fost un succes. Cînd mi s-a părut că percep unele semne de dezagregare, i-am propus o despărţire temporară. Oh, nimic special. Eu voi accepta contractul oferit ca să predau la Universitatea din Minho şi voi profita de asta ca să-mi termin doctoratul. Poate că voi găsi chiar şi ambianţa necesară să scriu ceva mai interesant... De ani de zile doream să scriu un roman... Prin urmare, voi lipsi doi sau trei ani. Răstimpul necesar ca să-mi termin teza, ca să redactez romanul. Dar nu vom pierde niciodată contactul unul cu celălalt, deşi vom evita telefoanele şi scrisorile inutile. Simţeam nevoia unei lungi reîntâlniri cu mine însumi. Nimic anormal, deci. In rest, ori

de cîte ori va fi posibil, voi veni să petrec cu ea cîte un sfîrşit de săptămînă, cîte o mică vacanţă. Clara nu va putea să nu înţeleagă şi să nu accepte propunerea mea. Şi a făcut-o, deşi la început nu s-a lăsat prea uşor convinsă.

După inspectarea bucătăriei, mă voi întoarce în salon şi mă voi aşeza pe canapeaua verde. Mi se va părea că înţeleg raţiunea modificărilor observate. Preferind camera mai însorită drept dormitor, Clara va fi dorit să simtă soarele încă de dimineaţă, cînd se va scula din patul ei solitar pentru o zi lungă de muncă, întotdeauna s-a plîns că fostul dormitor era prea întunecos fiindcă, îndreptat spre mare, soarele îl încălzea abia la începutul după-amie- zii. Nu mă voi îndoi prin urmare că totul este normal, la fel ca înainte. Clara se va înapoia

curînd. Mă va găsi aşteptînd-o, zîmbitor, puţin obosit de călătorie, dar pătruns de euforia întoarcerii. O şi văd în mintea mea des- chizînd uşa, intrînd în salon, scoţînd un mic ţipăt speriată, de surpriză, de bucurie. Şi mă voi opri locului ca s-o văd cum se apropie, să-i contemplu chipul, părul negru, să-i însoţesc umbletul. Şi braţele care se întind spre mine.

3

A FOST O VREME cînd viaţa noastră era o succesiune de momente fericite : dimineţi vestitoare de zile semnificative, zile petrecute la universitate în aşteptarea sfîrşitului după- amiezelor care ne vor reuni pentru seri de neuitat. Imaginaţia şi bunăvoinţa nu ne lipseau. Cît timp a durat acea perioadă ? Doi, trei ani ? Dar entuziasmul iniţial e greu de menţinut. Ne-am deprins atît de mult cu fericirea că ne-am plictisit de ea.

Clara îmi apăruse la momentul potrivit : în perioada de deprimare care a urmat după întoarcerea din Africa, atunci cînd mă detestam că nu am ştiut să mă eschivez de la război şi eram pătruns de acea atroce senzaţie că sînt mort, în timp ce pe străzi, sau pe cîmp, muncind, suferind, iubind, ceilalţi continuau să trăiască. La fel ca pentru atîţia alţi tineri, Africa a fost pentru mine mai ales un exil şi un mormînt, o lungă şi dureroasă aşteptare bifată zilnic din calendar.

în primii ani de căsnicie am fost intr-adevăr un bărbat fericit. Ieşeam puţin, şi astfel m-am putut dedica acelor cursuri care îmi lipseau ca să termin facultatea. Intr-o perioadă relativ scurtă, dînd cîte un examen pe lună, am realizat ceea ce, în împrejurări normale, mi-ar fi luat de trei sau patru ori mai mult timp, dacă aş fi avut curajul să o fac. Pentru asta îi sînt recunoscător Clarei. Au fost anii minunaţi ai căsniciei noastre. Ani de soare şi trandafiri... Pentru că între timp Clara descoperea că este poetă ! Fără îndoială că avea o neobişnuită uşurinţă de a crea imagini şi a îmbina cuvintele, ca în joacă. Din dezordonata erupţie de versuri în vrac de atunci a rămas puţin ; dar din lecturile efectuate în comun, din stimulatoarele noastre convorbiri despre natura poeziei a ieşit pînă la urmă revelaţia : Clara avea talent. Ce mai urma să se în- tîmple ? *)*

Aşezat pe canapeaua verde din salon, în timp ce o voi aştepta, cu rumorile nopţii de sărbătoare pătrunzîndu-mi prin fereastra pe care o voi fi deschis-o ca să răcoresc apartamentul, îmi voi aminti de ciudata barieră care s-a ridicat deodată între noi. Ceea ce scria ea era atît de diferit de conceptul meu de poezie, încît confruntarea a devenit inevitabilă... Unul din noi nu avea dreptate.

A fost destul de neplăcut. Dar ce seri interesante petrecuserăm cînd, interzicînd televiziunii să ne pătrundă în casă, ne refuzam mediocrităţii şi căutam, fără angoasă dar cu
umor, o distracţie diferită ! Cum pot să numesc distracţie acest lucru ? Ceea ce căutam noi era o fotografiere a fericirii noastre pentru viitor, o reţinere a timpului în cuvinte, poate construirea unui zid între noi şi moarte, mai ştiu şi eu !

Epoca aceea trebuie neapărat reînviată. Acum, că ne-am deprins să trăim cu divergenţele noastre, nici o piedică

nu se va mai înălţa în faţa unei camaraderii ideale. Sîntem suficient de lucizi pentru asta. Mă simt reîn- tinerit şi cu energii acumulate în toată această lungă perioadă de solitudine. Despărţirea şi-a dat roadele. Trebuie să i le aştern Clarei la picioare.

4

PE CREMA DE BĂRBIERIT, lama va trasa brazde paralele sub care se va ivi pielea feţei, netedă, albăstruie. Mă bărbieresc totdeauna după acelaşi ritual: mai întîi gîtul, cu gesturi lungi, sigure, pe urmă obrajii, bărbia, şi aici mişcările devin scurte şi rapide, într-o necontenită întoarcere la punctul de plecare. Doar la sfîrşit mă ocup de mustaţă, care necesită o atenţie specială.

Rasul mi-a fost totdeauna neplăcut : am pielea fragilă, perii aspri. Dar obişnuinţa, pudoarea excentricităţii mă fac să repet zilnic monotona operaţie. Briciul de bărbierit mi-a provocat mereu o secretă teroare şi nu am avut
niciodată Vocaţia aparatelor electrice. Doar vulgara lamă îmi convine, dar trebuie să fie nouă şi impecabilă. La fel, nu pot să lucrez în dezordine sau zgomot, şi chiar ca să fac ciorna unei simple scrisori îmi trebuie o foaie de hîrtie nouă.

Mă întreb dacă productivitatea mea redusă nu ar fi trebuit să fie pusă pe seama acestui exagerat simţ de perfecţiune. Clara nu înţelegea asta şi nu o dată i-a dat alte denumiri : incapacitate de definire, sau, pur şi simplu, lene...

Sînt un bărbat sentimental, care pare să zîmbească doar dintr-o parte. Colţul stîng al buzei superioare se ridică, o linie se accentuează, mai profund în stînga decît în dreapta, pornind de la nări şi pierzîndu-se înainte de a atinge

porţiunea de piele şi muşchi de la comisurile gurii; concomitent se formează o gropiţă în mijlocul obrazului stîng şi un număr de cutişoare în jurul ochilor. Nu par să surîd decît dintr-o parte, dar o fac ori de cîte ori mă gîndesc la Clara : un zîmbet ghicit mai degrabă din destinderea muşchilor, plisarea pielii, decît din strălucirea privirii. Şi totuşi, un zîmbet plăcut: dacă mai dăinuie în mine ceva din copilul de altădată, în zîmbet se observă acest lucru. Un copil scotocitor al nopţii, dar temător de întuneric.

Voi scoate dopul de bachelită de la chiuvetă, trăgîndu-1 de lanţul nichelat de care este prins (va trebui să depun un oarecare efort pentru că, din pricina presiunii apei, dopul va opune rezistenţă încercărilor mele de a-1 disloca), şi apa va începe să coboare, mai întîi cu un zgomot concav, bolborositor, apoi în tăcere. Dar va scădea destul de încet : dintr-un motiv oarecare ţeava nu va permite o scurgere normală. îmi voi da seama atunci că o bucăţică de hîrtie din învelişul lamei de care m-am servit a căzut în chiuvetă şi a rămas prinsă în barele metalice ale sitei. Mă va enerva neglijenţa mea. De obicei sînt meticulos în lucrurile mărunte de acest gen. Am grijă să pun totul la locul său, gunoiul în căldare, cărţile pe rafturi şi biletele de autobuz în recipientul respectiv de la uşă. Mă mîndresc cu acest simţ al ordinii şi mă necăjeşte lipsa de atenţie a celorlalţi. Micile mele conflicte cu Clara, în perioadele de criză, s-au iscat şi din asemenea fleacuri. Aceşti doi, trei centimetri de hîrtie vegetală pe care îi voi scoate din fundul chiuvetei şi-i voi ţine în mînă vor ‘forma o breşă în certitudinile mele, în auto- încrederea mea.

Voi atîrna pe bara de lîngă chiuvetă prosopul cu care

mi-am înconjurat gîtul şi voi începe să-mi curăţ maşina de ras, Gilette. Nivelul apei va fi scăzut acum, iar lichidul va do- bîndi o mişcare aparent mai rapidă. Vor deveni foarte vizibile cercurile concentrice din jurul deschiderii canalului, nerăbdătoare parcă să piară, dar obligat fiecare să-şi aştepte rîn- dul. Scurgerea se va produce cu o mişcare retrogradă şi mă voi întreba dacă nu cumva chiuveta se află pe o suprafaţă neînclinată, deoarece inconştient voi atribui mişcarea directă apei care dispare în ţevi. în Africa, în emisfera sudică, cel puţin, aşa era. Sau poate că nu, poate că toate acestea sînt exact pe dos şi chiuveta nu are nici o înclinare. în rest, din Africa nu mai păstrez decît puţine amintiri. Mirosul pămîntului, luminozitatea, stelele erau diferite. Stelele erau ciudate şi glaciale şi acolo am învăţat să evit să mai privesc cerul, din ziua cînd m-a cuprins o stranie ameţeală, ca şi cum eu m-aş fi aflat în înălţimi şi bolta cerească ar fi fost fundul unui puţ imens în care puteam cădea în orice clipă. în Africa, aşadar, am învăţat să convieţuiesc cu singurătatea. Ea face parte in- tegrantă din destinul meu. Ceilalţi, chiar şi cei pe care îi iubesc, nu vor putea să fie pentru mine decît nişte obiecte de observat : trebuie să le captez gesturile, să le analizez mişcările, să le studiez ticurile. Nu mă seduc misterul, intrigile, psihologiile : mă atrage numai obiectul în sine. Dispreţuiesc tot ce îmi poate aminti de o şaradă : mă interesează numai concretul, stabilul, existenţa fără nimic înăuntru — doar o formă, o culoare, un sunet şi poate puţin mai mult. Fiindcă în asta constă frumuseţea, şi ea n-are nevoie de podoabe.

Dar cum să împac cerinţele a ceea ce socotesc că este vocaţia mea cu etica relaţiilor umane ? Cum să-mi permit

a-i folosi pe ceilalţi drept cobai ?

3

VÎNTUL SUSURA UŞOR în coroana copacilor, un fîlfîit nedesluşit, care scade în intensitate pînă cînd aproape încetează. Şi totuşi tăcerea nu se instalează niciodată definitiv, deoarece imediat se stîrneşte o nouă rafală dinspre stînga, mişcînd crengile, frunzele, răzleţindu-le, strecurîndu-se în interstiţii, silin- du-le să se atingă una de alta. Vîntul de nord, după ce a foşnit prin coroanele copacilor din stînga mea (şi mai ales în pomul lîngă care stau aşezat), trece, fugitiv, monoton, la copacii din dreapta care, de altfel, sînt mai firavi şi mai îndepărtaţi. Astfel foşnetul care-mi vine din dreapta este înăbuşit — dar mi-a plăcut să urmăresc vîntul cum trece din copac în copac, cum îşi pierde treptat din putere pe măsură ce atinge pomii din dreapta şi se pierde prin frunzişul lor, spre a creşte apoi atunci cînd o nouă rafală se izbeşte de primii arbori dinspre nord, aliniaţi în lungul cîmpiei.

Se produce astfel un soi de stereofonie pentru a cărei audiţie nu sînt bine centrat. Mişcarea sunetului, diferenţele de intensitate între o parte şi cealaltă, între copacii de aici şi cei de acolo, îmi dau iluzia că mă aflu în mijlocul unei mari orchestre care imită vuietul mării. în realitate însă, vuietul mării e mai grav, mai profund. Curgerea prin spaţiu a vîn- tului, trecînd din copac în copac, este totuşi asemenea unui du-te-vino al valurilor.

Aşezata lîngă mine pe iarbă, Clara citeşte, cu capul aplecat peste carte, ochii ei par- curgînd cu o atenţie forţată pagina, cu o concentrare prea vizibilă ca să fie autentică. O îngrijorează nepăsarea mea, tăcerea mea. îşi imaginează pesemne că mă îndepărtez de ea ca să mă refugiez în lumea mea interioară unde ea nu are acces, o lume alcătuită din nepăsare — o lume puţin prefăcută, făurită din dorinţa de a-i crea o oarecare nesiguranţă în legătură cu dragostea mea (frumos cuvînt !). M-am înapoiat de curînd din Africa şi mi-e sufletul bolnav. Totul mă plictiseşte şi mă enervează. Ce reprezintă oare simţămintele acestea în comparaţie cu moartea şi cu laşitatea ? Nu-mi mai pomeniţi de coduri etice. Orice lucru care îmi va face plăcere (dar ce-mi va mai putea face plăcere ?) va fi bine venit. Iar restul aproape că nu contează.

între timp o iubesc pe Clara, o mică secretară căreia într-o după-amiază, nu ştiu de ce, i-am strîns mîna în întunericul unui cinematograf, fără ca pentru asta să fi primit o palmă... Lîngă ea lucrurile au prins viaţă cu adevărat, şi cred că am descoperit pînă la urmă izvorul de inspiraţie pe care de atîta amar de ani îl căutam. Ea va deveni mobilul speranţei mele. Mă voi salva, mă voi salva prin dragoste. Frumoasă temă. Clara va deveni pentru mine esenţa reală, anume : salvarea — prin dragoste — a unui bărbat condamnat la eşec de mediocritatea mediului înconjurător. Sau despre faptul eă în acest colţişor liniştit şi mărunt mai există încă speranţă...

îmi trec braţul drept pe după umerii ei. O strîng discret lingă mine. Ea nu reacţionează şi mina mea stingă îi mîngîie braţul gol. Poate pentru că în după-amiaza cu cinematograful s-a dăruit cu prea multă uşurinţă, Clara se arată acum o femeie dificilă, nepermiţîndu-mi nici măcar să o sărut. Sîntem astfel în plin joc. Ca s-o cuceresc voi fi silit să recurg la metodele uzuale şi la puţină inteligenţă, chiar dacă va trebui s-o combin şi cu ceva şiretenie. Iată că ea îmi respinge acum mîngîierea şi,

zîmbind, îmi dă mîna la o parte. Degetele mele se încleştează nervoase în iarbă. Ce fac eu aici, bucolic instalat pe o cîmpie unde pasc vaci în depărtare ?

închid ochii, mă cufund în imagini pe care le născoceşte creierul meu şi încep să construiesc fraze din capitolul care va cuprinde această scenă cu Clara... Ce se va fi întîmplat cu Clara cînd cartea va fi încheiată ? Dar iubesc prea mult literatura pentru ca asta să mă preocupe.

în acest moment mă plictisesc pur şi simplu, aşezat pe iarbă, ascultînd cum foşneşte vîntul în coroanele copacilor. îmi retrag braţul de pe umerii Clarei, mă culc şi îmi aşez mîinile pe stomac. Respir adînc. Poate voi reuşi să adorm (culmea indiferenţei !). Dar simt o mireasmă de flori, adusă de vînt, în timp ce, aproape şi desluşit, se aude lătratul unui cîine. Vîntul îmi mîngîie faţa şi înţeleg deodată că parfumul florilor dc cîmp îmi va rămîne de acum înainte asociat cu imaginea Clarei şi că, ori de cîte ori îl voi simţi, îmi voi aminti foarte acut de ea. Poate şi puţin îndurerat.

In acest moment, un biet bărbat, ţinîndu-şi cu mîinile larg deschişi ochii roşii de oboseala călătoriei, se va privi în oglinda din baia unui apartament unde, deşi e al său, se socoteşte un intrus. Rememorarea bărbatului care am fost mă face să fierb de mînie, şi anumite imagini din trecut acţionează asupra mea ca amintirea unei palme încasate.

întins pe nisip, întredeschid pleoapele şi observ cum Clara se uită la mine cu duioşie. Cînd surprinde privirea mea, întoarce capul repede şi începe să răsfoiască revista pe care şi-o adusese pe plajă. Iar eu simt că am cîştigat un punct. Am prins-o în flagrant delict de contemplare mută şi reverenţioasă, lucru grav pentru o domnişoară. Trebuie să profit imediat de acest avantaj. Voi începe prin a-i vorbi. înainte de a trece la

acţiunea propriu-zisă. îi voi vorbi despre lucruri anodine, cu un ton indiferent, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Ea, simţindu-se în inferioritate, va trebui să-mi răspundă. Şi răspunsul ci nu va putea să fie decît sec, puţin amabil. îi vorbesc de căldură. Nu răspunde. Pe urmă îi vorbesc deschis despre mine, fără pudoare, fiinţă adormită în peisajul marin spre îneîntarea sirenelor... O văd cum îşi pierde răbdarea.

— în peisaj, în peisajul acesta... eşti elementul cel mai neînsemnat, spune ea, răsfoind nerv.oasă revista.

Mi-am atins ţinta, aşa cum prevăzusem. Dră- cuşorul meu pervers şi ipocrit este infailibil. O clipă nu răspund. O las să fie stînjenită de tăcerea mea, să se simtă vinovată de asprimea vorbelor ei. Ştiu că mîndria o va împiedica să-şi ceară scuze. împăcarea trebuie să vină din partea mea, mărinimos iertător... Tăcînd, îmi apropii braţul de ea. Instinctiv degetele ei le caută pe ale mele. Mîinile noastre se strîng, la fel ca în urmă cu cîteva zile, în întunericul unui cinematograf.

Deprimarea mea cedează puţin. Poate că, la urma urmei, Africa nu contează chiar atît de mult. Aroma algelor, imensitatea mării, bătaia inimii mele : în toate acestea se află Clara, [2] alt bărbat. Dar, stînd aşa singur în apartament, după

2

PE STRADA VA TRECE un grup gălăgios de scandalagii. Va fi mai bine de ora zece şi serbările Sfîntului Anton vor începe să se înteţească. Jumătate din oraş se va scurge în acest moment spre cartierele populare şi spre străzile din Baixa, ca să vadă parada.

Mă voi simţi profund însingurat şi umilit. De ce nu e Clara acasă ? Lingă ea toate întîm- plările din trecut îşi pierd consistenţa şi numai prezentul contează. Florile de cîmp de odinioară au pierit demult, iar eu sînt în sfîrşit

mai bine de o oră de aşteptare, voi avea impresia că aripi de corbi îmi ating obrajii. Oroarea egoismului meu va putea fi răscumpărată doar cu o dureroasă penitenţă. Pe vremuri, timp îndelungat am fost obsedat de murdărie. Niciodată nu mi se părea că am mîinile suficient de curate, mi le spălam aşa de des încît pielea începuse parcă să se resimtă de atîta frecat... Pe atunci aveam obiceiul să port mereu asupra mea o bucăţică de săpun, acum parfumul lui îmi readuce de asemenea trecutul, mi-o readuce pe Clara. Clara care, prin absenţa ei, într-un fel mă va fi părăsit deja. Oare unde să fie ? Poate cu un grup de colegi, ciugulind bunătăţi în aer liber, prin Alfama[3]. Sau poate la mama ei (dar acolo nu voi telefona !). Nu voi avea nimic altceva de făcut de- cît să aştept. între timp mă voi duce să fac o baie. O baie lungă mă va înviora şi calma, va pune lucrurile la locul cuvenit, în perspectiva lor exactă şi banală.

Curgînd în fundul căzii, apa va produce un zgomot concav, monoton, închis în el însuşi, dar care apoi se va precipita într-un ritm cres- cînd, vesel, şi se va înăbuşi apoi din nou. Atingînd fundul căzii, apa va ţîşni lateral, se va îndepărta de punctul unde a căzut, desenînd astfel o figură largă, un cerc imperfect şi In permanentă schimbare, îngustîndu-se pînâ ia dispariţie cînd fundul va ajunge să fie complet acoperit. în jurul jetului de apă vor dansa bulele, mai mari în centru, minuscule şi versatile la periferie, lovindu-se unele de altele, dispă- rînd în fund, revenind la suprafaţă, tinzînd însă mereu să se apropie de coloana de apă iniţială. în repaus, apa nu va atinge pereţii căzii la acelaşi nivel. Va desena o linie frîntă, la fel ca trăsătura de început a unui copil nervos. Nici suprafaţa nu se va putea considera perfect plană : ea se va rotunji la bordură, iar lumina va arunca asupra golfurilor, a fiordu-

---

[3] Cel mai vechi cartier al Lisabonei, situat între Tejo şi 2idurile cetăţii, relicvă vie a oraşului de altădată.

leţelor imaginare un luciu strălucitor, alb şi pur.

O floare enormă va răsări, deschisă, din apă. O floare nemaivăzută, dar sigur imaginată, formată din picături dănţuitoare, schimbătoare, vesele, jucăuşe, într-un du-te-vino de-a v-aţi- ascunselea cu privirea mea. O preafrumoasă floare umedă ale cărei petale vor fi călcate de piciorul meu gol.

Clara se iveşte din apă ca o floare deschisă, picurătoare. Şi mă cuprinde acea duioşie specială alcătuită din mine însumi, din propria mea esenţă, pe care doar ea reuşeşte să mi-o trezească. Spatele îngust, sînii mici, şoldurile care se lărgesc imediat sub talie, încadrîndu-i şalele unde îmi depun buzele — toate acestea fac parte dintr-o frumuseţe atemporală, care se găseşte în propria mea fiinţă. Prosopul de baie, alb, pluşat, garnisit cu albastru, poate cu violet, înfăşoară acest trup pe care-1 voi îmbrăţişa, anihilat de dorinţă, umilit pentru .că actele, gesturile îmi aparţin doar în al doilea rînd. Mă înclin peste el şi reflectez, reflectez că o iubesc pe femeia asta cu o intensitate care mă depăşeşte şi mă reduce la starea de sclav, dar că, iubind-o astfel, o iubesc de fapt chiar pe ea : ceea ce îmi trezeşte dragostea — mersul, chipul, privirea ei — sînt doar puncte de referinţă pentru un călător care soseşte de departe şi caută ceva esenţial ce nu poate găsi nicăieri, fiindcă rezidă în el însuşi.

Trupul Clarei este o linie sinuoasă şi niciodată încheiată, o linie rotunjită la şolduri, la piept, la gît şi la pulpe, dar fără alte limite decît cele impuse de propria mea imaginaţie : o linie asimetrică faţă de cea pe care, distrat acum, o voi mîngîia cu mîna dreaptă, desenînd în apă fără să desenez forma ei fizică, precum un copil care-şi imaginează o floare.

Nu mă voi pierde în metafore. Nu voi face altceva decît să rîd. Mă voi cufunda în apă. Şi deodată cada, mai îngustă spre cap decît spre picioare, va avea pentru mine, acum cînd o

descopăr, călduţă şi netedă, forma unei urne vii şi încîntătoare. Apa îmi va acoperi picioarele, trunchiul, iar una din mîini (cea care nu e aşezată pe coapsă) va mîngîia pîntecele impalpabil al acelei ape în care acum îmi voi uita limitele, greutatea, consistenţa trupului. De după perdeaua de plastic, pe care voi fi avut grijă să o trag ca să nu stropesc pe jos, lucrurile simple din jurul meu se vor împăr

tăşi cu mine din aceeaşi intimitate, din aceeaşi singurătate.

Afară, desigur, totul este schimbat. Dar dacă pe Clara abia o voi mai putea recunoaşte în interiorul acesta, există lucruri în apartament care mi-o vor face prezentă. Nu a putut schimba plafoanele, pereţii, luminile, zgomotele din imobil şi de pe stradă. Dacă, modificînd ambianţa în care am trăit împreună, Clara a intenţionat să-mi spună ceva (lucru ce va părea însă absurd), nu a ţinut seama de ceea ce este imuabil. Nu a ţinut seama de timp şi nici de sufletul obiectelor. în apartament totul va fi diferit, dar totul va fi identic.

Aşteptînd-o pe Clara voi profita de ceea ce absenţa ei a lăsat neschimbat. [4]

4

LA ORA UNSPREZECE, mai mult ca să omor timpul decît de foame, mă voi decide să mă duc la bucătărie să-mi pregătesc o mică gustare. Ouă ochiuri, şuncă, ce se va găsi. Va trebui să întreprind ceva împotriva oboselii şi a unei anume disperări, deoarece absenţa Clarei va începe să mi se pară anormală. Dar la ora aceea însăşi propria mea dragoste va începe să mi se pară lipsită de consistenţă şi ireală. Cum e posibil ca, după zece ani de viaţă conjugală, la vîrsta mea, cu experienţa mea, cu scepticismul meu, să mai cred în dragoste ? Nu va fi fost iluzorie senzaţia de frustrare în

Oafe ârh trâit in ultimul timp ? Cum poate Uîî bărbat să se lase anihilat de un sentiment ce nu-1 priveşte decît pe el, într-o lume unde există oameni care se devorează din necesitatea primară de^a ucide foamea ? Ce valoare are tema asta a mea într-o ţară fără canalizare ?

Înainte de a lua ouăle, voi lăsa apa să-mi curgă pe mîini şi mi le voi freca puternic ca pentru a-mi şterge o pată. Nu pentru că mi-ar fi teamă de microbi sau de moarte, ci fiindcă apa mă seduce, cu prospeţimea ei şi cu tot ceea ce poate conţine ca semnificaţie obscură. Ea va fi unul dintre firele conducătoare ale naraţiunii din capul meu şi în care voi juca neapărat rolul personajului principal. Şi Clara, evident. Şi apartamentul, acum golit de obiectele pe care să-mi pot odihni amintirea, dar din ai cărui pereţi va picura sîngele unor vremi încă atît de vii în creierul şi în carnea mea. Timpul, în care chipul Clarei dobîndeşte dimensiuni de mit, iar viaţa noastră se reflectă ca într-o oglindă cu o mie de faţete. Şi noaptea, bineînţeles : mai ales noaptea. Noaptea populată de sunete şi fosfene sub pleoapele mele obosite. Noaptea infernului deja presimţit şi pe care în fond eu singur l-am creat.

îmbrăcată toată în alb, Clara, cu un copil de mînă, traversează pîrîul care desparte de şoseaua naţională grădina de zarzavat a casei unde locuiesc de doi ani. E foarte bronzată de soare, şi vorbeşte şi rîde cu copilul, care ţopăie lîngă ea. Seamănă atît de mult de parcă ar fi mama şi fiica, dar de fapt fetiţa e doar un copil din vecini. în biroul meu, bat la maşina romanul imposibil şi disperant care îmi scapă mereu, furişîndu-se pe negîndite pe căi impracticabile spre care nu-1 îndreptasem. Din nou soluţiile facile ale simbolului şi alegoriei, mascînd carenţele mele de observaţie şi de analiză a realităţii. Din nou falsa poezie ivindu-se printre rîndurile pe care le-aş vrea seci, aride şi banale ca însăşi viaţa. Mi-ar plăcea ca romanul meu să însemne disperarea cititorului, povara însăşi a nopţii şi a singurătăţii apăsînd pe umerii lui, conştiinţa

transformată în sudoare rece, tragedia frîngîndu-şi mîinile — oglinda nopţii învăluită în deznădejdea celei mai zadarnice dintre aşteptări : aşteptarea unei dragoste pierdute.

Dar cum poţi transmite ceea ce simţi în faţa verdelui ierbii ? închipuind-o pe Clara dincolo, cum traversează pîrîul, în timp ce eu bat la maşină în căutarea unui spectru, în lupta asta inegală cu un partener care-mi este superior, iată că mă năpădeşte din nou senzaţia oribilă că mă rostogolesc în puţul fără fund al universului. Mă mînjesc cu albastru pînă în străfundurile sufletului, explodez în albastru, şi albastre sînt excrementele care cad de sus peste foaia albă mîzgălită cu caractere inutile, îşi are şi eşecul ora sa de glorie !

Acum Clara se întoarce de la plajă. Eu păşesc lîngă ea, cu un prosop înfăşurat sub braţ şi o poveste imposibilă în cap, o temă care, mai mult decît căldura toropitoare a după-amiezii şi grăunţele de nisip de pe piele, sub cămaşă, mă îndepărtează de tot ce iubesc, se ancorează între pereţii înguşti ai creierului meu, unde nu mai poate încăpea nimeni în afară de universul imaginar pe care mă încăpăţânez să-l creez. Univers mărunt, neînsemnat, imperfect şi inutil, dar care mi s-a impus irevocabil. Cînd voi ajunge acasă voi alerga sub duş, voi lăsa apa să mă spele de toate impurităţile, să mă despartă de realitatea îngrozitoare a tot ce am văzut, a tot ce am trăit, a tot ce a fost viaţă şi va trebui prin urmare să devină artă, dar care mi-a scăpat pentru totdeauna şi nu mai e acum decît negură rece pe mîinile mele asudate !

Clara traversînd pîrîul, Clara venind de la plajă, Clara în alb... De ce ? Clara e o viziune fără consecinţe, un cadru de bunăvoie desprins dintr-o secvenţă lipsită de noimă, instantaneul unui creier care în momentul acesta se reduce la funcţionalitatea artificială a evocărilor. Nimic nu s-a petrecut în după-amiaza asta, în orice caz nimic semnificativ. Clara nu mi-a spus că nu mă mai iubeşte, sau că o interesează cultivarea

plantelor de interior, ori că o doare capul şi prin urmare va trebui să dormim întorşi cu spatele unul la altul. Ea îmi apare doar ca viziunea fugitivă a unei disperări estivale : Clara în alb ţinînd de mînă un copil, fiindcă în alb e îmbrăcată femeia care tocmai a traversat pîrîul văzut de la fereastra mea de scriitor. Şi copilul puţin contează. Eu contemplînd-o de la fereastră, oprindu-mă din scris ca să-mi extrag din minte imaginea unei veri deja îndepărtate, ca să o dezgrop din bezna memoriei. Clara în trupul căreia se află închisă toată vara din anul acela, toate verile din viaţa mea.

Voi mînca atunci un ou cu şuncă, voi bea un pahar din vinul rămas de la prînzul soţiei mele. După această gustare frugală mă voi aşeza într-un colţ din salon, să citesc ziarul, să studiez buletinul meteorologic de a doua zi, deoarece mîine voi vrea să mă duc la plajă cu Clara. Şi-mi voi spune că la urma urmei m-am deprins cu apartamentul metamorfozat, pînă într-atît că mi-am şi ales „colţul meu“ în salon. Voi constata, de altfel, că metamorfoza nu e chiar atît de radicală. In fond, majoritatea obiectelor vor mai fi încă aceleaşi, deoarece Clara s-a descotorosit doar de vechiturile moştenite de la părinţii mei, fără îndoială valoroase, dar nepotrivite într-un apartament de acest gen, pe care ea a dorit dintotdeauna să-l decoreze într-un mod mai viu, mai funcţional şi mai vesel. Pesemne că simţul meu demodat de „stăpîn al casei“ m-a determinat să exagerez unele lucruri. [5] ori, întîi pentru eă iubesc tăcerea şi apoi fiindcă îmi va trezi un neplăcut sentiment de singurătate, ca pe vremea

---

5

DIN NOU VOR EXPLODA rachete în aer, acum mai numeroase şi mai prelungi, iar gălăgia pe străzile ticsite de oameni şi de maşini va fi atît de mare, îneît mă voi duce să închid fereastra. Vacarmul mă va deranja de două

cînd aveam douăzeci de ani şi tot ce îmi amintea de plăcerea celorlalţi, în timp ce dintr-un motiv oarecare eu trebuia să stau acasă, mi-era dureros şi iritant ca o lighioană demnă de tot dispreţul.

Atunci cînd mă voi întoarce pe canapea, privirea îmi va fi atrasă de o uşă pe care încă nu o voi fi deschis : uşa spre odaia destinată micului Joâo Pedro, cînd se va naşte. Nu cumva Clara se va fi ascuns acolo ca să-mi joace o festă ? Ideea e ridicolă şi mă scutur de ea cu ciudă. Si dacă, aşezat pe canapea, voi zăbovi cu ochii la uşa aceea, pe care nu mă voi duce s-o deschid fiindcă odaia aparţine domeniului privat al Clarei, ca şi bucătăria, ca şi veranda, ca şi alcovul ci, ca şi plantele de interior, asta se va întîmpla pentru că voi presimţi că ceva se petrece în acest moment, ceva care se referă intim la mine, dar e vag şi îngrijorător şi şi de nedefinit. Dar poate că va fi doar rodul imaginaţiei mele dominate de nevoia de a căuta explicaţii pentru inexplicabila absenţă a Clarei.

Dacă s-ar gîndi măcar cineva să telefoneze ! Vreunul din prietenii ei ; poate chiar mama ei, pe care de totdeauna am detestat-o pentru un motiy foarte simplu, foarte clasic şi idiot : e bătrînă şi urîtă, şi totodată seamănă cu fiica ei care e tînără şi frumoasă. E imaginea a ce va deveni Clara într-o zi, o Clara zbîrcită, cu părul rar şi cărunt şi cu moartea pîndind din

străfundurile ochilor maţi şi fără lumină. O Clara în a cărei voce va fi murit copilul care continuă să trăiască în ea, o Clara înclinată spre pămînt, covîrşită de ani şi de dezamăgiri, tot atît de aproape de viermi pe cîte este acuma de păsări. Oh, cum o urăsc pe mama ei, sărmană şi scumpă doamnă, atît de serviabilă, atît de prietenoasă („cînd se va naşte João Pe- dro, eu am să-l cresc"). Cum ai să-l creşti, biată bătrînă ? Şi dacă va fi fetiţă ? O vei învăţa că nu trebuie să strîngă mîna unui necunoscut în întunericul unui cinema de cartier ? Că nu trebuie să se încreadă în intenţiile bărbaţilor, ci „să se poarte ca o doamnă" ? îi vei vorbi despre sex şi îi vei da de înţeles că, în pat, poziţia ei este cea de dedesubt ?

Nu, mamă soacră, ţie nu-ţi voi telefona. De altfel, n-am ştiut niciodată pe dinafară numărul tău de telefon. Dar să ne închipuim că, înnebunit să aflu ceva despre Clara, mă apuc să-l caut. Să ne imaginăm că, după ce am profanat ungherele sertarelor unde îşi ţine Clara secretele, îl voi descoperi. Cum vei reacţiona cînd îţi voi spune că fiica ta nu e acasă la ora asta şi că mai cutreieră încă străzile pline de oameni străini, de o lume zăpăcită de serbările sfîntului Anton, expusă tuturor primejdiilor unei asemenea nopţi ? De ce să te neliniştesc, să-ţi fur somnul ?...

Ce alte ipoteze îmi rămîn ? Hernâni To, colegul meu de la Universitate, entuziast admirator al poeziei soţiei mele ? (Oare numai al poeziei ?) Mă va copleşi cu întrebări fără s§

aştepte măcar răspunsurile, pentru că acesta e stilul lui de conversaţie : un monolog de întrebări, gratuit şi exasperant. Mă va acuza (ipocritul) că am părăsit-o pe Clara, dacă nu cumva mă va înjura fiindcă, de peste doi ani, nu i-am făcut nici o vizită, nu i-am scris nici o singură carte poştală... Nici ţie nu-ţi voi telefona, ermetic critic al imposturii, „domn foarte simpatic, se vede că e licenţiat“ cum te-a descris portăreasa imobilului în ziua cînd, sur- prinzînd-o tu în timp ce făcea curăţenie în apartamentul meu, te-ai şi oferit imediat să o înveţi carte, profitînd de ocazie ca să mă taxezi drept fascist fiindcă nu observasem că femeia e analfabetă şi nici nu băgasem de seamă că habar n-are să se iscălească. Ai fi avut dreptate, educator de mase ce eşti, dacă n-aş fi ştiut că nu urmăreai de fapt s-o alfabetizezi pe femeia cu ziua („doamna îngrijitoare“, cum îi spuneai...), ci să găseşti un prilej să te amesteci în casa mea, să te apropii de Clara... N-ai văzut niciodată cum rîdea Clara de tine, de sofisticatele tale analize asupra poeziei ei simple, şi de curtea neobrăzată cu care îi măguleai cei treizeci şi ceva de ani ? Nu, nici pe tine nu te voi deranja cu îngrijorarea mea.

îmi va căşuna atunci să-i telefonez Esme- raldei, prima mea iubită, femeia-nălucă risipită în ceţurile vîrstei de douăzeci de ani. Şi iată, mi se confirmă că jurămintele tale de dragoste purtau într-adevăr pecetea eternităţii... Cînd înţelegi că eu sînt cel care-ţi vorbeşte, îmi închizi telefonul, dar nu înainte de a mă fi informat, cu supărare în glasul cît se poate de indignat, că ceea ce fac e o uşurătate impardo- nabilă, pentru că s-ar fi putut foarte bine să fii acum „o cucoană măritată“... Voi rîde pînă la lacrimi, iar rîsul poate că mă va destinde ; dar oricum, tot mă voi simţi vexat şi voi căuta să-mi omor timpul intr-alt fel.

Nu mă voi duce acum în odaia fiului nostru mitic, care nu

posedă din viaţă decît numele cu care iscăleam nişte articole în revista liceului. Clara nu mai e la vîrsta să se joace cu mine de-a v-aţi-ascunselea şi nici n-am să mă apuc să cedez acum tuturor impulsurilor de bărbat singur acasă, cu soţia plecată la serbările oraşului. (Oare chiar la serbări să se fi dus Clara ?) Dar nimic nu mă va împiedica să arunc o privire în birou. S-o fi încumetat Clara să umble prin cărţi, să schimbe decorul bîrlogului meu de scriitor ratat, de profesor cufundat în plictis ?

Nu. Clara nu mi-a profanat biroul. Furia ei decorativă n-a îndrăznit să meargă atît de departe. Biroul va fi aşa cum l-am părăsit — ordonat şi curat, inexpresiv şi gol. Doar enorma veche „Remington“ pe masa stacojie, cu capacul acoperit de o piele verde (drapelul naţional...), îmi va zîmbi cu dinţii ei galbeni din profunzimea timpului. In locul acesta nu i-ar trece niciodată Clarei prin gînd să se ascundă... N-ar putea să suporte vederea cărţilor impecabil aliniate pe rafturile bibliotecii, n-ar răbda convenţionalismul tuturor acestor lucruri. Şi ar avea dreptate, dar aici eu nu am nici o vină, pentru că m-am mulţumit să ocup biroul tatii fără să operez nici o schimbare. Un birou roşu şi verde, un frumos birou unde nu am izbutit niciodată să lucrez cum trebuie. Cînd Clara va sosi acasă, voi găsi fără îndoială un pretext ca să mă refer la necesitatea să-l re- decorez şi să-mi aranjez un loc mai puţin somptuos unde să-mi pot vedea de lucru liniştit. Voi avea astfel un minunat prilej să-mi manifest indirect aprobarea pentru toate transformările efectuate în apartament. Ii voi spune că am rămas agreabil surprins, că totul dezvăluie bunul ei gust.

Ea va fi radioasă. M-am umflat în. pene la acest gînd.

Voi înţelege în clipa aceea motivul care m-a împins să mă duc în birou : voiam să-mi revăd portretul, pictat de unul dintre prietenii Clarei, un' bun pictor, socotesc eu, un tip pe care mi-

ar face plăcere să-l cunosc mai bine, dacă viaţa ne-ar da ocazia să ne întîlnim. Iată-1 atîrnat pe peretele care se află în faţa privirilor mele cînd stau aşezat la masa de lucru.

Portretul e un soi de negativ în care ochii sînt două găuri mari şi negre, ochi ochelari de soare, fără braţe, ochi doar lentile de beznă, reliefaţi pe albul cenuşiu şi pătat al obrazului, peste care planează o vastă mustaţă, o mustaţă care e ca un liliac stopat, mort în aer. Există în acest portret ceva profund burlesc şi tragic totodată, ceva ce aminteşte de moarte, dar în acelaşi timp e şi sardonic şi comic. Negativul unui negativ. Am cravată la gît, pieptul cămăşii scrobit, guler înalt, şi port o haină care e albă deoarece reprezintă negativul negrului real. Se poate crede că ţin mîinile la spate, dar prima impresie este că mi s-au tăiat braţele la nivelul coatelor. Bărbat schilodit şi orb, bărbat de modă veche, bărbat profesor, bărbat simplu tablou, şi atît. Eu, portretul meu.

îi zîmbesc bătrînului filfizon care mă priveşte cu ariergarda ochilor şi se uită la mine ca un spectru întors pe dos. Sînt eu. Eu metafizică îngheţată, eu dincolo de metafizică pentru că toate problemele transcendente mi s-au refugiat în spatele privirii şi astfel m-au trădat, eu cu moartea în ochi. Dar nu şi în su- rîsul invizibil ascuns în dosul lor. De aceea se presimte posibilitatea ca într-o bună zi băr- batul-portret să-şi scoată ochelarii de beznă şi să rîdă cu ambele părţi ale feţei. Să-şi ia mîinile de la spate şi să întreprindă ceva cu ele. Să-şi scoată masca de noapte şi să arate că există şi lumină în el.

Nu, de acest portret nu-i voi permite Clarei să se descotorosească. [6]

6

CA SA ÎNCHEI VIZITAREA apartamentului îmi va mai rămîne acum doar ceea ce ar fi fost camera servitoarei, dacă

unde se odihneşte uneori în timpul zilei, dacă nu are de lucru. Evident că nu am crezut-o niciodată pe Clara în stare să se joace cu mine în mod absurd de-a ascunselea, fiindcă altfel, aici ar fi fost cel mai normal s-o caut încă de la început. Dar cine ştie dacă nu cumva, obosită după o zi de muncă, se va fi refugiat ^ '»lo şi o fi adormit ? Şi îmi voi simţi bătaia dezordonată a inimii, fiindcă asta va fi ultima speranţă că nu s-a întîmplat nimic anormal. Va fi momentul ideal să-i arăt cît de mult o iubesc, de vreme ce într-o anume clipă din noaptea aceasta îi voi fi simţit atît de mult lipsa. O voi lua în braţe şi ne vom iubi rîzînd !

Şi voi deschide uşa încetişor, ca să-mi prelungesc speranţa naivă, dar tot ce voi vedea va fi doar o infinitate de măşti şi de feţe pictate privindu-mă zeflemitor de pe pereţii pe care sînt atîrnate. Pe cuvertura de pat din satin galben, în locul Clarei adormite se culcuşesc perne în culori vii şi, la picioarele divanului, se odihneşte o păpuşă ca o Ofelie cu păr lung de culoarea paiului, înecată şi indiferentă. Pe o masă rotundă din nuiele împletite care serveşte drept noptieră, alături de scoici multicolore, - o scrumieră de porţelan şi o cutie de chibrituri (Clara s-o fi apucat de fumat ?), o carte cu coperţi maro. Voi lua-o ca şi cum aş lua mîna Clarei pe patul de moarte. Tandru, dar cu o oarecare ciudă. „De ce mă laşi ? De ce vrei să mă părăseşti ?“. Cuvintele vor răsuna burlesc în creierul meu. îmi voi bate joc de mine însumi ca să-mi amăgesc dezamăgirea.

Cartea va fi *Poezie* — 1 de Jorge de Sena

Revin acasă înnoptînd cu totul.
Şi noaptea cade, noaptea îmi aduce lucirea
caldă-a umbrei desenîndu-mi noi siluete făr-
amurg ori gesturi, ce doar atingeri vor

---

am fi avut-o, şi de care Clara a profitat ca să-şi facă un alcov

dezvălui.

Aproape nu mai văd acum şi, amintindu-mi
noaptea,
pipăitul în beznă, în ochii celorlalţi, nu vreau
să văd, o nu, că se întunecă...[7] [8]

Pe aceeaşi pagină unde a lăsat semn Clara mai sînt două poeme : RONDEL şi VILANE- LÂ. Din primul desprind versurile subliniate cu creionul :

Cum e posibil altul să mă nasc, în vreme ce acelaşi
mă cunosc, şi drept cine mă nasc ?

Din al doilea, fireşte, începutul:

— Trupul meu, de cine ţi-e frică ?
— Mi-e frică de cel pe care nu l-am ales.

Pe o singură pagină, cite mesaje ? Ca şi cum Clara ar fi ştiut de venirea mea şi ar fi vrut să-mi dea satisfacţie în felul ei...

Voi închide cartea, iritat. Grija de a găsi o explicaţie pentru absenţa ei mă îndeamnă să văd răspunsuri pretutindeni... Ce să caut eu în odaia ei ? Alcovul nu are

---

[7] Poet şi critic, la început pionier al suprarealis- mului, dar care evoluează apoi spre o semnificaţie realistă a vieţii (1919—1986).

[8] în acest roman sînt citate fragmente din poeme de Jorge de Sena (pp. 48, 49), Natâlia Correia (p. 89), David Mourão-Ferreira (p. 89), Antonio Maria Lis- boa (p. 89), Minou Drouet (p. 89), Shakespeare (p. 89), Vincius de Moraes (p. 89). Se transcrie şi telegrama prin care i s-a anunţat mamei lui Antonio Maria * Lisboa moartea poetului (citată de Mârio Cesariny
de Vasconcelos în *Poezia lui Antonio Maria Lisboa*, Assirio e Alvim,' Lisabona, 1977, p. 8) — Ia pagina 89.
Prin nota de faţă autorul le prezintă tuturor încă o dată omagiile sale (n. a.).

nici o semnificaţie, decorarea lui reflectă doar gustul Clarei pentru culorile vii, obiectele exotice şi lucrurile netede. Cît despre carte, mai potrivit ar fi fost să găsesc acolo *în căutarea timpului pierdut...*

Voi ieşi trîntind uşa. Căutarea se va fi încheiat. întoarcerea mea e un eşec, amăgirea din urmă a unui bărbat naiv. Tot ce îmi va rămîne de făcut va fi să regăsesc banalitatea cotidianului, să iau ziarul cumpărat în timpul uneia din nenumăratele blocări de circulaţie de la intrarea în Lisabona şi adus în valiză împreună cu hîrtiile mele şi cu periuţa de dinţi, să dezleg cuvintele încrucişate... Calmul mă va cuprinde în cele din urmă după unul sau două whisky-uri. Clara va trebui să revină acasă, şi o dată cu ea se va lămuri tot misterul.

Dacă cel puţin ar fi linişte afară ! Dar pe străzi, oraşul îşi serbează' gălăgios Sfîntul, compatriot şi emigrat. Patronul fetelor de măritat...

10

E UN CUŢIT între pietrele rîului, i-am spus după ce l-am legat fedeleş.

Rîul era destul de adine acolo, iar posibilităţile pe care le-ar fi avut 'negrul ca să dea de cuţit şi să taie frînghiile care îi legau braţele de trunchi erau practic nule. Şi totuşi omul a întrebat lingă care piatră e cuţitul... După ce a luptat sălbatic în timp ce-l dezbrăcăm, acum, cină era cu mîinile legate şi sleit de puteri, se cufundase intr-un soi de resemnare. L-am aruncat în apă şi am aşteptat cîte- va minute.

— Gata, a spus locotenentul. N-a reuşit să găsească singur cuţitul. O bătaie de cap mai puţin pentru noi.

S-a lăsat noaptea şi soldaţii s-au retras în corturile lor. Spectacolul le crease un divertisment în teribila singurătate în care ne aflam de luni de zile. Păreau satisfăcuţi. Cam ca romanii după un spectacol de circ. Intr-un fel, locotenentul se decisese pentru sportul acela tocmai ca să distreze efectivul.

După ce am mîncat, eu, locotenentul şi încă trei soldaţi ne-am urcat intr-un jeep şi ne-am îndreptat spre tabăra vecină, situată la circa cincizeci de kilometri de a noastră. In timp ce înaintam pe şosea, la ora aceea încă populată cu oameni care reveneau ele la cîmp, ciclişti etc., locotenentul i-a dat ordin şoferului să conducă în voie, ceea ce însemna cu viteza dorită. Băiatului îi plăcea să gonească şi, chiar dacă eram toţi beţi, încă mai puteam să ne dăm seama cînd striveam sub roţi vreun animal ieşit din desiş şi încremenit în lumina farurilor, sau cînd loveam vreun ciclist. Ţipetele şi pumnii încleştaţi ai negrilor ne distrau copios. Dar cînd am ajuns în localitate şi am văzut sîngele, amestecat cu praf, îmbtbînd roţile şi o parte a caroseriei, mi s-a făcut

rău şi a trebuit să vomit lîngă un copac.

Mă voi trezi după un somn care îmi va părea că nu a durat mai mult de cîteva minute şi voi crede că încă mai sînt în Africa. Ce uşurare, cînd voi înţelege că de fapt mă aflu acasă şi că totul a fost doar un coşmar ! De ce această teribilă senzaţie de vinovăţie, această ruşine imensă, de vreme ce n-am făcut altceva decît să mă las dus de val ? ! Cum altfel aş fi putut să procedez. Dumnezeule ? !

In faţa mea ecranul albicios al televizorului îmi va reda în tăcere, pentru că voi fi avut grijă să opresc sonorul, imaginile unei orchestre fără dirijor. In picioare, prima violonistă se agită o dată cu dansul de du-te-vino al arcuşului în curba braţului ei. Ce concert vor fi cîntînd ?

Dar tot ce aud sînt rumorile nocturne ale oraşului beat. Serbările Sfîntului trebuie să fie în toi. La ora aceea, pe Bulevardul Liberdade o fi început parada. Şi ura mea va fi desigur iraţională, dar nu mi-o voi putea reprima. Clara să se afle în mijlocul mulţimii, să se lase atinsă de nişte oameni care, o dată apucă de coarnele plugului, altă dată, fără să so revolte, acceptă puşca... Puşca pe care nici eu nu am ştiut să o refuz. Oh, Dumnezeule !

Şi iată-mă din nou luptînd cu remuşcarea, eu toate îndoielile mele, pierdut în frigul infinitului, rostogolindu-mă, nu ca o piatră, ci ca un om cu creier şi viscere, cuprins de angoasa de a mă şti osîndit pe vecie la cea mai crudă dintre pedepse : singurătatea în univers, singurătatea fără un braţ de care să mă agăţ... Cît timp va trebui să îndur ameţeala asta ? ! Ce anomalie, ce dezacord mi-o provoacă ? !

La picioare, risipite pe podea, zac filele cărţii mele, pe care mă voi fi apucat să le corectez înainte de a adormi. La lumina televizorului voi reuşi să citesc, şi voi citi pînă ce ochii, de durere, mi se vor închide.

Lumina albă a aurorei iată că vine vrăjmaşă iubită deschide-mi mormîntul unde cavtiv asist nemişcat cu turbare la scurgerea caldă a vieţii făcîndu-mi semn ironic de-acolo de afară spu- nînd „Albi răbdare... de ce ai păcătuit ?" Cu ce am păcătuit ? Păcatul meu a fost să urmez fără să ridic un deget săgeata care imperios îmi impunea ascultare îmi arăta mormîntul care fiind însăşi opera mea mie însumi mi-a fost şi destinat şi acum doar un mare miracol îi va sparge lespedea-poartă pe unde va pătrunde lumina: poate doar un copil ca să luăm totul de la început.

Să dau celor care mă hrănesc roadele savuroase ale răgazurilor mele de bărbat-amfibie

căruia îi prisoseşte oxigenul... Cu vorbe — ce altceva le-aş putea da ? — voi plăti laptele şi carnea de pe masa mea de roman bolnav. Din melodiile oferite de ochii celorlalţi voi face jjoeme şi le voi vinde cu preţ scăzut pentru ca negustoria să fie dreaptă. Astfel îmi voi linişti conştiinţa.

In acest m'oment, pe ecran va flutura în vînt drapelul naţional şi voi înţelege că emisiunea s-a terminat. Mă voi scula ca să închid televizorul. Va fi aproape de miezul nopţii şi voi fi pierdut speranţa să mai petrec seara cu soţia mea. Dacă ea va veni acum, anevoie voi izbuti sabini ascund ciuda provocată de absenţa ei. Chiar după explicaţia cea mai plauzibilă, nu voi putea să-mi regăsesc dispoziţia de la începutul nopţii. Mă voi retrage aşadar din scena ideală a întîlnirii noastre, actor frustrat căruia i s-a furat rolul în ultima clipă.

Ca să nu se sperie la intrare simţind că .e cineva în casă, mă voi duce să prind un bilet pe partea exterioară a uşii. Voi scrie : „Dorm, nu mă trezi“. Mă voi decide să schimb cea de a doua propoziţie şi să scriu mai degrabă : „Trezeşte-mă“. Dar voi înţelege inutilitatea ei şi, pe o foaie nouă, voi scrie simplu : „Nu te speria, sînt eu, Carlos“. Ambiguitatea frazei îmi satisface ranchiuna...

Cînd voi deschide uşa apartamentului, vecinul de alături, care tocmai va ieşi din lift, mă va privi uimit dar, recunoscîndu-mă, va schiţa un salut căruia nu îmi voi da osteneala să-i răspund. Nu mâ voi simţi dispus să spun bu~ nă-seara.

Nu mă voi duce să mă culc în dormitorul nostru. Nu mă voi simţi îndreptăţit să desfac patul cel mare acoperit cu o cuvertură de catifea albastră. Pînă şi camera, altădată salon, mi se pare ciudată şi ostilă. Mă voi duce să mă culc îmbrăcat în camera Clarei, unde nu vor răzbi

uşor zgomotele străzii.

Clara a acoperit pereţii cu gravurile şi obiectele cele mai incredibile, de la măşti chinezeşti la o reproducere după *Copilul albastru. La* căpătîiul patului, o oglindă ovală cu ramă de lemn vopsit în aur vechi reflectă ochii deschişi ai Ofeliei de carton, pe care o voi aşeza ceremonios pe noptieră. Şi lîngă aplica din perete, mascată cu o bucată de mătase cu flori galbene şi roşii, lîngă un fluture vîrît într-o lupă care îi măreşte proporţiile, se va afla un enorm sutien... într-adevăr, imaginaţia şi ireverenţa Clarei nu au limite...

Mă voi culca pe divan şi voi stinge lumina ca să nu mai văd acele obiecte. Voi dori să dorm. Voi vrea ca ea să vină să mă surprindă dezarmat, dăruit mie însumi, acelui copil înfometat după tandreţe care sînt eu, sub aparenţa unui bărbat autosuficient. îmi vor fi fost de ajuns cîteva ore de aşteptare zadarnică- spre a mă încredinţa de fragilitatea, de dependenţa mea. De fapt nu mi se va părea normal ca ea să nu se fi înapoiat încă. Absenţa , ei trebuie să aibă un motiv puternic, poate fără nici o legătură cu serbările populare. Un motiv care să fie însă la originea tuturor schimbărilor din apartament. Şi bănuiala că a încetat să mă iubească şi că poate are alt bărbat, cu care se va fi aflînd în acest moment, îmi va sfărîma orgoliul în bucăţi.

Cu ce viteză extraordinară voi trece de la o stare psihică la alta, în noaptea asta. Acum cîteva clipe aş fi primit-o pe Clara cu faţa încruntată, punîndu-i poate întrebări nelalocul lor. Dar acum i-aş cere iertare. Iertare, pentru ce ? Fiindcă nu i-am anunţat înapoierea mea ? Fiindcă am acceptat contractul Universităţii din Minho ? Fiindcă am sacrificat viaţa noastră conjugală de dragul

unui proiect de lucru ? Fiindcă am înlocuit-o temporar cu o izolare care mi se părea indispensabilă ? Fiindcă nu întotdeauna am fost bun cu ea în trecut ? Pentru toate acestea va trebui să-i cer iertare, şi pentru încă ceva destul de vag şi nedefinit legat de un sentiment de vinovăţie, de care mă ruşinez acum chiar şi în trecut. Ceva cu rădăcini profunde. Din cine ştie ce raţiune obscură, m-am simţit întotdeauna nedemn de dragoste, în cele mai neobişnuite împrejurări, în întunericul unei săli de cinema, citind o carte, mă năpădeşte uneori profunda ticăloşie a unei crime săvîrşite cîndva într-un trecut îndepărtat, pierdut în subconştient. Frecvent mi se întîmplă să visez că am ucis cîndva un om pe care l-am îngropat în grădina de zarzavat a casei părinteşti. Anii trec. Dar iată că se începe ex- cgvarea grădinii, bănuielile se acumulează asu

pra mea. Mă trezesc lac de sudoare, simţin- du-mă atît de vinovat ca şi cum coşmarul ar fi un fapt real din viaţă.

Stînd de vorbă şi cu alte persoane am dedus că nimic nu e anormal în asemenea coşmaruri, care sînt curente şi iau la ceilalţi forme foarte asemănătoare. Mă întreb dacă sentimentul acesta de culpă nu va fi făcînd parte din inconştientul colectiv. Dar în acest caz, care fiinţă umană are vise curate ? Care ţară, într-un moment sau altul din istoria ei, nu s-a lăsat antrenată în războaie criminale ? Şi cît de mare e responsabilitatea individului în acţiunile colective ?

Voi vrea să dorm. Dar deşi mă înconjoară tăcerea, nu-mi va fi uşor. Mă socoteam impermeabil la gelozie, dar acum mă roade gelozia. De unde a făcut Clara rost de bani ca să renoveze apartamentul ? Voi înţelege fără să mă dedau la socoteli prea profunde că, nerecur- gînd la contul nostru bancar comun, din vîn- zarea mobilelor vechi ar fi putut strînge o sumă suficientă ca să cumpere toate lucrurile noi.

Voi apela la bunul simţ. Pînă la urmă totul se va lămuri. Mă voi duce să mă culc. Clara mă va găsi dezarmat, demascat, cu o expresie nefericită pe faţă,- şi mă va iubi ca întotdeauna. Pentru că va vedea faţa autentică a bărbatului ei.

Să fumez ! Am ţigări la mine, dar acum m-am obişnuit cu întunericul, mă voi teme ca flăcăruia bruscă a chibritului să nu-mi rănească ochii. Pe de altă parte, am fumat prea mult

în timpul călătoriei. Şi nu voi vrea să umplu de fum odăiţa aceasta. Clara nu s-a plîns niciodată făţiş de mirosul de tutun, de fumul cu care impregnam toată casa. Dar ştiu că de totdeauna- a detestat mirosul ţigărilor mele. Mă vpi hotărî să nu fumez.

Obişnuinţa însă e mai puternică şi mîna îmi va şi pătrunde în buzunarul sacoului, pe care îl voi fi atîrnat pe scaunul de lîngă pat. In ce măsură gestul acesta atît de facil şi pînă la urmă atît de laş este autentic, rod al unei necesităţi reale, şi nu o imitaţie a aceluiaşi gest a cărui necesitate mi-au impus-o alţii cîndva ? Şi deodată mă voi trezi inundat de lacrimi. Tăcute şi năvalnice, lacrimile îmi vor luneca pe obraji, îmi vor acoperi pieptul, mîinile — o adevărată cascadă... Oare adormisem ? Dar tocmai fumam...

Voi aprinde precipitat lumina. Am scrum pe cămaşă şi ţigara mi s-a stins demult, ajungînd la filtru. O prăbuşire bruscă în somn şi apoi visele... Subconştientul meu.e un veritabil condensator de viaţă deformată, un cufăr ticsit cu mesaje.

Cineva geme la etajul de sus. Un bărbat. Un vaiet care se repetă la anumite intervale, dar care este poate doar o iluzie a simţurilor. Urechile mele vor fi destul de obosite, nervii surescitaţi de tensiunea aşteptării. Nici gîndirea nu se mai desfăşoară cu uşurinţa, cu fluenţa obişnuită. In aceste împrejurări este uşor să confuzi realul cu imaginarul.

Dar acum nu încape îndoială, e sigur că deasupra capului meu se află un bărbat care suferă. -Voi percepe tresărirea unei voci feminine întrebînd ceva, poate „ce e ?“ ori „ce ai ?“ — două sau trei cuvinte pe care depărtarea şi tavanul le vor împiedica să-mi parvină desluşit. Dar voi simţi scîrţîitul

somierei de sîrmă, un sunet neplăcut pentru că îndată îl voi asocia cu zgomotul paturilor din pensiunile ieftine unde perechile fac dragoste : fără gemete, fără cuvinte, cu mare grijă ca să nu atragă atenţia vecinilor.

Acum totul va fi cufundat în tăcere. Va fi momentul să fac inventarul. .Inventarul zgomotelor. Mai întîi au fost gemetele, apoi scîrţîitul patului, paşi, apă vărsată. Bărbatul care geme şi femeia care se trezeşte tresărind,.puţin supărată la început pentru că a fost deşteptată din somn. Femeia care, convinsă apoi că geamătul bărbatului are o cauză puternică, se scoală şi, negăsindja-şi papucii, îşi pune inutil pantofi cu tocul înalt... Şi traversează odaia, intră în bucătărie. Pe urmă paşi pe coridor, vărsarea apei într-un lighean. Un copil care plînge şi apoi tace, părînd să-şi fi dat şi el seama de starea gravă a tatălui său. Acum şi femeia a început să plîngă, îi pune întrebări soţului ei.

Va trebui să mă scol de urgenţă, să mă duc să văd despre ce este vorba, să plec după un medic, să dau ajutor.

Dar nu va ii atît de uşor. Cine ştie daca intervenţia mea nu-i va pune în încurcătură pe cei doi ? Cine ştie dacă nu este vorba de o simplă indispoziţie care va trece cu un vomitiv, cu o ceaşcă de ceai ? De ce să deranjezi un doctor pentru atîta lucru ? Dar dacă bărbatul o fi ingerat o doză bună de otravă şi este pe patul morţii ? Trebuie acţionat, trebuie acţionat ! Nu o pot lăsa pe femeie să plîngă acolo sus, nu pot sta să-l aud pe bărbat cum geme ! De cît timp o fi în starea asta ? S-ar putea să fi început totul cu mult înainte de a mă fi trezit, şi lacrimile pe care le-am simţit inun- dîndu-mi pieptul şi scurgîndu-mi-se pe trup, lacrimile care nu-mi ţîşneau din ochi, ci din creier, deşi erau ale mele, să fi fost totodată şi mai ales lacrimile şi gemetele familiei de la etajul de sus. Astfel corpul meu obosit şi cre- ierul meu îndurerat de îngrijorătoarea aşteptare au putut să devină cutia de rezonanţă a suferinţei unui semen de-al meu.

Dar trebuie să mă mişc ! Să încetez cu speculaţiile şi să încerc să acţionez ! Voi aştepta doar ca bărbatul să geamă ceva mai tare, ca femeia să dea un semnal de alarmă puţin mai limpede, şi voi alerga, emoţionat de altruismul meu, ca să bat uşor la uşă, să şoptesc : „Am auzit gemete. Spuneţi- mi, doamnă, dacă aveţi nevoie de ceva...“

Şi voi intra, voi lua pulsul bărbatului, voi spune cu aer de cunoscător că nu e nimic. în orice caz mă voi duce să chem un doctor, fiindcă la urma urmei doctorii pen- tru asta există... Calm, cu puţin unior, ca să liniştesc familia şi să înăbuş exaltarea care mă cuprinde, exaltarea de a mă face util...

Inventarul, inventarul se impune ! Să vedem cum s-au desfăşurat lucrurile ca să le desluşesc semnificaţia. Trebuie să recurgem la o ordonare a lor, să urmărim o logică. Trebuie să adunăm toate datele ca să aflăm realitatea. Parcă

deodată am devenit conştient că plîng, că tot imobilul plînge, că toată lumea este un potop de gemete şi lacrimi. Dar nu. E vorba numai de un bărbat. Şi a dat fuga soţia lui, la început prost dispusă, acea proastă dispoziţie care este în fond un mod de a masca alarmarea, sau, mai bine zis, de a evita să-i alarmăm pe cei care suferă. Ca şi. cum am spune : „Exagerezi, nu-i chiar atît de grav cum presupui.“ Dar poate că este vorba şi de egoismul celui care a fost smuls din somn. Poate chiar şi de o formă de pudoare, de rezervă ,tipică a timizilor sentimentali, care sînt în stare să recurgă la orice, pînă şi la brutalitate, ca să-şi ascundă adevăratele sentimente. Cine ştie ?

Să ne oprim puţin la lipsa de pudoare a bărbatului care suferă : acelaşi bărbat care se piaptănă cu grijă, îşi dă cu parfum, comandă costume la un croitor bun, îşi face unghiile la manichiuristă... bărbatul care îşi controlează atent tonul vocii cînd vrea să cucerească o femeie, bărbatul civilizat care nu foloseşte de- cît cuvinte înscrise în dicţionarul familiei —- acelaşi bărbat nu se jenează să vomite în pu-
blic, să-şi strige tare durerile şi tainic, în singurătate, să-şi lase lacrimile să-i curgă pe obraji. Ca şi în actul sexual : gemete, gesturi, poziţii ridicole, ferocitate, egoism pur. La urma urmei, ce e dragostea ? Dacă cea mai năvalnică dintre pasiuni nu rezistă la o durere de

dinţi ! Dacă bărbatul îndrăgostit renunţă la femeia pe care o iubeşte pentru că are o în- tîlnire de afaceri, sau trebuie să ţină un curs, ori să-şi cumpere o pereche de pantofi... Şi femeia care, fiindcă trebuie să se ducă la coafor, refuză să se vadă cu bărbatul iubit în după-amiaza lungă şi plictisitoare a acestuia... Oh, nu există dragoste între

oameni ! Dragoste era ceea ce resimţeau călugării despre care vorbeşte regula patriarhului sfînt Bene- dict[9], care consacrau totul lui Dumnezeu : timpul şi acţiunile lor, rugăciunile şi somnul lor, şi imensa, nebuneasca lor sete de viaţă !

Aici voi fi ajuns cu speculaţiile cînd voi auzi pe cineva bătînd la uşa de la etajul de sus şi voi recunoaşte vocea portăresei'. După cîteva scurte cuvinte schimbate cu soţia bolnavului, va coborî treptele alergînd (fără îndoială că iar e ceva în neregulă cu ascensorul), va suna la uşa etajului de sub mine, unde locuieşte un medic, şi pe urmă va urca împreună cu el.

Vor vorbi tare şi mi se va părea că disting cuyîntul inimă, acel organ intern care la mine e foarte sensibil... Astfel, în timp ce eu des^- picam firul în patru în legătură cu sexul îngerilor, portăreasa, detestata mea femeie cu ziua, care nu a citit niciodată sonete şi nici nu e în stare să distingă un Picasso de o umbrelă. dar al cărei fler îmbrăţişează o rază de mai mulţi kilometri, instinctivă şi rapidă ca un iepure, nu a avut nevoie de teoretizări abstracte şi date concrete ca să sară în ajutor.

Cum să evit mînia surdă, dispreţul pe care îl voi simţi faţă de mine. intelectual get-be- pet ?! Acum zgomotele nu vor mai avea nevoie de inventar : iată-le, limpezi, amplificate în creierul meu obosit : medicul si portăreasa co- borînd scările, vorbind cu însufleţire ca si cum s-ar fi întîmplat ceva foarte rău. femeia acolo sus cu pantofii ei cu

[9] Regula ordinului călugăresc benedictin a fost stabilită de sfîntul Benedict de Nursia în secolul al VI-lea, în mînăstirea de la Monte Cassino din Italia.

toc înalt care mă insultă la tot pasul si. în cele din urmă, sirena ambulanţei apropiindu-se şi oprind la intrarea în clădire. Brancardierii, portăreasa şi medicul urcînd din nou treptele şi. după cîteva minute, bărbatul coborît pe targă, în timp ce se deschid uşi şi se aud glasuri punînd întrebări. Apoi, îndelung, în plină noapte, plînsul copilului şi tocurile înalte ale femeii, care parcă îmi sfredelesc creierii.

Cum aş mai vrea să adorm, să mă scald în ocean, să mă scald... Şi mireasma de moarte a alunilor înfloriţi.

ii

CARTEA CU COPERŢI ALBE şi titlu verde aşezată pe tăblia mesei din mijlocul grădinii. Fără scaune în jur, solitară şi veche, masa nu e altceva decît suportul acestei cărţi pe care tocmai am răsfoit-o, carte nouă, mirosind încă a cerneală de tipar, care înseamnă atît de mult pentru Clara.

Clara este convinsă că frumosul se află în cuvinte şi în lucrurile poetice, care pentru ea există pretutindeni. Eu i-am spus că poezia se află în poem şi că lucrurile nu sînt frumoase decît dacă le transfigurează creierul şi forţa verbală a poetului. Ea insistă că scaunul care i-a servit drept model lui Van Gogh era frumos în sine. Eu îi spun că scaunul nu era decît un obiect util sau decorativ şi că frumos e tabloul pe care l-a făcut Van Gogh după scaun. De cîte ori, după ce l-a pictat, nu s-o fi aşezat pe el, scărpinîndu-şi vintrele... Clara îmi spune că sînt neatent şi îmi cere să deschid ochii la realitate. Privirea ei determină ca lucrurile să fie poetice sau nu. In mod normal sînt poetice, pentru că ea e poetă. Eu îi spun că poetică e luna, dar că luna a murit. Şi nici măcar un chip frumos nu este poem, ci chip.

După aceea sînt cuvintele. Este evident că poemul îl fac cuvintele, dar acestea trebuie să fie pure şi autentice, am spus eu. Şi mi-am declamat mie însumi :

Să rostim cuvintele Cum copilul rosteşte tată Şi omul pîine.

Clara abuzează de termeni cu conotaţii ar- tificialmente poetice, se închide într-un ermetism de seif bancar şi în felul acesta se amăgeşte. Ea spune că privirea trebuie educată, că omului trebuie să-i fie dezvăluit» frumuseţea care ne înconjoară, şi în acest scop se serveşte de un vocabular liric care va dăinui doar atît cît dăinuie o modă. Ea nu scrie niciodată păr de aur, fiindcă formula e prea uzată, dar ca să nu spună pur şi simplu păr blond, ceea ce înseamnă proză, a izgonit părul de pe capul oamenilor... Respinge formulele banalizate, dar le-a înlocuit cu altele mult prea false şi efemere. Vocabularul ei poetic este alcătuit din păsări apă tăcere lumină copac vară dragoste foc cald tăiş vînt murmur ţipăt piatră buze toamnă sînge durere chip zîmbet arămiu labirint gazon trandafir lacrimă umbră stea respiraţie corp crepuscul locuibil maree ochi moarte suflet orbite lan angoasă înviere mireasmă infinit floare dor veritabil lebădă ciclu livadă briză văl cerc lac singurătate hotar...

Şi eu i-am spus că asta nu depăşeşte o vorbărie drăgălaşă, o poezie siropoasă, şi am sfătuit-o să procedeze la o tăiere, o clarificare mintală, o elucidare a procesului poetic. Iar ea mi-a răspuns că am un „suflet de piatră" şi o incapacitate congenitală de a înţelege metafora... Intr-o cruce nu sînt în stare să văd decît două lemne aşezate cruciş, şi în pămînt nu văd decît sol... Asta pentru că mi-am bătut joc de nişte bărcuţe navigînd pe cîmp, unde se preschimbau în tractoare care ară spusele... Dar e evident — i-am zis — că pămîntul nu este numai sol. Este sol şi este noroi. Este matcă şi este datorie. Este miros şi plug. Este rădăcină şi humus. Dar funcţia poeziei nu

constă în a-l obliga pe trîndav să rezolve obscura necunoscută pe care i-o oferă poetul pe la spate. Un poem este o lumină în priviri, o justificare a faptului că trăieşti, o pasăre spălîndu-şi penele, un lucru doar frumos. Nu este o şaradă de soluţionat în cursul unei serate, nici exerciţiul metric al omului liric...

Am în mînă un pahar cu whisky. Paharul are o formă foarte simplă : e din sticlă, de circa cincisprezece centimetri înălţime. Lichidul, galben-auriu, dansează neliniştit pe pereţii paharului. Ansamblul e frumos : mîna mea în căuc, degetele ţinînd paharul pentru instantaneul fugitiv al privirilor mele. Acum dau pe gît dintr-o înghiţitură lichidul auriu. Iar paharul rămîne însingurat pe masă, lîngă sfeşnicul bleu şi roz, lîngă ţigara uitată în scru- . miera de porţelan. Gol, static, tăcut. Un pahar.

Nu-mi amintesc, Clara, să-ţi fi istorisit vreodată povestea lui Peter Hopkins, ucigaşul trandafirului roşu. Peter o iubea pe Susan, soţia sa. Iar Susan o iubea pe Sandra, vecina. Din

cauza asta, certurile în casă erau frecvente, într-o zi cei doi soţi s-au angajat într-o discuţie care nu avea nici o legătură cu dragostea Susanei pentru Sandra, nici cu gelozia lui Peter. Se punea întrebarea dacă problemele metafizice sînt transcendentale sau transcendente, în după-amiaza aceea Susan avea dreptate. După ea, problemele metafizice sînt transcendente. Dar profesorul era Peter. Iar pentru el, problemele metafizice erau transcendentale, şi îşi susţinea morţiş ideea. A enervat-o pe biata Susan pînă la lacrimi. Ca să se împace, Peter Hopkins a avut o idee. S-a dus la florărie şi a cumpărat un trandafir. Şi s-a înapoiat acasă cu aerul sigur al celui care va oferi o floare. A găsit-o pe Susan în braţele Sandrei, plîngîndu-se de încăpăţînarea lui Peter. Peter i-a oferit trandafirul soţiei sale spu- nîndu-i că este o ramură de măslin. Dar Susan şi-a bătut joc de Peter, şi-a bătut joc de trandafir. L-a aruncat pe jos şi l-a călcat în picioare. Atunci Peter a luat un ciocan şi a omorît-o pe Susan.

Asta s-a petrecut la Sheffield, Anglia, în 1975. Am asistat la proces. Omul n-a înţeles niciodată de ce a fost condamnat la închisoare pe viaţă. A spus tribunalului că o omorîse pe Susan pentru că aceasta îşi bătuse joc de trandafir.

Nu ştiu dacă povestea asta cuprinde material pentru un poem. Dar poate că s-ar putea scrie un roman. Dacă într-o zi mă va interesa subiectul şi voi deveni romancier, voi intitula

cartea *Invăţînd să iubesc macroul.* Ce legătură are macroul cu drama lui Peter Hop- kins ? Nu ştiu. Dar îmi place titlul.

Cartea cu coperţi albe şi titlu verde este aşezată pe tăblia mesei. Casa e lîngă plajă. E cald şi linişte. Clara nu mai este în grădină. Un leagăn care se balansează, se opreşte, ră- mîne pe loc, static. Clara s-a legănat în bătaia vîntului. Rîsul ei vesel, spontan, încă mai dăinuie acolo, dar ea a plecat. Grădina e goală. Nu e decît masa de tablă vopsită în albastru, decolorată de soare şi ploaie, de vînt şi nisip : şi cartea, cu coperţile scorojite, carte acum fără miros de cerneală, dar cu parfumul tutunului, aromele specifice ale buzunarelor mele; ferigile arborescente, stratul de gazon bine îngrijit, nisipul alb, legănatul prelatei.

O rafală de vînt răsfoieşte cartea în evantai, un evantai alb, imperfect, pătat, silenţios, fără taine. Cartea Clarei. Poemele ei. Dedicaţia ei :

Lui Carlos,
care se ascunde şi se mistuie sub o mantie
de vînt pentru că-i este frică să se găsească.

întins pe divanul tău, în braţele tăcerii şi mîngîind noaptea, voi zîmbi amintindu-mi de candoarea dedicaţiei. Femeie de fier şi de spumă : pe triunghiul limbii tale îmi depun mîndria.

Acul indicator al vizorului oscilează pe scala gradată în decibeli, atinge zona roşie cînd su- fiu în microfon. Dar revine apoi imediat la poziţia iniţială şi rămîne nemişcat. Potrivesc fişa microfonului în lăcaşul de la magnetofon. La un gest neatent al braţului meu, firul se loveşte de vaza de pe masă şi acul indicator urcă, oscilează în evantai, năvălind în zona roşie a vumetrului pînă ce atinge o mică piedică de cauciuc care îl obligă să se oprească şi de care rămîne spriiinit, vibrînd nervos.

Rostesc vocalele cu glas normal. Mişcarea acului indicator nu mai atinge zona de distorsiune.

Clara stă culcată ne divanul din micul meu apartament de burlac. Goală, nemişcată, cu ochii închişi. Adineauri am făcut dragoste. Pentru nu ştiu ce motiv mă simt nemulţumit, în- griiorat. Lirismul Clarei, care pretinde că dispreţuieşte plăcerea fizică şi totuşi devine atît de frumoasă în dragoste, cerînd să vorbim „înainte“ şi ..după“, legănîndu-se cu vorbele, îngro- pîndu-si în perne trupul înflorit, mă enervează. Ca să-mi maschez stinfeneala provocată de tăcere (azi ea nu vorbeşte), umblu la magnetofon, după ce am căutat zadarnic muzică la radio. îmi pun întrebări în legătură cu aversiunea pe care o simt faţă de lirismul ei şi de ceea ce consider că e pură preiudecată la ea. Nu cumva am să rămîn, într-o formă deghizată, acelaşi adolescent sentimental şi sfios care presa flori între filele cărţilor ? Cînd mă gîndesc că verdele ierbii era principala problemă a adolescenţei mele... Emoţiile pe care mi le trezea erau incomunicabile, netransmisibile, şi în-

tr-o zi am umplut o pagină întreagă cu sintagma „iarbă verde“, fiindcă pentru mai mult nu aveam cuvinte destule...

Şi reflectez (în după-amiaza aceea acum atît de îndepărtată) dacă tot ce sînt azi nu o ii doar rezultatul repudierii a ce am fost, în loc să fie produsul dezvoltării mele normale. De aici rostul întrebării mele : dacă ea mă consideră autentic... Aşteptam o monosilabă, am avut parte de un discurs.

„Ce înseamnă a fi autentic ?“ a întrebat ea. „A te dezbrăca pe stradă dacă te deranjează căldura, a-1 pălmui pe şeful care te umileşte, a-1 face să dispară pe cel care ocupă un loc în autobuz cînd tu eşti obosit şi stai în picioare... Ştiu unde vrei să ajungi... Autenticitatea pentru tine, scumpul meu, ar fi să încetezi a mai scrie cît timp nu ştii ce eşti şi ce vrei. Şi totuşi în tine există o formă de autenticitate : autenticitatea unui negativ fotografic. Tu eşti măsura micilor tale prurituri, a prejudecăţilor tale — prurituri şi prejudecăţi pe care nu te dai în lături să le critici cînd ţi se pare că le-ai întîlnit la alţii. Eşti inversul tău propriu, bietul meu Carlos. Suferi de acea formă de disperare, tipică pentru frustraţi. Atribui mediului înconjurător vina insatisfacţiei tale. Simţămîn- tul eşecului, remuşcarea de a nu fi avut curajul să-ţi asumi atitudinea pe care ţi-o impuneau ideile tale, toate astea te cufundă într-o disperare pe care numai tu şi timpul o veţi putea rezolva.“

întrevederea s-a încheiat. Clara a pus degetul pe rană. Intr-adevăr, asta era. Disperarea

de a fi ce sînt cînd de fapt mă doream eu însumi. Disperarea de a fi fost ce am fost cînd mă ştiam ce voi fi, dacă voi fi vreodată. Disperarea de a nu fi decît imaginea mea inversată într-o sugativă. Disperarea de a nu mă fi găsit. Mica mea secretară era în fond mai inteligentă decît mine. Şi ştia să vorbească pe şleau.

Culcat pe patul tău, sub privirea oarbă a măştilor pe care le-ai atîrnat în perete, simţind prezenţa ta în tavan, în uşa pe care am lăsat-o întredeschisă ca să te văd cînd vei intra în noaptea mea de infern, mă voi întreba îngrijorat dacă ne poate iubi cineva care ne-a cunoscut odată.

12

DANSUL ÎNCEPUT la miezul-nopţii se prelungeşte pînă dimineaţa. Muzica, provenind de la un picup pe care nu-1 voi vedea de la fereastra unde m-am instalat neputînd să dorm, desigur că nu este foarte sonoră. Nu voi auzi nici un sunet. Iar perechile vor luneca pe parchet în spatele unor ferestre închise. Deşi s-a răcorit puţin, noaptea e tot călduroasă şi numai grija să nu deranjeze vecinii va putea să justifice faptul că au închis ferestrele, în ciuda zăpuşelii care trebuie să domnească în încăpere.

Au rămas doar două perechi. Dansează înlănţuiţi, încet, abia mişcîndu-şi picioarele, cu trunchiurile drepte. Capul femeii din singura pereche acum vizibilă pentru mine a căzut pe umărul partenerului ei. O clipă m-am întrebat dacă femeia nu o fi cumva Clara. Dar Clara are părul lung şi e parcă mai graţioasă. Cînd te gîndeşti că odată mi s-a părut că o văd pe Clara într-o biată bătrînă, diformă si cocoşată, ghemuită după un cos cu mere. îmbrăcată în negru şi deia învăluită în umbra lungă a coşciugului care se afla pe drum... Şi totuşi am vederea bună, nu folosesc ochelari. Dar Clara e

pretutindeni...

E aproape ora două de dimineaţă şi multă lume trebuie să se fi înapoiat acasă. Acum poate va veni şi Clara. Sau poate o fi intrat în vreo *boîte* [10] cu bărbatul cu care se va fi dus să vadă parada. Poate o fi avînd un accident şi e moartă la ora asta. Ce-ar fi să telefonez ? ! Ce-ar fi să telefonez ? !

De peste o jumătate de oră stau în picioare. M-am trezit de-a binelea. Şi ceea ce există din mine e doar imaginea pe care o am în creierul acestui plan mare format de silueta mea nemişcată şi mîinile mele goale dincolo de geamul albastru închis, neted şi fără reflexe de lumină. E ora două noaptea şi totul a căzut într-o tăcere încărcată de nelinişti, de semnificaţii, de greutăţi moarte, de spaime nedesluşite. E ora două şi zece şi toate certitudinile mele au pierit. în tăcerea relativă a străzii, înşişi dansatorii îmi par siluete ireale, cu mişcări absurde.

Acum Clara dansează intr-o *boite* făcînd gesturile cerute, eficient, cu graţie, graţia ei de femeie frumoasă şi conştientă de acest lucru. Gelozia este împăstarea dinţilor în gura mea umedă, plictisul de mine însumi, plafonul răsturnat al creierului care mi-a luat foc. Gelozia sînt eu muşcînd vidul, urîndu-mă pentru că o resimt. Marca lipsei mele de demnitate, a ruşinii şi a disperării mele.

Telefonul ! în sfîrşit, Clara !

Mă voi repezi la telefon. Dar mă voi reţine la timp (Clara trebuie să mă găsească senin). Voi ridica în cele din urmă receptorul. încet, ca şi cum mi-ar inspira neîncredere. Nu voi vorbi. Voi asculta doar. O voce de femeie. Cineva care pronunţă numele meu. Numele meu sînt eu, dar eu nu-s aici. Vocea îmi parvine distantă şi distinctă de la celălalt capăt al firului. Nu o recunosc. Nu e vocea Clarei. Cine ar fi putut să

---

[10] **Discotecă (fr.).**

ştie că m-am întors acasă ? Şi în faţa tăcerii mele, femeia renunţă. în clipa cînd m-am decis să răspund. ..Da ? Mă auziţi ?“. în aparat doar tăcerea vidului.

Şi deodată, după ce voi fi pus receptorul în furcă, mă va năpădi absurditatea tuturor acestor lucruri. Ce stupid am fost să nu o previn pe Clara ! Toată suferinţa asta s-ar fi putut evita printr-o simplă carte poştală, un scurt apel telefonic. Pe de altă parte, voi fi eu în- tr-adevăr pregătit ca să-mi pierd din nou identitatea în braţele ei ? Cine îmi garantează că, peste cîteva luni, nu mă va apuca iar dorul de ducă ? în fond, nu mă voi fi înşelînd pe mine însumi ? în afară de nostalgie, nu o fi fost şi o anume curiozitate ceea ce m-a îndemnat să mă întorc ? Curiozitatea de a şti ce face Clara, ce a devenit, cum a îmbătrînit.

îmi va căşuna atunci să şterg toate semnele prezenţei mele în apartament şi, dacă nu chiar să mă reîntorc în nord, să plec din casă, să mă duc să o caut pe Clara pe străzile oraşului, surprinzînd-o într-o *boite,* să beau cu ea un ultim whisky şi să ne înapoiem după aceea împreună. Singurul lucru care contează e să uit noaptea asta, să scap de chinul pe care mi-1 va fi rezervînd încă. Ideea să mă culc pe divanul din odaia Clarei nu a fost prea strălucită, într-un moment cînd gesturile cele mai mărunte dobîndesc un sens. De aceea trebuie să netezesc cu grijă cuvertura de satin galben şi să aranjez pernele. Scrumiera va trebui şi ea golită şi curăţată. Cîte ţigări voi fi fumat de cînd am intrat aici ? Chiar şi numai după mirosul cu care am umplut apartamentul, Clara va şti imediat că am fost pe acasă. De aceea mă voi decide să rămîn. Să rămîn cel puţin pînă cînd, încet, mirosul se va fi risipit... Mai devreme sau mai tîrziu, Clara va trebui să se înapoieze. Să nu las să mi se întrevadă descumpănirea, deziluzia, ciuda, gelozia. Voi reuşi vreodată să uit noaptea aceasta ? Nu o voi răni mai tîrziu în vis, în momentele de

enervare, cu bănuielile pe care în noaptea asta le-a ridicat în mine absenţa ei ? Nu va fi oare totul iremediabil pierdut ? Dar chestiunea e, poate, mai profundă. Nu o fi încetat Clara să mă iubească încă dinainte de despărţirea noastră ?

Cu aproape doi ani în urmă m-am urcat în trenul care se îndrepta spre nord. Clara, în gară, îsi lua rămas-bun de la mine. Vorbeam puţin. In sinea mea dănţuia drăcuşorul libertăţii pe cale de a fi recîştigată. Doi ani în faţă, departe de oraşul obositor. Doi ani în care să mă dedic cărţii mele. Cartea care, oarecum, mă însoţise şi în Africa, deşi. curios, la vremea aceea nu o cunoşteam încă pe Clara, care ioacă un rol primordial în roman. în ce măsură îmi voi fi subordonat viaţa visurilor mele literare? Nu cumva chiar eu voi fi ţesut firele nopţii mele ? Rece şi perfid ?

Clara nu s-a ostenit să se urce în tren ca să-şi ia rămas-bun de la mine, să vadă dacă m-am instalat confortabil. Cîteva minute înainte de plecare mi-am luat adio de la ea pe peron, cu un sărut. Firesc, fără emoţii. La urma urmei, nu plecam în lună... Trenul era plin si am avut oarecari dificultăţi să găsesc loc în plasă pentru valize. Apoi, cînd trenul începuse deja să lunece uşor, m-am aplecat pe fereastră. I-am făcut semn Clarei. Ea mi-a surîs. Pentru prima dată cu o oarecare melancolie în priviri. Trenul se îndepărta şi ne uitam unul la altul. Mi-a îngheţat zîmbetul pe buze. Vedeam silueta aceea de femeie oprită pe peron, şi am simţit cum durerea vie se suprapune peste drăcuşorul pervers al libertăţii. La curbă i-am făcut semn din nou pentru un ultim adio. Silueta ei se pierdea în depărtare. Clara nu a răspuns semnului meu. Pesemne că nu l-a văzut.

13

BANUIALA MI SE VA STRECURA prin- tr-un analgam de evocări dezlînate, gînduri abia conturate, îmbrăcând rareori o formă definitivă, cu început, mijloc şi sfîrşit. încet, pe bîjbîite, mă va năpădi, va pune stăpînire pe mine. Şi voi conchide acum că persoana care mi-a telefonat trebuie să fi fost Clara. Cine ştie dacă vreuna dintre cunoştinţele noastre nu m-o fi văzut în Lisabona şi o fi informat-o despre întoarcerea mea ? Ce altă femeie m-ar fi putut chema ?

încă de la primul sunet al telefonului am ştiut că pe Clara va trebui s-o înfrunt. Cum m-am putut convinge că nu-i recunosc glasul ? Aş recunoaşte glasul Clarei chiar dacă mi-ar telefona de pe lună... Aş recunoaşte respiraţia ei, prezenţa ei la celălalt capăt al firului. Clara mi-a telefonat şi eu am refuzat să vorbesc cu ea !

Oh, dar dacă e aşa, mă va căuta din nou, şi de astă dată nu voi mai ezita să-i răspund, s-o rog să vină repede. Dar poate că e deja pe drum ! Nu paşii ei îi aud acum pe stradă ? Nu Clara e cea care tocmai a intrat în imobil şi urcă scările ?... Clara nu a intrat in imobil, nimeni nu a intrat în imobil. Nici măcar nu mai ştiu sigur dacă am auzit paşi pe stradă...

Mă voi posta lingă telefon. Obiectul acesta negru şi cald ca noaptea va dobîndi pentru mine, care îl privesc fascinat, semnificaţia, limbajul, forţa, taina unei vieţi proprii. Va fi încărcat cu toate emoţiile trecute şi prezente. Este memoria transparentă a aşteptărilor nerăbdătoare, dorinţa profundă de a auzi pe cineva, care mă leagă de trecut la fel cum mă ţintuieşte în prezent. Este neliniştea mea de acum şi de totdeauna. Insuportabilă. Şi la gîn- dul că am respins prilejul să vorbesc cu ea, mă va năpădi căinţa de a nu-i fi spus adio. Aşa cum s-a întîmplat cu mama, care a murit subit într-un

august cînd, contrar obiceiului din fiecare an şi fără nici o cauză reală, nu mi-am vizitat părinţii chiar de la începutul vacanţei.

Iată că îngrijorarea va pune stăpînire pe mine, ca un animal, o fiinţă vie, zămislită din telefon şi din căinţă, • dar şi din noapte, noaptea în care eu nu sînt cuprins, noaptea care mă desparte de mine însumi, mă izolează în inima singurătăţii infernului. îngrijorarea mă paralizează, îmi comprimă muşchii, pieptul. Nu suport să mă gîndesc că va trebui să plec şi că nu o voi mai vedea niciodată pe Clara, la fel cum nu o voi mai vedea niciodată pe mama. Dar ştiu că şi Clara a murit. înţeleg că e imposibil să mai dau înapoi. Clara pe care am iubit-o nu mai există. Chiar dacă se va întoarce

14

DIN NOU IN SPATELE OGLINZII. Nu mi-a mai rămas decît să mă pregătesc de plecare. Am încercat să regăsesc iubirea şi m-am mîn- jit doar cu cenuşa ei. Dar nu e acum momentul de vărsat lacrimi. într-o zi mă vor întinde la umbră. Ce mi se va putea întîmpla este la fel cu lătratul unui cîine. Valorează doar atît cit se aude. în rest, se uită. Nu contează. Undeva, la ora asta, o fată e înjunghiată fără motiv ; un bărbat ucide din dragoste ; o femeie este omorîtă pentru că nu a putut iubi, fără nici o vină. Şi mai ales există pe undeva un tiran care a ordonat tortura şi nu se găseşte nimeni care să-i scoată ochii. Nimic din toate acestea nu alcătuieşte materie pentru romane. Nici chiar plînsul a milioane de copii înfometaţi. Nu din asta se hrăneşte Arta mea. Biată artă, bietul de mine ! La ce serveşti Tu, la ce serveşte povestea mea simplă ? La un moment dat am căzut în adoraţie în faţa unui telefon. L-am implorat să-mi vorbească. A rămas mut. S-a purtat bine. Fără clinchetele acelea enervante care nu se întrupează, fără nici un apel greşit. S-a purtat omeneşte. Tăcut şi şters. Negru şi cald ca noaptea. Intre timp eu continuam să-mi chinuiesc creierul, memoria, puneam intr-o paralelă dialectică dragostea şi moartea, o confundam pe Clara cu mama, mă gîndeam la Freud şi-l trimiteam la dracu. Şi tot ce doream — şi jinduiam după asta pînă în vîrful unghiilor — era să-mi tele-

acum, nu va mai fi aceeaşi femeie. Suferinţa mea ar face întoarcerea ei zadarnică, fiindcă ar goli-o de rostul ei profund. Dacă mama ar veni înapoi, nu aş mai putea-o iubi ca pe mama care a fost, nici măcar nu aş putea, în cazul Clarei, să încerc să refac imaginea trecutului, fiindcă am înţeles că pentru dragoste sînt necesare două imagini constante, şi că şi a mea s-a schimbat. Cred că m-am dezbărat de cîteva din cusururi, dar şi în privinţa asta am acţionat în defavoarea mea. Bărbatul pe care l-a iubit Clara nu era nici măcar bărbatul pe care şi l-a închipuit că aş fi fost, şi mult mai puţin încă cel care sînt azi. M-am îndrăgostit de un vis de muză, am iubit un timp o femeie reală. M-am săturat de realitate, m-am despărţit de Clara ca să-mi regăsesc pasiunea de odinioară. Dar tot ce am reuşit a fost să dau chip altui mit. Iar Clara pe care o iubesc este Clara pe care eu am creat-o, nu femeia care dansează acum în braţele altui bărbat sau este culcată lîngă el.

Această dragoste care mă năpădeşte, năpădeşte totul. Iar lumea se reduce acum la gura, la gesturile, la mersul, la mişcările, reale şi imaginate, ale unei femei care între timp (şi în asta constă toată absurditatea) habar nu are de aceste lucruri. Pe cînd eu mă lupt cu o fantomă, Clara bea whisky ! Durerea asta atinge tot ce e mai intim în mine. Este durerea în faţa morţii femeii iubite şi durerea în faţa propriei mele morţi. Clara moare pentru mine, dar mă despart şi de mine însumi în aceste clipe.

foneze Clara, din moment ce pierdusem speranţa eă va mai veni. Nici o femeie nu se întoarce acasă în zori. Unu noaptea — iată ora limită... Orarele se cer respectate. Nu cu mine va dormi Clara în noaptea asta. Lucrul acesta face şi el parte din orare. Ele poartă vina... Dar odios este să doreşti fierbinte să auzi vocea care ţi se refuză, vocea unui spectru, vocea unui mit — nimicul acela care e totul. Sfîntul Fernando Pessoa[11], sfîntul Anton[12], primii sosiţi, lisabonezi. Oraşul care v-a respirat e un oraş nemuritor.

La parterul imobilului din faţă se stinge o lumină. întunericul înghite silueta unei femei în cămaşă de noapte.

Voi rămîne să-mi imaginez trupul acela care se strecoară în pat şi îi voi împrumuta propriul meu simţămînt de solitudine. Ziua ei s-a încheiat definitiv, o lungă zi goală pe care o reflectă noaptea singuratică. Dar ce ştiu eu ? Să te vîri în pielea celorlalţi e un exerciţiu riscant. Omul cel mai fericit pe care l-am cunoscut era vatman. Voi renunţa aşadar să fac speculaţii în legătură cu silueta fugitivă a femeii. Dar imaginea ei va dăinui în mine, în aşteptarea momentului exact cînd să sară afară. Ca şi dansul mut al celor două perechi care continuă în acelaşi imobil. In patio, focul a fost stins şi toată lumea s-a dus. să se culce. Dar ei continuă să danseze, de parcă ar fi fost osîndiţi la un dans perpetuu. De altfel scena, pentru că am văzut-o prea îndelung, şi-a pierdut consistenţa. Chiar şi lumina e alta acum. In acest moment e stacojie lumina care scaldă dansatorii pe vecie condamnaţi la îmbrăţişare,

---

[11] **Cel mai mare poet portughez contemporan, a cărui operă excepţională a fost apreciată abia după moartea sa. S-a născut şi a murit în Lisabona (1888—1935).**

[12] **Sfîntul Anton de Padova, patronul Lisabonei, s-a născut tot în acest oraş (1195—1231).**

incapabili să se desprindă, în ciuda ororii pe care trebuie să le-o provoace contactul nedorit al epidermelor. Iată-i mişcîndu-şi picioarele şi trunchiul, dar rămînînd mereu pe loc. Fiecare cu a sa corvoadă, iar a lor este să danseze etern, să respire suflarea partenerului care se alterează, să înlănţuie un trup care îmbă- trîneşte zi de zi şi moare şi putrezeşte şi acum a ajuns schelet, un schelet valsînd, cu orbitele adîncite şi părul lung — e un dans macabru, un dans al scheletelor, asta urmăream din cînd în cînd, îngrozit, de la fereastra mea.

Fiecare cu propria sa corvoadă, acest infern pe care şi l-a ales singur. Al meu va fi neapărat singurătatea. E totuşi o corvoadă blîndă, de vreme ce, după ce am iubit, singurătatea nu va putea niciodată să fie deplină. O singurătate încărcată de amintiri. Nu în zadar iubeşti — şi oricum ar fi dragostea, ea este pînă la urmă unicul lucru consistent dintr-o viaţă de om, ceea ce ne rămîne pentru totdeauna şi ne ţine tovărăşie în cea mai însingurată şi deznădăjduită dintre nopţi. In orice caz, tot cu un cadavru ajungi să dansezi, şi cadavrul ne însoţeşte în eternitate.

Senzaţia de ireal în care voi pluti acum se datoreşte desigur ivirii zorilor şi mirosului de insomnie. însăşi greutatea trupului a încetat să mai fie o realitate imediată, spre a deveni doar un dat al conştiinţei mele adormite. Totul este uşor, imponderabil. Reală însă e gura uscată, gustul dens de tutun, limba, intrusă masă păstoasă în cavitatea bucală, vecina cea mai apropiată a creierului, unde se petrec toate. E ora trei dimineaţă şi spaţiul din jurul meu nu mai aparţine celor vii. In acest moment, exact ca în anumite cazuri de beţie, mă simt perspicace, atent, subtil. Cunosc timpul, dimensiunile lui. Atmosfera, obiectele din apartamentul pe care Clara îl va găsi părăsit (pentru că trebuie neapărat să plec), geamul rece şi translucid de care, ca un copil, îmi lipesc faţa, sînt

tovarăşii mei în noapte ; şi toate lucrurile din casa unde, odinioară, eram personajul principal, dar acum nu-s decît un intrus, s-au înduioşat de soarta mea, şi armonioasă e tăcerea care domneşte în jur.

Binecuvîntată pace, binecuvîntată linişte, noapte binecuvîntată, noapte a purgatoriului meu. Noapte ucenicie, noapte examen. Mi-a dat măsura exactă a fiinţei mele, a insuficienţelor mele, a contradicţiilor din mine.

Aşadar, voi pleca. Voi încerca să devin un om nou. Să o iau de la capăt. Cu răbdare, cu umilinţă, ca un călugăr în căutarea propriei sale fiinţe. îi voi asculta pe ceilalţi, glasurile lor, jeluirile lor, voi zîmbi cu bunăvoinţă de

propriile lor cusururi. Sigur că toţi luăm parte la aceeaşi luptă. La lupta al cărei obiectiv este cuprinderea propriei noastre realităţi, a oului nostru, autentic, pur şi simplu uman.

Clara a fost lumina acestei revelaţii. Ea mi-a arătat rostul ascuns al vieţii. Voi pleca şi voi reveni mai tîrziu. La timpul potrivit. Poate că nu mai eşti acum decît un mit. Dar trebuie să am curajul să pun faţă în faţă mitul şi realitatea.

13

SA PLEC, SAU SA RAMÎN şi să văd ce se întîmplă ? Să plec pentru totdeauna, ori doar pînă cînd întîlnirea cu mine va fi totală (o va fi vreodată ?). Nu mă vor convinge pe deplin argumentele invocate mai înainte conform cărora întoarcerea mea ar fi absurdă, fiindcă nici Clara nici eu nu mai sîntem aceleaşi personaje care ne-am iubit cu ani în urmă. Era vorba de un fals raţionament, cu care încercam să scap de răspunderile unei întîlniri cu Clara în împrejurări dificile amîndurora. Dar de ce dificile ? Nu va fi avînd un motiv plauzibil şi nevinovat această ciudată absenţă a Clarei ? Oare nu cumva doar din gelozie mi-am imaginat situaţii care m-au făcut să cred că a încetat să mă iubească ? E posibil ca realitatea să fie mult mai simplă decît analiza ei. Cît despre faimoasa întîlnire cu mine însumi, oare nu utilizez eu acuma un limbaj pe care, teore

tic cel puţin, îl repudiez ? Limbajul din poezia Clarei...

Nu creierul meu va răspunde la întrebările din zorii zilei. Va trebui să aştept dimineaţa. Să mă încred aşadar în mesajul primit de ochi. Peticul de cer albastru-negru încadrat de geamul ferestrei îmi spune să rămîn. Contemplînd licărul tremurător al stelelor presimt cum ar fi exilul meu. Ar cuprinde în el toată singurătatea universului. Mai bine să-mi iau rămas-bun numai de la noapte. Să dorm ca să mă trezesc cînd va fi mîine.

Jocurile s-au încheiat. Mă voi duce să mă culc, în sfîrşit, în camera noastră. Mă voi spăla pe dinţi, voi pune o pijama. Doar sînt la mine acasă. Ciudat este că, deşi ştiu că noaptea e tot fierbinte şi înăbuşitoare, mă trec fiori de frig. Oi fi avînd febră ? Descumpănirea cosmică, disperarea în faţa dragostei şi a absurdităţii ei, descoperirea tuturor imperfecţiunilor mele, chinul acestei nopţi în care, fără să ştiu, am venit la o întîlnire cu infernul, vor fi influenţat asupra echilibrului meu fizic. Trebuie să găsesc aspirină în dulăpaşul din baie. Două comprimate, un pahar cu apă şi iată-mă, în fine, culcat în pat.

Cameră spaţioasă şi frumos decorată. Două dulapuri identice, separate de o oglindă enormă, privindu-mă ca doi copaci întunecoşi, orbi şi ostili. Pe scaun, pantalonii mei nu aparţin acestei lumi. Singura care mă priveşte recunoscîndu-mă parcă e planta de interior, aşezată pe o coloană, la o distanţă respectabilă de pat, ca ca şi cum ar avea răsuflarea greu. Două dulapuri, două noptiere, două scaune, cameră pentru doi. Dar nu eu sînt al doilea. Sting lumina.

Noaptea s-a umplut de mirobolante lumini as- tre

rătăcitoare haşurînd cerul în foc în stomacul meu în rărunchi lingîndu-mi mădularele îngreunate obosite de moarte viaţă vibrantă în creierul meu incandescent trunchi de copac secular arzînd trunchiul său tăiat amputate crengile arămii frunzele răsucindu-se în focul infernului gemete suspine strigăte în urechile mele claxoane de maşini circulînd în arterele mele incandescente chipuri groaznice grimase furci scoţîndu-mi ochii şi există doi pari care împung orbitele mele negre goale adînci puţuri ale creierului meu întunecos fără ană pietre în gura mea gust de alge miros de mîluri gust de sare şi acest ocean mugind tunînd în urechile mele moluşte şi soare o mie de sori de hidrogen bombe explodînd lavă proiectată în spaţiul de unde se nasc comete să reţin formele acestea culorile acestea fulgere ca în copilărie să fac din ele desene zadarnic chipuri mişcătoare nisipuri înţepîndu-mi pleoapele îndurerate mici microbi plini de vitalitate se metamorfozează în formele cele mai neaşteptate să iau această minusculă şopîrliţă din ea să fac un creion colorat acum să transform şopîrliţă în pasăre fluture liliac chipul Clarei părul ei negru femeie înecată Ofelia chineză chipul Clarei pată rotundă neagră subit năpădeşte totul acoperă foşnete care pălesc se ridică şi în spaţiul sideral al ochilor mei e doar acest chip umbră coroană crengi frunze trunchi rădăcini înfipte în inima mea dansînd în spaţiu cu alt bărbat tam-tamul bateriei chitare electrice fa- do-uri pura şi ingenua faţă a Sfîntului predicând peştilor care în bancuri îl ascultă pauză ca să se devoreze şi iarăşi ascultă devorîndu-se în intervalul dintre cuvintele Sfîntului peştii fraţii mei fraze de foc şi în sîngele meu plutesc peştii o piatră cade ca o rîndunică ce moare peştii se sperie fug din punctul unde a căzut piatra pasăre moartă dar imediat se întorc curioşi formează un cerc caută piatra aruncată de

vîn- tul mesager al diavolului ca să abată atenţia peştilor de la predica Sfîntului o ramură cade în apă goneşte peştii copii înspăimîntaţi fug iuţi îngroziţi solzii lor albaştrii reflectînd alba lumină a după-amiezii înmiresmate de cuvintele Sfîntului fraze briză ingenuă şi pură ca faţa lui unde pentru totdeauna s-a oglindit Tejo-ul din copilăria sa peşti fraţii mei lăudaţi pre Domnul şi peştii se întorc temători dar se întorc atraşi fascinaţi de sunetul şuierător al acelei vorbiri cu accent străin atlantic nazal în silabele finale şoptite ca o mîngîiere exotică peştii fraţii mei în totul lăudaţi pre Domnul care v-a creat aripioare ca să înotaţi branhii ca să respiraţi solzi ca să vă ocrotească de frigul apelor şi să reflecteze luminile felurite ale zilei voastre lungi neliniştite neobosite mereu in mişcare corvoada voastră lăudaţi pre Domnul peşti din Italia cizma Europei peşti fraţii mei Italia iubita mea pentru că are soarele acelaşi soare al copilăriei mele jucîndu-se în melcii fluviului pe malul căruia m-am jucat şi peştii rid frăţeşte devorîndu-se în intervalul dintre cuvintele naive al Sfîntului fosfene în noapte fosfene plecaţi de aici.

Scăpărarea chibritului va lumina brusc odaia, în faţa ochilor mei dureroşi şi fără somn va ţîşni o amestecătură de obiecte informe, pe care memoria, mai mult decît privirea, le va individualiza. Ca într-o rapidă panoramă cinematografică, îmi va fi fost dat la început doar ansamblul şi numai acum, cînd flăcăruia arde senină în vîrful beţişorului pe care îl voi ţine strîns între degetul mare şi arătător, voi izbuti să disting obiectele, dîndu-mi seama de apariţia neaşteptată a siluetelor lor, odinioară familiare, dar acum perfect străine. în mod ciudat imaginea care mi se va ţintui în creier, deru- lîndu-se în sens invers peliculei cinematografice, nu va fi a mobilelor şi a pereţilor camerei, scaune, coloană, noptiere, plantă de

interior... Toate se vor baza pe tabloul abstract pe care îl am acum în cap : ramificaţii seci şi goale, îmbrăcate într-un puf ca muşchiul, răsucite, fantasmagorice şi sarcastice, forme liniare şi frînte... camera îmi va apărea ca un uriaş copac mort.

Din nou întunericul. Emigrez spre nord. Iarnă. Zăpada cade în fulgi fini pe care vîntul adiind uşor îi risipeşte în aer, îi sparge, îi li

t

chefiază. Iar pe sol nu rămîn nici măcar urme din acea spumă albă, fiindcă zăpada nu reuşeşte să ajungă pe pămînt. Este prea inconsistentă şi vîntul o împinge în aer spre cerul cenuşiu şi jos, spre copacii înşiruiţi în faţă. Se zăreşte un pilc de pomi la distanţă, un ansamblu de coroane formînd un evantai. In spate sînt casele ţăranilor. In ultimul plan, ca un hotar solid în faţa privirii mele, se ridică dealurile, aride, întunecoase.

Clara primeşte în pîntece sămînţa altui bărbat. Voi refuza totuşi să joc rolul unui *voyeur* mintal, îndreptîndu-mi atenţia asupra mea, a cursului gîndurilor mele. Nu voi ceda propriei mele sordidităţi, geloziei, care îmi lasă un sentiment de dispreţ, nu faţă de soţia mea, ci faţă de mine. Dar acum nici acesta nu e foarte puternic. Am ostenit de sentimente puternice, sînt sleit fizic şi spiritual. Voi fi în acest moment destul de calm, ca şi cum aş fi depăşit pînă la urmă bariera mediocrităţii. Mă gîndesc. îmi amintesc de ultimele luni dinaintea despărţirii noastre. Un deşert de indiferenţă. Dragostea mea a răsărit ca un cactus din singurătate şi din memorie. Memoria a uitat clipele proaste ale vieţii noastre conjugale, ca să nu le reţină decît pe cele bune, să le muleze, să le dea forma unei păsări cu păr, sîni şi fese : forma Clarei, iubirea mea. A fost uşor să-mi spun că eu sînt vinovat de tot, eu singurul element activ al legăturii noastre, şi că va fi suficient să revin acasă spre a reface imediat toată viaţa trecută şi a recrea la apogeu dragostea apusă. Ce amăgire ! Ce naivitate ! Să uit că şi Clara este o fiinţă vie, că în timp ce din deşertul meu răsărea un cactus înflorit, din pustiul ei nu răsărea nimic. Sau poate alt bărbat.

Nu mă va interesa analiza vieţii noastre conjugale. Ce voi simţi pe loc, ce va veni, ce îmi voi aminti — iată tema.

Ceea ce voi vedea e un punct roşu în lustra din tavan.

Reflectarea vîrfului aprins al ţigării. Un punct minuscul pe care abia mult mai tîr- ziu îl voi recunoaşte. Timp de cîteva secunde, mi-a apărut ca o iradiere misterioasă, o născocire a simţurilor mele obosite. Acum golit de mister, punctul roşu în beznă îşi pierde semnificaţia. Mă voi agăţa de el ca fluturele înlănţuit de lumină. Dacă aş vrea, l-aş umple pînă la infinit, l-aş preschimba în retrovizorul trecutului meu. Dar trecutul nu mai contează. Iar punctul luminos, reflectare a ţigării, este doar tovarăşul meu în noapte.

16

STELE MIROBOLANTE în ochii mei închişi. Oraş. Numele meu ? Sfîntul Antonio Maria Pessoa Lisboa Cesariny Correia Ferreira Vaz de Camoes [1] şi alţii. Toţi în viată ! Focuri de

.Tfgi

[1] înşiruire patronimică formată din elementele numelor poeţilor din care se citează mai jos (vezi şi nota 2 de la pag. 48), la care se adaugă cel al autorului Lusiadei, Luis Vaz de Camoes.

artificii, cîini, soare din belşug, sardele fripte, brize pe bulevarde, uliţe, străduţe, Clara iubirea mea. Ştiuleţi de porumb. Blonzi ştiuleţi ţepeni seci. Cutremure, miros de mare. Cesâ- rio Verde[13] [14], ave-Maria. Lisabona iubita mea.

„Sint nopţi formate din braţele mele
Şi o tăcere ca şi a violetelor.“

„Iată, în glastră, deodată, un crin !

[13] Poet portughez înzestrat cu un talent delicat şi original (1855—1886).

[14] Vers din celebrul monolog al lui Hamlet: „Să

Bănuiala că voi rămîne fără tine.“

„curaj dragă mamă. toneca murit liniştit,
eu lingă el.
ştii că mai bine aşa. nu suferit.
urmează scrisoare.
sărutări, fiica ta.“

„Marea Spirală a Devenirii se răsuceşte
veşnic."

Numele meu ? Lisboa-Lisabona. Oraş.

Cartea asta e pentru Susana, iubita mea de la armată, care mi-a spus noapte bună înainte de a închide ochii.

Todietosleepperchancetodream [15]...

Ploaia cade în firişoare de apă tăioase fine şi diafane şi o perdea incoloră separă lucrurile unele de altele, lucrurile : case scunde cu un singur nivel, case umile din satul pierdut printre munţi, dar nu departe de Universitate unde zilnic lucrez mă fac să lucrez nu lucrez, care formează hotarele solide în faţa privirii mele, dar nu şi a imaginaţiei, munţi care spre deosebire de oamenii iubiţi de noi nu ne sînt temniceri. munţi „prietenii mei atît de asemănători cu mine atît de încărcaţi de muzică sub degetele vîntului care vă răsfoiesc ca pe un basm cu zîne“ munţi „care ca şi mine cunosc vocea tăcerii“, munţi inimă de beznă ochi ai nopţii fără chip frunte de poeţi albi obraii ai patriei-mume ciupiţi de vărsat, copacii suflete chinuite răsucite de braţele vîntului gigant aspru furios, vînt în cămaşă de noapte vînt în- făsurînd contrabandişti.

Un ţăran trece grăbit strada sub o enormă umbrelă neagră, neagră precum rochia veşnică a văduvei lui, ochi aţintiţi asupra cizmelor din piele tăbăcită care îl încalţă

---

mori, să dormi... Să dormi poate visînd ?“

pînă la coapse, cizme complet acoperite de clisa amară si-a lăsat muşcătura pe ele. Văd astfel că ţăranul şi clisa au făcut dragoste în ploaie.

Clara nu locuieşte aici. Nici în văzduhul violet care sărută munţii nu se află chipul ei. Nu aici o iubesc eu, ci pe străzile Lisabonei, în apartamentul nostru pustiu, în obiectele de acolo sau în urmele lăsate de ele. Dragostea e chipul iubitei pe care-1 zugrăvim pe nori, nu doar chipul iubitei. Şi ceea ce iubim noi sînt norii, niciodată femeia. Norii aceştia nu au văzut-o pe Clara, nu cuprind chipul ei. Uneori cuprind dorul de un chip, dar asta-i cu totul altceva. Şi cunosc un copac lingă un bazin secat, un copac străvechi, o araucaria. Centenară şi contorsionată ca o tîrfă bătrînă, cenuşie de cenuşă cenuşie cu pete întunecoase pe trunchi, pete găuri în care pasc furnici şi se tîrăsc păsări, pete în care se oglindesc iepurii măşti ale prietenoasei morţi care va preschimba copacul în scînduri albe scaune mese rame de tablou de culoarea aurului vechi. Araucaria e atît de bătrînă că de pe crengile ei păsările au şi fugit. Şi ea stă acolo, lîngă bazinul fără apă, suverană, de-a lungul anotimpurilor şi al privirilor oamenilor care trec şi mor şi apoi trec din nou. Şi ploaia cade şi nimic nu se în- tîmplă. Şi totul e sigur.

DĂRUIT FANTEZIILOR din insomniile mele, voi auzi, la fiecare sfert de oră, bătaia unei pendule, undeva, la unul din etajele imobilului, în ritmul unei melodii familiare, *La 13 mai,* melodie cîntată complet cînd se bat orele întregi. La patru şi jumătate mă voi scula indispus, cu dureri de stomac provocate desigur de aspirine şi de

amestecul de fum, cafea şi alcool ingerat în timpul nopţii. Voi încerca să vomit. Zadarnic. Din fericire n-am mîncat mult la cina frugală ciugulită din picioare în bucătărie, aseară, cînd am sosit acasă. Un pahar cu apă îmi potoleşte durerile. Noaptea s-a răcorit binişor. Nori negri ascund luna, e firesc ca în zori să plouă. Mă vîr iar în pat. în sfîrşit, mi s-a făcut somn. Adio zi de ieri, drum bun noapte, bună ziua toropeală, uitare, să dorm, dorm.

Pe geamlîc.urile circulare şi multicolore ale frumosului glasvand pe care mi l-am instalat aici, în casa mea din nord, şi pe care, în roman, îl voi pune în apartamentul din Lisabona, apa se lăţeşte, formează desene bizare şi concentrice pe rugozităţile sticlei, iar liniile de apă se unesc în partea de jos, cad în şuvoi peste cercurile inferioare, ca să se separe apoi din nou, ca şi primele, formînd desene similare, dar diferite, scăldînd porţiuni identice de geam şi dobîndind culorile acestora, dar fără să-şi piardă identitatea, picături separate, elemente umede pe suprafeţe stranii, solide. Nu e niciodată o identitate absolută, iar degetele mele, alunecînd pe geam, însoţesc dinăuntru desenele apei care-i inundă faţa exterioară. Fac distincţia între geam, cu o consistenţă rece, şi apa de afară, pe care nu o simt, dar o văd. Cu ploaia asta, trandafirii din grădina de jos se vor deschide în sfîrşit, şi acum, în soarele acestei dimineţi (13 iunie, Lisabona o fi în sărbătoare, ce va face Clara deseară ?), complet îmbobociţi, dobîndesc forme ciudate pe măsură ce mă îndepărtez sau mă apropii de glasvan- dul ce constituie una din laturile triunghiului care este biroul meu de lucru şi unde, în clipa aceasta, concomitent, mă gîndesc la romanul meu şi imaginez o scrisoare către Clara.

Romanul pe care i l-aş arăta dacă m aş întoarce acasă. Dar poate că nu a sosit încă momentul. Fireşte că mi-e dor de soţia mea, Pîclă. Dorinţa s-o revăd pe Clara elanul acesta de a trăi în armonie cu aspiraţiile mele inimă hipotalamus floare de seră numai floare autentică mitificată formă dezmembrată îmbătrînire schelet spectru istovit de sînge idee de odinioară — acum concretizată în senzaţii inspiraţii legi pe care nu le-am făcut pe care le-am citit sau mi le-au pictat cîntat pînă la absurd trebuie rezistat timpul nu se pretează la inconsecvenţe inconsistenţe iresponsabilităţi poveşti de dragoste. O istorie simplă (revin acasă fără să anunţ Clara nu este acolo petrec noaptea în aşteptarea ei si zorile şi dimineaţa — douăsnrezece ore dificile din viaţa unui cetăţean cu drept de vot — şi apa. focul : simboluri). Treaba se complică prin fantul că e vorba de o problpmă personală, trăită cu destulă intensitate. In mod normal asemenea lucruri nu reuşesc. Cele mai proaste Dagini din viaţa mea le-am scris cînd aveam lacrimi în ochi. întotdeauna am ironizat scuza scriitorilor slabi cînd li se critică lipsa de verosimil, mediocritatea : „Păi chiar aşa s-au petrecut lucrurile !“ Ce-mi pasă mie cum s-au petrecut, ceea ce mă interesează e romanul. Bun, va trebui să schimb, să născocesc, să modific. Sau poate, nu. De altfel, există în cazul meu o serie de elemente care, dacă nu iau seama, îmi vor transforma pînă la urmă romanul intr-unui din acele demodate eseuri de psihologie aplicată de dragul efectului, cu care, drept variaţie faţă de povestirile jalnice, mi-au otrăvit copilăria. Culorile trebuie amestecate pentru ca tabloul să semene cu un Van Gogh. Se vede bine că ceea ce voi izbuti să fac va avea iz de eşec. Fie. Bună seara.

Acum, e rîndul scrisorii. Scrisoare începută de la mijloc... despărţirea a fost pasul logic consecvent

inevitabil *viais que sais-je ?* Nu mă căiesc etc. Şi filele acestea pe care le voi umple, cu pasiune sau fără, vor fi singura concesie pe care o fac (de tăiat). Ţie Clara mi-ar plăcea să-ţi aduc o poveste bine scrisă sublim (ohoo) despre un bărbat care s-a căit la timp de o dorinţă de eliberare la care, recunosc, de la un moment dat nu mai ai dreptul fiindcă e un lux al imaginaţiei sau al refulărilor catar- tice în clipele de dat la iveală de vis beţie. Eu voiam să-ţi trimit salutul de la distanţă, darul de despărţire, rodul luptei mele cu o dragoste care pînă la urmă a învins. Lunile acestea am trăit zilnic cu ideea asta. Să mă întorc la tine, să mă întorc la vatră, la convorbirile noastre. Ar fi frumos, ar fi bine să te revăd, să te sărut cu pasiunea celui care se adapă din noapte. Ştiu pe dinafară, pentru că prea mult le-am trăit mintal, lucrurile de care e plină casa noastră. Cunosc capriciile ascensorului din imobil. Portăreasa, pe care o uram fiindcă reprezenta o primejdie pentru intimitatea noastră, dar care în fond e o femeie de nădejde şi multe m-ar putea învăţa la capitolul umilinţei, cu inteligenţa aceea a ei, rezultat al experienţei, al observaţiei acumulate de multe generaţii, al dinamismului şi lipsei de respect uman de care uneori (ţi-aminteşti ce prompt a intervenit ca să salveze viaţa vecinului de sus ?)... ne-a dat dovadă, spre marea mea surprindere şi chiar stînjeneală, deoarece mă vedeam obligat să recunosc că această piatră brută păstrează virtuţile etc. (ameninţare serioasă de loc comun). Cunosc prea bine divanul din salon unde preferai să te aşezi şi care era colţul tău.

Da, mi-ar plăcea să mă întorc, mi-ar plăcea să văd toate acestea. Dar... putea-voi-je ? Viitorul ! Eureka!... Fie-mi-va îngăduit să înlocuiesc simpla surescitare a unei acre libertăţi prin căldura alienatoare a trupului tău ? Aici se poate spune că sînt fericit, *heureux, happy.* In casa asta

enormă pe care au construit-o părinţii mei şi unde mi-am petrecut copilăria. Astfel vreau eu să te iubesc solitar, în cadrul simţurilor şi al imaginaţiei mele exacerbate de o dorinţă pe care refuz să mi-o satisfac hrănindu-mă pe mine însumi. Şi dacă, în egoismul meu, în momentele dificile ale singurătăţii mele, voi izbuti să recreez pe deplin imaginea ta pe care am sublimat-o, voi continua să te am în nopţile mele pline de tablouri, de nelinişti, de insomnie şi sudori reci...

Eu voi lăsa să piară în mine dorinţa de a iubi ochii tăi blînzi
Fiindcă nimic nu-ţi voi putea dărui decît mîhnirea că mă vezi istovit mereu.
Pe cînd prezenţa ta e lumină şi viaţă,
şi simt că-n gestul meu e cuprins gestul tău şi-n vocea mea e vocea ta.

Bineînţeles că nu voi trimite o asemenea scrisoare Clarei. Dar după ce-am gîndit-o, mi-am început romanul.

„Totul mă face să cred că ascensorul trebuie să funcţioneze."

18

LA ÎNCEPUT va fi doar un vuiet indescriptibil venit de pretutindeni şi de nicăieri, fondul rezidual al unei explozii cosmice stinsă cu milenii în urmă. Apoi un fîlfîit de aripi, peste trupul meu în beznă zăcînd, ameninţă în orice clipă să mă atingă. De altfel, nu va trebui total înlăturată ipoteza că am fost totuşi atins şi că acest contact rece şi vîscos e ceea ce m-a deşteptat din toropeala profundă în care mă aflam. Incapabil să mă mişc, dar atît

de treaz încît voi izbuti să-mi număr palpitaţiile accelerate ale inimii şi să disting fîşiile de lumină şi umbră produse de trecerea vehiculelor pe stradă şi proiectate pe peretele camerei, prin şipcile incomplet închise ale storului. Trupul îmi va fi lac de sudoare şi voi dori chinuitor să-mi adun puterile ca să înving paralizia muşchilor imobilizaţi de spaimă. Să aprind lumina ! Poate aş reuşi, dar ce mă va reţine va fi teama ca, întinzînd braţul spre veioză, să nu lovesc sinistra pasăre care planează deasupra capului meu.

Dar iată-o că se mişcă şi voi zări, fără nici o urmă de dubiu, silueta sveltă şi albă a Clarei străbătînd încet, pas cu pas, dreptunghiul coridorului mărginit de glasvantul deschis al camerei.

„Clara !“

Păşeşte fără să mă audă, fără să mă vadă, indiferentă, senină şi albă, frumoasă cum o văzusem de atîtea ori în viaţă. Intr-un impuls îmi adun toată energia de care sînt capabil şi mă arunc cu ambele mîini deschise asupra veiozei. Dar nu reuşesc să descopăr întrerupătorul şi lampa cade cu un bubuit, spărgîndu-se în mii de bucăţi. Cuprins de panică şi totodată de furie, pentru că intruziunea asta mi se pare că îmi încalcă drepturile fireşti, sar din pat. Bîjbîind, izbutesc să dau de întrerupătorul lustrei din tavan. Aprind lumina. Nu e nimeni în cameră şi coridorul este gol. Toate lucrurile sînt la locul lor şi mă privesc cu un aer zeflemitor.

Părăsesc camera, merg în lungul coridorului, ies pe verandă, trec de plantele, care o despart de salon, traversez sufrageria, mă duc în biroul meu, deschid uşa de la alcovul Clarei... Mă oboseşte căutarea asta ireală. Totul e doar o stranie halucinaţie şi nu-mi rămîne decît să-mi domolesc palpitaţiile dezordonate ale inimii şi fanteziile nervilor mei bolnavi, să înalţ o barieră între real şi imaginar. E ora şase

de dimineaţă, se face ziuă. Uite-o cum îşi întinde degetele ei umede spre mine, căutîndu-mi ochii injectaţi, faţa tristă. Binecuvîntată lumină, bună ziua, zi, zi ploioasă, nu mă voi duce la plajă cu Clara, dar de s-ar întoarce, o Dumnezeule ! De s-ar întoarce !

Scot capul pe geamul acum larg deschis. Realitatea. Strada e pustie, în imobilul din faţă nu mai dansează nimeni, în grădina publică plantele încă mai dorm. Oraşul e un şarpe care se tîrăşte peste coline şi gropi. Curînd se va trezi, îşi va întinde braţele către nori, va cuprinde în înlănţuirea sa sutele de mii de fiinţe umane încărcate de somn, de iluzii şi furie, durere a braţelor mele, vise de copii care şi-au pierdut vapoarele, şi Tejo-ul pe care nu-1 văd, oraş portret al femeii iubite.

închid fereastra, cobor storul din nou. Trebuie să dorm, ca să mi se netezească pe piele cutele nopţii şi ale oboselii, să dispară cearcănele insomniei, să-mi revină strălucirea în ochi. Vreau să am douăzeci de ani cînd se va întoarce Clara !

Adun cum pot cioburile lămpii sparte. O ve- ioză de pe timpul meu, ignorată prietenă de demult. Odihnească-ţi-se în pace trupul mutilat. Cun\ va mai rîde Clara de toate astea. Eu, bătrîn ateu sceptic, trezit din somn de fantome !...

Sting lumina. Mă culc din nou. Brusc se înalţă în ziua care se deşteaptă ţipătul unei sirene a salvării gonind pe străzile pustii în drum spre spital o ambulanţă o sirenă inutile în dimineaţa solitară lătratul unui cîine solicitînd răs-
puns chipul tristeţii zugrăvit pe fereastră. Dar sirena şi clinele amuţesc. Şi în jurul meu va fi doar deşirarea tăcerii.

19

ÎN RITM DE PLÎNS cu sughiţuri se naşte dimineaţa şi se încheie povestea mea.

Ziua răsare într-adevăăr şi iată că în apartament o firavă lumină albicioasă, pătrunzînd pe unde poate şi ea, pluteşte într-o atmosferă supraîncărcată de fum peste trupul adormit al personajului. Imposibil să stabilesc dacă apartamentul are un miros diferit de cel pe care l-a respirat Carlos ieri, la sosire, un miros acru de lemn dat cu lac, un vag parfum de apă de colonie, o mireasmă evocatoare a unui trecut comun. Eu aş spune că da, nu zadarnic se fumează ţigară după ţigară într-o noapte lungă precum lama unui cuţit înfipt în piept.

Ziua răsare şi totul ne face să credem că se va întoarce Clara. Dacă nu cumva s-o fi hotărît să-şi petreacă sfîrşitul de săptămînă cu un bărbat cu care s-a dus să vadă parada, să ciugulească ceva în cartierele populare, o *boîte*, apoi dans, apoi pat — ce or vrea, Carlos s-a convins că nu mai are nimic de sperat. Prin absenţa ei, Clara a avut desigur intenţia să-i arate că despărţirea nu este temporară, ci definitivă. Schimbările drastice din apartament urmăresc acelaşi obiectiv. Nimic nu e gratuit în povestea asta, dacă nu cumva mi-o fi scăpat ceva printre degetele inepţiei. S-a pus problema unui răspuns crud şi hotărîtor. Un răspuns fără urmă de slăbiciune, cum îi stă Clarei în caracter (vezi scena monologului despre autenticitate) şi cum trebuie să fie toate răspunsurile la întrebările de acest gen.

în faţa unei asemenea situaţii, Carlos va trebui să plece. Să revină la punctul de pornire şi să încerce să uite. Să elimine din nori chipul Clarei. Lucru deloc uşor. Culorile vechi nu se şterg lesne. Se spălăcesc, dar persistă. Şi uneori revin la nuanţele primitive. Ca şi un roman, dragostea e un cerc. în centru se află omul. Sau memoria

sa. Mai departe.

Ca să elimine imaginea Clarei, Carlos va trebui să ia totul de la capăt. Să se ocupe de ceva excitant. Eventual, să scrie o nuvelă, fascinantă aventură. Critic de artă, profesor, capul plin de teorii... Literatura poate fi de fapt o rezolvare. Să încerce cu altă femeie, să se dedice învăţămîntului. Toate acestea sînt soluţii. Dar precare. Cine a iubit o dată (e cineva pe aici ?) ştie că toate soluţiile sînt precare. Eşti distrat, crezi că ţi-a trecut, şi deodată, tronc, într-o frumoasă dimineaţă, iat-o din nou, imaginea. Care ţi se iveşte cîteodată în situaţiile cele mai delicate. In braţele altei femei, bunăoară... în fine, o teorie romantică. Se cunoaşte...

Să o uite pe Clara va însemna să-i distrugă imaginea, care a rămas atîrnată cam peste tot. în lucrurile cu mare putere evocatoare, cum sînt aromele, luminile oraşului, sunetele, cuvintele ; în obiectele simple ale cotidianului : telefonul, o rochie, o scrisoare într-o casetă, un gust de supă, aprinderea unei ţigări, o aşezare picior peste picior pe o esplanadă, răceala cămăşii pe piele la deşteptare într-o dimineaţă, fierberea unui ou, singur, în bucătărie, în toate acestea, ca şi mai ales în inexplicabilele clipe subtile şi intense cînd te simţi pe neaşteptate transpus în domenii, care nu sînt cele obişnuite, şi vrei să spui cum eşti şi nu ai cuvinte s-o faci. Ca cele provocate de verdele ierbii pentru Carlos adolescent; o privelişte a mării în care soarele bate din plin şi totul e croşă semicroşă, triplă croşă semitriplă croşă pe ape solzi de peşti reflectînd strălucirea primei clipe a luminii o strălucire strigăt vestitor de orice dragoste în viitor care e a noastră ; o simplă şi umilă camionetă încărcată cu sare oprită pe o stradă tăcută a oraşului pe care îl iubim ; vederea nocturnă a luminilor scînteind în

depărtare şi în frigul spaţiului golearlos va pleca şi povestea *mea* va lua sfîr- şit. Pînă nu va sosi Clara şi mirosul ei de să- mînţă. Pînă nu se va sparge imaginea sordid şi jalnic în cuvinte de explicaţii neverosimile. „Am stat toată noaptea cu mama, săraca, e bolnavă.“ O iubesc prea mult pe Clara ca să-mi împrumut un destin atît de trist. Mai bine să fi petrecut noaptea făcînd dragoste ! Asta pretinde demnitatea ei de personaj iubit. Nici Carlos nu ar putea crede vreodată că n-a fost aşa. Omul nu e de fier.

Carlos va pleca pentru că suferinţa din noaptea în care a aşteptat-o pe Clara nu ar putea fi uitată şi nici compensată vreodată de discutabila fericire a împăcării.

Pentru toate aceste motive Carlos pleacă. Atunci cînd se luminează de ziuă...

20

RĂSUNĂ 'SIRENA SALVĂRII în creierul meu şi mi-e patul vapor. Clini mă latră spe- rioşi prin negura deasă. Vreau să intru în port şi zăresc lumina arcuită a farului, aproape că îi aud bîzîitul, lament de vacă în durerile facerii. Dar bancurile de nisip sînt înşelătoare, cîrma trebuie manevrată cu o grijă infinită. Mi-e sete, îmi simt tîmplele uscate, limba piatră spongioasă, vitriol în stomac, în gură spumă verde. Ce greaţă mi-e ! O simplă plimbare pe mare, nici nu m-am îndepărtat bine de port şi m-a şi apucat greaţa. Iar pîcla, sirena ambulanţei urlînd în timp ce goneşte prin ulicioarele înguste din Alfama în drum spre spital, copii morţi în rigole, eu aninat de cîrmă, atent la trădarea nisipului, bancuri de nisip ca nişte spinări albe de peşti nemişcaţi, aşteptînd corpid meu, vaporul se va înapoia în marea atît de calmă.

în 'dimineaţa opacă şi moartă care mă aşteaptă izbucneşte deodată soneria telefonului. Mîna se va repezi spre aparatul negru care

mi-o va readuce în fine pe Clara şi va pune capăt suferinţei. Şi speranţa nebună care mă năpădeşte e însoţită de certitudinea că a sosit ceasul deşteptării dintr-un coşmar infernal. S-a făcut zi şi iată-mă în sfîrşit acasă, în patul meu. E vară şi sînt în vacanţă. Am să mă scol, să-mi pregătesc cafeaua, să-mi potolesc setea oribilă, să fac baie o oră.

— Domnul doctor Carlos Silveira ?

Nostim : numele meu cu apendicele lui. Ce absurditate, numele meu.

Vocea e fină, o voce sfioasă de femeie, cu o imensă teamă să nu deranjeze. Se va face o pauză, femeia a părăsit aparatul. Şi pe urmă un glas de bărbat. Politicos, dar eficient.

Voi confirma identitatea nerăbdător, un mîrîit mai degrabă decît un cuvînt, în timp ce voi constata că mi-a crescut barba peste noapte şi va trebui să mă rad neîntîrziat. Evident că-mi vor anunţa ceva groaznic şi va fi nevoie să mă îmbrac, să ies, să înfrunt lumina mată â dimineţii ploioase. Şi asta îmi va fi profund neplăcut, pentru că deodată am început să urăsc lumina zilei.

— V-am fi recunoscători dacă aţi veni imediat la spitalul Săo José.

— Ce s-a întîmplat ?

Vocea mea, cuvintele mele. Are haz, vocea mea. La fel dp absurdă ca şi numele.

Bărbatul ezită. Se simte însă că nu are timp de pierdut la telefon.

— Soţia dumneavoastră a fost găsită moartă azi de dimineaţă la locul de muncă. S-a

electrocutat aseară cînd a vîrît fişa unei maşini de scris într-o priză defectă...

„Nemaipomenită întîmplaro“, îşi spuqe medicul. „Nici mai mult nici mai puţin decît o maşină de scris... Să mă bată Dumnezeu dacă nu-i vorba de sinucidere...“

Noaptea mi-a fost prea intimă, a pus stă- pînire pe mine. Mă simt noapte eu însumi şi, dacă aş vrea să vorbesc, nu o voce omenească mi-ar ieşi din gîtlej, ci horcăitul rece al beznei destrămîndu-se împotriva tăcerii. Nici creierul meu nu ar mai putea distila cuvinte. E un loc monstruos şi lichid, o catedrală neagră suspendată în văzduh.

Aşa îmi voi privi fascinat propria mînă pe receptorul între timp repus în furcă, mînă populată de infinite, suprapuse stele, mînă fără degete. Şi vederea acestei mîini ciudate şi livide, obiect cu o formă într-adevăr impenetrabilă, îmi va stîrni rîsul. Pînă şi vestea morţii Clarei îmi va suna neverosimil, derizoriu în urechi. Cum să fi murit dacă o ştiu în casă, era aici ieri cînd am sosit şi nu a plecat nicăieri ?

Şi pentru prima oară mă voi încumeta să deschid uşa de la camera lui João Pedro. Clara o fi dormind pe pătuţul lui. întotdeauna i-au plăcut farsele. M-a văzut de la fereastră cînd am ajuns acasă şi s-a ascuns ca să mă pedepsească de lunga mea absenţă. Voi. îngenunchea lingă ea, o voi trezi în sărutări.

Deschid uşa. Camera va fi goală.

Şi iată că din străfundurile disperării mele se iveşte o floare. In fond Clara nu m-a înşelat niciodată, nu a încetat să mă iubească, gelozia mea de peste noapte nu avea raţiune de a fi. Ştiu în sfîrşit unde este şi mă voi duce la ea.

Şi cu un soi de veselie exaltată îmi iau valiza şi ies din casă. Răcoarea dimineţii senine şi fără nori îmi scaldă faţa,

ochii larg deschişi spre soare, îmi atinge uşor pieptul, îmi parcurge braţele. Va trebui să străbat acel spaţiu, să mă urc în maşina parcată în piaţetă, să părăsesc satul colbuit unde vara nu există. Mă îndrept spre maşină, spre sud, spre lumină, spre Clara, dragostea mea.

21

TOTUL MA FACE SA CRED că ascensorul trebuie să funcţioneze. Uşile s-au închis, lumina arde. Şi, totuşi, oricît aş apăsa pe butonul al treilea din şirul de zece butoane asemănătoare, liftul refuză să-mi dea ascultare. N-am să mă apuc acum să urc pe scară, deşi nu atîrnă greu valiza din piele albă, în care de dimineaţă am vîrît în grabă cîteva obiecte de îmbrăcăminte, trusa de toaletă, filele romanului meu. Dar nu e plăcut să urci trei etaje pe jos după ce ai călătorit aproape patru sute de kilometri pe şosele în starea jalnică bine cunoscută.

Este o problemă cu uşa articulată din interiorul liftului. Dacă nu se încastrează perfect, ascensorul nu urcă, şi întotdeauna sînt dificultăţi cu încastrarea. Asta îmi spune portăreasa care chiar acum a intrat în imobil, mă salută şi închide uşa în locul meu.

Faţa mea înfruntă oglinda. Trebuie să mă bărbieresc, să-mi rad de aproape ţepii aceştia. De ce nu mi-aş lăsa barbă ? Oribilă călătorie, mizerabile şosele. Oare cînd se va rezolva problema drumurilor în ţara noastră ? Dar n-o să mă preocup acum de asta. O fi avînd oare Clara ceva de mîncare pentru mine ? Ce-o să facem astă-seară ? E prea devreme ca să ne culcăm şi prea tîrziu ca să ieşim în oraş. Să ieşim ? ! Păi am un roman întreg să-i citesc... Un roman în valiză şi un vechi proiect în cap. Acum nu se mai amînă

sine die, ce dracu ! Ani şi ani de amînări. Dar, în fine, e tot atît de adevărat că mereu au intervenit alte lucruri. Cursurile, doctoratul. Şi am plantat un arbore, un cireş frumos pe care Clara îl va adora în genunchi şi cu mîinile împreunate, cînd va veni cu mine în nord.

Ce-o fi făcînd ea acum ? Sper că este acasă !

Tolănită pe divanul verde din colţul salonului, citeşte o carte, ascultă un disc în surdină. Mi-e uşor să mi-o închipui. Tresare deodată cînd mă vede apărînd astfel din neant, tăcut şi zîm- bitor, în mînă cu valiza pe care o voi pune pe un scaun, sau pe masă, ori chiar pe jos. Lumina slabă a lampadarului cu picior îi dezvăluie faţa, ochii. Dar ea rămîne mai departe nemişcată, încă nu-şi revine din surpriză, cu cartea deschisă în mînă, cu degetele răsfirate pe coperţile roşii, care par lăcuite pentru că sînt acoperite cu o folie extrafină de plastic. Surprinderea iniţială, uimirea în faţa neaşteptatei mele apariţii se preschimbă curînd în bucurie.

Valiza începe să-mi atîrne greu în mîna asudată, pentru că nu am depus-o şi o strîng cu aceeaşi putere cu care o ţin acum în ascensor. Rămîn mai departe nemişcat în faţa Clarei, care coboară din nou ochii pe carte, ca şi cum ar reîncepe s-o citească, făcînd abstracţie de prezenţa mea, dar în secunda următoare o închide cu un gest brusc şi hotărît, se scoală, vine spre mine, fixîndu-mă, analizîndu-mi rece micile creţuri de la coada ochilor, firele albe care mi se zăresc în barbă. Apoi îmi ia valiza din mînă şi o pune la loc sigur, ca pe un obiect preţios, deoarece cunoaşte valoarea inestimabilă a conţinutului ei, despre care va începe să-mi pună întrebări.

Dar nu vorbeşte, nu mă întreabă nimic. De mult timp nu mă mai întreabă, şi n-o să se apuce s-o facă acum. Stă mai departe aşezată pe divanul verde ca smaraldul cu flori

negre stilizate, ţinînd în mîini aceeaşi carte cu coperţi nu roşii ci negre, sub lumina slabă şi albă a lampadarului cu picior care îi dezvăluie doar o parte a feţei, lăsînd-o pe cealaltă cufundată în penumbră. Părul negru îi atîrnă peste obraji, îi coboară pînă pe umeri, pe piept, acoperin- du-i chiar sînul stîng, sîn mic, cum se poate deduce după cel drept, al cărui sfîrc se iţeşte pe sub puloverul cenuşiu. (O voce bine timbrată de fată cîntă încetişor, deşi cuvintele ţîşnesc distinct : *say a prayer for me tonight*[16], în timp ce un sunet de vioară se desprinde, urcă, devine exclusiv şi astfel se încheie cîntecul.)

Obrazul drept al Clarei este mai luminat de- cît cel stîng, şi pe ele se detaşează ochii mari căprui, sub unghiul masei negre a părului despărţit prin cărare în mijlocul frunţii. Ochii, în primul moment imobilizaţi de surpriză, strălucesc în clipa următoare de o bucurie care astfel o trădează.

Cînd voi sosi, Clara, care pesemne m-o fi văzut de la fereastră, stă deja lîngă uşa întredeschisă a apartamentului, foarte bronzată de soare, muşcîndu-şi buzele ca să nu zîmbească (un zîmbet nervos şi uşor cinic, vanitos, triumfător, pasionat, un zîmbet care spune : „Ştiam că ai să vii, şi acum, iată-te. Dar ce vrei de la mine ?“). O poză studiată cu premeditare, piciorul stîng îndoit de la genunchi, degetele goale sprijinite de pragul uşii.

în ce măsură voi fi îmbătrînit în răstimpul cît am fost plecat ? Dar Clara nu va dispreţui micile riduri din jurul ochilor mei. Fiecare din ele conţine o istorie de nopţi şi de zori de zi, de viaţă şi de spaimă, uneori şi de durere. Despre asta îi voi vorbi, în seara aceasta. Despre asta şi despre

---

[16] Roagă-te pentru mine la noapte (engl.).

suprema bucurie a întîlnirilor, a redescoperirii mele şi a dragostei mele.

Puţin lipseşte acum ca să nu o strîng în braţe şi să-i spun cîte ceva din nesfîrşitele lucruri

pe care le-am învăţat în singurătate şi în întuneric. Iată că uşa de la ascensor închizîn- du-se, zgomotul paşilor mei pe coridor îi vor anunţa sosirea mea. Iar în clinchetul melodic al clopoţelului pe care îl face să răsune degetul meu mi se condensează toată viaţa. Nopţi lungi, duioase dimineţi, zile fără sfîrşit. Şi chipurile, chipurile omeneşti, chipuri vii.

Săo José do Estoril, vara 1979

CRONOS

All shall he weii and all shall he well, and all manner of things shall he well.

JULIAN OF NORWICH

(Totul va fi bine şi totul va fi bine şi tot felul de lucruri vor fi bine.)

PARTEA ÎNTÎI

I

ASTĂZI MI-AM LUAT RĂMAS BUN de la begonie. I-am curăţat frunzele uscate şi am stropit-o. A fost un act de disperare, fără îndoială, dar şi un gest de iubire. Un timp vor mai dăinui nişte colonii mici de palizi madrepori pe minunata floare din balcon.

Unchiul dinspre mamă al Anei Sofia, literat şi colecţionar de cactuşi, a murit la sfîrşitul lui septembrie, iar apartamentul său, care se afla chiar în faţa geamurilor mele, pe strada aceasta îngustă, a rămas ciudat de pustiu. Niciodată nu se vor mai zări la fereastră silueta deşirată şi privirea tristă a scriitorului, în acele după-amieze tîrzii cînd străzile şi piaţeta, flancate de numeroase *boîtes,* se transformau în- tr-un infern de vehicule şi claxoane, iar pe Bulevardul Roma urca duhoarea acră a încă unei zile pierdute. La o săptămînă după în- mormîntare s-a auzit muzică în acel apartament. Era pe înserate şi, în spatele ferestrelor larg deschise întru întîmpinarea toamnei, Ana Sofia dansa. Tolăniţi pe sofaua de culoarea somonului, spălăcită de vreme şi de folosinţă, cu feţele înduioşate şi părul deja cărunt sub lumina albă a unei lustre cu ţurţuri, părinţii ei zîmbeau. Revenise viaţa în strada Gama Barros !

Margarida, fosta mea soţie, mă părăsise de cîtva timp şi luase cu ea picupul. La radioul cu baterii care îmi rămăsese nu se putea asculta Mozart. De aceea năvala de

muzică, în puţul de tăcere al singurătăţii mele, m-a emoţionat teribil. Intr-o zi (pe o căldură sinistră), mi-a trecut prin minte să-i telefonez dansatoarei şi să-i spun cît de mult îmi plăcuse baletul ei. Dar era foarte tînără şi s-ar fi putut să nu înţeleagă. Şi ce ar fi spus părinţii ei, nişte bătrîni aristocraţi din nord ? Nu am telefonat. Dar n-o puteam uita pe' fetiţa aceea neştiutoare în treburile morţii şi convenţiile ei, îmbrăcată într-o rochie subţire de bumbac, aproape diafană, dansînd pe poante un menuet, într-o casă din care, cu numai cîteva zile în urmă, fuseseră scoase rămăşiţele pămînteşti ale unui Om. Nu mă stingherea faptul că ea avea doar cincisprezece ani şi eu patruzeci şi doi. Pe vremea aceea eram înalt şi blond, şi numai un bun gerontolog mi-ar fi dat mai mult de douăzeci. Poate că asta ar putea să i se pară ciudat cuiva care nu cunoaşte din viaţă decît latura ei eucli- diano-carteziană, adică cea care cade perpendicular pe sol. Dar omul, fraţilor, înseamnă infinit mai mult decît ce ne învaţă geometria şi logica : în el îşi are sediul inima, şi ea este cea care dirijează totul ! Iar mie mi s-a întîm- plat un lucru nemaipomenit : cînd am cunoscut-o pe Margarida, inima mea s-a congelat. Astfel a rezistat la trecerea timpului, la coro-
ziunea -vîrstei, şi iată-mă ajuns la patruzeci de ani mai binfe conservat şi mai proaspăt decît în tinereţe. Cine a iubit vreodată cum am iubi- t-o eu pe nevastă-mea trebuie să ştie că asemenea fenomene pot apărea. Cit despre consecinţele îngheţării pentru conservarea materiei, e suficient să arunci o privire congelatorului, sau să te gîndeşti la nefericiţii care, păstraţi în urne frigorifice, aşteaptă să se descopere leacul bolilor, care i-au măcinat, ca să revină la viaţă.

Deşi tînăr la minte şi trup, am fost de totdeauna preocupat de lectură şi pot spune că nu m-am eschivat de

la nici una din angoasele omului modern : imperialismul yancheu, preţul petrolului şi tot restul. Ca şi problema eului, a anticoncepţionalelor etc. Eram traducător şi aveam un mic papagal care zbura liber prin casă — mai este nevoie să adaug ceva ?

Îmi arpintesc de împrejurările în care am făcut cunoştinţă cu Ana Sofia şi cu părinţii ei, în afara zidurilor casei şi a muzicii de acolo. Mă întorceam de la supermagazin cu o pungă de plastic plină de alimente şi am văzut cum automobilul lor, un nemaipomenit Buick negru din anii ’20, puţin stropit de noroi, s-a oprit la poarta imobilului unde locuiau, în scrîşnet de pneuri, zdrăngănit de plăcuţe şi tot ce mai caracterizează asemenea vehicule ancestrale. Fratele Anei Sofia, un puşti neastîmpărat de vreo cinci ani care proclama prin etatea sa vitalitatea părinţilor săi deja vîrstnici, şi-a prins degetul în portiera din spate a maşinii. Oameni mai neajutoraţi ca aristocraţii în asemenea situaţii n-am pomenit. Mama plîngea cu sughiţuri că i se prăpădeşte odorul, în timp ce Ana Sofia, îngrijorată şi ea, dar mai puţin pesimistă, il imploră pe băieţaş să-i arate buba. Am dat fuga la locul acţiunii şi ce m-a impresionat atunci cel mai mult a fost fantastica frumuseţe a Anei Sofia, cum stătea ea aşa luminată de razele soarelui trimise de Dumnezeu. Una era să o contempli de la fereastră şi cu totul alta s-o vezi de aproape, din pricina aurei care o înconjura. Era, de fapt, o scenă înduioşătoare : două femei îmbrăţişînd un copil scîn- citor, cu soarele după-amiezii aurindu-le frunţile. Nemişcat în colţul său şi nu prea înclinat spre expansiuni, tatăl bombănea : „Totdeauna am spus că portiera asta trebuie unsă din cînd în cînd“ — lucru total nelalocul lui, în treacăt fie spus. Cu punga de plastic gata să-mi alunece din mîna transpirată, am întrebat :

— Aveţi nevoie de ajutor ? Un medic ?

— Sînteţi medic ? a întrebat mama, cu speranţă şi anxietate în glas.

— Nu, stimată doamnă. Dar posed unele cunoştinţe din armată.

*.

Şi fericit să-mi pot dovedi utilitatea, l-am rugat pe băieţaş să mă lase să-i examinez rana.

Era doar o zgîrietură fără importanţă. I-am aplicat un pansament rapid şi lucrurile s-au terminat aici.

Au plecat la moşie după cîteva zile. Dar nu înainte de a fi venit la mine acasă spre a-şi lua rămas-bun şi a-mi mulţumi că le salvasem băieţelul. Mi-au oferit o frumoasă begonie în- tr-un ghiveci sferic din lut alb, poros. Am aşezat floarea în balcon şi am înconjurat-o de dragoste. Acum evit s-o privesc în faţă : mă orbeşte.

Timp de doi ani n-am mai auzit muzică în casa de peste drum. Dar am văzut-o pe Ana Sofia. Şi asta avea să schimbe natura angoaselor .mele existenţiale.

II

MARGARIDA VENEA să ia masa cu mine în seara aceea. Deşi eram despărţiţi, rămăsesem prieteni, fiindcă aşa trebuie să fie lucrurile astea. Apreciam mult cum ştia să pregătească puiul, într-o baie de whisky, şi ne potriveam la pat. Apariţia fugitivă a Anei Sofia nu-mi alterase entuziasmul pentru coapsele soţiei mele, care îmi aminteau de o anume sculptură a lui Alberto Giacometti. înguste, slabe şi lungi, întruchipau victoria materiei asupra spiritului. Secole întregi de viaţă şi de artă zăceau în formele ei simple. Astfel că, deşi

socoteam a avea datoria morală s-o uit pe Mar- garida, nu mă puteam lipsi de ea, din cauza acestor coapse.

Traducerile de cărţi poliţiste, care îmi furni zau mijlocul de existenţă, le semnam cu pseudonimul Alexandre Medio. Nu văd nici un motiv ca să-l schimb acum. Âlvaro, fostul coleg al

Margaridei de la Facultatea de limbi romanice şi totodată prietenul meu, avea prostul obicei de a-mi spune Alexandre Aşa-şi-Aşa, dar asta dovedea numai lipsă de gust din partea lui. Sînt originar din provincia Beira Alta, unde am o mică proprietate arendată unei simpatice perechi de bătrînei care se ocupă de livadă şi, la Crăciun, îmi trimit cîrnaţi. La început am avut vocaţia medicinei, dar am renunţat la ea fiindcă nu puteam să văd sînge. Cred că acest eşec universitar mi-a lăsat unele urme, o anume lipsă de adaptare la lumea din jur, o vagă nemulţumire, o mică durere surdă pe undeva, constantă şi seacă, un gust amar în gură. A trebuit să fac serviciul militar în întregime, dar m-au respins la cursul de cădeţi din cauza unor dificultăţi în mînuirea armelor. Atunci m-au trimis ca sanitar la infirmerie, unde mi-a mers bine, pentru că nu acolo se vărsa sîngele trupei. In răstimpul celor peste doi ani cît am făcut armata, dintre care unul şi jumătate în India, am citit mult, am învăţat englezeşte printre cele cîteva rare împuşcături seci şi lipsite de animozitate, cu ocazia unor acţiuni de *satyagraha* [17], iar cînd am trecut în rezervă eram pregătit pentru viaţă. Mi-am procurat nişte traduceri din literatura minoră şi m-am însurat cu Margarida, mai tînără cu zece ani decît mine, încă studentă la vremea aceea. Vítor s-a născut mult mai

[17] **Concepţia politică a lui Mahatma Gandhi conform căreia un adversar poate fi cucerit mai degrabă prin dragoste, răbdare şi simpatie, decît prin forţă.**

tîrziu, ca urmare a unei con-
fuzii în folosirea pilulelor contraceptive ; dar naşterea a decurs normal şi mi-a conferit chiar o oarecare vanitate paternă. Cei treisprezece ani cit a durat căsnicia noastră au L" l fericiţi, cu excepţia cîtorva luni înainte de sfîrşit. Pe neaşteptate m-am pomenit cu nişte crize de astm bronşic care mă obligau să mă scol noaptea, din lipsă de aer, şi să mă duc să mă întind pe divanul din salon, umilit că trebuia să o las pe soţia mea singură în pat. Aceste modeste retrageri pe divan, care la început o cam contrariau pe Margarida, au ajuns să n-o deranjeze prea mult. S-ar fi zis chiar că părea uşurată să scape astfel de căldura trupului meu. Am atribuit acest lucru verii şi nu i-am dat mare importanţă. Ştiam că mă iubeşte, nu numai fiindcă sînt înalt şi blond, ci şi pentru că am un caracter bun. O dată, într-o lună august, profitînd de nişte bani moşteniţi de la o mătuşă, i-am propus să ne petrecem vacanţa în Anglia. Mă bizuiam pe schimbarea de climă ca să-mi ameliorez sănătatea şi să restabilesc armonia conjugală. Margarida însă nu s-a arătat interesată de propunerea mea şi m-am trezit plimbîndu-mă singur prin Londra. Cu o vastă monografie a oraşului, un plan şi harta metroului sub braţ, cu cîteva lire în buzunar, am pornit să vizitez muzee, galerii de artă, să merg la cinema ca să văd filme care pe la noi nu ajungeau, să arunc firimituri porumbeilor din Trafalgar Square, să vizitez casa lui Dickens — pe scurt, mă simţeam cît se poate de mulţumit. Clima insulară mi-a făcut bine, cum
era de aşteptat, şi am început să-i trimit scrisori Margaridei în care-i vorbeam despre vindecarea mea şi dorul pe care-1 purtam în suflet. Din păcate, întoarcerea mea la bunele vremuri sentimentale de odinioară nu au

găsit la ea un ecou satisfăcător. In timp ce eu mă restabileam şi îmi desăvîrşeam cultura la Londra, ea se dăruia unui american pe care îl cunoscuse la o conferinţă despre Platón : prima oară în spatele unor arbuşti din munţii Arróbida, de celelalte dăţi la hotelul Ritz. Trebuie să spun în favoarea ei că Margarida nu a profanat niciodată patul conjugal, fiindcă, ori de cîte ori se întîlnea cu americanul, o făcea pe teren neutru.

Dar nu merită să mai pomenesc de asta şi nici de noaptea cînd, cu o lăudabilă sinceritate, mi-a dezvăluit legătura ei cu yancheul, cerîndu-mi divorţul şi totodată pe Vítor. Reacţia mea a fost antagonică : dacă rămîn singur, voi putea în sfîrşit să mă dedic şahului, vechea mea pasiune ; dar în acelaşi timp mă simţeam rănit şi umilit, pentru că, aşa precum, la şah, un cal e un cal *(a knight is a knight,* J. R. Fischer), un încornorat tot încornorat rămîne. Nimic nu-1 poate determina pe om să ia hotărîri „decisive" decît senzaţia de a fi fost ultragiat : am aceptat divorţul, dar i l-am refuzat pe Vítor. Nu pentru că l-aş fi iubit cine ştie cît, deoarece după cum se ştie dragostea presupune detaşare, dar fiindcă Elveţia nu mi se părea ţara ideală ca să înveţe să vorbească franţuzeşte cu accent parizian. în plus, nutream ambiţia să fac din fiul meu un viitor campion olimpic. Margarida însă mi-a demonstrat cu lacrimi în ochi că numai o mamă îşi poate creşte copilul, s-a referit la avantajele climei continentale pentru dezvoltarea băiatului, şi atîta a insistat că, spre zori, m-am dat bătut. De altfel, ce ar fi avut de aşteptat un puşti de la un tată lipsit de bani, într-o ţară lipsită de toate ?

Fiindcă Margarida pleca în Elveţia a doua zi, m-am străduit ca despărţirea noastră să se desfăşoare într-o atmosferă demnă. Henrique- ta, care îmi făcea menajul o

dată pe săptămî- nă, lăsase apartamentul pahar, astfel că i-am deschis uşa încrezător în mine şi în ambianţă, îmi pusesem o cămaşă albă sub o vestă din bumbac indian în care predomina culoarea ocru şi nişte pantaloni negri din catifea reiată. Aveam aerul distins al unui pictor în vacanţă, împodobisem masa cu luminări aromatice negre şi presărasem pe faţa de masă din in frunze uscate de moşmon, vopsite în auriu. Doream ca ultima noastră noapte să-i lase o amintire frumoasă. Ea a intrat fără să clipească, puţin gîfîind şi impacientată de dificultăţile traficului. M-a sărutat pe gură şi m-a întrebat daca am cartofi în casă. Adusese, ca de obicei, un pui : un specimen frumos şi durduliu gata jumulit, cu labele încrucişate pe cloacă şi gît şi măruntaiele vîrîte în coşul pieptului. Pînă şi în momentele de criză, Margarida s-a dovedit întotdeauna o excelentă gospodină, grijulie faţă de mine. Părerea mea este că tot portughezele rămîn cele mai bune soţii din lume...

După ce am ciocnit un Martini sec, căruia nu i-a lipsit măslinuţa de rigoare şi nici coaja de lămîie, ne-am apucat să curăţăm cartofi, tă- indu-i în beţigaşe groase, bine sărate, cum ne plăceau amîndurora ; şi mi-am notat într-un caieţel ingredientele sosului, ca să mă pot descurca singur pe viitor. Vizitele ei la anumite răstimpuri mă excitau nespus. Prin faptul că se măritase cu un american cult şi bogat, urcase pe scara socială, îşi ridicase nivelul în propriii mei ochi, încetase să mai fie nevasta unui oarecare Alexandre naţional fără merite deosebite, ca să devină soţia unui magnat al petrolului. O primeam, nu ca pe femeia care mă trădase, ci aproape ca pe o amantă al cărei soţ era încornorat de mine. Ideea că îl înşela în taină pe american îmi producea o vagă plăcere complexă, amestec de donjuanism . şi sentiment patriotic.

La sfîrşitul mesei, ca să-i dau o tentă de veselie ieşită din comun, am deschis o sticlă de şampanie. Dopul a sărit cu pocnet, lichidul mi-a împroşcat pantalonii, şi Margarida a izbucnit într-un hohot de rîs pe care şi l-a înăbuşit la pieptul meu, strivind garoafa cu care, amabilă, îmi împodobise vesta. Ne aflam în aprilie 1974 şi garoafele erau la modă [18]. Am sărutat-o pe gură. La început mai mult ca să-i înăbuş rîsul isteric, decît din dorinţă. Dar ea avea aceeaşi limbă vibratilă şi unduioasă de altădată, aceleaşi buze de anemonă-marină, aceiaşi ochi lichizi care mâ pătrundeau pînâ in străfunduri — aşa că mi-am perceput tovarăşul intim creseînd, eăutînd pîntecele ei precum floarea-soarelui. Am pus paharele pe masă şi am aterizat amîndoi pe divan. Chiloţeii Margaridei au zburat prin aer ca să rămînă atîr- naţi pe raftul de cărţi, între două volume de Agatha Christie, coapsele ei au strălucit în lumina rece a luminărilor negre, şi am făcut dragoste chiar acolo. In timp ce ne iubeam, Margarida a ţipat şi a gemut ca pe vremuri, şi a încetat să mai rîdă ; dar după aceea a apucat-o iarăşi rîsul, care de astă dată m-a molipsit şi pe mine, astfel că am început să rîd şi eu, fără să ştiu de ce. Pe urmă ne-am dus să ne culcăm în dormitor, tăcuţi şi puţin trişti.

III

MARGARIDA A FOST foarte tandră toată noaptea şi în dimineaţa următoare mi-a adus micul-dejun la pat, trezindu-mă cu sărutări pe pleoape. Nu a uitat, înainte de plecare, să lase în baie, pe scaunul de fier vopsit în alb,

[18] Aluzie la revoluţia din 25 aprilie 1974, cînd soldaţii şi-au înfipt garoafe în ţevile puştilor.

un schimb de rufărie intimă spălat, aşa cum făcuse zilnic în cei treisprezece ani cît a durat căsnicia noastră. Chiloţii spălaţi erau simbolul veşnicei ei fidelităţi. Mă emoţionau profund. Asemenea mici nimicuri fac din căsnicia portugheză cea mai bună căsnicie din lume...

M-am săpunit din belşug sub duşul rece, spu- nîndu-mi că de acum înainte voi rămîne singur toată viaţa, dar că poate Elveţia îi va displăcea -Margaridei care se va înapoia într-o zi, cu coapsele ei, ca să mă redescopere aşa cum eram, înalt, blond şi cu mărul lui Adam proeminent. Ce îmi lipsea, de fapt ? Nu aveam pieptul păros, dar umerii mi-erau laţi, iar părul de pe părţile ruşinoase era ondulat şi mătăsos. Nu-mi mai făcea trebuinţă. Cu o lamă Gilette l-am ras, contemplînd rezultatul final în oglindă : cît muşchi, cîtă viaţă lăsată astfel în părăsire ! M-am vîrît din nou în pat şi am dormit pînă la prînz.

După-amiaza mi-am petrecut-o fără să fac nimic, întins pe divanul bric din salon, cu ochii în tavan, desenînd în minte meandre şi cornuri ale abundenţei. La ora aceea Margarida zbura pesemne spre Elveţia împreună cu Vítor. Mi-am imaginat-o foarte elegantă, prinsă cu centura de siguranţă a Boeing-ului, mîncînd friptură rece şi bînd coca-cola, saţiată de mine şi dornică acum de gura americanului, care avea s-o aştepte cu Chrysler-ul lui crem care o sedusese atît şi care, la urma urmei, fusese motivul trădării ei. Dragostea mea faţă de ea se adaptase împrejurărilor şi poate că nici nu mai exista. Dar ceea ce nu a pierit, ci mai degrabă s-a ascuţit atunci, a fost senzaţia de viaţă ratată. în aerul înăbuşitor din salon plutea un amestec de plictis şi de revoltă surdă în faţa, nu a destinului, pentru că el nu este de natură umană, ci a timpului, orologiu hidos cu inimă de apă, mic monstru viclean cu picioare de lînă, care îmi pîndea

pielea şi oasele şi
sîngele în aşteptarea unui prilej ca să-şi înfigă în ele gheara păroasă. Mi-1 închipuiam încornorat şi cu ochii rătăciţi, alergînd după mine ca propria mea umbră. Mi-amintesc că la un moment dat nişte crampe în burtă m-au făcut să dau fuga la baie. Şi în timp ce mă uşuram, privirea mi s-a pironit asupra unui anumit loc de pe bideu. Nu izbuteam să mi-o smulg de acolo, oricît m-aş fi străduit. Mi s-a părut ceva simbolic : omul care vrea să fugă de limitele sale dar nu poate, omul legat ombilical de pă- mînt. Era o după-amiază metafizică, şi de astă mă complăceam cufundat adine în ea. Cine ştie dacă, sub zilele banale şi gesturile frustrate, nu se ascundeau, în bărbatul trist, un gînditor şi un artist ? Dintotdeauna m-am fălit că presimt în mine un destin transcendental... Tăi- nuiam un amestec de ingenuitate, dezamăgire şi ironie în eul meu agăţat de viscere, şi su- rîsul lăbărţat al unei paiaţe tatuate pe pielea mea îngrădită.

După-amiaza s-a scurs încet, picurînd ca un ulei preţios, dar prost folosit, printre lamele storurilor trase. Era duminică, o zi oarecare. O petreceam în pijama, scărpinîndu-mi vintrele. în urechi îmi răsunau clopotele de la mînăs- tirea Mafra[19], mă gîndeam la amfiteatrele de anatomie ratate, la timpul fără noimă pierdut de gaşca mea, la tot ceea ce o ţară mioapă reu-
şise să facă din mine. Eram ca o frunză uscată în voia vintului şuierător, privind neputincios chipul fosforescent al vieţii, aşezat în poziţie de defecare, dar închipuindu-mă Buda. Un om jefuit de toate certitudinile

---

[19] Biserică somptuoasă înălţată în prima jumătate ' a secolului al XVIII-lea, care are clopotele cu unul din cele mai frumoase sunete din lume.

sale. In faţa unei table de şah pipăiam distrat piesele bizare dintr-un material plastic cu aspect de fildeş, dispuse pe o structură care cuprinde tot atîtea pătrăţele cîtă speranţă de viaţă are un cetăţean occidental : şaizeci şi patria de pătrăţele albe şi negre, şaizeci şi patru de ani cu nopţi şi zile goale. Singur, însingurat şi fără nici un partener în raza privirii mele de pres- bit. •

M-am trezit într-o dimineaţă dintr-un coşmar care mă transformase în melc. Am aprins lumina şi mi-am cercetat dosul palmelor. înguste, palide, erau totuşi mîini de om. Le-am aşezat pe piept şi am stat nemişcat, atent la ritmul înnebunit al inimii şi la rumorile nopţii. Pe stradă nişte voci discutau în preajma unui automobil ambalat, nehotărît dacă să plece sau nu ; şi glasurile prostituatelor, ieşind din acele *boites,* care închideau, mi-au făcut insuportabilă singurătatea. Va să zică mă atinsese în cele din urmă deprimarea, profundă şi*iremediabilă. Nu era nimic de făcut. Tot ce mi s-a întîmplat trebuia să înfrunt cu puţinul curaj care îmi mai rămăsese, sau pe care mi-1 puteam aduna, conştient de nimicnicia mea de viermu- şor într-un sol de cenuşă, lipsit de o vînă deschisă lacrimilor. M-am sculat şi m-am dus să beau un pahar cu apă.

De cîtva timp prindea contur în mine dorinţa să mă sinucid. O coceam pe îndelete, ca pe un fruct într-un pom. Sinuciderea se profila drept rezolvarea logică a unei existenţe care îşi pierduse rostul. Dar voiam să fie un act perfect. Cunoşteam din experienţa mea de şa- hist consecinţele unui gest necugetat şi voiam să evit o ratare. Pentru că o sinucidere nu e lucru uşor, fraţilor : trebuie să-i studiezi amănunţit modalitatea, împrejurarea şi momentul. Pentru mine momentul sosise, dar ce procedeu să folosesc şi unde ? Nimic nu e mai umilitor

decît o sinucidere eşuată. Curios este că, atunci cînd mă străduiam să descopăr nişte motive concrete ca să sfîrşesc cu viaţa, nu le găseam. Desigur, divorţul mă deprimase, dar dacă simţeam uneori lipsa Margaridei, asta se întîmpla doar atunci cînd noaptea rămînea atîrnată de tavan şi mi-o petreceam în faţa unui pahar cu lapte rece sau a unei probleme de şah mat din două mutări. Nu eram bogat, dar eram liber, şi îmi ajungea o supă la masă. Deprimarea nu-mi ştirbise simţul frumosului, şi de cîte ori nu admirasem strălucirea soarelui... Erau momente cînd mă ruşinam de deprimarea mea. Fiindcă afară erau păsări şi nori şi chipuri senine în mulţime. Şi iarbă, prieteni, să nu uităm iarba ! Atunci, de ce pierdusem dorinţa să fluier melodia mea preferată, o arie din *Madame Butterfly ?* Răul îşi avea poate rădăcina în ritmul meu de viaţă, în îndelungata obişnuinţă cu o anume formă de penumbră. După plecarea Margaridei în Elveţia m-a nă- pâdit dorul de spaţii goale, oroarea de ceilalţi şi de lumină. Poate dacă aş fi ieşit din casă, dacă mi-uş fi căutat prietenii, dacă aş fi acceptat invitaţia vieţii şi, pornind pe stradă în jos, m-aş fi dus pînă la fluviu ca să văd podul şi statuia lui Crist-Rege, aş fi întîlnit pînă la urmă răsuflarea celuilalt eu al meu, acela ruşinat, acela care se încăpăţîna tainic să se schimonosească la păsări. Dar nu. Incapabil să mă scutur, căscam, mă scărpinam, îmi tăiam unghiile, îmi cîntăream distrat testiculele şi mă duceam la culcare. In beznă îmi simţeam trupul îndesat în saltea, braţele grele şi asudate, picioarele mîngîindu-se trist. Respiram adînc, simţeam bombardamentul inimii în urechi. Dacă aş fi aprins lumina mi-aş fi văzut mîinile brăzdate de dungi care se întretăiau fără o semnificaţie aparentă, mîini calde şi umede de bărbat care, cînd se trezeşte în noaptea

sufocantă, habar nu are cine este,-unde se află şi ce face acolo.

Mai erau şi visele, simbolice şi repetate. Bunăoară, visul cu barca cu pînze albastre. Mă aflam în ea cu Âlvaro, pe Tejo, cu vela rîn- dunieă întinsă, cu cea mare la jumătatea catargului, umflată de o briză ce venea dinspre India. „Asta va fi ultima virare de bord“, comanda prietenul meu de la prova, în timp ce eu manevram cîrma. Şi viram bordul, frumoasa ambarcaţiune plutea sprintenă spre port. Alteori traversam înot, repede, piscina de la Oli- vais, aclamat de asistenţă. Mă căţăram pe bordură şi-mi înfăşuram într-un prosop mare trupul lucios şi ud, nepăsătăor la urletele mulţimii. Mîncam. Biftecul era uriaş, în sînge şi tare. Eram singurul client din restaurant. Doar doi, trei chelneri într-un colţ mă fixau stăruitor, în timp ce ştergeau paharele cu şervete albe.

M-am trezit într-o dimineaţă la ora zece. în momentul acela nu aveam de lucru şi am mai zăbovit în pat, în semiîntunericul din cameră. Şi atunci, pe furiş, ideea a pus stăpînire pe mine. Să mă omor ! Fără preaviz şi înainte de micul-dejun... Asemenea hotărîri nu se iau zilnic, aşa că nu am lăsat să mi se stingă entuziasmul. Mi-am scos picioarele de sub pătură, tălpile mele au atins podeaua. M-am dus la fereastră, am ridicat storul, am deschis geamurile. O pală de aer mi-a răcorit faţa. Am zîmbit luminii minunate a zilei. La cincisprezece metri mai jos, piaţeta din stînga era ca o inimă spre care se revărsau de pretutindeni oameni, vehicule, o viaţă prea bogată ca să se poată suporta. Sosise momentul, fraţilor ! M-am înălţat pe pervaz, am ridicat un picior, apoi celălalt. îmi spuneam că nu e prea potrivit să mă sinucid în

pijama şi socoteam secundele necesare ca să ajung pe sol, cînd am simţit că mă prinde cineva de spate. Henriqueta, slujnica ! Aspră şi fără nici o urmă de respect faţă de stăpîn.

— Ce v-a apucat ? a spus ea cu un aer feroce.

— Nimic, nimic. Te ajut imediat să dezgheţi frigiderul.

S-a retras încetişor, de-a-ndăratelea, fără să mă slăbească din ochi, vrând parcă să se asigure că n-am să fug fără s~o plătesc. Arn coborât ochii umilit de atâta lipsă de încredere. Ce gest stupid ! Ce act prostesc ! Evident că nu trebuie să încerci să te sinucizi fără a te fi uitat mai întâi în jurul tău. Data viitoare voi fi mai atent.

IV

ÎNTR-0 ZI mi-a telefonat Alvaro, curios să ştie ce mai fac. Nu ne mai întâlniserăm de cîteva luni şi m-a bucurat ingerinţa asta în ritmul stopat al existenţei mele. Mi-a propus să ieşim împreună, să ne ducem la Cascais [20], să vedem marea, femeile, Boca do Inferno[21]. *Jubet ire* [22], a spus el, citîndu-1 pe Virgiliu. Ca întotdeauna, prietenul meu apărea la momentul nepotrivit. Margarida făcuse un salt pînă în Portugalia şi venea să mă vadă în după-amia- za aceea. Aveam nevoie de o baie lungă şi de puţină reculegere ca să mă pregătesc psihologic. Era a paisprezecea aniversare a căsătoriei noastre şi lucrurile astea dau întotdeauna de gîndit. El mi-a înţeles raţiunile şi mi-a dat sfatul obişnuit :

---

[20] Plajă foarte frecventată din apropierea Lisabonei.
[21] „Gura Iadului“, loc stîncos pe plaja de la Cascais.
[22] „E poruncă a merge“ (lat.).

— Frămîntă-mi-o bine pe Margarida şi salut-o din partea mea.

Primisem apelul în apartamentul portăresei (eu nu am telefon) şi nu voiam să lungesc vorba. Alvaro putea să devină foarte impertinent dacă începea cu teoriile despre diferitele stiluri de frămîntat. Şi nu mai închidea telefonul odată. M-a întrebat dacă recunosc muzica de fond. I-am spus că nu şi atunci m-a informat pompos că este Bach, ,.cea mai frumoasă fugă de Bach“. Un disc ? Nu, radio. Şi a apropiat receptorul de sursa sonoră. Se umfla în pene de parcă muzica ar fi fost compusă de el...

Cînd, în sfîrşit, am scăpat de pisălogeala lui, m-am întors în apartament, Tinde lăsasem apa să curgă. M-am vîrît în cadă şi m-am simţit bine, relaxat şi calm. Mi-am spus atunci că momentul era potrivit spre a fi proiectat în veşnicie şi, de vreme ce tot trebuia să mor într-o zi, barem să se întîmple într-o clipă agreabilă, ca să duc cu mine o bună amintire din viaţa pe pămînt. Am cumpănit argumentele pro şi contra unei mici sinucideri în chiar ziua vizitei Margaridei şi am conchis că, oricum, dacă mă sinucideam atunci, va avea cine să mă înmormînteze. M-am sculat vesel, am smuls firul aparatului de ras, am introdus fisa în priză, m-am vîrît iar în cadă şi, cu vîrful metalic în mînă, am aşteptat momentul exact, revenirea clipei de bună dispoziţie anterioară. M-am gîndit că Margarida va suna la uşă, dar nu i se va deschide, şi atunci se va retrage

umilită, ceea ce mă incinta. M-am gîndit şi la figura pe care o va face Henriqueta cînd va intra şi mă va găsi peste trei zile mort în cadă. Va fi o moarte curată ! îmi părea rău că nu voi mai face dragoste cu Margarida o ultimă oară, dar nu-i strica deloc ca cineva să lipsească într-o zi de la o întîlnire cu ea. Cufundat în mine, gustînd

deliciile acelor clipe supreme în apa călduţă, cu genunchii îndoiţi ia piept, cu gura aproape atingîndu-mi buricul, cu degetele mîinii drepte pironite în linia vieţii din palmă, cu cele de la mîna stingă ţinînd strîns firicelul de cupru care avea să eternizeze amintirea acelor senzaţii, aşteptam momentul exact, clipa de exaltare care mă năpădise cînd m-am cufundat în apă. Fusese ca un spasm mintal delicios, o dorinţă irezistibilă de ceva bun. cunoscut din vremuri îndepărtate. Şi număram secundele care mă despărţeau de neant, unu doi trei, simţeam în timpanele preschimbate în ceasuri ale timpului cum pulsează inima, bumla-bumla-bumla-bun, cînd, deodată, a ţîrîit soneria de la uşă. Mi-am întrerupt respiraţia, numărătoarea momentelor finale ; soneria s-a auzit din nou. Şi încă o dată. Şi pe urmă bătăi în uşă, ca şi cum cineva, de-acolo, de-afară, mi-ar fi ghicit pregătirile. Am zvîrlit cît colo firicelul divin şi am urlat : „Cine-i ? !“ N-a răspuns nimeni. Dar după bătaie, o lovitură scurtă cu mîna dreaptă, una cu stînga, două cu dreapta, una cu stînga, două cu dreapta şi pe urmă tot aşa, stînga marcînd ritmuri, am înţeles că e Alvaro care încearcă un ritm de *baiăo* [23]. Mi-am legat prosopul la brîu şi m-am dus să deschid. A intrat : un Statu-Palmă de un metru cincizeci şi şapte ! Mi-a tras un ghiont în stomac, m-a sfătuit să mă ţin mai drept. Enervat, i-am zis că tocmai făceam baie şi să se mai ducă dracului. Nu s-a ofensat. M-a împins în baie, mi-a poruncit să-mi văd de treabă. Apoi s-a dus în bucătărie şi a băut apă de la robinet. L-am întrebat, cu un ton mai blînd, dacă are nevoie de ceva. A

[23] Muzică veselă în sunetele căreia se dansează în- tr-o manieră dezinvoltă, cu mişcări exagerate, subordonate unui ritm monoton marcat prin bătăi din picioare.

răspuns, subit intimidat, că da, ar avea poftă de o cafea. I-am spus unde găseşte cele necesare şi m-am întors în baie. Dar acum îmi pierise cheful să mă sinucid.

L-am mai auzit răscolind prin dulapuri, dar curînd s-a plictisit de o căutare aparent inutilă şi a ieşit trîntind uşa, fără să-şi ia rămas bun, nici măcar „pa !“, nimic : pantofii lui au scîrţîit a gol pe dalele de marmură ale coridorului. Mi-am spus că toate astea erau prefăcătorii şi că pesemne o fi venit să caute vreo carte ca să-şi umple timpul în restul acelei după-amieze duminicale. Cînd, proaspăt şi lipsit de remuşcări, am ieşit din baie şi am intrat în cameră, am observat că-mi luase ziarul din ajun. Pe divan se afla o hîrtie mîzgălită cu scrisul lui de copil nervos : „Sînt disperat; am descoperit că ziua este insuportabilă“.

îl întîinisem cu ani în **urmă** pe iarba **unui** teren lipit de stadionul studenţesc, cu ochii larg deschişi, nemişcaţi ca de mort, sub crengile platanului care-1 apărau de soare. L-am întrebat la ce se gindeşte. Dar nu se gîndea la nimic. Liric, nu contempla frunzele — asculta vîntul. Obsesiile lui erau de tot soiul. Ajungeau de la literatură la ştirea din ziar, care îl pasiona intens, dar numai pentru cîteva ore. Profesor de liceu, scria. Ca să-şi omoare timpul şi plictisul, sau ca să uite cine ştie ce angoasă estivală.

Margarida a venit la şase. Terminasem de nîult să-mi tai unghiile de la mîini şi de la picioare, şi în minutele care au precedat sosirea ei mă surprinsesem ascultînd zgomotele din imobil. Pînă să sune la uşă, am descoperit că aveam o poftă teribilă să mă culc cu ea : semn cert că venise în sfirşit vara. Probabil că am deschis uşa scărpinîndu-mi vintrele, fiindcă prima privire a Margaridei a fost mustrătoare. Venea încărcată de

pachete şi m-am pretat imediat jocului de a o ajuta, foarte cavaler şi fericit că o revăd. Dar odată puse la locul lor cadourile — printre care o nemaipomenită pipă pe care nu aveam s-o folosesc niciodată, fiindcă nu fumam (dar ea uitase acest amănunt) — m-am simţit cu mîinile goale, neavînd nimic să-i spun. Eram chiar puţin plictisit, deoarece nu mai puteam sta tolănit pe divan, nemişcat şi cu ochii în plafon. Acum trebuia să deschid gura, să întreb de Vitor, de sănătatea americanului şi de viaţa în Elveţia. Dar n-aveam chef să vorbesc, s-a lăsat prea multă tăcere, şi am înţeles ce ridicol eram bălăbănindu-mi piciorul sting pe genunchiul osos al celui drept, şi cit de umedă, de aspră îmi era pielea mîinilor. Unghiile mă jenau. Le tăiasem din carne, şi-mi muşcau acum vîrful degetelor.

Margarida şi-a aplecat sinii peste micul radio cu baterii şi a învîrtit butonul. Un ropot de instrumente metalice mi-a perforat timpanele. Doream ca Margarida să se evapore, să piară cu nasul ei de Cleopatră cu tot, şi cu parfumul acela scump dăruit de american care mă excita şi-mi producea în acelaşi timp repulsie. Voiam să rămîn singur, cu deprimarea mea şi cu bietul meu papagal zburătăcind de colo-colo, dezobişnuit şi el de musafiri. Oh, de-aş putea să mor ! Un pahar a căzut, s-a făcut ţăndări. M-am aplecat să adun cioburile, iritat, simţind cum adrenalina acumulată de ani de zile în sînge mi se urcă la creier, îmi obnubilează vederea. Margarida a scos un ţipăt, iar ţipătul ei mi-a parvenit de foarte departe, amestecat cu un tam-tam fon- făit de chitară electrică, zgomotul înăbuşit al maşinilor de acolo, de afară, strigătele de *sat- yagraha* ale hinduşilor, şi chiar şi ale mele proprii, o, fraţilor, şi am urît spasmodic tot ce se afla în jurul meu. Dar asta a durat puţin şi curînd am înţeles cit de absurd şi nepoliticos este actul meu :

strîngînd cioburile paharului spart le-am strîns brusc cu mîna dreaptă, glu-glu-glu, cu sunet invizibil, ca apa unui pîrîu dintr-un vis, vreau să spun inauzibil, dar totul era roşu şi fierbinte în creierul meu, iar sîngele nu avea nici o legătură cu gestul acesta simplu. L-am contemplat fascinat, în timp ce Margarida alerga în baie, aducea spirt, comprese, şi-mi spunea iubitule, bietul meu iubit.

Masa a decurs normal. Margarida era măgulită de gestul meu, pe care-1 atribuia neplăcerii mele de a fi fost înlocuit de american, şi eu am lăsat-o să creadă ce vrea, fiindcă e nedelicat să le spui oamenilor în faţă că nu sînt juste concluziile lor psihologice. Rana nu era adîn- că şi, deşi bandajul îmi înfăşură mîna şi încheietura (flatîndu-şi orgoliul, Margarida îmi făcuse un pansament exagerat), puteam să mişc degetele uşor, astfel că viitorul nu mă îngrijora. în timp ce îmi bandaja mîna am văzut-o pe Margarida înclinînd capul şi sărutîndu-mi lăboanţa vanitoasă, şi am găsit că e un gest drăguţ, demn de alte timpuri. I-am mîngîiat părul cu mîna disponibilă şi am observat că avea lacrimi în ochi. Eram stînjenit, ca întotdeauna cînd o femeie plînge. Nu m-a lăsat s-o ajut la bucătărie. Asta mi-a permis să lenevesc confortabil în salon, tolănit pe divan, dezle- gînd cuvinte încrucişate, cu mîna stîngă, din ziarul de seară pe care mi-1 adusese chiar ea. îmi făcea plăcere s-o simt trebăluind, încinsă cu şorţul de plastic împodobit cu chipul lui Che Guevara, pregătindu-mi bucate alese, in- trînd in salon ca să mă întrebe tot felul de fleacuri, numai ca să se asigure că mi-e bine.

Astfel masa s-a desfăşurat ca între două persoane civilizate, care fac tot posibilul să fie amabile. Mi-amintesc însă de un amănunt stîn- jenitor, petrecut chiar la începutul mesei : în timp ce ambii mestecam în tăcere, a început să mă enerveze nerăbdarea degetelor, care

apucau cuţitul şi furculiţa ca nişte viermi înfometaţi. Dar asta a încetat să mă mai deranjeze după al doilea sau al treilea pahar, şi amîndoi am regăsit sănătoasa atmosferă conjugală de altă dată. S-au făcut chiar şi nişte tentative de conversaţie : despre *hippies,* cred, întrebîn- du-ne dacă vor reveni. După desert am băut un pahar de Porto, iar eu am aruncat o privire peste articolul de fond din ziar. Ziua se apropia de sfîrşit, calmă şi fericită. Curînd aveam să simt pe buzele mele buzele însetate şi umede ale Margaridei, aveam să-i muşc limba, sfîrcurile sinilor, gîtul. Nimic nu e mai benefic în cazul unei deprimări decît să te culci cu femeia care te-a făcut să suferi şi pe care crezi că n-o mai iubeşti...

V

TĂIETURĂ DIN PALMA a reuşit să mă împace cu lumea, cu mine însumi, în lunile care au urmat, şi mult timp nu m-am mai gîn- dit la sinucidere. De altfel, cum să te omori cu braţul legat la piept ? Cazul meu nu era chiar atît de spectaculos : doar o mină Isanda- jată. Dar nu există sinucidere fără concursul manilor : cu ele pui otrava în pahar, comprimatele în gură, înfigi cuţitul în inimă sau legi frînghia de gît. Chiar ca să te caţeri pe pervazul ferestrei sau pe parapetul unui pod ai nevoie de mîini. Cît priveşte aruncarea sub un tren, la asta aş recurge doar în ultimă instanţă, fiindcă presupune prea mult tapaj.

Vremurile erau agitate şi făgăduiau o revoluţie profundă. La un moment dat a mijit în mine o speranţă, de nuanţă socială vagă, dar intensă; şi am ieşit din casă, am asistat la întruniri, am luat parte la manifestaţii, agi- tînd steguleţe şi strigînd lozinci. Ţara asta se va mai scrie o dată cu litere mari, într-o zi care ar putea fi chiar mîine.

Visul s-a destrămat într-o după-amiază. printre castane coapte , şi *jeropicia* [24]; trist şi lipsit de orice obiectiv evident, am reintrat în cocon. Nu sînt un luptător, ci doar un lup singuratic. Dacă mi se retrag stimulentele, mă reîntorc la contemplarea propriului meu buric. Aşa am făcut şi atunci, regăsind timpul să stau şi să visez din nou la dragoste şi la estetică, singurele lucruri care-i mai rămîn omului cînd speranţele de regenerare a lumii i s-au înecat în mlaştinile fluviului Tejo. Apartamentul de peste drum era tot pustiu şi cufundat în tăcere, dar ştiam că Ana Sofia se va întoarce, fiindcă asta-mi stătea scris în palmă, unde linia inimii e lungă şi adîncă.

îmi apăruse nedesluşit şi pe neaşteptate, consubstanţial cu năzuinţele şi căutările mele. Să mă^fexplic. De vreme ce urma să fiu lipsit de coapsele Margaridei, care, cum am spus, erau pentru mine imaginea vie a celor din sculptura lui Giacometti, nu doar nişte coapse de femeie, iha întrebam dacă nu o fi existînd în Ana Sofia vreun element susceptibil să-mi reaprindă simţămîntul estetic şi creator de artist ratat. E posibil ca dragostea să nu fie altceva decît aspiraţia firească a două epiderme îngheţate de frig, dar cel care nu o socoteşte în acelaşi timp şi cristal nu merită nici o atenţie. Presimţeam că există în Ana Sofia posibilitatea ascunsă a unei intrigante şi misterioase perfecţiuni. Ce fel de perfecţiune, habar nu aveam. Dar ştiam că există. După ea, orice altă femeie avea să-mi apară aburită, ca imaginea dintr-o oglindă umezită de vapori. De aceea o aşteptam. într-un fel, îmi menţineam cu grijă tinereţea intactă, pe parcursul anotimpurilor şi al decepţiilor. Nu concepeam ca natura să mă utilizeze ca pe un obiect alegoric.

---

[24] **Băutură preparată din must, rachiu şi zahăr.**

Dezbărat de orice iluzie în legătură cu o transformare socială vizibilă, m-am întins pe pat, fără să mă ocup de mare lucru. Traducerile de romane poliţiste, fructele şi cîrnaţii pe care mi-i trimitea arendaşul din Beira Alta îmi ajungeau pentru un trai modest. Presimţeam că iarna lungă a inerţiei mele nu va dura veşnic şi mă străduiam să acord mai multă atenţie celor din jur. Mai ales lui Âlvaro, căruia politica i se urcase la cap şi care se purta acum tot mai excentric. îi suportam răbdător furiile neprevăzute, obsesiile entuziaste, dar de scurtă durată. într-o zi a născocit un plan ca să-l răpească pe Preşedintele Republicii. Ce putea fi mai eficient drept momeală decât o scrisoare de dragoste ? O fată frumoasă se cle-

clara îndrăgostită de Preşedinte şi-l atrăgea într-o capcană. Ca să nu-1 contrariez, m-am prefăcut că-i apreciez ideea. în după-amiaza aceea am început să-mi rod unghiile. Pornisem de la inelar şi ajunsesem la degetul mijlociu. El a plecat radios şi a doua zi a şi apărut cu scrisoarea. I-am făcut unele sugestii, am adăugat chiar cîteva fraze. Scrisoarea s-a trimis, dar nu a dat rezultate. Era prea poetică pentru a-1 interesa pe Preşedinte. în asemenea chestiuni nu trebuie .să se folosească decît proza seacă. A urmat o perioadă de deprimare. Preşedintele nu a venit, nu vine niciodată, nu va veni niciodată. Vechea poveste cu Godot. După încă vreo cîteva tentative epistolare şi nu ştiu cîte fotografii de-ale soră-sii, care se asociase la plan, Alvaro a renunţat la răpire şi s-a apucat să-l citească pe Toisioi. într-o zi a venit să-mi anunţe noul său proiect grandios : să se mute cu soră-sa... Ca să omoare timpul şi să înăbuşe mînia.

Alvaro mă îngrijora. Dar cum nu puteam face nimic, l-am lăsat în forma sa incipientă de bărbat neisprăvit, simfonie neterminată, revoluţionar fără stindard. Era aerian şi acum părea mai mulţumit, îndrăgostit, nu de soră-sa, cît de ideea de a locui împreună cu ea. îmi năpădea singurătatea hivernală alcătuită din fibre adormite, sămînţă reţinută, sunete surde şi lumini spălăcite, penumbră şi nepăsare. îl acceptam cu o bunăvoinţă fraternă, ca şi cum în el aş fi găsit un *altev ego* în poziţie verticală. Nebuniile lui erau nebuniile mele- latente şi

embrionare, extazurile lui, melancolia mea. îl acceptam cum acceptasem o viaţă lipsită de utilitate, cum acceptam totul : cu firescul celui care şi-a epuizat capacitatea să se mai mire. îl vedeam crescînd, devenind mai voluminos, luîndu-se în serios. îmi intra în casă cu un aer de mondenitate, ştergîndu-se pe picioare, cerînd voie, atîrnîndu-şi pardesiul în cuier. Avea de corectat nişte exerciţii de-ale elevilor. Era grav, solemn. Se aşeza la masa din salon ; .eu pe divan, citind. Lucra repede, nervos, iritat de greşelile discipolilor săi. „Nu sînt atenţi în clasă, nu învaţă nimic", ofta, şi eu îl vedeam ba- rînd întruna cu creionul roşu. Âlvaro era un mare prieten. Avea doar treizeci şi doi de ani, ca- Margarida, dar aparţinea epocii mele, îl cunoşteam bine.

A venit vacanţa mare, un nou an şcolar. Şi-a găsit în cartierul Benfica un . apartament pe care l-a împărţit cu soră-sa şi i-am pierdut urma. Privat acum de extazurile lui, mi-a revenit plictisul. Abandonasem temporar şahul, din lipsă de parteneri, şi mă mulţumeam să studiez „săritura calului", punînd piesa să ocupe pe rînd cele şaizeci şi patru de căsuţe ale tablei fără să treacă de două ori prin vreuna din ele şi cu minimum de mişcări posibile. Era obsesia mea alchimică, căutarea proporţiei divine, a regulii de aur, distracţia mea inutilă şi ocupaţia unei vieţi fără noimă. Aşa mi se scurgeau zilele, lunile ; mă intoxicam cu doctorii şi psihanaliză, consultînd un freudian cu barbă care-mi examina pupilele cu lanterna, mă punea să şed pe un scaun incomod cu spătar si braţe îmbrăcate în piele şi mă descosea suspicios asupra relaţiilor mele afective cu mama, în copilărie...

într-o zi l-am reîntîlnit întîmplător pe Alvaro pe stradă. Purta cărţile sub braţ şi, mic şi slab cum era, părea unul dintre propriii săi elevi. Mi-a spus că renunţase la orice legătură mai serioasă cu soră-sa, că avea ore la zi şi la seral, că puţin îi mai păsa de Preşedintele Republicii şi că

nu-i rămînea timp de nimic. Pe urmă, cum seara era frumoasă, ne-am spriiinit de un portal şi am stat acolo, privind forfota din jur.

— Alexandre, a spus, de ce angoasa asta permanentă, disperarea asta mută, indispoziţia asta zilnică ? Să fie din cauza ţării ? Din cauza noastră ? A condiţiei noastre de rahaţi cu R mare ? Dar de asta să nu-mi vorbeşti. La ce ţi-ar folosi ? Ar fi ca o frecţie la un picior de lemn : n-ai face decît să mă enervezi. Spune-mi însă de ce sîntem naţia descurajată a unei ţări în care bîntuie suspiciunea, fără bucurii, fără iniţiative, fără imaginaţie, bîr- find întruna tot şi pe toţi. pînă şi pe noi înşine. de parcă ne place să facem reclamă peştelui stricat ? Vorbeşte-mi de complexul ăsta de inferioritate care ne împinge să lingem cizmele primului John sau Camon [1] care ne iese în cale. Explică-mi de ce nu sîntem în stare să scriem fără să ne mînjim cu vorbe, iar ca

*** Poreclă dată de popor americanilor, de la expresia englezească come *on*.**

să pictăm trebuie sâ ne ducem la Paris pe urmele lui Pieasso ? Spune-mi de ce ne-am transformat într-o rasă scîrbitâ, intr-o bandă de indivizi jalnici, particule vinete ale unui accident minor, fecule de tubercul, antrenaţi veşnic în alergări de şobolani, căutînd un loc sub soare cînd nu e soare pe acest pămînt iubit, şi adaptîndu-ne, la treizeci de ani, la concavităţile femelei ca moluştele la rocile de terci şi de orez naţional, în timp ce marea ne biciuie fundul şi noi nu zicem nici pîs... Haide, spune-mi, tu, prostănac melancolic, de ce nu eşti Alexandru cel Mare, ci doar un Alexandre Aşa-şi-Aşa care nici măcar Ale- xandre-Alexandre nu reuşeşte să fie. Explică-mi pentru care motiv te-a substituit Mar- garida cu un hăndrălău de american cu accent de *cow-boy* şi s-a dus cu el să preacurvească în Elveţia, care nici măcar nu este o ţară, ci seiful bancar al celor mai mari şnapani din lume. Crezi că te-ar fi substituit cu mine şi ar fi venit să locuiască în Benfica ? Oare explicaţia să fie că, la patruzeci de ani, ai trecut în categoria reformaţilor fără pofte şi ai devenit un soi de conte de Saint-Germain [25] ideal şi redivivus, cu zulufi blonzi şi sînge congelat în vine, ca peştele de la superma- gazin ? Dar tu eşti un bărbat frumos, din lemn tăiat după toate regulile[26], cartea lunii, alfa şi omega universului, originea speciilor, mărul de aur al soarelui şi alte titluri mai mici care acum nu-mi vin în minte. In tine converg douăzeci şi atîtea de secole de metafizică populată şi toată proza găunoasă şi

[25] Celebru aventurier din secolul al XVIII-lea, mort în 1784, renumit pentru conversaţia sa agreabilă, foarte apreciată.

[26] Aluzie la lemnul folosit la fabricarea ambarcaţiunilor care, spre a avea calităţile cerute, ,se tăia la anumite epoci, în funcţie de fazele lunii.

mototolită a gînditorilor noştri. Ai întruchipa idealul meu, dacă aş fi soră-mea sau micuţul tău papagal. Margarida ţi-a pus coarne pentru un singur motiv : fiindcă americanul e străin, nimic mai mult. Un mod de a emigra. Că ai sucombat după aceea în micile capcane ale lui Frşud, în inerţia asta a ta de meduză, în contemplarea mută a propriilor tale testicule, asta-i ceva ce n-am înţeles niciodată. Şi nici nu vreau să înţeleg, şi mai du-te dracului, că am vorbit prea mult.

— Âlvaro, băiete, i-am spus dînd dovadă de multă răbdare şi numai ca să nu mă creadă surdo-mut, nu te înfierbînta. Eşti încă foarte tînăr, n-ai experienţa vieţii, poate şi pentru că nu te-ai însurat. Sînt lucruri care nu se pot explica. Şi chiar dacă aş încerca, tot n-ai pricepe. Bănuiesc că luni de zile tu nu vezi în faţa ochilor decît fundul cast al soră-tii Teresinha. Dar cu mine e altceva. Chestia cu meduza nu ţine. Mă interesează mult problemele lumii contemporane şi nu pierd niciodată buletinul de ştiri la radioul meu cu baterii. La mine acasă sîntem mereu doi, fără

sâ-1 mai număr şi pe papagal : eu şi reflexul meu. Vezi deci că duc o viaţă spirituală foarte bogată şi cred în viitor. Nu am vocaţie pentru analize istorice şi mai puţin pentru psiha- nalizarea neamului nostru. în ultima vreme m-am simţit minunat, şi găsesc că Margarida a făcut foarte bine plecînd cu Vítor în Elveţia. Unde se găseşte ciocolată mai bună ? Restul nu mă interesează. Şi ce mai face Teresa ?

— Se tot gîndeşte să plece de aici.

— Spune-i mai bine pe loc să stea, am zis eu. Toate acestea se vor schimba, am zis eu. Iar tu, te mai potoleşte. Că lumea tot se rostogoleşte.

— Rimezi foarte birte şi eşti plin de bun simţ. Şi de logică. Ascultă, a spus Alvaro, s-a făcut tîrziu. Am avut o conversaţie serioasă şi elucidatoare. O să mai reluăm subiectul altă dată.

Şi strîngîndu-mă în braţele sale scăldate în- tr-o sudoare roşie (cînd simţea că-1 sugrumă frînghia enigmei, Alvaro transpira sânge), şi-a luat rămas-bun de la mine. L-am urmărit cu privirea cum se îndepărta pe stradă în sus, ca şi cum ar fi fost propriul său elev. Mi-am vîrît degetul mic în gură şi am început să-l rod. Era ultimul care-mi rămăsese dintr-o mînă de mult lipsită de degete. Trebuia să-l cruţ. Í1 voi roade de tot şi pe el, dar pe îndelete.

PARTEA A DOUA

VI

ORI DE CITE ORI PLECA într-o călătorie, Margarida, cu exhibiţionismul deghizat în amabilitate care îndeamnă burghezia acestei Europe a magnoliilor să-şi ţină la curent prietenii asupra voiajurilor întreprinse *(Un mic sejur în lle de Re, Charente-Maritime, ca să ne dezmeticim de Paris, unde am petrecut nişte zile minunate, sărutări de la mine şi Vitor, salutări de la Henry),* îmi trimitea ilustrate. Informată din timp de aversiunea mea pentru lacuri, peisaje şi munţi acoperiţi cu zăpadă, alegea acum reproduceri după opere de artă, pe care le colecţionam dintr-un soi de instinct de supravieţuire. Şi astfel într-o zi am primit acel personaj feminin — deja menţionat — de Giaeometti. Nu-i vorbisem niciodată Margaridei de pasiunea mea pentru sculptură, ca să nu-şi vîre cumva, în cap că posedă cele mai frumoase coapse din lume şi să şi le aproprieze apoi cu egoism. A fost deci pură coincidenţă. Dar o coincidenţă fericită, deoarece mi-a arătat că imaginea pe vremuri iubită nu-mi mai spunea acum nimic. Drept urmare şi Margarida a fost repusă în tainiţele trecutului, adică acolo unde memoria păstrează rămăşiţele devenite inutile. Totul se uită, ce minunat ! Mă simţeam ca un nou-născut, şi de astă dată dispus pentru fapte mari.

Vara se scurgea încet şi calm, străzile se colorau în purpuriu pe înserat, iar noaptea învăţase să coboare cu

mai mult respect peste umerii mei. Un vînt călduţ îmi aducea uneori, de departe, frînturi de muzică de bîlci, iar eu îmi repetam, fără dezgust, mai degrabă cu curiozitatea larvei care pîndeşte prin textura albă a coconului : *Jubet ire* — expresia favorită a lui Âlvaro, care îşi revenise din decepţia revoluţionară şi mă vizita acum mai des.

Atunci s-a întîmplat ca într-o dimineaţă să am iluzia că aud muzică în apartamentul Anei Sofia. Am dat fuga la fereastră, dar cînd am deschis-o, totul părea cufundat într-o tăcere şireată de cealaltă parte a străzii. Ferestrele apartamentului care mă intriga, deşi deschise cum. se mai întîmpla uneori (cineva rămăsese desigur însărcinat cu aerisitul casei şi cu udatul plantelor), indicau doar vidul ; cît despre Ana Sofia, al cărei nume descoperisem că înseamnă înţelepciune, nici urmă. Dar o mare speranţă, debordantă şi înviorătoare, a dân- ţuit în mine. Dacă ea s-ar întoarce, tot cartierul s-ar lumina !

După cîteva zile, într-o după-amiază de octombrie, m-a apucat subit un straniu entuziasm, o veselie fără nici un motiv aparent. Am făcut o tumbă lîngă peretele dormitorului şi am deschis toate ferestrele apartamentului- coşciug care era al meu. Afară se vedeau maşini, oameni, totul era cert, totul la locul potrivit, o autentică sărbătoare a vieţii, a oraşului, a lumii. îmi pierea deprimarea, fraţilor ! Şi mi-a venit poftă să ies, să mă duc să văd oceanul.

Mi-am încălţat nişte sandale, mi-am înfăşurat un prosop pe braţ, am scos o carte din raft şi am coborît treptele fluierînd scumpa mea arie din *Madame Butterjly*. Imobilul avea ascensor, dar nu-1 foloseam niciodată, pentru că nu am încredere în nimic ce este nenatural : maşini, telefoane, televizoare... Am luat un autobuz spre Cheiul Sodre, pe urmă un frumos trenuleţ de centură, şi iată-mă aplecat peste un minuscul golf, la

capătul unor scări mari. Şi acum, cruciţi-vă, fraţilor : Ana Sofia era acolo jos, întinsă pe nisip ! De doi ani n-o văzusem, de doi ani lungi nu-i auzisem muzica. Şi acum era acolo, aproape de tot, mai crescută, mult mai frumoasă, blondă pe prosopul mov. Cu ochii închişi, foarte albă, de un alb lăptos, posedată de soarele blînd de octombrie. Iar eu eram tot eu însumi, revizuit şi adăugit, cu gura de paiaţă tristă, cu ochii mari uitînd să clipească, ochi lipsiţi de povara pleoapelor, uluit de multiplele imagini ale nespusei mele bucurii. O undă de senzaţii nervoase mi-a străbătut trupul, mi-a inundat creierul cu viziuni. Şi m-a cuprins certitudinea că sosiseră zorile unei zile noi, o zi care merita să fie trăită, o zi în afara timpului. Realitatea însăşi : parapetul de piatră şi ciment unde îmi sprijineam mîinile, nisipul gălbui al micuţei plaje, oceanul albăstrui şi sclipitor, orizontul nedesluşit acolo în fund —• toate acestea, care-mi erau familiare, păreau transformate, ca şi cum ochii mei s-ar fi deschis asupra unei realităţi mai subtile, a unui adevăr mai evident. Chiar şi Ana Sofia nu era o femeie, ci o proptea bine dăltuită pentru noua mea cunoaştere. Surpriza, imensa fericire de a mă descoperi în viaţă, inteligent şi depăşind moartea, mă paralizau. Oare chiar eram treaz ? Da, eram foarte treaz, fraţilor, şi încet-încet deveneam conştient de minutul prezent, de soliditatea trupului meu, de frica, de fragilitatea mea. Era ora cinci după-amiază şi tare bine aş fi făcut dacă îmi puneam o cămaşă curată.

Am coborît treptele spre tinereţe. Toate se aflau acum în spatele meu în timp, lumina soarelui închegată peste copacii pădurii milenare, respiraţia gigantică a oceanului, mereu acelaşi, peisajul lacustru unde apăruse viaţa — totul îmi aparţinea, toate acestea erau eu. în acelaşi timp însă nu ignoram limitele pielii mele,

conştiinţa groaznică a trupului meu, a gesturilor lui lipsite de armonie, ridicolul prosopului sub braţ şi al romanului poliţist în mîna inutilă. N-am cutezat să mă apropii de Ana Sofia. Am aşternut prosopul, m-am aşezat pieziş, într-un unghi care să-mi permită să o observ fără să fiu remarcat. Mi-am scos sandalele şi chiar am deschis cartea ca să mă maschez. Dar toate gesturile

etan femanaţii ale uluirii mele şi nu le dădeam nici o atenţie. Doar eă, fiind aşezat prea aproape de mare, m-am trezit că un val mai înalt a venit pe neaşteptate să-mi ude picioarele, fundul... Mă dădeam în spectacol ca un clovn. Ana Sofia se sculase şi mă observa,' curioasă şi amuzată. M-am ridicat şi eu, mi-am întors manşetele pantalonilor, m-am dus mai sus, ruşinat de poziţia mea, de picioarele mele, de braţele mele lungi şi neîndemânatice, stingherit de prosopul ud leoarcă, o oribilă pînză albă cu flori verzi de care îmi ştersesem lama de ras în dimineaţa aceea.

— Bună ziua !

Mă saluta, mă recunoştea, va să zică! Ziua era glorioasă şi cădeau păsări în fierbinţeala sîngelui meu. îmi spunea bună-ziua ca şi cum ar fi fost ziua mea, un glăscior milenar ca ecourile nisipului, rezonanţa armonioasă a prezenţei ei aici-acum, cu gura uşor boloasă şi o nesfîrşită poezie în priviri.

— Vă mai aduceţi aminte de mine ? Dumneavoastră mi-aţi „salvat“ fratele...

-—• Ah..., am zîmbit. Mi-aduc aminte...

Şi mi-au năvălit în memorie amănuntele — puţin burleşti, dar oare ce nu e burlesc în lumea oamenilor ? — ale primei noastre' în- tîlniri pe stradă, eu veneam de la superma- gazin cu o sacoşă de plastic în care, printre diverse alimente, mai aveam şi alcool, vată şi

pansamente rapide, deoarece prevedeam de pe atunci valul de viitoare sinucideri şi posibilele lor consecinţe asupra trupului meu.

— Un fleac de nimic, am spus eu. O zgî- rietură minusculă. Deşi asemenea cazuri trebuie privite cu multă atenţie din cauza teta- nosului... Ce mai face ?

— E băiat mare acum. Merge la şcoală. Dar veniţi lingă mine, să-mi ţineţi companie. Mă plictiseam singură aici.

M-am dus.

— Cu ce te ocupi ? am întrebat-o cu un ton care se voia indiferent, dar care a sunat doar puţin răguşit.

— M-am înscris la Facultatea de Litere. Am venit la Lisabona săptămîna trecută. Era cît pe ce să vă bat la uşă. Mă plictisesc foarte tare aici.

Prin ce subtil mecanism am jubilat de plictiseala ei ? S-ar zice că şi în sentimentul cel mai pur pîndeşte capul venal al egoismului. Ca să schimb vorba, am întrebat-o de sănătatea părinţilor ei.

— Se simpt perfect, nu îmbătrînesc deloc. Acum fac gimnastică şi învaţă să deseneze. Au angajat o profesoară de liceu care vine acasă şi-i pune să execute nişte salturi fantastice.

în glasul ei se auzea parcă zburătăcind o pasăre albă. S-a întins pe spate şi şi-a lăsat capul pe prosopul mov aşternut pe nisip, ca şi cum ar fi vrut ca soarele să o poată contempla în voie. în sinea mea începeam să mă neliniştesc. De cît timp nu o văzusem si, acum, uite că stăteam acolo unul lingă altul atît de firesc, aproape fără să ne vorbim, ca nişte vechi prieteni.

— Nu vă dezbrăcaţi ? a întrebat ea privin- du-mă pieziş cu o uşoară maliţiozitate.

— Mi-am uitat slipul acasă, am minţit, gîn- dindu-mă la burticică ce îmi crescuse pe sub coaste după doi ani de nemişcare.

Atunci ea a închis ochii şi s-a oferit soarelui. Mina ei se juca distrată cu nisipul, pre- lingîndu-şi-1 printre degete. Aşa se măsoară şi se scurge timpul într-o clepsidră, mi-am spus, atent ca întotdeauna la simboluri... Dar nu m-am oprit asupra acestei cugetări, ci am preferat s-o privesc pe ea. Trup desăvîrsit, linii în veşnică mişcare, piele perfect netedă. Albă. Aşteptînd să se bronzeze, dar mulţumită şi aşa cum era. Nici o parte a trupului ei nu-mi amintea de Margarida, şi nici de Giacometti. Ana Sofia nu-mi amintea de nimic şi de nimeni : doar de ea însăşi. Mă aflam astfel la hotarul unui teren necunoscut şi virgin, pe unde nu mai călcasem niciodată. Pătrundeam într-un ţinut fermecat, fără asigu- rări pentru trecut, nici gajuri pentru realitate. Simţeam că mă transform, în timp ce drăguţa mea, întredeschizînd un ochi leneş, îmi punea întrebări despre Lisabona, plictisul ei... iar soarele, fraţilor, îi desena melcişori pe frunte. Dar totodată mă cuprindea frica, îmi venea să o iau din loc. Ştiam că Ana Sofia nu aparţinea lumii mele, deşi o socotisem din totdeauna ca o parte din destinul meu. Trebuia să lupt contra destinului, să dau ascultare oracolului care, cu glas cavernos, îmi prevestea deziluzia, recunoaşterea tragică a vîrs- tei mele, în înţelepciunea numelui ei de femeie simbol, imagine doar visată, vis plasat în raza unui braţ paralizat, şi astfel intangibil. Trebuia să dau ascultare tiraniei lui Cronos care, capricios, săpase un şanţ absurd între mine şi aspiraţiile mele, între Alexandre mascat cu aur fals şi Ana Sofia lipsită de mască.

— Mergem ? a spus ea, ca şi cum ar fi fost

conştientă de lupta ce se dădea în mine. începe să se răcorească.

Ce puteam face eu ? Ne-am strîns lucrurile, am urcat cele cincizeci şi două de trepte de piatră. Sus, ea s-a sprijinit de umărul meu ca să-şi scuture cu colţul prosopului nisipul de pe picioare şi să-şi încalţe tenişii. în trenul ticsit de oameni înfometaţi care ne-a adus înapoi acasă, am întrebat-o ce a făcut în ultimii doi ani.

— Am crescut, a răspuns ridicînd din umeri şi zîmbindu-mi, ca şi cum pentru mine ar fi făcut-o.

VII

FAPTUL C.A O ŞTIAM pe Ana Sofia de partea cealaltă a străzii dădea cel puţin un orizont privirii mele de însingurat. Vremurile se schimbaseră şi poate că ea nu mai era fetiţa eterică pe care o admirasem într-o zi dansînd un menuet de Mozart la lumina unui candelabru cu ţurţuri. Crescuse pe puţin zece centimetri şi luase cîteva kilograme. Dar eu mă încăpăţînam să văd în ea imaginea unui

vis de perfecţiune şi căutam să-i descifrez taina. Totul urma să se schimbe în viaţa mea, adică ritmul ei interior, fiindcă numai el se schimbă. Ana Sofia ! Eram de un ridicol delicios... Mă gîndeam la asta, a doua zi de dimineaţă, la deşteptare, cînd am descoperit deodată că numele drăguţei mele avea pentru mine frumuseţea romantică a locuţiunilor arhaice. Mă încînta la fel ca. în cooilărie, expresia „aurora cu degete trandafirii". Iată aşadar secretul încîntării mele : un nume aplicat unui chip frumos. Ana Sofia întruchipa deci întoarcerea la ziua obîrşiilor, la timpul de început cînd totul era doar Verb. Ca să salut lumina originară trebuia să-mi ameliorez înfăţişarea, mintea şi limbaiul.

Am sărit din pat ca şi cum aş fi ieşit din mare, marin şi tînăr. Importanţa, frumuseţea cuvintelor ! O iubeam pe Ana Sofia, fiindcă mă cufunda înfr ' ime diferită, în care limbaiul era imagine, iar dragostea, o valoare absolută. Nu trupul ei mă fermeca, ci dorinţa mea de a mă întoarce pe dos. Toate acestea erau exaltante, mă îneîntau precum descoperirea metodei de aplicare a devizei *nosce te ipsum* [27] sau ca şi cum aş fi descoperit că viteza luminii nu e uniformă şi că tovarăşul Einstein avea nevoie de adăugirea mea. M-a cuprins veselia care însoţeşte de obicei frumoasele meditaţii... înainte ca ea să se veştejească trist la lu lina unei zile ca toate celelalte..

Ce ar spune Al\ aro ? Umil traducător de romane poliţiste, fost student la Medicină frustrat, sanitar cu oroare de sînge, revoluţionar de o singură vară — cine eram eu ca să iubesc în felul acesta ? Un biet bătrîn deghizat într-o alegorie, cu ochii închişi ca să nu vadă că vîrsta de douăzeci de ani pierise în depărtare, încăpăţînîndu-se să nu întoarcă ceasul timpului,

[27] **Cunoaşte-te pe tine însuţi (laţ,).**

născocind că inima i se congelase şi că poseda secretul tinereţii veşnice... Cu Âlvaro, care urmase Literele, care era profesor şi poet, cu ei trebuia să stau de vorbă,

Am dat pe gît oul fiert de la micul-dejun şi am ieşit să-i telefonez. Cabina era ocupată. Ploua. Nerăbdător, am început să bat din picioare. Ploaia îmi căuta purul, tălpile, mă lingea. Detestam îmbrăţişarea ei umedă. Şi fata asta care nu mai i<*se odată ! A trecut o maşină, împroşcîndu-mă cu noroi. Realitatea cotidiană este uneori tare nedelicată : nu respectă momentele de exaltare ale individului. Eu, pe cale de a face o mare descoperire, şi, trosc, răsplata : un torent de noroi... De altfel, mi-am zis, o fi telefonul un obiect demn de făptura omenească ? Mi-am amintit că Alvaro dispreţuise odată un poem al său personal deoarece conţinea euvîntul telefon. Prea prozaic, prea tehnologic, un cuvînt antipoetic. „Ce vor gîndi peste două, trei secole cititorii mei, cînd vor întâlni acest termen, la vremea

aceea căzut în desuetudine : «telefon» ? în poezie nu se poate vorbi decît despre corali.“

Şi a plecat, foarte nemulţumit de talentul său... Aşa era prietenul meu. Intra la mine acasă entuziasmat de o idee şi ieşea apoi ples- nmdu-mă cu ea în obraz. Cum va reacţiona oare cînd, după ce voi fi introdus monedele în cutia asta abstractă şi diformă, îi voi spune că secretul dragostei nu stă în femeia iubită, ci într-un obiect artistic legat de ea printr-o asociaţie naturală, şi că, în cazul Anei Sbfia, acest obiect erau cuvintele desuete, stilul clasic ? îi voi declara asta tocmai prin telefon, obiect detestabil... Şi de ce să nu spun lucrurilor pe nume, de ce să mă înşel cu teorii, de ce... O, fraţilor, toate astea sînt triste, dar ceea ce căutam eu era să înfrîng maimuţa din mine. Oricum, se cuvenea să aştept. Se cuvenea să aprofundez ideea, să aflu dacă este o descoperire adevărată, să mă lămuresc dacă în cuvinte se poate întîlni aceeaşi vrajă ca în coapsele unei femei frumoase. Cu atît mai mult cu cît ploaia nu înceta şi fata din cabină vorbea întruna...

N-am mai telefonat şi m-am întors acasă cam feştelit şi mult mai sărac în materie de certitudini. M-am apucat de lucru şi, cînd m-am culcat, seara, eram mulţumit de mine. A plouat în zilele următoare şi am ieşit puţin din casă. Mă temeam de o întîlnire cu Ana Sofia în condiţii dezavantajoase pentru mine. Nimic mai decepţionant pentru o femeie decît părul ciufulit şi umed al unui bărbat blond... Am profitat de vremea cenuşie ca să-mi aduc lecturile la zi. M-am cufundat temeinic în tratatul *Despre dragoste* al lui Sten- dhal şi am citit si *Jurnalul unui seducător* de Kirkegaard. Astfel am dobîndit nişte cunoştinţe foarte rezonabile asupra psihologiei feminine care, cum se ştie. se poate reduce la o jumătate de duzină

de fraze... îmi plăcea să privesc ploaia prin ferestre şi comparam firele de apă ce se prelingeau pe geamuri cu firele Ariadnei şi cu rele folosite de Penelopa pentru a-şi ţese pînza în aşteptarea lui Ulise. Acest exerciţiu putea să-mi fie util, dacă a- veam să mă decid într-o zi să scriu ceva. între timp îmi maturam teoria despre dragos- tea-arhaism şi studiam pagini întregi din Ca- milo [28] [29] şi Bernardes

Schimbarea care se opera în mine era vădită, doar pentru că o ştiam pe Ana Sofia la cîţiva metri. Nu mai trînteam uşile, nu mai zdrăngăneam cratiţele, nu mai lăsam să cadă pahare pe jos. Mînuiam lucrurile cu delicateţe. Mă gîndeam să-mi reînnoiesc garderoba, să arunc pantalonii reiaţi, pătaţi cu cerneală şi destrămaţi la manşetă, puloverul cu guler înalt de o culoare mată, pe care mi-1 tricotase

---

[28] Camilo Castelo Branco, celebru romancier ro- mantic portughez (1825—1890), autor, printre multe altele, al renumitului roman *Dragoste de pierzanie. A* mai scris *Portretul Ricardinei,* apărut in româneşte în 1982.

[29] Părintele Manuel Bernardes, prozator, poet şi filozof, dintre cei mai remarcabili clasici ai literaturi portugheze. (1644—1710).

Wargarida într-o iarnă, cu mulţi ani în urmâ. Toate acestea erau nedemne de mine, de Ana Sofia, de Mozart.

Ploaia s-a oprit în cele din urmă şi, într-o dimineaţă, am zărit-o pe Ana Sofia plimbîn- du-şi în piaţetă căţeluşa, o miniatură de ca- nideu tuns pînă la brîu, cu un soi de manşete din blană castanie la labele din faţă, un fel de perucă ce-i cădea peste ochii micuţi şi neîncrezători şi un botic care, sub şuviţele lungi de pe creştet, îi dădea aerul pompos şi ridicol al unui magistrat englez. Ea a observat silueta mea subţiratică în spatele ferestrei şi şi-a ridicat braţul ca să mă salute spontan şi vesel, mîna albă zburătăcind ca o pasăre, fraţilor ! I-am adresat un surîs larg. Ce drăguţă era ! Se vedea bine că fusese crescută printre lotuşi, în sunete de menuet şi gavotă. Dar nu ştiu ce din mersul ei îmi spunea că se convertise acum la alt gen de muzică, ceea ce, dacă era oarecum în dezacord cu imaginea diafană pe care o idealizasem, mi-o arăta finalmente mai înviorătoare.

Era ziua dereticatului. Henriqueta a intrat bombănind că uitase să aducă detergent şi-mi poruncea să merg pînă la drogherie să cumpăr o cutie. Suferea de reumatism şi nu putea să se tot fîţîie pe scări în sus şi în jos. De altfel, o casă fără detergent dovedea numai neglijenţa locatarului. Vechea poveste... Pentru Henriqueta eram doar un individ cît se poate de jalnic. Am ieşit umilit. Ce ar gîndi Ana Sofia dacă m-ar vedea acum .cu un pachet de Omo ? La înapoiere am dat un ocol

întregului cvartal, ca să evit o întîlnire lipsita de prestigiu. Dar cînd să intru in imobil, i-am auzit vocea, din spate :

— Bună ! Te-ai dus să cumperi detergent ?

— M-a rugat Henriqueta, sărăcuţa, am răspuns stînjenit. O chinuie reumatismul. Cum mai merge cu Facultatea ?

— Azi am curs abia la unsprezece, dacă se ţine. Nu se ştie niciodată dacă vin profesorii...

— Ce căţeluşă drăguţă ! am spus eu politicos.

— O cheamă *Miss Thatcher*.

Mi-am zis că o mîngîiere acordată canideu- lui ar fi foarte potrivită. Dar animalul a început să mă latre şi mi-a înşfăcat pantalonii. Cu cîinii şi cu copiii n-am avut niciodată noroc...

— Vrei să mergi cu mine după-masă la cinema ? m-a invitat Ana Sofia după ce a certat căţeluşa, desigur ca să mă consoleze.

— Cred că va fi posibil...

— Iţi fac semn pe fereastră, pe la trei. Felul cum mă privea, de parcă aş fi fost singura făptură omenească de pe stradă şi din lume, mă făcea să mă simt în ai nouălea cer. In ciuda unor gînduri nedemne cu care mă trezeam cîteodată dimineaţa, după nişte vise nepotrivite pentru un cavaler, aveam principii foarte creştineşti şi păstram noţiunea de păcat. Dumnezeu făcea parte din repertoriul meu conceptual, mă însoţea, mai mult sau mai puţin mascat, dar fidel, în Bine, în Rău, şi chiar în Aşa-şi-Aşa. Făcea parte din moştenirea mea culturală, ca şi stilul manuelin[30]. De aceea, tulburat de invitaţia Anei Sofia,

[30] Denumit astfel după regele Manuel I (1469— 1521) în vremea căruia a înflorit, acest stil se caracterizează printr-un ansamblu de elemente decorative aplicate goticului şi în care se simte influenţa directă a

tulburat mai ales de felul cum mi-a privit mărul lui Adam, am urcat scările cu grijă, dus pe gînduri.

în dimineaţa aceea m-am dus la un magazin de confecţii şi mi-am cumpărat o cămaşă crem, un sacou de culoarea vinului roşu şi nişte pantaloni bej. Mi-am mai luat şi o cravată de mătase stacojie cu picăţele, cam bătătoare la ochi, dar destul de tinerească. Astfel gătit, şi după un duş rece şi înviorător, m-am privit în oglindă, apreciindu-mi transformarea. Mi-a displăcut faţa proaspăt rasă şi palidă. Trebuia să dau puţină culoare chipului meu trist de Don Quijote. Cu un ruj, rămas în dulap de pe vremea Margaridei, mi-am atins uşor buzele. Dar rezultatul mi s-a părut jalnic, astfel că am şters urmele de suleme- neală. In mine îşi dădeau întîlnire Hamlet şi un clovn.

La ora trei, în locul Anei Sofia a apărut la fereastră o fată roz şi durdulie, cu părul negru împletit în codiţe. Cu accent din districtul Braganca şi gesturi largi, m-a anunţat că domnişoara, ocupată cu un curs neprevăzut (Universitatea la epoca aceea era o lume fermecată în care se putea întîmpla orice), amînase mersul la cinema pentru ora cinci şi jumătate. Nemulţumit, m-am dus să mă aşez pe divanul cărămiziu din salon, deasupra căruia atîrna- sem la prînz un afiş sugestiv care o făcuse pe Henriqueta să-şi încrunte sprîncenele şi să bbmbăne. Reprezenta un tînăr cu motocicletă şi bluzon de piele, vizieră de plastic şi cască pe cap. Mă preocupa slujnica Anei Sofia. Prea tînără ca s-o poată proteja pe drăguţa mea, mai era şi înzestrată cu o frumuseţe uşor agresivă, capabilă să atragă în imobil un pluton de soldaţi şi un escadron de poliţai... Pentru nu ştiu ce motiv,

---

descoperirii Indiei, ca şi tendinţele maritime ale poporului portughez în secolul al XV-lea.

autorităţile, organele ordinii (înainte, marş) mă neliniştea. Sentiment de culpă ? Presentiment de culpă, fraţilor. Udam begonia, care se înnoise cu nişte frunzuliţe catifelate cu reflexe metalice, acoperite cu un pufuleţ argintiu, şi părea să simtă totul în jur, cînd ritmul de samba al lui Âlvaro (abandonase *baino,* acum exersa altă muzică) m-a făcut să dau fuga la uşă. Simţeam nevoia să stau de vorbă cu el, să mă descarc, să dezbat idei şi proiecte de viitor. Cu un teanc de teze de corectat şi un dicţionar francez sub braţ, a intrat grăbit, uitînd să se şteargă pe picioare la intrare. I-am atras atenţia politicos. Vexat, s-a întors la' uşă şi şi-a frecat ostentativ de ştergătorul de fier ghetele din piele tăbăcită cu tocuri de opt centimetri, în- trebîndu-mă cu ranchiună dacă pe viitor va trebui să-şi pună cravată sau papion ea să mă viziteze.

— Nu te supăra, i-am spus. Azi a fost zi de curăţenie şi...

—- N-are importanţă. Şi mie-mi place cînd o casă e îngrijită.

Ne-am aşezat. Eu pe divanul cărămiziu, el la masă, pregătindu-se să-şi corecteze tezele şi vizibil nedornic să-mi adreseze cuvîntul.

— Văd că te-am indispus, am bîiguit eu.

M-a privit de sus în jos, observînd într-un
tîrziu eleganţa costumului meu. Pe urmă privirea lui a zăbovit critic asupra afişului cu tînărul motociclist, care se reliefa pe perete ca un giuvaer.

— Parcă ai fi un porumbel fiert. Unde te duci ?

— La cinema.

— Ah !...

— Mă duc la cinema cu o fată de şaptesprezece ani, sau poate chiar mai puţin.

0 sclipire răutăcioasă s-a aprins în ochiul albastru al

lui Alvaro (avea un ochi căprui şi altul albastru). Amorul era una din temele sale favorite.

— Care va să zică, o minoră ! Ia povesteşte...

— E din Trâs-os-Montes[31], studentă la Litere. Familie veche... Părinţii ei sînt marchizi.

— E *gagica* ta ?

— Te rog, Alvaro, am replicat, stînjenit. Limbajul ăsta nu-ţi sade bine. Eşti profesor, trebuie să eviţi argoul. Să fii mai atent la limbajul pe care-1 foloseşti.

— Dar ce-are limbajul meu ?

— Limbajul dezvăluie nivelul social, cultura, demnitatea unui om. Poartă în el o întreagă metafizică...

— Şi ce fel de limbaj vrei să întrebuinţez ?

— Tocmai despre asta vreau să stau de vorbă cu tine de cîteva zile. Să discutăm cum se poate transforma limbajul şi omul. Am reflectat mult. Socotesc că soluţia se află la clasici. Trebuie să ne înviorăm limba, să reînviem portugheza veche şi, o dată cu ea, vechile despre virtuţi...

— Nu poţi readuce la viaţă morţii şi nici termenii căzuţi în desuetudine, a spus el. Cit despre virtuţi...

— Dar nu-ţi dai seama ce imensă bogăţie se risioeşte astfel?! am spus eu aproape ur- lînd, fiindcă simţeam cum îmi fuge de sub picioare raţiunea estetică faţă de un sentiment care nu putea fi legat doar de aspectul carnal. Cum vrei să vorbesc despre Ana Sofia folosind cuvintele Henriquetei ?

El a clătinat din cap cu părere de rău.

— Văd că fata asta ţi-a sucit minţile, a spus. în fond. vrei nu vrei, ai trecut de patruzeci de ani. Eşti la vîrsta cînd ai putea să ai şi minte. E drept, te ţii bine, dar să nu-mi vii mie cu povestea asta cu inima congelată. Nu uita

---

[31] Provincie din nordul extrem al Portugaliei.

că „satirul bătrîn nu găseşte driadele în pădure“, frază din Camilo.

M-am indignat.

— Tocmai tu îmi spui să am minte ? Tu, care stai cu soră-ta ?

—■ Asta-i cu totul altceva. Tercsa e aproape de vîrsta mea... In plus, nici prin gîrad nu mi-a trecut vreodată să mă culc cu ea.

în faţa autorităţii senine a lui Âlvaro, specialist în clasici, vedeam cum se duce pe apa sîmbetei frumoasa mea teorie. Niciodată nu voi ajunge să am şi eu o idee sigură în viaţă.

El s-a sculat supărat, ca un filozof care îşi pierde timpul să discute despre teoria fiinţei cu un cîrciumsr. S-a dus la baie. Cînd s-a înapoiat, îi veniseră idei.

— Tocmai mă gîndeam, a spus el. Cazul tău e tipic. Te-ai îndrăgostit şi ai început să ai vedenii, ca orice cretin care încă se mai ocupă de aşa ceva. Creierul uman este un vierme care suferă de grandomanie. De astă dată, coapsele Margaridei-Giacometti reprezintă pentru tine o idealizare a trecutului, o dorinţă de perfecţionare a pătratului şi a stilului. A limbajului. Mă faci să rîd... Ceea ce cauţi tu este să falsifici natura înclinaţiei tale amoroase, care e trupească şi banală ca oricare alta. Ar trebui să ai curajul să-ţi asumi slăbiciunile şi să-ţi conduci impubera cucerire către pat, fără să te mai amăgeşti cu false raţiuni estetice şi morale. Dragostea este un libido de însingurat, bătrîne. Tot restul nu-s decît speculaţii de conştiinţă încărcată.

Atunci s-a auzit o bătaie în uşă.

— Iată semnul viermelui, **a** spus **Alvaro** cu un aer deşuchiat.

\

Am pălit. Ana Sofia la mine acasă ? Şi brusc am avut îndoieli asupra afişului cu tînărul motociclist.

— Şterge-o ! i-am strigat lui Alvaro, ară- tîndu-i prosteşte fereastra.

— Doar după ce o voi fi cunoscut pe această frumuseţe.

Ana Sofia a intrat, m-a sărutat pe obraji.

— Doctorul Alvaro de Meneses, poet, am făcut prezentările, contrariat.

Şi atunci mi-a fost dat să văd un lucru extraordinar : Alvaro, înclinat, i-a sărutat mîna Anei Sofia ! Şi-a îndreptat apoi şira spinării şi era tot numai îmbujorare, sfiiciune, orbire. Ana Sofia a izbucnit în rîs, încântată de gestul lui.

— Sînteţi poet ?

— Un umil adorator al muzelor în orele libere, a bîiguit el, acum palid.

— Ce expresie... Parcă-ar fi Camilo !

Alvaro m-a privit într-ascuns cu o ranchiună prost mascată :

— întotdeauna i-am admirat pe clasici...

Pe urmă ne-am dus la cinema. Dar nu-mi amintesc de film. Şezînd ţeapăn alături de Ana Sofia, abia îndrăzneam să mă mişc ca să nu rup vraja. Parcă aş fi fost cufundat într-o cadă cu trandafiri. Cînd ea, foarte firesc, mi-a luat mîna şi degetele ei au început să se joace în palmele mele, m-a apucat brusc un spasm, ceva ciudat, şi mi-a venit să muşc aerul... Dar după aceea am simţit doar o mare linişte, o oarecare oboseală. Meritam eu oare toată fericirea asta, fraţilor ?!

Pe drumul de întoarcere am întrebat-o de servitoare. Ştia să gătească ? Era modestă şi îngrijită ?

— Mimosa ? Face nişte supe delicioase, a rîs Ana

Sofia. Cît despre modestie... E judoea.

— Judoea ? m-am minunat eu. Şi unde a învăţat judo ?

— în Germania. Dar ar fi putut perfect de bine să înveţe şi în Trâs-os-Montes. Vila Real nu-i un tîrg chiar atît de înapoiat cum îţi închipui tu, Alexandre.

Cazul Mimosei era clasat. Fiica lor, păzită de o judoea ! Prevăzători părinţi... Dar acum se punea altă chestiune : Ana Sofia îmi spunea tu ! Vraja încă mai opera...

— Bun, a spus ea cînd am ajuns, mă duc să mănînc şi pe urmă învăţ pînă la unsprezece. Ne întiinim mîine, vrei ?

— Nu ştiu dacă am să pot, am spus eu.

Mă simţeam ameţit. Mă obişnuisem într-atît

cu singurătatea, că orice' imixtiune în intimitatea mea era în acelaşi timp binevenită şi nedorită. în plus, emoţiile ultimelor zile fuseseră prea intense şi neaşteptate. Aveam nevoie de timp ca să-mi pun în ordine chestiunile psihice.

— Am impresia că o să devenim foarte buni prieteni, nu crezi ?

— Am să fiu ca un tată pentru tine, Ana Sofia...

Ea a izbucnit în rîs :

— Tată ?! Atît de tînăr, şi deja tată !...

Şi brusc mi-a întins gura, m-a sărutat pe buze, a alergat în casă.

Cînd am intrat în apartament, m-am dus la fereastra salonului. Locuinţa Anei Sofia era întunecată, închisă şi cufundată în tăcere. Nu părea să locuiască nimeni acolo. Chiar şi strada devenise ireală. Ana Sofia nu exista, eu nu existam, totul era vis. M-am aşezat în întuneric pe divan şi am rămas aşa un timp îndelungat. în urechi îmi ţîrîia monotona şi stridenta melopee a grecilor din copilăria mea petrecută Îa ţară.

VIII

A DOUA ZI. o dimineaţă răcoroasă, dar însorită, m-am trezit cu Âlvaro la uşă.

— yAm venit să-i cer scuze Anei Sofia.

— Nu-i aici. Imobilul din faţă, etajul patru pe mîna dreaptă.

*— M-am purtat ca un nemernic, s-a văicărit el. Aseară, ca să citesc ceva în vechiul limbaj portughez, am luat cu mine' în pat un manual de bune maniere. Scrie acolo că e cît se poate de nedelicat să săruţi mîna unei domnişoare.

Nu observasem necuviinţa gestului său de a-i săruta mîna, dar instinctiv îmi displăcuse „galanteria“. Nu din gelozie, pentru că Alvaro era mult mai scund decît mine... Dar era totuşi profesor de franceză, îi cunoştea pe clasici,

făcea versuri... Cum se zice, femeia e fragilă, şi renumită e şiretenia bărbaţilor- Ca să-mi ascund strălucirea răutăcioasă din ochi, i-am întors spatele şi am deschis barul din dulapul- bibliotecă.

— N-a avut nici o importanţă. Ana Sofia a găsit că e chiar ceva amuzant.

Am umplut două păhărele cu lichior de *maracujâ* [32] şi i-am întins unul din ele. Ştiam că nu-i place nectarul acesta azorian, dar nu aveam altceva să-i ofer. Fixînd tavanul prin cine ştie ce imagine care îi străfulgera în creier, a golit paharul şi doar la sfîrşit a făcut grimasa obişnuită.

— Ce-i asta ?! Cînd ai să te decizi să cumperi whisky ?

—- N-am bani ca să fac lux, şi trebuie să şi economisesc, am spus.

— Ai de gînd să te însori ? a spus el, ironic.

— Am de gînd să-mi cumpăr motocicletă.

îmi venise ideea asta în ajun.

— Motocicletă ?! Şi ura ta pentru maşinării, pentru lumea modernă ?! Tu, care deteş'ti lifturile într-atît, că urci pe jos patru etaje...

Nu aveam chef să-i dau explicaţii, aşa cu a renunţat şi el.

— Bine, procedează cum crezi. Important e să nu te faci bucăţele...

Pentru nu ştiu ce motiv, aveam îndoieli în legătură cu sinceritatea lui cînd îşi exprima îngrijorarea pentru integritatea mea fizică, dar n-am spus nimic. Savuram lichiorul pe îndelete.

— Azi noapte am scris o .poezie, a spus Alvaro.

---

[32] **Plantă passifloracee din Brazilia şi insulele Azore.**

— In limbaj clasic sau modern ?

— Modern. Ştii doar că în materie de poezie eu nu admit compromisuri.

Am hotărît să-i acord atenţie. Oare ce tainice mesaje i-o adresa Anei Sofia, camuflîn- du-le în ermetismul obişnuit al versurilor sale ?

Şi-a căutat ochelarii, şi i-a pus pe nas şi a citit :

TO THE HAPPY FEW [33]

Vorbesc de un trup supliciu
Rod al seminţei alte
Şi de licărul stelelor
Te văd în depărtare
La fereastra altor ere
Blond părul tău
Inimă scurtă a beznei
Pe unde-ai locuit ? Care ţi-este regatul ?
De la tine spre mine cresc alge Pietre
sînge var păsări Ah, cuvinte de oţel Cum
să vă îmblînzesc ? !

Şi-a scos ochelarii, a împăturit foaia, mi a întins poemul.

---

[33] **Celor aleşi (engl.).**

•— Pentru Ana Sofia, cu umile scuze, a spus apoi.

Şi cum eu despăturisem încet foaia şi citeam acum cu toată încîntarea acel giuvaer, m-a întrebat : *

— Ce părere ai de versul „Blond părul tău“ ? Crezi că ar fi mai bine „Blondă cosiţa ta“ ? Cosiţa, cuvînt cu o oarecare tradiţie... Cum ştiu că te-ai dedicat clasicilor...

— Am dat de-o parte clasicii, am spus sec. înţelesesem că, de fapt, cu Ana Sofia, problema limbajului nu se punea.

— Atunci, îţi place aşa cum e ?

— Găsesc că e preferabil. Ana Sofia nu are „cosiţă“.

L-am condus la uşă. Am vîrît poemul într-o cutie de biscuiţi şi m-am aşezat să reflectez. Să-i dau sau nu Anei Sofia să citească floarea insomniei lui Alvaro ? Am hotărît să nu-i arăt nimic.

IX

ÎN ZILELE URMĂTOARE am întors pe toate feţele, cu scrupulozitate, ideea de a cumpăra motocicleta şi a-mi investi astfel o bună parte din capital. Uneori mă apuca pofta să fug din oraş, de îmbulzeală, să mă duc pînă la Mos- cavide ! Am profitat de ocazie şi am cumpărat o motocicletă de ocazie de la un tînăr pistruiat şi cam şchiop care, demoralizat de lipsa de perspective (şi de şosele bune) din ţara noastră, a emigrat în Senegal. Mi-a lăsat şi ochelarii, casca, nişte cizme de piele neagră şi un superb bluzon de piele roşie. Renăscusem.

Cred că am pomenit odată de însemnătatea viselor, această sursă din păcate uitată sau dispreţuită de scriitorii moderni. Or, în noaptea premergătoare zilei cînd mi s-a înmînat permisul de motociclist, am avut un coşmar care a pus capăt şovăielilor mele în legătură cu Ana Sofia, care se

plictisea la facultate şi îmi manifesta o tandreţe uşor impacientată. De cîte ori, ascuns după perdele, n-am văzut-o plimbînd-o pe *Miss Thatcher* în piaţetă şi privind galeş spre ferestrele mele ! în loc să v cobor, s-o iau în braţe, s-o sărut pe guriţă, s-o aduc la mine în pat şi să-mi realizez onesta pasiune — eu mă zbăteam în problematica virginităţii şi a inocenţei scandalizate...

într-o seară l-am văzut pe Âlvaro, deghizat într-o ridicolă manta alentejană [34] cu glugă, fixînd pierdut ferestrele de la apartamentul Anei Sofia, şi am înţeles cum se poate întîmpla ca un băărbat bine crescut să-şi asasineze cel mai bun prieten. M-am mulţumit să închid fereastra cu zgomot şi să mă duc la culcare fără să mănînc...

Aşadar, coşmarul. Mă rătăcisem de turma căreia îi aparţineam ca oaie model şi păşteam fericit, cu un clopoţel ce-mi clincheţea la gît. Îmi parvenea behăitul celorlalte oi şi zăngăni-

---

[34] Originară din Alentejo, veche provincie din sudul fluviului Tejo.

tui divers al tălăngilor lor. La o oarecare distanţă şedea clinele, mai preocupat să vîneze muşte decît să n.e păzească pe noi. Iar în vîr- ful colinei, ciobanul, sprijinit în toiag, contempla peisajul. Păseînd iarba fragedă, m-am îndepărtat, şi curînd m-am afundat printre ruinele unei capele de un stil pe care de îndată l-am recunoscut a fi romanic, capelă ornamentată cu urzici şi tapetată cu muşchi printre lespezile sparte ale mormintelor. Eram o oaie cultivată şi curioasă şi mă interesa arhitectura veche a monumentului părăsit. Tocmai admiram cizelurile altarului, cînd a apărut Ana Sofia, îmbrăcată toată în alb şi cu un buchet de flori de portocal. Gătit într-un costum bleumarin, Alvaro îi dădea braţul lui scurt. Cînd au ajuns în faţa altarului, Alvaro şi-a şters ochelarii, a scos din buzunăraşul de la vestă o foaie de hîrtie şi i-a citit miresei un poem : **Nimeni nu va şti că pruncii care am fost Pruncii care sîntem Tra-la-la**

Şi incestuoasa inimă a vinului
O, iubita mea
Unde ne va purta vîntul
Cuvintele

Ana Sofia i s-a aruncat de gît, l-a sărutat, în timp ce intra preotul. Eu am behăit a disperare şi am ieşit alergînd din capelă, cu clopoţelul sunîndu-mi la gît.

M-am trezit leoarcă de transpiraţie. Dimineaţa, luasem o decizie : să termin cu şovăie-
Iile şi s-o iubesc pe Ana Sofia fără complexe. Ce contează douăzeci şi atîţia de ani în plus, dacă mă simt tînăr şi plin de energie ?

Mi-am tras cizmele, mi-am pus bluzonul şi, cu casca sub braţ, am coborît repede scara. Lăsasem motocicleta în curte, cu toate protestele portăresei. Am tras vehiculul în stradă, am încălecat şi am pornit în viteză, făcînd cît mai mult zgomot posibil ca să impresionez toţi Vecinii.

Am ieşit din oraş, am intrat pe autostradă în direcţia Vila Franca, aveam chef să ajung pînă în Galicia chiar în dimineaţa aceea. Oh, minune : o motocicletă sub o inimă în sărbătoare !

N-am ajuns prea departe din cauza benzinei. La nouă mă şi înapoiasem. Ana Sofia ieşea din clădire.

—- Alexandre ! a exclamat ea alergînd spre mine. Unde-ai fost ?

Mi-am scos ochelarii, casca, am zîmbit : un zîmbet pur, simetric pe obraji, strălucitor ca un safir în deşert.

— Ana Sofia 1

Şi cîteva secunde am rămas aşa, încremeniţi amîndoi, privindu-ne în ochi. Eram conştient de eleganţa căştii albe în mîna mea sigură şi de părul răvăşit şi sălbatic pe capul acum eliberat.

— De ce-ai dispărut ? a spus Ana Sofia.

—- Am fost foarte ocupat... Şi pe urmă, orele de condus, cumpărarea motocicletei...

- Dar de-acum înainte vreau să te văd în fiecare zi.

Şi ridicînd braţele şi le-a încolăcit în jurul gîtului meu şi am simţit pe coapse ‘pântecele ei vibrînd, dragii mei fraţi şi sensibili prieteni ! Nu mai rămăsese nimic din figurina de vis pe care o văzusem dansînd pe poante, într-o zi, în asfinţit. Ana Sofia devenise femeie, şi mai grav e că era conştientă de asta, senină şi uşor distantă, ca o pasăre care s-ar fi privit în apă. Avea un mic semn artificial, castaniu, în partea superioară stingă a zigomei stingi, şi un pufuşor blond şi foarte fin, moale şi lucios, pe braţele goale şi uşor muşchiuloase. Sub maioul alb pe care, în jurul unei armuri, stătea scris UNIVERSITÉ DE PARIS SORBONNE, se iţeau sfîrcurile sinilor ca nişte fluturaşi. Structura osoasă i se lăţise, dar talia îi rămăsese subţire şi scurtă. Trebuie să existe în Codul Penal al paradisului o clauză care să deducă din păcatul săvîrşit

virtutea rezistenţei la prima ispită... Iar ispita mea în dimineaţa aceea era să o ridic pe Ana Sofia la înălţimea gurii mele, s-o duc în bîrlogul meu de cvadragenar însingurat şi să mă contopesc în trupul acela adolescentin iluminat de sfînta libertate a unei ere noi. Ana Sofia era de fapt produsul neinhibat al unei epoci lipsite de ipocrizie, încarnare a adevăratei libertăţi, a libertăţii de a arăta ce posezi, şi asta încă de la cea mai fragedă vlrstă. O femeie, totuşi, nu se supune decît la cerere. Şi în ziua aceea am pierdut prilejul de a fi petiţionar si stăpîn.

Dar anul abia începuse. Ana Sofia a dorit s-o duc la Facultate. Am încălecat şi am pornit.

X

ZILELE, SĂPTÂMlNILE, lunile următoare îmi revin azi în minte precum coroana golaşă a unui copac secular împodobit cu rouă lacrimală şi tivit cu pămîntul feruginos al tristeţii mele iremediabile... Epocă de exaltări şi angoase, de îndoieli, reveniri şi scuze, deoarece un cvadragenar neajutorat nu se aruncă fără temeri în braţele fragile ale unei minore. Ho- tărîrile din zori nu rezistau lucidităţii din timpul zilei, şi nu o dată mi-am garat, sumbru, motocicleta, decis s-o evit pe Ana Sofia. Degeaba. Zarurile erau aruncate şi mă trezeam cu ea bătîndu-mi la uşă, sub pretext că vrea să înveţe cu mine... Nu trecea mult şi mi se aşeza pe genunchi. Mă săruta fără să închidă ochii. Eu eram atît de cast pe cît o îngăduia situaţia. îmi acopeream coapsele cu un pled ecosez ca să ascund trădările sîngelui, şi mi s-a întîmplat să-mi cufund capul în apă rece. în clipele de tensiune maximă, cînd limba Anei Sofia îmi parcurgea cerul gurii sau mîinile ei întreţeseau inimi pe pieptul meu, mă străduiam să meditez la problemele cele mai grave ale societăţii contemporane : foamea în lume, explozia demografică, preţul petrolului... Şi dacă asta nu era suficient, meditam din răsputeri la condiţia umană şi la moartea care ne pîndeşte pe toţi. Nu rezistam însă cînd ploaia o împiedica pe drăguţa mea să traverseze strada şi să se întoarcă la ea acasă, pe înserate... Ne culcam unul lîngă altul, dar nu

dormeam decît puţin. Ascultam ţîrîitul ploii şi stăteam de vorbă în întuneric, oh, scandalizaţi şi sceptici bîrfitori, preacinstiţii mei fraţi ! Doar un lucru vreau să menţionez : convorbirile noastre şi rîsetele ei de copil răsfăţat şi uşor pervers, atmosfera de desăvîrşită armonie în nopţile albastre, indescriptibila mătase a pielii ei lîngă a mea şi moliciunea tînărului ei pîntec sub buzele mele umede.

Intr-o zi, lîngă statuia lui Camoes, l-am în- tîlnit pe Alvaro însoţit de soră-sa. M-a întrebat de Ana Sofia. I-am spus sec că este cît se poate de bine şi el a priceput totul.

— Ai apucat să-i arăţi poemul ?

— Am uitat. Dar dacă vrei, pot s-o mai fac şi acum.

— Nu merită, a spus el melancolic. Nu era grozav.

Privea porumbeii din jurul statuii şi am înţeles că suferă. Ana Sofia îmi povestise că de mai multe ori îi ţinuse calea, făcîndu-i cele mai absurde propuneri, de la a o duce la o conferinţă despre lirica portugheză pînă la a-i găsi un post de profesoară într-un liceu cu vedere spre mare... A recunoscut în cele din urmă că-şi pierdea timpul de pomană. Bietul Alvaro !

— Ascultă, am spus eu. Ce-ar fi să facem într-o zi cu toţii împreună un picnic pe plajă sau la ţară ?

— Oh, cum să nu ! Orice, numai să ieşim din oraşul ăsta împuţit! Vă duc eu cu maşina, a spus Teresa.

Deşi nu prea entuziasmat, Alvaro a acceptat propunerea :

— Nu pot zice că mă dau în vînt să deschid cutii de conserve. Dar, oricum, e bine. Mîine dau o fugă pînă la cocioaba ta, ca să stabilim.

Au pornit amîndoi, dănţuind, pe strada Ale- crim în jos. Mi-am zis că, dacă ar fi fost singur, în după-amiaza aceea Alvaro s-ar fi aruncat în Tejo, deoarece fluviul

pîndea la capătul străzii. Dar Teresa nu-1 va lăsa să facă nebunii... „Uite că şi surorile sînt bune la ceva“, mi-am spus pe drumul de întoarcere, fără nici o logică sau urmă de bun simţ. Poate că deveneam egoist. Trebuia să mă analizez, să meditez la transformarea ce se opera în mine.

N-am mai apucat s-o fac. în după-amiaza aceea însă i-am dat o porţie dublă micuţului papagal pe num ; *Tomás*.

XI

NE-AM DUS PE PLAJA URSA într-o frumoasă duminică de mai, zi călduroasă, aproape estivală. Petrecusem doi ani fără vară, hi- bernînd într-o cochilie de falsă indiferenţă, străin de timp şi de viaţa însăşi, mîncînd, în după-amiezele oprite pe loc, felii mari de pepene cu care îmi potoleam setea şi îmi întreţineam inerţia, dar setea mea era nesăţioasă şi nu exista pe lume fruct care să mi-o poată domoli. Acum însă simţeam din nou trecerea timpului, deosebirea dintre anotimpuri, dintre noapte şi zi. îmi regăsisem bucuria tinereţii şi, de asemenea, cite ceva din uşurătatea ei, Spusele mele conţineau mai mult nonsens decît ale Anei Sofia, ale lui Alvaro sau ale surorii lui. Doar Mimosa mă întrecea..:

Mimosa, la vremea aceea, devenea tot mai lisaboneză. Acum vorbea despre Ingmar Berg- man şi se pretindea socialistă. Nu se dădea în lături să bîrfească tot şi pe toţi şi nutrea un aparent dispreţ pentru provincie. Pierdea ore întregi la telefon stînd de vorbă cu prietenele pe care şi le făcuse prin vecini, la pescărie sau în piaţă, dezbateri politice bazate pe zvonuri, pe cancanuri sau pe anchete de opinie publică... La alegeri va vota cu comuniştii „din motive de echilibru de forţe“. Asta a declarat ea în ajunul înapoierii în Três-os-Mon- tes cu Ana Sofia, într-

o zi de iulie cînd adunasem prietenii pentru un *dririk* de rămas-bun. Alvaro, care între timp slăbise mult şi avea cearcăne mari, şi-a iţit capul de pe divanul unde îl aşezasem cu o grijă părintească şi a spus, cu o voce care îşi pierduse vioiciunea şi timbrul :

— O să vedeţi că fata asta o să devină o Maria da Fonte [35] transmontană.

A amuţit însă la răspunsul fetei, care nu avea limba legată :

— Un tînăr atît de frumos şi atît de reacţionar ! Să mai creşti şi să te mai deştepţi, băieţaş...

Adoraţia ei pentru Alvaro data tocmai de la acel picnic din luna mai, şi se poate spune că fusese un *coup de foudre*. Din păcate, neîmpărtăşit.

Eram cinci persoane şi o căţeluşă în mini-automobilul Teresei. *Miss Thatcher,* cu care între timp încheiasem pace, se instalase în poala Anei Sofia, Aşezat pe locul .mortului, Alvaro era ca o umbră. Nici pe plajă nu şi-a lepădat costumul maro închis cu care se ducea la liceu şi, în pofida căldurii, purta pe umeri, poate drept găteală, o eşarfă albă din blană de iepure sau de pisică, oferită de o colegă drept dar de Crăciun. Tăcut, melancolic şi grav, evoca figura legendară a unui poet ultraromantic, eventual chiar tuberculos. Pesemne că tocmai înfăţişarea lui fragilă şi bolnăvicioasă a atins vîna maternă a Mimosei.

— Eşti tare „stricăţel“, Domnul să te aibă în pază ! îl salutase ea cînd s-au făcut prezentările, lăsîndu-ne muţi, pînă ce Teresa ne-a explicat că asta însemna „a fi sfrijit“, expresie tradusă în dialectul din Minho care ne-a

---

[35] Porecla Măriei Luisa Balaido, hangiţă din localitatea Povoa, în casa căreia se întîlneau conspiratorii mişcării populare din 1846—1847.

elucidat... Mai înaltă decît fratele ei cu o palmă, foarte elegantă, cultă şi înzestrată cu simţul umorului, înţelegeai pînă la un punct de ce visa Alvaro să o aibă drept tovarăşă de viaţă... Mă gîndesc azi că deprimarea prietenului meu se datora poate mai puţin nefericitei sale înclinaţii pentru Ana Sofia cît perspectivele de a şi pierde în curînd sora care, sătulă de ţara noastră adorabilă, se hotărîse să emigreze în Anglia.

Legănată de lenta înaintare a maşinii care urma convoiul trist al evadaţilor duminicali, Mimosa ne-a povestit romanul vieţii ci, înce- pînd cu verzele de Braganca, pînă la experienţa, scurtă dar colorată, a unui sejur în Germania, unde se dusese la un frate al ei,- mecanic auto, şi lucrase ca femeie cu ziua într-o mînăstire. Teribile, călugăriţele astea nemţoaice ! Cu un simţ al proprietăţii care l-ar ruşina pînă şi pe cel mai dur şi despotic capitalist... Dacă şi astea se mai numesc creş- tine... Şi de-aici s-a lansat într-un atac împotriva clerului. După opinia ei, preoţii sînt răspunzători de toate nedreptăţile din lume şi ar trebui spînzuraţi de felinare. Iar parohul de la ea de acasă, de pildă, ar trebui să facă safteaua.

— Dar la dumneata acasă nu e lumină electrică, nu-s felinare, a spus Âlvaro, pe care conversaţia fetei părea să-l enerveze.

Asta ar fi putut să întruchipeze sfîrşitul brusc al unei cristalizări la început pline de speranţă. Mimosa, rănită în orgoliul ei patriotic, s-a îmbufnat şi aproape că n-a mai deschis gura pînă pe plajă. Ultimele ei cuvinte au fost :

— Ochi albaştri la portughezi, bine faci dacă ^ nu-i crezi...

Slavă Domnului că Alvaro avea şi un ochi căprui !

Am coborît pe o potecă abruptă ajutîridu ne unul pe altul.

Alvaro s-a însufleţi subit cînd
a văzut marea, Cabo da Roca despre care Te- resa a menţionat că e punctul cel mai vestic al Europei.

— Trăiască Portugalia ! a urlat el cu voce spartă.

Asta ne-a exaltat pe toţi. Am înţeles că sîntem ultimii oameni din lume în această ţară a extremelor, ceea ce ea nu mai este, de de fapt de multe secole, dar tot refuză să admită ; ţară care, precum o nevastă sau un copil, se află înlăuntrul nostru, ca şi ulcerul duodenal, dureros în martie şi octombrie, prezent tot anul. Eu am izbucnit în rîs, fără motiv, ca să-mi exersez căile respiratorii. Simţeam că dacă voi rîde tare, voi respira adînc, voi sorbi aerul mării pe gură şi pe nas, voi striga ceva, plămînii mei s-ar curăţi şi n-aş face tuberculoză niciodată. De aceea am urlat :

— Trăiască ! Trăiască Portugalia !

Cabo da Roca ne-a mulţumit pentru accesul de patriotism, făcîndu-ne o plecăciune emoţionantă.

O după-amiază memorabilă. Âlvaro, însufleţit de aerul marin, şi-a scos sacoul şi a insistat pe lîngă Mimosa ca să-şi pună blana de pisică pe pieptul ei alb, gest pentru care fata i-a iertat toate sarcasmele. Teresa ne-a făcut fotografii. într-una din ele mă uit la Ana Sofia cu o expresie de vulpoi şi un rictus amar la comisura buzelor, în timp ce Âlvaro ridică paharul şi *Miss Thatcher* latră spre aparatul de fotografiat. Ana Sofia este şi ea în poză, puţin distrată de tot ce se petrece în jur, prezentă,
dar distantă, ca şi cum ar avea un poem expresionist pe buze.

Ceea ce-mi plăcea la ea era faptul că se afla dincolo de timp, o rază de lumină scăpată din îngrădirile materiei, trecutul iubindu-se cu viitorul, prezentul îngheţat în privirea ei şi în inima mea. în ea dăinuia

anihilarea imposibilului, nesfîrşitul fiinţei, eul meu descarnat şi viu în negurile vrăjii, pierdut într-un spaţiu fără memorie, ocean cu navă pe el. Şi să mă iubească ea pe mine, bărbat marcat de saliva anilor şi de decepţii, pregătit pentru urnă şi punctul final al pămîntului, dar încă atît de convulsionat ! Am tras un şut într-o piatră şi m-am aruncat în mare. Apa era rece, un val m-a ridicat ca şi cum s-ar fi jucat cu mine. Am înotat viguros în larg, voiam să fiu singur cu norii. în depărtare m-am întors pe spate şi am stat astfel mult timp, contemplînd albastrul care-mi cuprindea toată întinderea privirii. Nu eram decît un om, nu aveam de ce să mă tem.

M-au chemat prietenii. Am înotat energic spre plajă. Eram viu şi puternic, şi contem- plasem unul din ochii lui Dumnezeu. Cu Ana Sofia lîngă mine, putea să plouă şi cu pietre. Şi parcă mi-ar fi galopat nişte cai prin vene.

Din restul după-amiezii mi-amintesc doar spusele Mimosei, după sandviciuri, cod prăjit, vin şi exuberanţa noastră :

— Sînt plină ca o butie !

Că Âlvaro nu o înţelegea şi nu o iubea la rîndul lui era ceva ce mă depăşea.

XII

A DOUA ZI mi-a bătut la uşă Mimosa. Cumpărase lină, voia să-i tricoteze un pulover lui Alvaro şi nu-i cunoştea măsurile. Era o lină groasă, de culoarea somonului afumat. Am fost de acord că punctul bob de orez i-ar sta bine prietenului meu. Dar în privinţa măsurilor, le cunoşteam doar pe ale talentului şi disperării sale, şi i-am dat fetei adresa din Benfica. Nu ştia cum să ajungă în Benfica. I-am explicat. Nu s-a arătat entuziasmată de expediţie. Am înţeles că se teme de o întîlnire între patru ochi cu Alvaro. De ce ?

— E atît de ciudat... Şi pe urmă, aş vrea să-i fac o surpriză.

— Cîţi ani ai, Mimosa ?

— Douăzeci şi doi.

— Alvaro împlineşte treizeci şi trei. Nu te sperie diferenţa asta ?

— Nu diferenţa de vîrstă mă sperie, a spus ea. Cred că nu-1 merit.

Şi şi-a şters cu colţul şorţului o lacrimă neprevăzută.

Am poftit-o să stea jos.

— Ia un păhărel cu lichior, i-am spus des- chizînd barul. O să-ţi prindă bine.

A dat de duşcă băutura ca un ţăran vinarsul, aruncînd capul pe spate. Ochii i-au strălucit.

— Bun ! Ce-i asta ?

Atunci şi-a făcut apariţia în mine drăcuşorul perversităţii. Lacrimile unei femei mă împing întotdeauna la răutăţi,

— Lichior de *maracujă.* Băutura favorită a lui Alvaro..., am spus, evitînd să mă uit la micuţul papagal. Ascultă, Mimosa. în loc de pulover, de ce nu i-ai oferi mai bine o sticlă de lichior ?...

Era evident că înclinaţia Mimosei pentru Alvaro trebuia retezată de la rădăcină, dată fiind indiferenţa lui. Tot ce voi face în sensul acesta mi se va deduce din povara păcatelor. Scopul scuză mijloacele.

— O să dăm o mică petrecere la el acasă, de ziua lui. Vine Ana Sofia, vii dumneata, apoi eu, Teresa şi o colegă de-a lui. A îmbă- trînit, bietul de el. Treizeci şi trei de ani ! O să moară burlac. Nu-ţi închipui cit de tare urăşte femeile.

Mă erijam intr-un fel de scutier. Şi de mult nu mai săvîrşisem o faptă bună.

—■ Dar de ce nu-i plac femeile ?

— Nu mă întreba... Se pare că e homosexual.

— Maică Precistă ! a sărit ea, făcîndu-şi semnul crucii. Mi se spusese mie că Lisabona e un pămînt al pierzaniei. Chiar aşa să fie ?

—■ Se pare că da. Să nu spui nimănui...

— Un tînăr atît de simpatic...

— Oferă-i o sticlă de lichior de maracujă. Ofcră-i-o şi dă-1 dracului. El e cel care nu te merită.

— Homosexual... Tare mă mai mir !

Şi a ieşit cu o undă de tristeţe în privirea încă umedă.

S-o fi numind asta altruism ? ifi-am întrebat. *Tomás,* micuţul papagal, care se comportase ireproşabil, nu ar fi putut să-mi răspundă. I-am mîngîiat cu două degete căpşorul galben, i-am sărutat ciocul şi i-am umplut văsuţele cu apă şi grăunţe. Ori de cite ori îmi hrăneam papagalul, mă descotoroseam puţin de problemele mele personale. Dar nu poţi ponegri astfel pe cineva, fără să... M-am hotărît să mă duc la Alvaro,

să-l invit la prînz în oraş.

L-am zărit croindu-şi drum prin mareea sălbatică a elevilor care sărbătoreau cu ţipete ca dc junglă încheierea orelor de dimineaţă. Am intrat cu motocicleta pe poarta principală şi mi-am ataşat-o de o ţeavă din peretele curţii interioare. Alvaro a venit spre mine.

— Nu poţi lăsa motocicleta aici. E proprietate privată, a spus.

— N-o să observe nimeni. Unde vrei să luăm prînzul ?

— Ai fost vreodată la *Calul ?*

Elevii, trecînd, îl numeau „Scormoniri“, dar el nu replica din motive educaţionale.

Calul era un *snack* pretenţios de cel mai prost gust, situat înspre Saldanha.

— E foarte interesant, a spus Alvaro. Locul de întîlnire al Lisabonei şic...

Pretutindeni, cai cu duiumul : călări pe banchetele din piele, pe pereţii despărţitori dintre cuştile grajdului, în picioare şi legaţi la staule. Vedeai acolo toate speciile de „cabaline“ : iepe cu coada scurtă ; bidivii cu grea- bănul slab şi accent transmontan ; cai regali de înaltă şcoală şi bine făcuţi pdntru coride, cu frumoase iepşoare atîrnate de greabăn care nechezau tare cerînd bere şi îşi unduiau crupa

în spaţiul îngust de care dispuneau ; cai englezeşti, flegmatici şi uimiţi ; luso-arabi foarte docili, potriviţi pentru învăţarea artei de a călări pe toată şaua, din ale căror coame rare emana un miros de peşte prăjit şi de gaz ; şi, într-un colţ, cocoţat pe marginea mesei, am văzut un pur-sînge care scria versuri şi toasta întinzîndu-şi paharul cu gin spre însoţitoarea sa, o iepşoară sfioasă aşezată ca amazoanele pe şaua bătută cu ţinte a taburetului ei. Masa de prînz era prezidată de grăjdarul-şef care purta un cap de cal din carton. Mişcîndu-se iute şi nechezînd comenzi spre bucătărie, chelnerii. împodobiţi cu urechi de măgar- de parcă ar fi fost pedepsiţi pentru că nu ştiuseră cele patru operaţii aritmetice, se grăbeau să distribuie porţiile.

— Ce-i asta ? l-am întrebat pe Âlvaro.

— Un restaurant modern, cu autorizaţie de la Cameră. Nutreţ de mîna întîi. Mîncăm în picioare ? E mai rapid, ştii, şi trebuie să mă duc la ore peste un ceas şi jumătate.

Ne-am apropiat de colţul trist unde se mîn- cau minuturi şi sandviciuri, iar Âlvaro a cerut lista de bucate. Lîngă mine, muşcîndu-şi frîul nervos şi dînd ritmic din copite, o cucoană voinică păştea nişte ierburi, ceva dietetic fiindcă era grasă şi mai-mai nu încăpea în hamurile care puseseră stăpînire pe coada ei şi îi prindeau şaua, ca să nu-i alunece pe grumaz dacă i s-ar fi desfăcut chinga de sub burtă. Dar majoritatea cailor erau costelivi şi îşi cufundau adînc gîtlejurile în sacii cu fîn, unde se amestecau drobii cu tot soiul de mirodenii. Se auzea muzică de Mahler care amintea de moarte şi de groază existenţială. Niciodată caracterul nedemn al vieţii moderne nu mi se dezvăluise atît de făţiş. însăşi simfonia nu era împărţită în mişcări, ci în alure... Pe lîngă noi a

trecut încet şi pieziş, în trap controlat, cu laba din faţă şi cea opusă, din spate, ridicate, cerînd voie, un tînăr de vreo douăzeci de ani care tocmai făcea ucenicia vieţii. Avea o privire intens albastră, prea vastă pentru lumea aceasta. S-a oprit neputincios în faţa zidului compact de crupe şi greabăne care se înghesuiau aşteptînd o dată pentru totdeauna să ia loc într-un compartiment murdar de scrum şi firmituri rămase de la ocupantul anterior, sau pe o banchetă propice meditaţiei transcendentale, în timp ce toţi ceilalţi jinduiau sali- vînd după raţia de la bucătăăreasă, o asină cu şorţ cenuşiu pe şolduri care îşi iţea din cînd în cînd capul prin lucarna ce despărţea bucătăria de sala de mese. Tînărul s-a oprit şi a început să execute o figură de înaltă şcoală : fără să avanseze ori să dea înapoi, efectua un trap lent, aşa-numitul *piaffe*. Âlvero mă adusese la un concurs hipic.

Chelnerul ne-a întins lista. Ne-am hotărît pentru una din specialităţile zilei, fa^ple cu cîrnaţi, din care eu am cerut o jumătate de porţie. Cum era înfometat şi-i trebuia ceva substanţial ca să vomite în timpul după-amie-
zii, prietenul meu a comandat o porţie întreagă, cu salată.

— Alvaro, am spus eu potrivindu-mi în gură zăbala şi aranjîndu-mi căpăstrul, fiindcă mă integrasem în ambianţa generală, ce părere ai despre homosexualitate ?

Am rostit aceste cuvinte atît de grav, îneît m-a privit bănuitor. Lîngă mine, cucoana cu hamurile a nechezat suav. M-am simţit puţin stînjenit şi am coborît glasul.

—- Pentru că i-am spus Mimosei că tu...

Alvaro s-a oprit din muşcatul ierbii, care i-a rămas atîrnată în dantură, şi a scurmat uşor cu copitele :

— Cu ce scop ?

— Sigur că ai înţeles ce slăbiciune are fata pentru tine şi, cum tu te simţi superior unei servitoare în virtutea înaltei tale misiuni educaţionale, m-am gîndit că cel mai bine e să tai răul de la rădăcină, pînă nu ajunge să sufere, sărăcuţa.

— Eu nu mă simt superior nimănui, a spus el. Dar fata asta mă calcă pe nervi, cu judo, politica şi accentul ei din Braganca. In plus...

L-am privit afabil. îmi convenea să-şi descarce sufletul, ca să clarificăm lucrurile.

—■ în plus, a reluat el privind curelele care-i prindeau scările de şa şi erau stacojii, nu pot să iubesc simultan două femei.

Cu (¿¿a na cu hamurile mi-a suflat în faţă un damf de bere caldă ; era atît de aproape de mine că, dintr-o clipă într-alta, mă aşteptam să ridice piciorul şi să mă încalece *ă califour-*

chon. Mi-am potrivit valtrapul sub şa, mi-ain şters buzele şi mîinile cu şerveţelul de hîrtie pe care grăjdarul-şef în persoană catadicsise să mi-1 aducă, şi m-am pregătit pentru lovitura de graţie.

— Ştii că Ana Sofia nu e de nasul tău, am spus.

Alvaro a lăsat să se aştearnă o aşteptare lungă, o tăcere care mi-a îngăduit să aud finalul simfoniei lui Mahler. Avea zugrăvită pe faţă disperarea sfîşietoare a unuia care a greşit uşa. Oare de ce existenţa este acest infern grotesc?! Şi dragostea? O farsă contradictorie a unui destin dubios, niciodată venit la momentul oportun, cînd prea tîrziu, cînd prea devreme, ca un ceas prost reglat. Oh, să fug ! Să fug din restaurantul acesta, imagine a unei lumi în derivă ! Să fug departe de dragul şi sărmanul meu prieten, un metru cincizeci şi şapte de suflet, cu sensibilitate pînă în vîrful unghiilor şi un luciu pierdut în privirea lipsită de speranţă. Să-l las să zvîrle din copita-i de bărbat raţional :

■— Nici de al tău, bietul meu Alexandre. Ana Sofia nu aparţine acestei lumi.

Femeia grasă plecase, şi acum lîngă şoldul meu se afla o preafrumoasă iapă, impecabil harnaşată cu şa andaluză. O însoţea un jumătate sînge englezesc, principe focos şi zbînţuit, care a comandat meniul combinat nr. 4 cu aerul de a cere icre negre. Se vedea că perechea asta se afla aici în trecere. Bărbatul se cabra, se pregătea să sară obstacolul, în timp ce femeia părea să mediteze la semnificaţia profundă a enormei potcoave ce atîrna de perete în spatele barului central, de fapt blazonul în care se înscria denumirea acelui *snack.* ■ Mi-am ridicat paharul cu restul de bere caldă şi răsuflată de la prînz, l-am dat de duşcă de parcă mi-aş fi înghiţit gîndurile. Aveam patruzeci şi patru de ani, iubeam. Nu mă voi lăsa abătut de teama zilei de mîine.

-— Ce vrei ca desert ? am întrebat.

— Eu, ca de obicei : o bucăţică de zahăr caramelizat. E specialitatea casei.

— Două bucăţi de zahăr, am cerut cu glas tare. Şi nota.

— Cafea iei ? a întrebat prietenul meu.

— Nu. Aş vrea să dorm toată după-amiaza.

„Aş vrea să dorm şi să visez o păşune cu iarbă naturală, unde să pot paşte fără teama loviturilor de copită din partea celorlalţi cai, măi, fraţilor !•“

Mi-am luat rămas-bun de la Âlvaro în poarta liceului, în timp ce elevii se îmbrînceau din nou ţipînd. Mi-a urat o după-amiază plăcută şi mi-a amintit că peste cîteva zile era ziua lui şi-şi dorea un cadou frumos. Cît despre povestea cu homosexualitatea, găsea că-i o glumă bună.

XIII

UN MIROS PĂTRUNZĂTOR de prăjeală ieşea din imobilul unde locuia Alvaro, dar în apartamentul lui totul era numai parfum de trandafiri. Amelia, colega de cancelarie a prietenului meu, se înţelesese cu Teresa să transforme această aniversare într-un eveniment memorabil. Poate presimţeau că va fi ultima. Şi pe cînd ii îmbrăţişam şi îi spuneam „La mulţi ani !“, am fost şi eu covîrşit de certitudinea că strângeam în braţe un cadavru. Oare ce anume la el ne inspira asemenea presimţiri funebre ? Nu atît paloarea feţei, cearcănele profunde ; ei mai ales o aură, un dezgust de viaţă, o vădită inadaptare la lume. Dragostea îi apăruse de o mie de ori ca un colac de salvare, o scîndură de care să se agaţe, dar de fiecare dată el rata ţinta. Nu statura lui scundă îl necăjea, fiindcă şi-o depăşea prin inteligenţă şi nebunie, prin aerul distant şi superior cu care se uita la femeile cele mai înalte, insuflîndu-le dorinţa să-şi reteze tocurile sau să-şi încline gîtul ca şi cum şi-ar fi cerut scuze. Drama lui consta mai degrabă în faptul că se îndrăgostea de femei imposibile,

iar cînd nu era cazul, că le neglija pe cele care, iubindu-1, se înjoseau astfel pentru el. Problema lui era că se dispreţuia pe sine.

îmi pusesem costumul cel mai bun, adică sacoul de culoarea vinului la care asociam acum o cravată mai discretă. Nişte pantaloni castanii completau ansamblul.

— Eşti foarte fercheş, a spus Âlvaro. îmi aminteşti de o castană coaptă dintr-o vară indiană. Grozav de apetisant...

Tocmai intra Ana Sofia şi, o dată cu ea, Mimosa... O Mimosa bănuitoare şi nervoasă.

Auzind complimentul lui Alvaro, s-a întors spre mine, m-a privit cu un aer compătimitor şi, apoi, a izbucnit într-mn hohot de rîs foarte nelalocul lui. Toţi o observau în tăcere, ceea ce a făcut-o să rîdă şi mai tare.

— Ia un pateu, a spus Amelia. Poate îţi face bine.

S-au privit ca şi cum s-ar fi măsurat în arenă. Rîsul a îngheţat pe gura Mimosei. Gele două femei s-au urît înainte de a se fi cunoscut. Amelia s-a dus la bucătărie. Teresa tocmai intra cu tortul. Toţi am făcut „Oohh !“ şi ne-am apropiat de masă. Amelia a revenit din bucătărie cu o sticlă de şampanie şi aerul triumfător pe care-1 avea pesemne cînd le dădea un exerciţiu, greu elevilor. Se vedea cît colo că pregătea un discurs, după felul cum ajuta la aprinsul luminărilor. ...Se simţea stă- pîna lui Alvaro, singura femeie de acolo care îi cunoştea trupul gol şi auzise gemetele lui de bărbat neprevăzător, ale lui Alvaro deasupra şi, cel puţin în pat, de mărime naturală. Teresa îl privea tandru de parcă l-ar fi văzut nou-născut, şi pe urmă copil mic, un frăţior îmbufnat şi irascibil, teroarea şi bucuria puş- timii de pe stradă ; un băieţandru inteligent şi precoce, înzestrat cu un remarcabil talent pentru franceză şi o mare curiozitate pentru pian. Alvaro era micul erou al acelei femei nemăritate şi sătule de Benfica, poate de pe acuma cuprinsă de remuşcări că-1

va lăsa cufundat în teze de corectat, în pregătirea unor lecţii din care nu se învăţa nimic, intr-o singurătate fără noimă nici preţ.

— Treizeci şi trei de luminări, a spus ea. Bietul meu Âlvaro, ai îmbătrînit.

El i-a zîmbit. Era un zîmbet încărcat de amintiri intime şi reciproce, un zîmbet care amintea de jocurile lor de copii, de neliniştile şi secretele adolescenţei, de neplăcerile vîrstei adulte : moartea părinţilor, intoxicaţi cu bioxid de carbon de la o sobă cu mangan lăsată aprinsă în camera casei lor sărăcăcioase ca să-i încălzească într-o noapte geroasă de iarnă — act despre care nu s-a ştiut niciodată dacă fusese neglijenţă sau sinucidere — ; prima dragoste a lui Âlvaro, care la douăzeci de ani crezuse că a descoperit bucuria în părul negru al unei mici alentejane cu glăscior de argint şi un năsuc cîrn în care creştea un tei cu aromă de internat, şi care-1 privea de parcă ar fi fost alcătuit tot din nori, şi i-a spus într-o după-amiază în parcul Campo Grande : „Cînd ne sărutăm, mi se pare că rămîn cu picioarele în aer, mi se pare că sînt gata să-mi iau zborul. Eşti atît de dulcic !“ Şi asta devenise pentru el o dovadă de dragoste. Le întreba întotdeauna pe femei, după ce le săruta, ce simţiseră, şi totul era ratat dacă nu îi spuneau că se crezuseră păsări, dacă nu îl numeau dulcic...

— închipuieşte-ţi că proasta asta a spus că miros a ţigări *Três Vîntes,* a mărturisit el într-o zi cu ocazia celui de-al treilea sau al patrulea amor. Şi eu, care nici măcar nu fumez... ce dobitoacă !... Şi cită lipsă de sensibilitate...

Nu a mai întîlnit niciodată o femeie cu vocaţie de pasăre. Amelia, înţelesesem asta după modul uşor ranchiunos în care i se adresa, nu conta. Poate că el nici nu-şi dăduse osteneala să-i pună vreo întrebare. Cît

despre Ana Sofia, încarna pesemne în ochii prietenului meu un ideal esenţialmente poetic, sonetul perfect pe care-1 idealizase, dar nu-1 compusese niciodată. Astfel de iubiri sînt fără speranţă şi nu merită milă...

Âlvaro s-a aplecat peste tort, a stins luminările dintr-o suflare. Trebuie să se fi dăruit acestui act cu toată vigoarea de care era capabil, fiindcă nu a rămas aprinsă nici una. Am aplaudat şi am intonat, puţin fals, *Mulţi ani trăiască.* Era aniversarea lui Alvaro. Treizeci şi trei de ani, ca Isus Hristos cînd a fost răstignit. Eram toţi puţin emoţionaţi şi, ca să nu se observe, ne-am muiat buzele în pahare...

— Desfă cadourile, i-am spus.

Atunci Mimosa a început din nou să se zvîrcolească precum un şarpe, făcînd eforturi ca să-şi înăbuşe rîsul care, cu perversitate, îi schimonosea faţa, îi umfla vinele şi tendoanele gîtului, îi făcea pîntecele tobiţă. Am privit-o cu un aer sever. Ştiam de ce se comportă astfel, dar mă cuprinsese acum ruşinea de calculele mele. Ana Sofia se sprijinea de umărul meu şi se uita la Mimosa cu acea curiozitate veselă arborată de o persoană care nu pricepe tabloul abstract pe care îl are în faţa ochilor. I-am mîngîiat braţul gol, i-am depus un sărut uşor pe păr. Şi astfel, fără să vreau, am aprins fitilul mîniei reţinute a lui Alvaro, pe care chicotelile Mimosei îl enervau în mod vizibil. L-am urmărit întorcîndu-şi ochii de la mine şi Ana Sofia, încurcîndu-se în dezlegarea pachetelor. O cută ca o spadă fină i-a străbătut fruntea de la o tîmplă la cealaltă.

Cadoul Anei Sofia era un exemplar din *Lu- siada* legat în piele, o ediţie veche pe care o cumpărase de la un anticar de pe strada Ale- crim. Alvaro s-a arătat încîntat. Ana Sofia l-a sărutat pe frunte. La contactul neaşteptat al buzelor ei, Alvaro s-a dat înapoi, s-a îmbujorat, s-a făcut apoi alb ca varul ; o pală de foc a topit parcă spada de pe fruntea lui, şi cavalerul medieval mînios s-a transformat

în- tr-un bărbat timid, tulburat, nervos, gata să leşine. Toate acestea într-o secundă. Dar Mi- mosa a văzut reacţia lui Alvaro, şi-a amintit de celebra zicală conform căreia un bărbat adevărat nu plînge, nici nu păleşte, nici nu roşeşte, şi-a revăzut în gînd tatăl mînînd cireada, lansînd cuvinte fără perdea fetelor din partea locului, a comparat virilitatea paternă cu cea a lui Alvaro... şi s-a pornit din nou pe rîs.

— Dar ce ai ? a întrebat el cu glas fin, glasul celui care îşi stăpîneşte, nu o singură emoţie, ci două contradictorii. Hai să vedem cadoul dumitale, aici trebuie să fie hazul. Vreo sticlă de ceai cu aspect de whisky, presupun.

Şi, în timp ce despacheta obiectul, a început să relateze cum fusese păcălit cîndva în parcul Campo Pequeno de un ţigan care îi vînduse un lichid gălbui drept *Black Labei...*

Odată dezvelit cadoul, a avut revelaţia : o sticlă cu lichior de *mar acujâ.* Âlvaro a privit sticla, a citit cu atenţie eticheta, mi-a aruncat o privire inexpresivă, a dat apoi să se apropie de fată ca să-i mulţumească, dar aceasta s-a prăvălit pe divan, sufocată de hohotele de rîs.

— E ţicnită, a spus Amelia.

Dar altceva nu a mai apucat să spună. Mi- mosa a sărit în sus, i-a înşfăcat braţul, i-a tras cu fundul o lovitură zdravănă în burtă, lăsîndu-se pe vine, şi iată că profesoara de la clasele a VUI-a B unificată, colega şi amanta ocazională a lui Âlvaro, a zburat peste capul Mimosei, aterizînd cît era de lungă cu spatele pe covorul bej din salon. Am privit scena stupefiat, cu o bucurie tainică parcurgîndu-mi şira spinării, am văzut o glastră cu trandafiri proaspeţi înclinîndu-se, revărsîndu-şi apa peste faţa fardată a Ameliei, şi tot ansamblul floral răsturnîndu-se pe capul ei. Astfel împodobită cu trandafiri, Amelia privea cu gura căscată lustra din tavan, fără un geamăt, fără un protest, prea surprinsă ca să se plîngă.

— Mimosa ! a spus Ana Sofia cu aerul că dojeneşte

un copil zburdalnic.

în tăcerea care s-a lăsat am văzut-o pe Mimosa înaintînd spre Amelia, dîndu-i braţul, ajutînd-o să se scoale, scuturîndu-i chiar rochia cu mina dreaptă, o mină senină, neasemuit de

mare şi de frumoasă, rrvîna Ioanei d'Arc după asediul de la Orléans... Amélia a zbughit-o în baie. Teresa mi-a făcut cu ochiul şi a urmat-o, Âlvaro ne-a întins, fără un cuvînt, platoul cu pateuri. Iar cînd Teresa şi Amélia s-au înapoiat din baie, ultima fardată proaspăt, şi eu am propus să cîntăm *For he's a jolly good fellow* şi ridicasem deja braţul ca să dirijez corul, Âlvaro s-a impus în calitate de amfitrion :

— Lasă cîntecelele. Acum am chef să dansez un vals. Amélia, dacă ai pune un disc ?

— Un vals ? ! a întrebat ea cu glas tremurător.

— Un vals ! am exclamat toţi.

Âlvaro s-a înclinat în faţa Mimosei şi a invitat-o la dans. Am văzut privirea umedă a fetei, zîmbetul ei stînjenit şi sfios :

— Nu ştiu să dansez vals, domnule Âlvaro.

— Nici eu, a spus el. O să învăţăm împreună.

M-am apropiat de Amélia, am invitat-o la rîndul meu. Şi ne-a năpădit Johann Strauss, mătase şi trandafiri. Am valsat. Amélia cu mine, Mimosa cu Âlvaro, Ana Sofia cu Teresa. Aniversarea se încheia cu bine.

Era o magnifică înserare de iunie, întîrziată şi blîndă. O limbă albastră de cer se prelingea printre perdelele albe de la ferestrele larg deschise. Afară şi păsările dansau în onoarea iubitului meu prieten, măcar pentru o seară împăcat cu lumea şi fericit.

XIV

LA SFÎRŞITUL LUI IULIE, Ana Sofia şi cu Mimosa au plecat acasă, în provincie. Ne adunaserăm cu cîteva zile înainte în apartamentul meu pentru o mică petrecere de rămas-bun : aceleaşi personaje ca la aniversarea lui Âlvaro, mai puţin Amelia, care rupsese relaţiile cu prietenul meu. Cînd l-am întrebat ce se întîmpla, mi-a răspuns că ea acum abia dacă mai apărea în cancelarie, era foarte ocupată cu examenele şi dădea meditaţii intensive reprezentantului claselor a IX-a C unificată, un vlăjgan înalt cu mustaţă... Mimosa îşi ascundea foarte demnă pasiunea pentru Âlvaro. Ii vorbea de sus, cu o superioritate care i se trăgea de la coasta paternă, însă nu mai avea accese de rîs. Dar continua să-l iubească în taină : Ana Sofia mi-a spus că nu o dată o văzuse plîngînd, noaptea, cu faţa întoarsă la perete, în patul pe care între timp îl lărgise. Era vară ; zilele atîrnau de tavan ca liliecii la ora asfinţitului, iar nopţile se scurgeau încet. Mimosa vorbea de ţinutul natal, povestea tot soiul de întîmplări cu un văr sublocotenent de cavalerie cu care dansase de sărbătoarea Sfintei Fecioare a Sănătăţii. Dădea de înţeles că erau logodiţi. Ne-a arătat odată fotografia unui tînăr într-un grup de soldaţi pe turela unui tanc, la Lisabona, cu garoafe înfipte în ţevile puştilor, în timp ce în jur populaţia aplauda. Era o fotografie din aprilie 1974, îngălbenită şi cu miros de panoplie de tablă. I-am spus că fotografia prezintă interes istoric, dar ea a rîs şi mi-a replicat că nu de asta o ţine în poşetă... Şi s-a uitat cu înţeles la Âlvaro. care pierduse obiceiul de a rîde

şi se mulţumea să contemple cu expresia goală un punct fix în perete, sau dunga pantalonilor, dacă Ana Sofia era întîmplător prezentă.

— Are un metru optzeci înălţime, vărul ăsta al meu, a spus Mimosa.

Era a treia sau a patra oară că menţiona înălţimea sublocotenentului, fără doar şi poate ca să-l pună în inferioritate pe Âlvaro, care se mărginea să ridice din umeri şi să mă privească trist, ca şi cum nu ar înţelege cum o fată socialistă poate fi atît de puerilă.

— Şi în lăţime cît are ? a întrebat-o el.

Mimosa l-a privit cu milă, cu o enervare prost mascată, şi nu i-a răspuns. Cei doi depăşiseră acum frontiera cuvintelor. Indiferenţei lui Al- varo, Mimosa îi răspundea cu aluzii la statura lui scundă, la pretinsa lui lipsă de virilitate. Dar nu returnase niciodată la magazin lîna din care voise să-i facă puloverul. O păstra în nişte saci de plastic într-un colţ al camerei ei şi o pipăia cînd şi cînd, ca să-i simtă textura.

Le-am însoţit la Gara Santa Apolonia. Fiind într-o sîmbătă, trenul era ticsit de soldaţi şi de oameni gălăgioşi, mulţumiţi că părăsesc Lisabona, dar tulburaţi de cozile din faţa ghişeelor unde trebuia să fii atent la hoţi şi la geamantane. Biletul era un obiect preţios şi complicat, marcarea locului pe verso un *puzzle* iritant şi indescifrabil. Analfabetismul bieţilor oameni transforma călătoria într-o mare aventură. înghesuiala, ţipetele, învălmăşeala m-au făcut să înţeleg ideea obsesivă a lui Alvaro de a răpi preşedinţi de Republică...

M-am despărţit de Ana Sofia cu tristeţe. Cine ştie dacă am s-o mai văd vreodată, şi cum voi petrece vara asta într-un oraş pustiu ? Mimosei i-am strîns mîna cu putere. Preţuiam mult acel bulgăre de lut cîndva rozaliu şi sănătos din- tr-o regiune autentică şi viguroasă, şi regretam culorile şi veselia pe care i le răpise capitala. Le-am urat drum bun, vacanţă plăcută. Şi fie ca vara să treacă repede, ca să-mi vină amîndouă înapoi. Ana Sofia mi-a

sărit de gît, ne-am îmbrăţişat.

-— Dacă nu-mi faci o vizită la Vila Real, să ştii că fug de acasă şi vin să stau cu tine la Lisabona ! a spus ea, în timp ce Mimosa, cu *Miss Thatcher* în poală, se uita discret la vagoane.

— Am să vin în Trâs-os-Montes cînd am să pot, i-am spus zîmbind. Dar nu credeam că o voi face. Mai devreme sau mai tîrziu inima avea să mi se decongeleze şi atunci i se va dezvălui oroarea vîrstei mele reale.

M-am întors acasă cu senzaţia că anul ajunsese la capăt, că Lisabona era un soi de copac
răsucit, viermănos şi slut. Că nu erau Răsări în oraş, şi
nici un singur ritm muzical pe străzi.

XV

ATUNCI AM PUTUT să-mi dau seama că dorul este de fapt monopolul sensibilităţii portugheze... Ce ar putea înţelege britanicii, bunăoară, din ce-mi stătea mie pe suflet ? Corespondam cu un oarecare Mr. Hornby, de la Cam- bridge, cu care de mult timp jucam o partidă de şah de la distanţă. Intr-o scrisoare în care îi trimisesem mutarea mea, i-am vorbit de dorul lăsat de plecarea Anei Sofia. I-am descris elocvent şi cu patriotism natura acestui sentiment lusitan, am citat din Texeira de Pascoes [36] şi alţi inventatori ai sentimentalismului nostru. Tot ce am primit de la el drept răspuns a fost o aluzie ironică Ia mutarea mea : calul pe ca- re-1 mutasem, în post-scriptum, la c-6 *(„Kniglit to Queen's Bishop three, jriend !“* [37]*)* mă costa jocul, şi îmi anunţa mat în paisprezece mutări... La dor n-a făcut nici o referire. Şi de atunci am

[36] JPoet portughez, unul din iniţiatorii mişcării lite- rar-filozofice numite *saudosismo* (de la *saudade* „dor"). A trăit între 1879 şi 1952.

[37] Calul la turnul damei trei, prietene (engl.).

început să nutresc un oarecare dispreţ pentru europenii ăştia care tot ce înţeleg din sufletul lusitan este sucul de roşii.

Ana Sofia scria mult. Scrisorile se deosebeau puţin între ele, dar se încheiau întotdeauna prin cuvintele „te iubesc“, şi asta mi-era de-a- juns. Cînd nu primeam poştă, nu ştiam cum să-mi petrec ziua. Mă ocupam între timp cù traduceri, dar mă săturasem de cărţi poliţiste. Am început să scriu un roman. Era un text poetic şi tragic, o evocare sfîşietoare a morţii unor rude apropiate la care asociam o tardivă descoperire a eului. Mă pregăteam să încep capitolul al doilea şi să analizez eul la animalele domestice, cînd am descoperit că era ceva destul de puţin original. Iar drama mea consta în faptul că, fiind un scriitor de tip metafizic cu o problematică foarte transcendentă, nu voi putea încerca nimic care să nu fi fost deja realizat de alţi maeştri şi discipolii lor. M-am gîn- dit atunci să abordez alt subiect : L-am citit pe Redol[38] şi am experimentat nuvela social-rea- listă. Am scris două capitole lungi despre inegalitatea de clasă, am zugrăvit, cu pană viguroasă,* limbaj regional şi cîteva cuvinte grele, traiul mizer al unei familii de pescari din Meia- Praia — şi am aruncat manuscrisul la coş... Toate acestea aveau iz de pamflet. Citindu-1 pe Régio[39], am descoperit nuvela psihologică, meandrele obscure ale sufletului omenesc. Atunci m-am apucat de un al treilea roman. Tema tratată era incomunicabilitatea : un tînăr student îşi căuta prieteni într-o cafenea din cartierul Baixa, se îndrăgostea de poeta grupului şi se sinucidea pînă la

---

[38] Alves Redol, romancier portughez născut în 1911, reprezentant al mişcării neorealiste din cadrul aşa-numitei „literaturi sociale“.

[39] José Régio, poet, eseist, romancier şi dramaturg portughez, (1901—1969).

urmă (sau poate înnebunea ori se convertea la budism) atunci cînd descoperea că fata întreţinea o dezgustătoare legătură amoroasă cu unchiul ei. Povestea aceasta m-a preocupat timp de cincisprezece zile. Mi-o ordonasem mintal de la un cap la altul, dar interesul pentru ea mi-a pierit cînd am eşuat la pagina treizeci şi patru : îl vîrîsem pe tînăr într-un bordel şl dintr-o dată romanul pierduse parcă din gravitatea lui iniţială. M-am îndreptat apoi către nuvela modernistă. Cu o scriitură febrilă şi o perfectă intuiţie a timpului interior, am acoperit patruzeci şi şase de pagini format A-4 cu un stil ermetic şi intens creativ, cu adevărat înnoitor al limbajului şi chiar şi al artei nuvelistice. Toate acestea erau cît se poate de interesante şi, pentru prima dată, am socotit că mă aflu pe drumul cel bun : era suficient să aliniez cuvinte, fraze, şi textul apărea, negru, dens şi misterios de incomprehensibil. S-au ivit probleme însă cînd am căutat să aflu ce scrisesem. Am conchis că nimic nu avea noimă, că alinierea aceea de cuvinţele magice, încărcate de o presupusă furie, era de fapt, o fraudă, şi că vocaţia mea se găsea pesemne aiurea. Am abandonat literatura şi m-am considerat un caz pierdut.

August se scurgea lent, cu povara căldurii, a plictisului şi a singurătăţii. Ce o fi făcînd Ana Sofia la Vila Real, cu o droaie de verişori şi pretendenţi roind în jurul ei, ca în romanele lui Camilo ? Şi am cunoscut ge.lpzja. Vagă şi fără temei, cea mai teribilă, de fapt, fiindcă pentru o gelozie motivată se găsesc scuze oricînd. Mi-o imaginam pe Ana Sofia ascunsă printre crengile copacilor de pe moşie, stînd de vorbă tainic cu vreun verişor pitit între mirţi şi ramuri de chiparoşi, sau — mai rău — sprijinită de scîndurile vreunui gard lîngă care pretendentul şi-ar fi proţăpit picioarele... între timp eu cutreieram străzile Lisabonei cu mîi- nile la spate, fluierînd încetişor ca să-mi ascund stînjeneala singurătăţii faţă de ochii celorlalţi, care treceau pe lîngă mine ca şi

cum s-ar fi îndoit de moralitatea mea. Ruşinat şi ca să ' maschez, îmi lăţeam umerii, scuipam pe jos cu maniere virile, rîgîiam uneori sau întorceam capul însoţind cu privirea cîte o femeie. Doar aşa evitam să fiu măsurat cu dispreţ şi batjocură.

Ziua mă duceam uneori la plajă. Dar niciodată nu mi-a plăcut plaja, şi reveneam acasă devreme ştiind ce mă aştepta aici : o imensă tăcere în jur, imagini deslînate şi groteşti sub pleoape, un gust de urzici în stomac şi în gură, povara singurătăţii fără Rilke, a singurătăţii stupide şi oţioase pe care o uram mai presus de orice, fiindcă mă făcea să mă simt inutil şi demn de tot dispreţul. Ce realizasem în viaţă ? încornorat blînd, medic eşuat şi lingvist pentru mediul domestic, cvadragenar cu ifose de tînăr (nu era Ana Sofia o dovadă a acestui lucru ?), ce aşteptam oare de la existenţă ?

Zburătăcind deasupra capului meu, *Tomás,* micuţul papagal, mă mai înviora puţin. Ca şi mine, nu făcea parte din nici un partid şi nu poseda diplomă de doctor. Şi totuşi părea fericit şi rezonabil. L-am luat pe umărul meu, i-am mîngîiat penajul. Eram doi în casă şi aveam multe puncte comune. Restul nu conta.

XVI

ÎNTR-0 ZI AM PRIMIT VEŞTI de la Mar- garida. Profita de o călătorie a soţului ei în Statele Unite ca să se repeadă şi ea în Portugalia. îi era tare dor de mine şi-mi dădea întîl- nire la statuia Marchizului de Pombal[40]. Scri- soarea era glumeaţă, dar emana din ea o simptomatică

[40] Ilustru om de stat portughez (1699—1782), căruia, printre altele, i se datorează reconstruirea Lisabonei după cutremurul devastator din 1755. Statuia sa împodobeşte piaţa care îi poartă numele şi din care porneşte celebrul Bulevard Liberdade.

aromă de dor de ţară şi poate chiar de mai mult. Gîndul că o voi revedea pe Mar- garida m-a neliniştit. Voi reuşi oare să rezist tentaţiei vizitei ei, cu puiul scăldat în whisky ? Uitasem forma coapselor ei, dar ştiam că, atunci cînd ne vom revedea, vom începe să salivăm, şi situaţia ar putea lesne să ne conducă la pat. Nu : n-am să cedez poverii singurătăţii şi a testiculelor. Totuşi, dacă asta era intr-adevăr o hotărîre nobilă, fapt e că doream mult să-l văd pe Vitor, să aflu ce progrese mai făcuse la şah,
să-i admir franceza elveţiană care nu se putea să nu aibă miros de ciocolată. Să mă interesez şi de cunoştinţele lui în materie de portugheză, limbă despre care Margarida îmi jurase că nu-1 va lăsa niciodată să o uite.

Făcînd un rezumat al situaţiei, am decis să nu mă eschivez de la întîlnire. Şi, cît se poate de firesc, în ziua fixată, am compărut lîngă celebrul Marchiz. Am zărit-o pe Margarida, cu Vitor de mînă, de pe trotuarul de peste drum, lîngă birourile TAP [41], şi m-am apropiat pe furiş ca să le fac o surpriză. La urma urmei, mă bucuram să o revăd şi mi se părea că mă întorc oarecum cu douăzeci de ani înapoi, la vremea cînd întîlnirile noastre mă excitau atît de tare încît, rozîndu-mi unghiile de nervozitate în timp ce o aşteptam, mă întrebam dacă a mă însura cu o femeie pe care o iubeam atît de mult nu ar fi o greşeală. Mama şi fiul contem- plau statuia întorşi cu spatele la rotondă. Tă- cînd, mi-am trecut braţul în jurul umerilor ei, iar cu mîna dreaptă am acoperit ochii băiatului. Ranchiuna este un sentiment de care întotdeauna am fost străin.

— Ghici cine-i ? l-a întrebat Margarida pe Vitor, privindu-mă ca pe timpuri.

Dar el s-a zvîrcolit şi pînă la urmă a reuşit să se elibereze. Nu părea interesat să ghicească...

— Păi cum, nu-1 recunoşti pe tăticul ? l-a întrebat ea

---

[41] **Compania aeriană portugheză.**

cu un foarte sofisticat aer de do- jană şi alint totodată.

— Tăticul e în America, a răspuns puştiul.

— Haide, dă-mi un pupic ! am poruncit eu.

El s-a uitat la maică-sa, puţin stînjenit, şi s-a decis în fine să-mi întindă un obraz durduliu. Dar a făcut-o cu atîta silă, că mi-a venit să-l muşc de ureche.

Margarida mă privea entuziasmată.

— Eşti neschimbat ! a spus ea. N-ai îmbătrî- nit deloc.

— Ştii doar că eu nu îmbătrînesc, am răspuns zîmbind.

Nu-i vorbisem niciodată de taina mea şi credea pesemne că glumesc... Era evident că se bucura să mă vadă, şi eu însumi, prin pulsaţia accelerată a sîngelui în tîmple şi căldura molatică ce mă năpădise, am înţeles că nu devenisem total indiferent la amintirile trecutului. Deja prietenul meu intim se umfla dispus să-şi spună cuvîntul, iar cînd ne-am îmbrăţişat şi ea mi-a căutat gura, m-am socotit pierdut. Treisprezece ani de pat comun mai mult sau mai puţin fericit mi se învîrtejeau în memorie. Tremuram de dorinţă şi de dorul trupului ei.

— Şi tu eşti neschimbată, am spus.

Ne priveam ca şi cum am fi fost în pielea goală, cu saliva în gură, dar a trebuit să ne reţinem din cauza copilului... Am traversat strada spre Parcul Eduardo al VH-lea. Pe trotuarul lat, nişte ţigani îşi vindeau marfa de contrabandă şi pe cărucioarele colorate erau expuse dulciuri şi sandviciuri. L-am întrebat pe Vitor dacă vrea o prăjitură. A refuzat cu dispreţ şi scîrbă. Ţiganii îl speriau, iar obrajii slinoşi ai vânzătoarelor ambulante îi insultări sufletul sterilizat de trei ani petrecuţi în Elveţia.

L-am apucat de mînă şi l-am întrebat dacă îşi mai aminteşte regulile jocului de şah. Dar divertismentele băieţaşului erau acum de altă natură. Avea zeci de trenuri electrice, puşti cu raze laser, pistoale-mitralieră care

omorau de-a- devăratelea, avioane cu reacţie care depăşeau bariera sunetului şi o mie şi una de flecuşteţe care îi răpeau timpul pentru alt gen de distracţii inocente. Vítor uitase tot ce îl învăţasem şi nu mai era în stare să distingă o tură de o damă. Mai grav decît asta era însă incredibilul său snobism, aerul sfidător cu care privea totul în jur. Margarida mi-a povestit că' prima frază pe care a auzit-o din gura lui cînd au descins în Lisabona a fost de dispreţ pentru îngustimea liniilor de tramvai... Cît despre portugheza lui, nu era prea rea, fiindcă maică-sa îl înscrisese într-un colegiu unde se preda la cerere. între timp băiatul pierduse orice încredere în eficacitatea semafoarelor *rouges* de pe străzile noastre... Bulgărele acela bine hrănit, din carne ca de vată, nu avea nici o legătură cu mine. în comun posedam doar o mică porţiune fără păr de la ceafă, pe care Margarida s-a grăbit să mi-o arate... Puştiul era într-adevăr fiul meu. Dar un fiu poate fi lucrul cel mai îndepărtat din lume. Asemănător cu noi înşine pur şi simplu ca p-opriul nostru buric.

L-am lăsat pe Vítor în parcul de copii şi ne-am dus să ne aşezăm pe o bancă. Era oare

cum ca pe vremea cînd ne giugiuleam în aer liber, urmăriţi de o mie de ochi de „spioni“. Unul a şi apărut, plimbîndu-se pe aleile şi potecile parcului. Nu va trece mult şi se va ascunde după copaci. Cîte forme de infern există pe frumosul nostru pămînt !

— De ce-i spune Vitor tată americanului ? am întrebat-o pe Margarida, foarte puţin în- cîntat.

— Oh, ştii... Henry îl adoră şi-l copleşeşte de cadouri. îi satisface toate capriciile. E firesc ca băieţelul să ţină la el.

Să pierzi sau nu un fiu e firesc. Dar oare ce este serios în viaţa asta ?

— E firesc, am repetat eu, trist.

— Asta nu înseamnă că te iubim mai puţin...

Am izbucnit într-un hohot de rîs sardonic.

Ne aflam într-un climat perfect sentimental. Peste puţin timp îi voi apuca mîna şi-i voi ronţăi degetele. Fidelitatea celor care ne-au trădat este întotdeauna foarte emoţionantă...

— De ce rîzi, Alexandre ? a spus ea. Mi-a fost dor de tine.

— Şi de supa naţională...

Ea şi-a sprijinit capul pe umărul meu.

— Nu glumi, scumpule. E cu putinţă să fi uitat clipele bune pe care le-am petrecut împreună ? Am fost fericiţi, nu-i aşa ?

Apăruse „spionul“, luînd poziţie printre copaci. Şi asta era emoţionant.

— Nu-ţi place Elveţia? am întrebat..

— Ador Elveţia. îmi place să călătoresc. Sînt bogată. Am bijuterii. Timp liber. Henry mă adoră... Dar nimic nu seamănă cu colţişorul ăsta păduchios. Există ceva îrl aerul de aici, o viaţa care ne aparţine, mii de frînturi din trecut. Parcul ăsta, de pildă. E puţin lucru în comparaţie cu lacurile, cu munţii, cu alte parcuri din lume. Dar aici sînt la mine acasă.

— Trebuie să mergem după Vi tor, am spus eu. Poate se plictiseşte singur.

— Lasă-1 pe Vitor...

Şi şi-a întins spre mine gîtul subţire, ochii strălucitori, gura fremătătoare pe care o recunoşteam.

Ne-am sărutat. Gura ei avea gust de *che- iving-gum.* Din spatele copacilor, omuleţul ne observa. Era o făptură verzuie, cu ochelari negri, cămaşă de flanelă în pătrăţele, pantofi plini de noroi care vorbeau limbajul straniu al paşilor fără şir.

— Vreau să-ţi spun ceva, Margarida. Ştii că niciodată nu ţi-am purtat pică pentru că m-ai înşelat. Sînt lucruri care se întîmplă şi viaţa aşa e făcută. în cazul tău, cine ştie dacă nu m-aş fi lăsat şi eu ademenit de seducţia altor civilizaţii, ca să ies din bîrlogul ăsta etc. ...dar vreau să-ţi spun că m-am schimbat şi, pentru un motiv oarecare, sărutul tău mi-a lăsat un gust de *chiclet Adams.* Pe scurt, iubesc altă femeie.

Margarida şi-a îndepărtat capul ca să mă vadă mai bine. Aşa, la o anume distanţă, avea aerul unei mioape contemplînd un tablou în- tr-un muzeu. Şi-a scuturat uşor părul, şi-a refăcut ţinuta cu multă demnitate şi şi-a sprijinit din nou blind capul pe umărul meu.

— Ştiam că e inevitabil, a oftat. Mai devreme sau mai tîrziu, aveai să-ţi refaci viaţa... Sînt mulţumită. Nu-ţi închipui cît de tare am dorit întotdeauna fericirea ta.

Altruismul Margaridei era înduioşător. Cîte lucruri emoţionante mă înconjurau : un fiu care nu mă mai cunoaşte, un omuleţ care ne pîn- deşte dintre copaci, o femeie care m-a înşelat, dar întotdeauna mi-a dorit binele... Frumoasă planetă, Pămîntul !

— Nu numai o femeie iubesc eu, am spus. Nu mai am vîrsta banalităţilor.

— Păi ce, dragostea e o banalitate ?...

Aşa se simplifică un complex, o fraţi şi cititori ai mei !

— Vorbeşte-mi de fata asta...

— Are şaptesprezece ani. Sau şaisprezece, nu ştiu

exact. îi place Mozart şi muzica electronică. Amestecă, veselă, spiritul cu iodul. Nu a plîns cînd şi-a pierdut virginitatea. Dar a sîn- gerat puţin, timpul unei mîngîieri pe ochi. Se află dincolo de Rău..., am spus eu.

— Bietul meu Alexandre... Parcă am fi doi copii. Pot să vin acasă la noapte ?

în ciuda intenţiilor mele „ferme“, nu am fost în stare să o resping. „Spionul“ îmi arătase cît de scumpă este viaţa şi, pe urmă, nimeni nu e de fier.

Ne-am sculat şi ne-am dus după Vitor la parcul de copii.

Margarida a venit pe la zece şi jumătate. Mîncasem supa cu cîrnaţi — cina mea obişnuită —, îmi pusesem pijamaua şi lucram cînd a sosit ea. Conchisesem de curînd că plimbatul pe străzi nu-mi rezolvă problemele şi mă agăţam cu încăpăţînare de traduceri. Ciocănitul maşinii de scris în tăcerea nopţii mă făcea să uit multe şi mai trebuia şi să-mi cîştig existenţa.

I-am oferit ceva să bea, m-am aşezat apoi lingă ea. Papagalul moţăia pe stinghie. Era o noapte caldă de septembrie cu aromă de must. După emoţiile zilei mă simţeam relaxat şi tandru.. Nu mă obsedau nici un fel de fantasme, şi-mi făcea plăcere prezenţa Margaridei, gîndul că aveam să mă culc cu ea la noapte. Fără multe mofturi am intrat în dormitor şi imediat ea a început să se dezbrace. Aşezat pe pat, o urmăream în timp ce-şi scotea hainele şi-mi dădeam seama de tulburarea mea. De mult nu mai făcusem dragoste : cu atîta energie acumulată, orice bărbat devine poetic. Pentru prima dată în viaţă, eram mulţumit că îmi voi călca principiile. Mă consideram demn de admiraţia omuleţului verzui din Parcul Eduardo al VII- lea, astfel că i-am urat noapte-bună. Poate fiindcă oraşul era în general atît de hidos şi trufaş şi mă făcea să mă simt, cînd mic şi ne- armonios, cînd un soi de sfînt Cristofor gigantic şi gata să

pornească împotriva nedrepţilor seniori feudali, se înălţa în mine un vechi strigăt de răzbunare. Printr-o extrapolare destul de ciudată din domeniul sexual în cel social, femeia aceea goală, pe care odinioară o iubisem, dar acum doar o doream, a devenit pentru mine un simbol al lumii detestate şi muribunde, un Mercedes cu grangurul lui ■ cu ha-
vana înfiptă în gură, băt.îndu-şi joc de lada de gunoi generală. îl voi strivi, îl voi sfîşia cu dinţii, îi voi da foc la coadă. Pe rugul acela vor pieri nu numai cîinii poliţişti ai trecutului, ci şi toţi profeţii care nu respectă libertatea intrinsecă a omului în viitor. Margarida încarna pentru mine, în clipa aceea, patruzeci şi patru de ani de singurătate şi întîlniri ratate, lumea care mi s-a lăsat moştenire şi pe care, din copilărie, îmi plăcea să o scuip, ca şi lumea pe care o mînă de imbecili notorii mi-o pregăteau acum. Asupra ei aveam să mă răzbun acum de nenumărate lucruri atît de mărunte, incit scrise nu se văd, dar se simt.

Margarida s-a culcat şi eu am imitat-o foarte curînd. Doream să prelungesc cit mai mult cu putinţă dreapta mea furie. Dar m-am pierdut cînd am început să-i sărut sinii. Mi-am amintit de o după-amiază din copilărie, la ţară, cînd mă dusesem să culeg mure cu o vecină de vîrsta mea, doisprezece ani. Fructele muşcate lăsau în gură un gust dulce-acrişor căruia colbul de pe potecile caprelor, soarele şi toropeala înserării îi împrumutau trăiri de nefiinţă. Prin stufăriş am iubit-o pe Rosairinha mea blondă, fără ingenuitatea de a ne juca de-a bărbatul şi nevasta (numai adulţii sînt ingenui) — şi acea amintire nepieritoare, alcătuită dintr-un amestec de dor şi plăcere primordială, predomina în relaţia mea cu Margarida. Ea se preta perfect ex- tazurilor mele şi părea de asemenea cufundată în turpitudinile existenţei. Această secretă eom-

plicitate, bănuiala ca nu numai eu mâ răzbun, mi-a schimbat în cele din urmă sentimentele. Voiam să fiu singur, fără tovarăşi nici complici cînd îmi celebram orgia şi îmi luam revanşa. De aceea am pătruns-o, şi am ieşit aproape imediat, lăsînd-o pe Margarida la jumătatea delirului. Am contemplat-o apoi, sătul şi cinic, o femeie în mijlocul ospăţului neîncheiat, semi- muribundă, semiisterică. Mă înveselea faptul că şi eu, care iubeam muzica şi păsările, eram capabil de Rău şi de Păcat.

Margarida însă reacţiona. Pleoapele ei căpătau culoare, mişcare, un braţ al ei s-a întins după mine, mi-a pipăit faţa, gura, şi pe urmă a coborît, mi-a parcurs pîntecele, mi s-a alăturat cu recunoştinţă, fără ranchiună, mînă mică, moale, fragilă. A deschis ochii şi le-am văzut strălucirea felină şi blîndă, cu suflet dedesubt. Femeia aceea care, înşelîndu-mă, îmi produsese atîta suferinţă şi umilire pe care încercasem să le maschez cu presupusa-mi indiferenţă şi chiar cu o anume formă de umor ce mi se păreau marca demnităţii —- femeia aceea mi se dezvăluia acum în toată fragilitatea şi blîndeţea ei, în toată nevinovăţia ei. Avea, cînd făcea dragoste, un chip de sfîntă, pe care nu i-1 cunoscusem niciodată ! Fermecat, am urmărit lenta ei reînviere ca o floare care se deschide. Şi am dorit-o din nou, mult. M-am culcat peste ea tandru, gura mea dăruindu-se pentru prima oară, simţind cum a ei era feminină şi nervoasă şi bună, limbile noastre s-au atins, dinţii s-au sprijinit unii de alţii. Margarida gemea, simţindu-mă viu în ea şi dublu, trupul care eram eu, şi norul, care tot eu sînt. Şi corpurile noastre înlănţuite cunoşteau un ritm autentic ; şi aveam timp, un timp de milenii rezervat numai nouă, fiindcă noaptea abia începuse.

Margarida m-a trezit de dimineaţă aducîn- du-mi ca de obicei tava cu pîine prăjită şi ceai cu lapte. Noaptea mi-a apărut atunci ca un vis ce se destrăma rapid pe măsură ce

lumina căpăta consistenţă. Nu se întîmplase nimic. Margarida nu exista. Fiul meu nu exista. Eram singur pe lume şi asta nu avea importanţă. Vara, dacă poseda vreo formă, luase chipul Anei Sofia. Tot restul era sordid, mînjit şi absurd. Fără să fie nevoie de prea multe vorbe, Margarida a înţeles. M-a sărutat şi a plecat. Nu aveam să ne mai vedem. Socotelile erau încheiate. Dintr-o dragoste şi din toate emoţiile ei rămînea doar puţină oboseală, o oarecare istovire. Şi o speranţă timidă pentru următoarea.

XVII

ANA SOFIA mi-a scris la începutul lui septembrie o misivă lungă în care îmi anunţa cu tristeţe plecarea Mimosei în Germania. Se schimbase mult de cînd venise din Lisabona.

Se refugia în odaia ei şi abia, dacă scotea o vorbă. Broda întruna inimi pe perne, dezvă- luindu-şi astfel dragostea, niciodată stinsă, pentru Âlvaro, i-a tricotat pînă la urmă şi puloverul, „un puloveroi uriaş care nici ţie- nu ţi-ar veni bine, scumpul meu“. Ca s-o distreze, Ana Sofia a învăţat-o primele mişcări de şah pe care şi le însuşise de la mine, dar pe Mimosa n-a interesat-o niciodată valoarea pieselor şi schimba cu uşurinţă dama pe un turn, numai fiindcă detesta bisericile. Vărul ei, între timp avansat locotenent, venise să petreacă o permisie acolo. Mimosa a părut să se înviorеze o dată cu sosirea tînărului. Dar l-a părăsit în mijlocul unui dans, pentru că o strînsese prea tare la piept. S-a dus acasă furioasă şi n-a mai vrut să audă de el. După acest incident a început să pomenească tot mai des de intenţia de a se întoarce în Germania, la fratele ei, care lucra la Miinster. El i-a trimis o scrisoare în care îi spunea că poate conta pe fostul ei post de *Putzfrau* [42] la

[42] **Femeie la curăţenie (germ.).**

mînăstire. Părinţii Anei Sofia nu s-au arătat încîntaţi, mai cu seamă marchizul, care o admira mult pe fată şi avea obiceiul să spună că, de pe vremea regelui Dom Carlos[43], nu se mai văzuseră asemenea fe-
mei. Intre timp zilele treceau şi Mimosa ezita. Plimbîndu-se amîndouă pe cîmp, Mimosa a început să se intereseze de cîntatul păsărilor, înainte de plecare ajunsese să imite perfect ciocîrlia, privighetoarea, bufniţa şi cucul. Marchizul era furios : după opinia lui, femeile nu trebuie să fluiere, iar Mimosa o învăţase şi pe marchiză să imite cîntecul privighetorii. „în- tr-o zi mămica a intrat în bibliotecă imitînd o privighetoare, iar tăticul, care tocmai citea ziarul, a avut un acces de furie. A aruncat ziarul pe jos şi a spus că nu mai există pic de respect în casa asta şi că, dacă o să se mai întîmple ca mămica să umble pe coridoare imitînd cîntatul păsărilor, va cere divorţul. Mămica a luat lucrurile în tragic, l-a făcut «cizmă de cauciuc» şi i-a spus că dacă vrea să divorţeze n-are decît. Tăticul a înşfăcat puşca de vînătoare şi a plecat trîntind uşile şi spunînd că se duce să ucidă toată păsărimea din partea locului. Ne-am îmbrăţişat toate trei plîngînd, mămica, Mimosa şi cu mine. Mimosa a ţinut atunci un discurs politic, a vorbit despre socialism şi drepturile femeilor şi a spus că tăticul e un reacţionar care merită să fie spîn- zurat de un felinar, alături de preoţi. Asta mămichii nu i-a plăcut, fiindcă e foarte credincioasă, şi i-a luat apărarea lui tăticu şi a spus că la urma urmei el are dreptate, pentru ca să umbli prin casă imitînd cîntatul păsărilor înseamnă lipsă de respect. S-a dus după tata pe cîmp şi s-au întors acasă

[43] Este vorba de regele Carlos I (1863—1908), înzestrat cu o inteligenţă lucidă şi cu deosebite talente artistice, precum şi cu vaste cunoştinţe ştiinţifice, în special în domeniul oceanografiei. A domnit între 1889 şi 1908, cînd a fost asasinat împreună cu prinţul moştenitor.

împreună,
dar foarte bosumflaţi, iar în seara aceea nici n-am cinat, iubitule.“

Atunci Mimosa s-a hotărît să plece. Ana Sofia încheia spunîndu-mi că, după plecarea fetei. casa rămăsese foarte tristă, şi mă invita să vin pentru cîteva zile acolo, fiindcă părinţii ei mă simpatizează mult.

De îndată ce am citit scrisoarea, m-am urcat pe motocicletă şi m-am dus la Âlvaro. îl făceam răspunzător de dezerţiunea Mimosei. Mi-a deschis uşa cu ochii cîrpiţi de somn. Nu se bărbierise de trei zile, de la plecarea Teresei în Anglia. înfăţişarea lui, cearcănele mari, care păreau să-i depăşească limitele feţii, privirea voalată ca a unui om care refuză să mai vadă orice, mîinile lui slabe şi nervoase, mult mai late decît te-ai fi aşteptat la un trup atît de mic -— toate acestea m-au îndurerat profund. I-am întins scrisoarea Anei Sofia. Şi-a pus ochelarii cu o grimasă şi a citit-o. în mod evident, ştirea îl lăsa rece. Âlvaro se situa acum dincolo de curiozitate şi, probabil, chiar şi de gelozie. Cînd a terminat de citit, a împăturit hîrtia şi mi-a înapoiat-o fără un cuvînt. S-a întins pe pat şi a închis ochii de parcă ar fi vrut să doarmă. Indiferenţa lui faţă de plecarea Mimosei m-a şocat, pentru că în fond ea făcea parte din lumea noastră, iar emigrarea e o ruşine pentru ţară.

— Va să zică, n-ai nimic de spus ? l-am repezit eu, enervat.

N-a răspuns. De fapt, părea să fi adormit. L-am scuturat, furios. A deschis ochii, a tras
aer în piept, adînc, de parcă atunci m-ar fi văzut pentru prima oară.

•— M-am săturat de viaţă pînă peste cap, a spus. De ce mă tot pisezi ?

— Ai putea avea ceva mai multă consideraţie faţă de prieteni.

S-a ridicat, m-a privit, înfuriat acum şi el :

— Dar ce legătură am eu cu Mimosa, cu voi toţi ?

Eram oare obligat să-i împărtăşesc capriciul ? Doar o femeie stupidă la culme se poate interesa de mine. Detest stupiditatea. Mă acuzi de indiferenţă. Dar, ia spune : dacă mă culcam cu ea, o lăsam gravidă şi pe urmă o trimiteam la plimbare, mi-ai fi dat o notă mai bună la purtare ?

M-am aşezat. Furia aşteptată a lui Âlvaro a avut darul s-o potolească pe a mea. Pe zidul din fundul camerei era o pată de ipsos. Am început s-o privesc. Âlvaro a închis ochii şi a recăzut în toropeală. Mai bine să plec, să-l las cufundat în sine, în fantasmele sale. Am să-mi fac bagajele, am să mă duc în nord. Am să clarific lucrurile cu Ana Sofia. Cum de nu-şi dădea ea seama că sînt de aproape trei ori mai în vîrstă decît ea ? Nu-i nevoie să ai cearcăne pînă la gît şi riduri pînă la piept ca să te trădeze etatea în unele amănunte, nuanţa pielii, bunăoară, sau vocea, privirea. Fără îndoială că inima mea congelată nu rezolva toate problemele... Am s-o văd pentru ultima oară, am să termin cu ambiguităţile, cu iluziile, şi am să mă retrag definitiv în bîrlogul meu. Anul acesta mi-a oferit cel din urmă prilej să. mă integrez într-o lume normală. Dar anul se apropia de sfîrşit, iar prilejul se pierduse.

— Şi ce mai face Ana Sofia ? a întrebat Alvaro.

— N-ai citit scrisoarea ? E tristă, dar resemnată. Fiinţele ca ea sînt fericite.

— Pare într-adevăr fericită. N-am priceput niciodată ce se întîmplă anume, dar Ana Sofia e o făptură aparte.

— De îndată ce am să pot, mă duc la ea la ţară, am spus.

— Bine faci. Vara trebuie să călătorească omul...

Atunci l-am văzut pe Alvaro pentru ultima oară. Azi ridic paharul în amintirea lui şi am senzaţia că-mi salut propriul cadavru.

XVIII

ÎNAINTE DE A PLECA în nord, a trebuit să termin traducerea romanului poliţist din vara asta şi să-mi încasez cecul de la editor. Pe urmă, într-o frumoasă zi de la mijlocul lui septembrie, mi-am pus într-o valiză maro de carton trusa de toaletă şi cîteva obiecte de îmbrăcăminte şi mi-am luat rămas-bun de la *Tomăs* şi de la begonie, pe care i-am lăsat în grija Hanriquetei.

Casa din Leomil, moştenită de la părinţii mei, era mare şi veche, dar încă locuibilă. Ploua înăuntru, însă plutea în ea o atmosferă aparte, care mă readucea la anii copilăriei. în pod mi-am regăsit vechile jucării : o puşcă de lemn asemănătoare cu un peşte, un urs de pluş sepia şi munţi de reviste cu benzi desenate. într-o lădiţă galbenă de săpun se stivuiau cele o sută şi ceva de fascicule cu romanul meu preferat : *Dragostea mamei, martiriul fii-cei.* Relata pasiunile şi răutăţile contesei Ray- monde Duchemin, care-şi înşelase bărbatul, contele de Sollers, cu vizitiul castelului, pe nume Tiago Vernier. Izgonită din castel, se recăsătorise cu un bancher bogat şi făcuse o pasiune violentă, dar neîmpărtăşită, pentru un poet-dramaturg, Alexis Molin, personaj pe care, nu ştiu de ce, nu l-am simpatizat niciodată. Paralel decurgea viaţa tristă a fiicei, numită Mionne — numele cel mai drăguţ pe care l-am întîlnit pînă astăzi —, care fusese abandonată, adoptată de un saltimbanc şi ajunsese pînă la urmă să fie iubită de un pictor parizian, Geor- ges Ramei. Toate acestea erau scrise cu multă poezie şi splendide descrieri de peisaje, sentimente etc. Nimeni nu mai e în stare să scrie astăzi asemenea romane. Recitirea entuziastă a foiletonului mi-a redat noi certitudini. Făceam plimbări lungi pe munte, ca să capăt o culoare sănătoasă, mă dezmorţeam cu puţină gimnastică matinală şi purtam

îndelungi convorbiri cu fermieri. Astfel îmi pregăteam întîlnirea cu Ana Sofia. Avea să fie o întîlnire dificilă, pentru că trebuia să-i spun adevărul. Şi a-i spune adevărul însemna a-i devlălui că merg pe patruzeci şi patru de ani şi că singurul lucru pe care ştiu să-l fac in viaţă este să bat la maşină şi să cconsult dicţionare. E limpede că mă aşteptam să fiu dat afară, dar veneam pregătit tocmai pentru această eventualitate. Se impunea ca Ana Sofia să înceteze a mă mai iubi.

Dar tot atît de mult se impunea s-o mai văd o dată. Mă bizuiam pe sacoul de culoarea vinului ca să nu las familiei o amintire prea penibilă. Mă simţeam, nu ca un pretendent care merge să ceară mîna unei fete, ci ca un bărbat care se duce să-şi ia rămas-bun de la fericire.

I-am scris Anei Sofia din vechea mea casă de la Leomil spre a-i exprima regrete pentru plecarea Mimosei şi a-i anunţa decizia de a veni să o văd, de îndată ce voi putea. Ea mi-a răspuns în şaptesprezece septembrie. Aniversarea ei cădea în douăzeci şi trei, ziua Prevederilor Sociale, iar părinţii ei, care semnau şi ei scrisoarea şi îmi transmiteau salutări, îşi manifestau dorinţa să mă cunoască mai bine şi să-mi mulţumească încă o dată (speram să fie ultima...) pentru modul prompt şi eficient în care îl „salvasem“ pe moştenitor. Am răspuns că plec imediat.

Drept cadou de aniversare am luat cu mine inelul de logodnă al familiei, o bijuterie de aur cu un safir înconjurat de briliante. Tata i-1 oferise mamei, aşa cum bunicul i-1 oferise bunicii, şi cum l-am dat şi eu Margaridei, după moartea mamei care mi l-a lăsat moştenire. Inelul însemna pentru mine doar un cadou — unicul posibil —, şi cîtuşi de puţin simbolul unei promisiuni : era oferta disponibilităţii

*

mele. Descotorosindu-lnă de el, spuneam adio eventualităţii unui viitor decent cu altă femeie ; cînd mă gîndeam la viitor, repetam cuvintele lui Ludovic al XlV-lea, adaptate la cazul meu : „După Ana Sofia, potopul“. Certitudinea că potopul nu poate fi departe mă umplea de amărăciune, dar n-aveam încotro.

Conacul se afla în vîrful unei coline, la cincisprezece kilometri de Vila Real. Era o casă lungă pe două nivele, cu ferestre-ghilotină încununate de mici frontoane triunghiulare. Ferestrele de la etaj, foarte joase, erau protejate cu zăbrele de fier care aveau ochiurile suficient de mari ca să poţi întinde prin ele o faţă sau o floare. Parterul cuprindea magaziile, pivniţa şi garajul. Intrarea se făcea printr-o scară dublă care se reunea pe un palier, unde dădea uşa principală. Corpul casei era dispus în jurul unei grădini interioare, un soi de claustra de mînăstire avînd un mic lac cu fîntînă arteziană în centru şi bănci de piatră în colţuri. Conacul avea capelă proprie şi, particularitate care m-a încîntat, în curticica din spatele acesteia se înmormîntau morţii familiei, inclusiv servitorimea. *Miss Thcitcher*, care murise în chinurile facerii cu puţin înainte de plecarea Mimosei în Germania, zăcea acolo, sub o mică terasă acoperită de floricele violete pe care un văr al Anei Sofia le adusese din munţii Scoţiei şi care se veştejeau triste, departe de *habitat*-ul lor de baştină. Deşi se simţea ici-colo nevoia unor zugrăveli şi tencuiri, casa dispunea de confort modern : telefon, lumină electrică şi
băi în interior. La modul general, se putea spune că duceau o viaţă îndestulată, deşi simplă.' Asta m-a bucurat mult pentru că de totdeauna am fost precaut de situaţia vechii noastre nobilimi.

Cu naturaleţe am strîns mîna marchizului şi am

sărutat-o pe cea a marchizei, rezervîndu-i Anei Sofia un salut mai afectuos pentru altă ocazie... Întîlnirea noastră a însemnat redescoperirea surîsului lăuntric, surîs care dăinuie în timpul zilei, chiar şi atunci cînd plouă. In- tr-atît încît, în intenţia romanului la care tocmai meditam, am definit atunci dragostea cu o formulă care m-a încîntat şi pe care m-am grăbit s-o notez în caietul de aritmetică găsit în podul casei din Leomil, un caiet cu miros de ardezie şi de cretă veche, amintind de loviturile de nuia în palmă şi de farmecul copilăriei. O transcriu ca atare, deşi nu mai am acum forţa să o dezvolt, aşa cum intenţionasem : „Dragostea este masca surîsului perpetuu pe o faţă obosită, speranţa nebună în gură... etc. (de exploatat).“

Ana Sofia mai crescuse în lipsa mea şi-mi ajungea acum la bărbie. Slăbise puţin, iar faţa îi devenise mai lungă şi mai fină, la fel de conturată şi desăvîrşită, dar şi la fel de distantă ca un arhetip. Contemplînd-o, mă cuprindea uneori iluzia că faţa ei este o corolă care se deschide zilnic, precum o floare carnivoră care într-o zi mă va înghiţi pe vecie. în intimitatea odăii mele, o cămăruţă de student cu şemineu, a cărei unică fereastră privea senin spre cimitirul familiei, o desenam pretutindeni, pe tavan şi pe pereţi, astfel că într-o dimineaţă m-a cuprins teama ca marchizii să nu mă mustre pentru stricăciunile pe care schiţele mele de pictor începător şi îndrăgostit le-au putut pricinui tapetului, o hîrtie albă cu crenguţe albastre. Fireşte — cum stilul meu e simplu — trebuie să se ştie că picturile acelea erau pur mintale, iar decoraţia odăii nu suferise deloc ; dar, chiar şi aşa, în aburul visurilor, tot mă temeam...

— Mîine mergem la vînătoare, a spus marchizul

cînd, după ce m-am spălat şi mi-am înlocuit bluzonul de piele din timpul călătoriei cu sacoul de culoarea vinului de care eram atît de mîndru, am venit să mă alătur familiei reunite în bibliotecă pentru un aperitiv cu vin alb de Porto. Ştii să ocheşti ?

— La armată am fost trăgător de elită, am răspuns.

Era una din acele neînsemnate minciuni care sad bine oricui. De totdeauna mă încurcaseră armele de foc şi, pentru nu ştiu ce motiv, fusesem respins la cursul de cădeţi din Mafra. Dar nu era să mă prezint acum sub o faţă neavantajoasă...

— îi spun Hortensiei să te trezească la patru şi jumătate.

Hortensia era succesoarea Mimosei. Aproape toate femeile din viaţa mea au avut nume de flori.

Prima cină a fost intimă şi lipsită de ceremonii. Părinţii Anei Sofia, îndeplinind un vechi ritual, luau loc la cele două capete ale mesei din lemn de acaju. în faţa mea, Ana Sofia mă călca din cînd în cînd pe picior. Hortensia, femeie de vreo cincizeci de ani care se îmbrăca numai în negru, servea cu şorţ şi plastron alb. Profesoara de gimnastică şi dans, deşi invitată, nu putuse veni deoarece îşi scrîn- tise glezna, iar capelanul se dusese la Porto după cumpărături. Gasparinho, fratele Anei Sofia, a fost trimis la culcare fără cină fiindcă nu fusese cuminte în timpul după-amiezii. Era un puşti insuportabil şi destul de ignorant. Nu-i plăcea muzica, detesta şcoala, ura toate subiectele pe care le-am abordat cu el şi, culmea, mă mai şi călcase pe pantof. Intuiţia mea nu dăduse greş făeîndu-mă să-l antipatizez chiar din prima zi, cînd cu zgârietura de la uşa Buiekului. Şi cel mai grav e că avea acelaşi năsuc ca şi surioara lui şi aceiaşi ochi albas- tru-peruzea în care părea să se fi

scăldat cîndva însăşi Fecioara Maria.

— Cu ce te ocupi, domnule Alexandre ?

— Scriu doamnă, am spus cu modestia omului de litere căruia îi displace să vorbească despre opera sa.

— Ce interesant ! Şi eu care te credeam medic... Ştii că fratele meu a fost un scriitor celebru ?

— Am avut plăcerea să citesc unele din cărţile domniei-sale, am spus eu. Avea vaste cunoştinţe de botanică ! Şi ce extraordinară capacitate de descriere a vieţii la ţară şi a păturii sărace !

— Avea un suflet tare bun, săracul. închi- puieşte-ţi că Ana Sofia n-a citit nimic de el.

— Mie-mi plac romanele poliţiste, a spus drăguţa mea făcîndu-mi cu ochiul.

— Aşa e generaţia asta, a spus marchizul. Seriale de televiziune, filmele cele mai proaste, asta-i tot ce le place. Pe vremea mea îi citeam pe clasici din leagăn. Uite, mi-amintesc ca azi că într-o zi am intrat în bibliotecă să-mi aleg o carte. Tata m-a întrebat ce vreau să citesc. Am spus imediat : *„Martirii,* de Chateaubriand“ (se vorbise de asta la liturghie). M-a privit din cap pînă în picioare cu dispreţ şi s-a exprimat astfel : „La nouă ani, să citeşti *Martini ?...* Ce trebuie să citeşti tu mai bine e *Pinocchio !“* Aşa că am fost nevoit să citesc *Pinocchio...*

— Eu am zîmbit dezolat :

— Sigur că v-a plictisit de moarte.

Şi-a decojit banana în tăcere. Dar pe urmă a mărturisit :

— N-am citit niciodată ceva mai interesant...

După cină am trecut în salon, unde ni s-a servit cafeaua. Marchizii au declarat că li s-a făcut somn.

Se sculau foarte devreme căci, după cum spunea marchizul, „cine se scoală de dimineaţă departe ajunge“. Şi totuşi mama Anei Sofia s-a oferit să ne mai cînte la clavecin un mic fragment de Vivaldi. După cum mi-a explicat a doua zi, maliţioasă, ştia că era

cel mai bun mod de a-1 trimite pe soţul ei la culcare...

-— Mîine trebuie să ne sculăm la patru şi jumătate, a spus el sever, ridicîndu-se imediat. Dacă ai nevoie de ceva...

— Vă mulţumesc foarte mult, domnule marchiz. Nu am nevoie de nimic.

M-am ridicat la rîndul meu, dînd semne eă-1 voi imita foarte curînd. Doream să rămîn singur cu Ana Sofia, dar înţelegeam că, date fiind împrejurările, se cuvenea poate să mă retrag.

— Nu, nu, a spus marchizul, punîndu-mi mîna pe umăr. Eu mă duc să mă culc, dar dacă dumneata vrei să asculţi muzică, mă rog.

— La zece şi jumătate, la culcare, fetiţo, a spus marchiza, care renunţase acum la clavecin şi se hotărîse să-l însoţească pe marchiz. Noapte bună, domnule Alexandre.

— Noapte bună, doamnă.

Am rămas aşadar singuri, Ana Sofia şi cu mine. Cînd am simţit că părinţii dispăruseră în f.undul casei, ne-am aruncat unul în braţele celuilalt, fără complexe. Mărturisesc că în noaptea aceea am fost asaltat de ispitele cele mai îndrăzneţe : frumoase scene de răpire cu căţărări pe frînghii şi ferestre înalte etc. Dar Ana Sofia dormea la etajul întîi... N-am vorbit despre Mimosa, nici despre biata *Miss Thatcher*. Şi nici despre Âlvaro n-am vorbit, fiindcă e foarte urît să-ţi critici prietenii în lipsă...

Ascultătoare şi punctuală, Ana Sofia s-a dus la

culcare la zece şi jumătate. Cine mi-ar fi zis în noaptea aceea că asta nu e cea mai bună dintre lumi, ar fi găsit în mine un adversar feroce. Iubeam, eram iubit. Dumnezeu exista de fapt. Restul era reversul medaliei : nu putea exista. Şi nici nu exista, fraţilor.

XIX

DIN CLĂDIREA ORIGINALA a capelei, o construcţie romanică străveche lingă care se ridicase ulterior conacul, mai rămăsese doar turnul, un paralelipiped de piatră destul de dărăpănat, de care erau aninate cuiburi de rîn- dunele. Deşi anexă a conacului, capela era deschisă pentru public. Duminicile, ţărani îmbrăcaţi în haine de aba, emigranţi veniţi în vacanţă cu bluzoane de piele şi ceasuri de buzunar cu lanţ de aur, se adunau cu seniorii de odinioară în faţa unui altar despuiat unde Hristos se jertfea vesel, într-o amabilă complicitate cu soarele, cu ierburile şi cu oamenii. Aşezare idilică, îmi ziceam eu în noaptea aceea, stînd la fereastră : nimic nu aminteşte de ce spun statisticile sumbre din ziare. Cine ştie dacă ţara asta nu ascunde niscai taine, şi de fapt nici nu există mizerie, analfabetism şi exod ? Nimic mai bun ca să-ţi recapeţi optimismul decît un sfîrşit de săptămînă petrecută la un conac...

Era o noapte măreaţă cu lună plină, iar ci- mitirul-grădină se scălda într-o lumină caldă.

Împăcat, Dumnezeu dormea la ora aceea, iar morţii visau sub lespezile lor ciobite şi năpădite de muşchi şi ierburi. M-am gîndit la Mimosa : poate fiindcă socoteam emigrarea ca un soi de moarte, iar ţara care profită de ea, ca o bătrînă codoaşă. Mi-am rememorat figura de judo pe care i-o administrase Ameliei, mi-am adus aminte de puloverul pe care se încăpă- ţînase să i-1 tricoteze lui Alvaro, un pulover pe măsura dragostei ei şi nu a torsului scurt şi îndesat al prietenului meu. Trebuia să compun poemul Mimosei. Desigur că Alvaro ar fi fost mai indicat să o facă, dar eu nu credeam în poezia lui... Poemul trebuia să fie simplu ca şi sufletul ei, un suflet naiv şi entuziast, sentimental şi revoltat. Un poem demn de eroina care semănase răzmeriţa într-o întreagă mînăstire germană cu lipsa ei de cucernicie şi într-o zi o trimisese la plimbare pe maica stareţă fiindcă îi ceruse să mute din loc o mobilă de o sută cincizeci- de kilograme — şi în felul acesta îi cîştigase respectul. Un poem autentic şi adevărat ca un pin sălbatic din nord. Din păcate, nu eram poet. De fapt, s-ar fi cuvenit să includ toate acestea într-un roman. Ideea că aveam o operă de realizat mi-a umplut sufletul de bucurie. Trebuia să lucrez, să încep imediat. Umilul traducător de romane poliţiste va fi demn de Ana Sofia.

Plin de exaltare, mi-am luat adio de la lună, le-am urat sincer noapte-bună fraţilor mei decedaţi şi m-am aşezat la masa deasupra căreia,
atîrnat în perete, tabloul unui pictor anonim îmi oferea un peisaj de vînătoare cu ogari şi călăreţi, ulmi şi sălcii pletoase. Am deschis caietul de aritmetică şi m-am apucat să scriu.

Aşa cum mă prevenise marchizul, Hortensia mi-a

bătut în uşă la patru şi jumătate. A intrat fără ceremonie, a aşezat tava cu micul-dejun pe noptieră, a deschis fereastra şi a recitat, ca o placă de gramofon :

— E o zi minunată de vînătoare. Domnul marchiz vă aşteaptă peste o jumătate de oră.

Scăpărînd apoi un chibrit dintr-o cutie mare pusă pe cornişa căminului, a aprins focul cît ai zice peşte, ca să nu răcesc cînd mă voi scula. Era o femeie eficientă şi fără surîs, care servise mulţi ani într-o casă de nobili englezi şi îşi cunoştea aşadar meseria. Dar mie mi s-a făcut dor de Mimosa, care m-ar fi scuturat tare pînă să mă trezesc, m-ar fi făcut de două parale fiindcă eram leneş, iar după aceea, dacă i-aş fi cerut să aprindă focul din cămin, ar fi început prin a se plînge de chibrituri şi poate, pînă la urmă, m-ar fi pus pe mine să fac treaba asta, după cîteva tentative nereuşite, mormăind că sclavia fusese abolită şi că burghezii merită să fie spînzuraţi de felinare... Hortensia mă intimida, îmi dădea impresia că nu mă consideră la nivelul stăpînilor, poate din cauza motocicletei şi, mai ales, a căştii pe care o purtam sub braţ cînd am intrat.

Aşezat în pat, am făcut onorurile unui *bacon* cu ochiuri, dovedind un apetit demn de un mare vînător. Zorile se anunţau puţin răco-

roase, dar cu miros de mentol, printre coroanele eucalipţilor care se detaşau în depărtare, dincolo de grădină. Era o zi nouă şi cu gust de strugurii-ursului. De mult nu mai simţisem o asemenea pace interioară, o împăcare cu sufletul şi trupul meu. Iubeam oamenii aceia, casa aceea, frumosul nostru cîmp plin de păsări şi de dorinţele oneste ale puţinilor ţărani care refuzaseră exilul impus şi încurajat de camarila cu cravată din capitala în care umblau cîinii cu covrigi în coadă. însăşi Mimosa cedase şi, în cazul ei, poate că nu burghezia lui Tavares Tico purtase vina ; dar ea se va întoarce într-o zi ! Am ridicat ceaşca de cafea cu lapte în direcţia Germaniei, am toastat în amintirea Mi- mosei cu pumnul mîinii stingi ridicat şi, în acest complicat exerciţiu, era să vărs cafeaua pe cearşafurile de in...

Am coborît în întîmpinarea marchizului, bine dispus, dar puţin temător. Nu mai pusesem mîna pe o armă de foc de pe vremea serviciului militar şi n-am fost niciodată un adept al vînătorii. Poate că asta avea să fie pentru mine o probă de care va depinde consideraţia marchizului. Trebuia să mă arăt la înălţime. Ştiam să apăs pe trăgaci, dar îmi repugna sîn- gele, şi nu răspundeam de comportarea mea la vederea unui iepure sau a unei potîrnichi rănite. Pe cînd coboram scara de piatră care ducea în curtea interioară, s-a deschis o fe- reastră la etajul întîi şi s-a ivit un căpşor blond, care m-a salutat cu un cînt de ciocârlie. Era Ana Sofia J

— Vezi să nu răceşti, fetiţo, a spus marchizul, care plimba prepelicarul prin patio.

L-am salutat la rîndul meu şi am urcat în salon, unde mi se rezervase o tolbă de piele şi o armă de vînătoare al cărei mod de funcţionare mi l-a explicat, fără chef, marchizul. Ireverenţa pe note muzicale a Anei Sofia nu-1 predispunea la amabilităţi. Pesemne că detesta păsările, cu cîntecul lor cu tot.

Am plecat, cu cîinele înainte, care adulmeca nerăbdător aerul răcoros al dimineţii.

— Ce părere ai de mania femeilor din casa asta, să tot imite cîntatul păsărilor ? m-a întrebat el, după ce am parcurs în tăcere un kilometru.

Era prima întrebare din test!

— O găsesc de foarte prost gust, domnule marchiz. Nu vor atinge niciodată perfecţiunea în această privinţă. Să imiţi o ciocîrlie, sau, mai greu încă, o privighetoare, pretinde un talent de bărbat, ba chiar de bărbat înzestrat. După un autor pe care l-am citit...

Marchizul m-a privit, nu prea convins.

—- Văd că te pricepi la păsări, a spus. Dar, între noi fie vorba, crezi că-i chiar atît de greu să imiţi o pasăre ?

— E limpede că asta depinde de pasăre şi de gîtlejul fiecăruia. Dumneavoastră, domnule marchiz, şi nici eu, n-am reuşi niciodată, am îndrăznit.

— Aşa crezi ? Ce te face să gîndeşti că n-aş fi în stare să imit o ciocîrlie, o bufniţă sau o privighetoare ?
Părea iritat.

— Am remarcat că fumaţi, domnule marchiz. Tutunul nu este cel mai indicat pentru glt...

— Păi, dacă aş vrea... Dar, la urma urmei, ia spune-mi : dumneata nu fumezi ?

— Nu, nu, domnule marchiz.

— Adică, ai reuşi să imiţi mai bine decît mine, să spunem... un cuc ?

— Vedeţi că tutunul...

•— Punem rămăşag că pot imita cucul mai bine decît dumneata ?

Şi în faţa tăcerii mele reverenţioase, dar sceptice, şi-a dres glasul şi a început să imite cucul în modul cel mai perfect pe care l-am auzit vreodată pînă azi. într-atît încît, din cealaltă parte a rămurişului, un cuc autentic, dar nu mai puţin perfect, a răspuns la apel.

— Auzi, auzi ? a făcut el, radios. A crezut că-s cuc, alt cuc... Acum, încearcă dumneata.

Mi-am dres şi eu glasul, mi-am luat avînt de parcă ar fi fost vorba de o cursă sau de o săritură în lungime, şi am început să imit pasărea.

— Mult mai prost... Acum, vrei să auzi cio- cîrlia ?

Şi a imitat ciocîrlia aproape la fel de bine ca Ana Sofia.

— Extraordinar, am spus eu, într-adevăr impresionant. Sînteţi în stare să imitaţi şi privighetoarea ?

— Privighetoarea, asta-i puţin mai dificil, Cere mai multă practică.

Această întrecere muzicală a fost tot ce mi se putea întîmpla mai bun ca să strângem relaţiile. Devenisem prieteni, vreau să spun ca tatăl şi fiul, deoarece, faţă de performanţa mea jalnică, îşi arogase un aer de superioritate părintească.

— Lucrurile astea ori se învaţă din copilărie, ori nu se mai învaţă niciodată, a spus el, umflîndu-se în pene.

Urcam o micuţă colină cam pleşuvă în lungul unui drumeag străjuit de ciulini, ierburi şi urzici albe. Din loc în loc, cîte un ulm ori un frasin, dar nimic care să indice prezenţa iepurilor sau a potîrnichilor. în faţa noastră,

prepelicarul adulmeca muşuroaiele de furnici, mai interesat de particularităţile terenului pe care călcam decît de vînătoarea propriu-zisă. Nu mi se părea un cîine capabil să sfîşie cu colţii potîrnichile...

— Să ne despărţim aici, a spus marchizul cînd am ajuns în preajma unor stînci. Eu am s-o iau pe acolo, peste păşune...

Ajuns la o oarecare distanţă, s-a întors şi mi-a strigat:

— Nu uita să tragi dacă apare ceva...

Era evident că nu credea în talentele mele de vînător.

Am tot mers, cu puşca în bandulieră, gîndin- du-mă ce zi bună mă aştepta. Fără să fi făcut nimic deosebit, intrasem în graţiile marchizului. Ce socri minunaţi ar fi putut să-mi cadă la sorţi, dacă aş fi avut cu douăzeci de ani mai puţin şi un mijloc de trai decent ! Şi ce-o fi văzut la mine Ana Sofia, de i-am cîştigat stima atît de uşor ? M-am privit de sus pînă jos. Aveam suflet chiar şi în picioare, şi asta era ca furunculoza : mă oprea să-mi văd bine nu-anţa pielii. Un metru şaptezeci şi nouă din cauza baschetului din adolescenţă, joc oribil care îmi întinsese prea mult gîtul şi împiedicase multe femei să-mi ajungă la gură ; obraji supţi şi ochi timizi ; braţe lungi şi neîndemî- natice care nu ştiu să apuce şi se încurcă în ele înşile ca nişte pînze de păianjen în vînt ; o oarecare furie, mai mult sau mai puţin făţişă, împotriva ţării, a lumii, a burgheziei... Nu învăţasem nimic în viaţă, cu excepţia artei de a fi prezent printre glicine, cînd există.

Or, în dimineaţa aceea, care-şi înlocuise între timp masca cenuşie cu un simplu văl diafan şi călduros, erau glicine... Singura problemă era să-i fiu pe plac marchizului, fără ca pentru asta să trebuiască să ucid

vreun animal. Aveam puşca încărcată, şi era evident că, în- tr-un asemenea loc, nu vor lipsi iepurii, chiar dacă în văzduh, încăpăţînate şi inteligente, po- tîrnichile se abţineau să apară. Nici nu ştiam dacă sînt potîrnichi pe acolo. Dar iepuri trebuiau să fie. îi simţeam foşnind printre ierburi, mestecîndu-şi cu delicii micul-dejun simplu şi binemeritat, şi aproape că închideam ochii să nu-i văd.

Şi iată că deodată, ghemuit lîngă o stîncă, făcîndu-şi nevoile, un iepuraş sur cu ochi albi-
rozalii mă privea speriat ! Am scos de pe umăr puşca, mi-am ţinut respiraţia : iepuraşul acela avea să fie onoarea şi gloria mea. Stătea atît de aproape, era atît de surprins şi se afla într-o poziţie atît de compromiţătoare... că mi-ar fi fost suficient să apăs pe trăgaci. Dar nu m-am încumetat. Am privit în jur şi, asigurîndu-mă că nu era nimeni de faţă, am bătut din palme ca să pun pe fugă acea tentaţie sură, trandafirie şi blîndă, simbol viu al dimineţii radioase. A-l omorî ar fi însemnat să ucid însăşi ziua. Cînd animalul va fi ajuns departe, voi trage, îmi voi salva onoarea. Dar iepurele, speriat şi nehotărît, s-a aruncat cu toată viteza în trunchiul unui copac ; apoi, făcînd stînga împrejur zăpăcit, s-a îndreptat orbeşte spre mine şi mi-a sărit în braţele deschise !

L-am strîns la piept neînţelegînd nimic din ce se întîmplă şi fără să ştiu ce să fac. Dar iepurele se agăţa furios de mine, şi voia să sară, dar nu la pămînt... ci în adăpostul inimii mele.

„Bun“, mi-am spus, „acum am vînat, şi fără să fi cheltuit vreun cartuş. Să vedem ce-o să spună marchizul.“

Mi-am potrivit puşca pe umăr, am vîrît iepurele în tolbă şi m-am întors, calm şi ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Doream să-l surprind pe marchiz, să^i arăt că, dacă nu-s atît de excelent ca el în imitarea păsărilor, sînt mult mai bun la vînătoarea de iepuri. Fiindcă să tragă o alică în spinarea unui animal speriat şi lipsit de apărare, oricine e în stare, dar să-l prindă viu — aşa ceva nu e la îndemîna fieştecui. Pe drum am cules nişte ierburi, nişte lăptuci, delicatese care mi s-au părut comestibile, şi am vîrît totul în tolbă, pentru ca iepurele să aibă cu ce să se distreze şi să nu-şi închipuie că i s-a întîmplat vreo nenorocire.

Marchizul, care ieşise de pe păşune, descărca puşca în aer. Nu se vedea nici pană de pasăre şi am înţeles că şi el voia să demonstreze ceva.

— Am scăpat un iepure ! Pentru o fracţiune de secundă... Mare ghinion.

Cîinele îl privea ţintă fără să înţeleagă. Şi ăsta părea să fie pe altă lume, numai la vînă- toare nu.

— Dar dumneata ? Ai prins ceva ?

Avea aerul ironic al unuia care mă socotea incapabil să ucid o muscă...

— Am prins un iepure, am spus.

— Glumeşti. N-am auzit nimic.

— L-am prins cu mîna, domnule marchiz.

— Cu mîna ?!

Am desfăcut tolba şi i-am arătat iepurele care, destul de speriat, dar totuşi cu fire de iarbă atîrnîndu-i de caninii enormi, a apărut în lumina zilei ca şi cum m-ar fi iubit din fragedă copilărie.

— Asta-i nemaipomenit ! a exclamat el. Am fost la vînătoare cu cei mai buni trăgători, dar aşa ceva n-am

mai întîlnit... Cum de ai reuşit ?

-— Simplu, am Spus eu. Iepurele dădea să fugă şi l-am înhăţat. Nimic deosebit, cred. Nu merita să consum un cartuş...

— Sincer să fiu..., a spus el, privindu-mă admirativ.

— Lucrurile astea se învaţă din copilărie, domnule marchiz, am spus eu, ironizînd la rîn- dul meu.

El m-a lovit uşor cu palma pe spate :

— Un soţ ca dumneata îi trebuie Anei Sofia. Mare şmecher ! Să vînezi iepuri cu mina goală, unde s-a mai văzut aşa ceva...

XX

LA PETRECEREA DATA pentru aniversarea Anei Sofia au venit părintele capelan, profesoara de gimnastică (aceasta resimţindu-se încă puţin de pe urma gleznei scrîntite) şi nişte rubedenii. Ana Sofia era minunată în rochia ei de sifon, frumoasă ca înseşi zorile de zi. Cînd şi-a făcut apariţia i-am spus bună seara cu toată tandreţea din univers, dar nu i-am pomenit nimic de vîrstă ca să nu-i stric cheful. Ea mă privea de parcă aş fi fost eu sărbătoritul, de parcă aş fi împlinit eu anii în fiecare zi, dar ani de-a-ndăratelea, spre copilărie, spre începuturile lumii. îmi pusesem un smoking de al marchizului, din tinereţea lui, şi arătam şi eu strălucitor şi elegant, chiar dacă pantalonii îmi erau puţintel cam scurţi. Papionul de la gît, pe cămaşa plisată şi impe- Cabil scrobită de Hortensia, mă umplea de o tainică vanitate. O singură dată îmi mai pusesem papion, la stăruinţele familiei, ca să dau un examen la universitate, la care de altfel am căzut, şi înţelegeam acum cit pierdusem în atîţia ani fără papion. Una din virtuţile lui era faptul că-mi menţinea capul ridicat, nu numai ca să.

evit să-l ating cu bărbia, dar şi ca să-l arăt;; astfel, înalt şi blond, îi dominam, desigur, pe ceilalţi oaspeţi. Chiar şi marchizul, care în tinereţe trebuie să fi fost cam de statura mea, ră- mînea acum undeva, acolo jos, din cauza burţii care îi mărea gravitatea.

— îţi prezint pe vărul meu Baltasar, a spus Ana Sofia. Şi pe loc mi-am dat seama că între mine şi băiatul acela de douăzeci de ani, voiajat şi cunoscător al urzicilor scoţiene, brun şi cu mustaţă, exista incompatibilitate de caracter. M-a privit de sus în jos ca şi cum locul meu nu ar fi fost acolo. Era evident că nu vedea cu ochi buni trecerea de care mă bucuram pe lîngă Ana Sofia.

— Cîţi ani aveţi ? m-a întrebat cu o acrimo- nie şi o impoliteţe nemaiîntîlnite.

Ana Sofia m-a privit curioasă, ceea ce mi s-a părut o mică trădare.

-— După cîte ştiu, aniversarea e a domnişoarei, am spus eu zîmbind şi întorcîndu-i spatele. Se vedea cît colo că băiatul era lipsit de lustrul capitalei şi, pentru prima oară, am înţeles că a locui pe strada Gama Barros conferă«
ufl oăfecare avantaj asupra oricărui provincial, chiar dacă e de viţă veche şi poartă mustaţă. Aici nimeni nu mi-ar fi dat mai mult de douăzeci şi patru de ani, datorită strălucirii din ochi.

Ana Sofia m-a luat de braţ şi m-a dus spre mătuşa ei, sora marchizului, şi care tocmai vorbea despre dificultăţile pe care le avusese o vacă să fete un viţel nemaipomenit cu urechi enorme. Agăţată de fustele maică-sii, o năpîrstoacă de nouă ani, cu părul încîrlionţat tot, se ascundea de Gasparinho care o privea cu ciudă, de

la un metru distanţă. Nici aceştia doi nu păreau să se simpatizeze unul pe altul, ceea ce nu m-a mirat deloc, cunoscînd, aşa cum îl cunoşteam, temperamentul prea puţin sentimental al puştiului.

— Am aflat că sînteţi un mare vînător ! a spus cucoana. Mi-a povestit fratele meu. Dar daţi-mi voie să vă spun că şi răposatul meu soţ...

— Vino-ncoa, vino-ncoa, şmecherule..., a întrerupt-o marchizul apropiindu-se de mine ca să mă ia de acolo şi să mă conducă la capelan, care mă privea cu respect din mijlocul salonului. Sora asta a mea..., mi-a spus el la ureche, e pacostea familiei. Şi-a otrăvit bărbatul cu arsenic şi acum nu mai conteneşte cu laudele la adresa lui. Dacă o să-ţi spună că şi soţul ei a prins un iepure cu mîna goală, trimite-o la plimbare. Iată-1 pe viitorul meu ginere, părinte, a spus marchizul, mîndru.

De la acea vînătoare de pomină devenisem un erou pentru ei. Povestea de-a fir a păr cum prinsesem iepurele şi născocea tot soiul de amănunte. Evident, nu-i dezvăluisem că animalul mi se aruncase la piept pe jumătate orbit, după ce se lovise zdravăn cu capul de un copac, şi că-1 surprinsesem într-un moment destul de penibil din viaţa lui de zi cu zi. Marchizul însă povestea că îl zărisem fugind printre stînei şi mă lansasem pe urmele lui, capturîndu-1 după un plonjon pe care l-ar invidia şi cel mai bun portar de fotbal. Eu nu spuneam nici da nici ba, mă mulţumeam să zîmbesc, modest.

—• Beau în cinstea dibăciei dumneavoastră, a spus capelanul ridicînd paharul.

— Păi cum vă povesteam, a continuat marchizul adresîndu-i-se părintelui, viitorul meu ginere este scriitor, şi încă din cei buni. Nu balivernele răposatului

meu cumnat, care nu descria decît mizerii... Avea o pronunţie mult mai proastă decît a mea, dar împrumuta personajelor cea mai hidoasă portugheză pe care am citit-o vreodată. Dacă voia să facă pe liricul, îl punea pe săpător să vorbească despre lună şi stele... După opinia mea, clasa proletară nu a fost niciodată mai ofensată decît de pana cumnatului meu.

— Dumneavoastră despre ce scrieţi, domnule Alexandre ? m-a întrebat capelanul.

— Păi eu, cum să spun... mai mult despre latura psihologică...

—■ Chestii cu intrigă, mi-a spus mie Ana Sofia, a explicat marchizul. Povestiri interesante. Nu balivernele lui eumnatu-meu.

Ana Sofia a venit să mă ia ca să mă prezinte profesoarei de gimnastică. Era o doamnă de vîrstă mijlocie, cu faţa, boţită, dar cu multă vitalitate în picioare şi în piept. S-a plîns de gleznă şi de melancolia peisajului transmontan. Visul ei era să găsească un post de profesoară titulară într-un liceu din Lisabona. Oh, Lisabona ! Parcul Eduardo al VH-lea, muzeele, concertele de la Gulbenldan [44] !

— Locuinţa e o problemă, doamna mea, am spus eu. Şi apoi, transporturile în comun...

Dar ea avea maşină. Doar poluarea o speria puţin.

Am reuşit în cele din urmă să rămîn o clipă singur cu Ana Sofia, şi i-am spus :

— E momentul să-ţi ofer un mic dar.

Am scos din buzunar cutiuţa cu inelul şi i l-am vîrît

---

[44] Fundaţia Calouste Gulbenkian, cu scopuri filantropice, artistice, educaţionale şi ştiinţifice, cuprinde, printre altele, un mare muzeu şi o sală de concerte.

modest în deget. Drăguţa mea l-a privit uimită, bucuroasă, încîntaă :

— Un inel de logodnă ! a exclamat. Şi ce frumos e ! Oh, iubitul meu ! Şi mi s-a agăţat de gît, m-a sărutat pe gură :

— Acuma sîntem logodiţi ! a spus ea.

Nu mă aşteptam la reacţia asta, fraţilor ! Inelul, cum am explicat, era doar un cadou, nimic mai mult. Bucuria Anei Sofia, expansiunea ei sentimentală, m-au lăsat încremenit, la kilometri distanţă de mine însumi. Mi-am simţit capul în nori, am tras în piept aerul pur a] azurului, am pierdut noţiunea timpului, a

corpului, a spaţiului. Logodnicul Anei Sofia... Era ridicol ! Dar era sublim !

Atunci Gasparinho a înşfăcat braţul fetiţei _ „ ’ Ia care se numea Licas, l-a ridicat în sus şi, ţopăind, a început să strige :

— Sîntem logodiţi ! Sîntem logodiţi !

Licas nu a fost deloc radioasă şi a izbucnit în plîns.

— Hortensia, a spus marchizul, sever, du-1 pe cavalerul ăsta la culcare.

Şi a plecat Gasparinho la culcare, protestînd că nu făcuse nimic rău.

— Scuză-1, te rog, domnule Alexandre, a spus mama Anei Sofia. Băiatul ăsta e foarte prost crescut.

Şi, şoptindu-mi la ureche : „Dar nici nu poate vedea înmărmurirea micuţei Licas, fiindcă e prea tulburat“.

— N-are importanţă, doamna mea, am spus eu. Nu merita să fie pedepsit pentru atîta lucru.

Dar am fost mulţumit să-l văd dispărînd din scenă.

A venit rîndul profesoarei de gimnastică şi dans să se aşeze la clavecin şi să interpreteze o gavotă. Petrecerea decurgea foarte bine. Pretutindeni dulciuri, lichioruri şi bună dispoziţie. Toţi cei prezenţi mă stimau, cu excepţia lui Baltasar care mă privea din cînd în cînd ca şi cum ar fi dorit să mă vadă cu părul cărunt şi cu scrofule la gît. Dar eu nu-i dădeam atenţie. Mă simţeam în cea mai bună dintre lumi

perfect identificat cu acei oameni fantastici, oarecum chiar eroul petrecerii. Acum îi făceam semn Hortensiei cu degetele arătător şi mijlociu de la mîna dreaptă ca să-mi aducă o bău tură, o prăjitură sau chiar scrumiera. Marchi/ul a distribuit havane bărbaţilor, uitîndu-1 însă pe Baltasar, care s-a simţit în inferioritate. Eu de obicei nu fumam. Dar am profitat de ocazie ca să marchez distanţa faţă de el... Am făcut grup comun cu marchizul şi capelanul şi, printre pufăituri din havană, am abordat diferite subiecte, punînd accentul pe politică, vînătoa- re şi literatură. După marchiz, ceea ce-i trebuia ţării era o revoluţie profundă, un socialism care să pună capăt nedreptăţilor, dar să 1-›se intact esenţialul — istoria, tradiţiile — şi să aşeze femeile la locul cuvenit : în camera de croitorie şi la bucătărie. Un socialism ne-îndurător şi disciplinat, care să înlocuiască totul, nu însă şi trecutul... Destul de contradictorii, teoriile astea ale lui, dar expuse cu multă culoare şi un mare entuziasm. în dezbateri, părintele i se împotrivea puţin, cu prudenţă şi cîteva fraze evanghelice. Eu moderam, fiind de acord şi cu marchizul şi cu prelatul, pe considerente de curtoazie şi dînd dovadă de un real talent monden. De la episodul cu castanele coapte şi *jeropiga* mă dezinteresasem total de politică. Aveam mereu impresia că adevărul se află undeva mult mai departe de ceea ce pretindeau oamenii şi ziarele. La modul general, se putea spune că eram atent la
joc, dar ca simplu spectator şi sprijinindu-1 pe cel mai slab.

La un moment dat Baltasar a încercat o apropiere. Havana pe care i-o refuzase marchizul îl pusese la locul său ; faptul că Ana Sofia abia dacă îi observa prezenţa îi făcuse bine la stirpe, şi acum dorea... să încheie pace cu

mine. A venit aşadar să-mi ceară părerea despre poezia modernă. Mi-am amintit ce gîndea Al- varo pe această temă şi, şarjînd puţin, i-am afirmat că poezia e făcută de cuvinte, iar orice este idee sau sentiment trebuie închis cu grijă într-o casă de bani pentru a-i menţine misterul. A părut satisfăcut, s-a declarat cu totul de acord şi, în taină, mi-a dezvăluit că şi el face versuri. A vrut să ieşim pe verandă ca să-mi citească un sonet... Dar în clipa aceea Mama Anei Sofia s-a apropiat de picup, a pus un tango şi am început toţi să dansăm. Marchizul şi marchiza au avut atunci ocazia să arate ce ştiu. Poate erau puţintel cam greoi pentru tango dar, după eleganţa cu care marchizul o înlănţuia pe marchiză şi după modul cum îl privea ea, am înţeles de ce nu divorţaseră după incidentul cu păsările...

Dansînd cu mine, Ana Sofia îmi zîmbea, eu îi zîmbeam. Era seara cea mai fericită din viaţa mea.

Şi atunci, deodată, bătînd ora la orologiul cu clopoţei, cînd Ana Sofia s-a lipit de mine şi mi-a spus că mă iubeşte şi eu am simţit că e adevărat şi că singurul lucru de făcut este să ne ducem în pat şi să ne iubim pînă la ultima picătură de sînge şi, strîngîndu-i mîinile, i-am dat de înţeles acest lucru şi ea a răspuns lipin- du-şi şi mai mult trupul de al meu, într-atît că bunul părinte s-a apucat să contemple aspidistra din ghiveciul din salon şi Baltasar s-a dus lingă familia mai apropiată şi a acoperit cu mîinile ochii copilei, care de altfel la ora aceea pica de somn, iar marchizii s-au lansat în cea mai îndrăcită piruetă ca să nu roşească — atunci, fraţilor, inima a început să-mi bată în gol şi s-a frăgezit, s-a frăgezit ca o bucată de carne care se dezgheaţă rapid lingă foc, şi o răceală cumplită m-a străbătut din creştet pînă în tălpi, ca şi cum gheaţa care îmi înconjurase inima douăzeci de ani

s-ar fi retras de la acel pol şi şi-ar fi croit inexorabil drum spre centrul corpului, ca o nouă eră glaciară aşternută peste lume. Inima se dezgheţa doar pentru ca frigul să acopere celelalte porţiuni dinlăuntrul limitelor mele, şi eu eram în întregime un bloc rigid, paralizia îmi moleşea picioarele, braţele, simţeam cum îmi piere sîngele din obraji, şi o dată cu paloarea morţii, cu răceala crîncenă care mă cuprindea, mă năpădea şi povara anilor, oroarea bătrîneţii, certitudinea absolută a morţii şi, în acelaşi timp, imposibilitatea dragostei şi statornicirea singurătăţii.

Ana Sofia se uita la mine alarmată. Muzica tăcuse şi privirile tuturor convergeau spre mine. Era gata să leşin, să intru în comă, să mor ! M-am clătinat, marchizul m-a sprijinit.

— Dar ce ai, iubitule ? a spus vocea Anei Sofia de la o mare depărtare, în timp şi în şpaţiu,

— Nimic, O ameţeală, am spus. Poate din cauza havanei.

Încercam să reacţionez, să lupt contra acelei nesfîrşite oboseli, care nu dura de zile, ci de ani.

— Domnule Alexandre, trebuie neapărat să te duci să te odihneşti, a spus marchiza.

Dar şi ea mă privea într-un fel ciudat, de parcă m-ar fi văzut pentru prima oară.

— S-ar zice că ai îmbătrînit cu zece ani, a spus Ana Sofia. Bietul meu Alexandre, n-am să te mai las niciodată să fumezi...

— Te simţi mai bine acum ? a spus marchizul.

— Sînt bine. Nu vă deranjaţi. A trecut.

Ideea că făceam figură proastă mi-a dat puterea să reacţionez. Şi, într-adevăr, mă simţeam mai bine.

Dar eînd, după ce am asistat la plecarea tuturor musafirilor, am intrat în odaia mea şi m-am prăvălit pe pat, ştiam că totul se isprăvise. Inima mi se dezgheţase. Tinereţea trecuse. In puţine săptămîni, poate zile, cine ştie dacă nu chiar ore, vîrsta avea să-şi ceară drepturile. Timp de douăzeci de ani îmi păstrasem o înfăţişare proaspătă şi tinerească, anormală. Dar acum voi suferi oroarea de a vedea în cu- rînd cum mi se zbîrceşte pielea, mi se reliefează vinele pe mîini, noduroase, mi se adîncesc cearcăne profunde şi negre în jurul ochilor, a căror strălucire va pieri rapid, părul îmi va deveni la început cărunt, apoi alb şi fără viaţă, dinţii îmi vor cădea, veselia îmi va pieri.

M-am privit în oglindă. Riduri transversale şi adinei îmi brăzdau fruntea, încă netedă în chiar după-amiaza aceea. De la frunte începea procesul. La fel şi ochii se injectaseră, dar asta poate se datora numai oboselii. Nu merita să mă amărăsc analizîndu-mă la lumina artificială şi insuficientă din cameră. Trebuia să aştept dimineaţa ca să aflu dacă începuse marea metamorfoză.

Apoi mi-am pus pijamaua şi m-am dus în baie. Cu o nesfîrşită groază am observat că urinam sînge şi apă. Era într-adevăr dezgheţul.

XXI

TOATA NOAPTEA mi s-a părut că un animal îmi roade măruntaiele, îmi devorează obrajii şi îmi smulge dinţii. M-am trezit în zori leoarcă de transpiraţie, cu o puternică durere la stomac şi un gust oribil de sînge în gură. Am aprins lumina şi am dat pe gît apa din paharul pe care Hortensia îl lăsase ca întotdeauna pe noptieră, sub un *napperon* [45] din pîn- ză de in. Durerea a dispărut, dar nu şi gustul c'e sînge. Am ridicat ochii la oglinda gardero- bului : nu m-am recunoscut. Din fundul camerei mă privea un bătrîn cu o imensă tristeţe şi o resemnare înspăimîntătoare. Părul, asudat tot, albise şi se retrăsese spre tîmple, se lipea pe creştet şi pe frunte, se risipea pe perne ; sprîncenele se zbîrleau, îndepărtîndu-se de ochii mici şi înroşiţi, care pierduseră o parte din gene. Pielea era zbîrcită, îngroşată şi solzoasă, străbătută de vinişoare vineţii ; iar fruntea mea era o colină legată cu frînghii, brăzdată de rîpe profunde şi negre, din care

---

[45] **Şerveţel (fr.).**

pierise orice gîndi- re. Mi-am luat ochii de la oglindă, fiindcă imaginea chipului meu era prea oribilă ca să mai poată fi suportată ; şi mi-am privit mîinile. Vine groase desenau pe ele o grotescă hartă hidrografică, în care sîngele negru şi vîscos părea să fi stagnat. Bărbatul care, cu o nesfîr- şită oroare, se trezea în odaia aceea dintr-un vechi conac de ţară nu era cel din ajun. De la acela nu rămăseseră desît amintirea şi vina. Astfel, în scurtul interval de cîteva ore, natura se răzbunase pentru douăzeci de ani de tinereţe factice, şi-şi încasa dobînzile unui împrumut pe care de fapt eu nu îl solicitasem şi nici nu ştiusem să-l folosesc. Am ieşit din cameră şi am umblat încetişor pe culoar, lipit de perete. M-am încuiat în baie. Mi-am cufundat mîinile şi faţa în apă rece, cu speranţa zadarnică să mă trezesc din ceea ce nu putea fi decît un coşmar. Dar am văzut că nici o apă nu mă putea spăla ; dimpotrivă, procesul atroce continua, iar pieptenele smulgea smocuri întregi dintr-un păr de albinos. Totul decurgea foarte repede, ca şi viaţa, de altfel. N-am mai stăruit. M-am înapoiat în odaie.

La ora aceea, milioane de oameni experimentau la fel ca mine, deşi poate intr-un mod mai puţin burlesc, că şi ei debarcaseră de pe nava gloriei pe insula pustie a retragerii, a tragicei şi groteştii descompuneri, spre a se metamorfoza în fantoma vie a visului pe care l-au avut despre sine. Nimic din ce mi se în- tîmpla nu era neobişnuit, nu făceam altceva decît să împărtăşesc un destin comun. La puţini metri de acolo, Ana Sofia dormea, igno- rînd că, într-o cameră de la etaj, murea un bărbat ca să se reîncarneze în propria sa caricatură. M-a năpădit o nesfîrşită milă de ea, de toţi oamenii. Fie ca această copilă să-şi păstreze cît mai mult timp cu putinţă iluziile aurite, străină de tot ceea ce zeii

dornici de grotesc îi vor fi rezervînd şi ei.

Mi-am făcut valiza şi m-am pregătit de plecare. Casa zăcea mai departe cufundată într-o adîncă tăcere, într-o pace pe care n-o puteam molipsi cu lepra mea. M-am apropiat de fereastră. Lumina aurorei cădea pe copaci, atingea cu o limbă timidă zidurile viguroase ale casei, ferestrele de la etaj, printre care o puteam vedea pe a Anei Sofia, lăsată deschisă, pentru că de fapt noaptea fusese caldă şi frumoasă. Ce dezamăgită va fi cînd va afla că fugisem ! îi voi lăsa o scrisoare, voi născoci o scuză. în fond, încă nu pierise în mine speranţa că toate acestea nu erau adevărate şi că într-o bună zi voi putea să mă întorc. Am înţeles că, indiferent dacă era vorba de o formă de coşmar sau nu, natura se folosea de el ca să-mi arate limpede imposibilitatea de a recupera dragostea şi tinereţea. Procesul era ireversibil. Am hotâ- rît să plec fără să mă scuz în vreun fel. Faţă de profunda ticăloşie a bătrîneţii, nimic din ce ar fi putut să gîndească despre mine nu mai conta.

Pămîntul respira acum mai neregulat. In copaci se foiau păsări. In depărtare a cîntat un cocoş. Soarele nu va întîrzia să răsară. Mi-am luat valiza şi am coborît treptele spre curtea interioară. Nu poate exista despărţire veşnică pentru cei care se iubesc, îmi spuneam, disperat. într-o zi, în afara timpului, mă voi plimba pe gazon, mînă în mînă cu Ana Sofia. Imposibil să nu se facă odată dreptate aspiraţiilor oamenilor. Acum trebuia să evit lacrimile : ochii umezi nu se şterg bine pe şosea, la o sută şi atîţia kilometri pe oră, călare pe o motocicletă puternică, minată de furie, disperare şi aripi.

Intr-o asemenea dispoziţie am străbătut grădina, îndreptîndu-mă spre garaj, unde adăpostisem

motocicleta. Intr-un strat de flori, nişte pansele m-au salutat în şoaptă :

Cum ? Vrei să pleci ? Dar nu e încă ziuă !
Nu ciocîrlia, ci privighetoarea...[46]

Natura era ironică, neîndurătoare, pilduitoare... Trebuia să mă arăt la înălţimea ei, să reacţionez împotriva durerii, să-mi scot din gît nodul acela, să-mi asum viaţa care-mi mai ră- minea de trăit... Am smuls cîteva flori din pă- mînt. Le-am aruncat, prin zăbrelele de fier, în camera Anei Sofia. Le-am imaginat aterizînd pe covor. Cînd se va trezi, Ana Sofia va avea de la mine un semn, ultimul.

Motocicleta se afla intr-un colţ al garajului. Lingă ea, iepurele dormea. Cu toate protestele marchizului, care ar fi preferat să vadă animalul băgat la cuptor, iepurele petrecuse acolo cele trei zile, mestecînd necontenit morcovii cu care nu uitam să-l aprovizionez. M-am apropiat în vîrful picioarelor, fiindcă nu se obişnuise încă pe deplin cu oamenii şi nu avea încredere în intenţiile lor, l-am prins tocmai cînd se trezea speriat şi l-am vîrît în valiză. Poate că-mi * va murdări hainele, n-avea importanţă : oricum, va merge cu mine să vadă Lisabona. Va fi nu numai un tovarăş pentru *Tomás,* ci o bucăţică din natura care o înconjura pe Ana Sofia.

Cu un briceag am făcut cîteva găuri în valiza de carton, am aşezat-o pe port-bagaj, am tras motocicleta afară. în casă se aprindeau lumini, însăşi fereastra Anei Sofia era acum luminată. Poate că aterizarea panselelor o trezise. Trebuia să fug cît mai repede.

---

[46] **Din *Romeo şi Julieta,* traducere de Virgil Teodorescu, Ed. Albatros, 1971, p. 97.**

Am accelerat, un tunet s-a rostogolit în munţi, conacul s-a cutremurat din temelii. Cu ochii de la ceafă l-am văzut mărindu-se gigantic pe cer. Cum călăream eu acum în urr._ ..apţii, lacrimi fierbinţi mi se prelingeau pe faţă, îmi îmbibau trupul, pămintul întreg, o fraţii mei.

XXII

DE ClND MĂ ŞTIU mi s-a spus că Portugalia e mare. Trâs-os-Montes, deşi e o provincie vecină cu Beira Alta mea, mi se părea îndepărtată, plină de taine, inexpugnabilă, trufaşă, săracă şi acoperită de arbuşti pîrjoliţi de soare. Fugind de la conac în dimineaţa aceea, mă gîn- deam că voi avea de călătorit multe ore, dacă e adevărat că mă gîndeam la ceva. Dar am ajuns la Lisabona la începutul după-amiezii, deziluzionat să constat că, în fond, Portugalia e micuţă. Zburasem disperat, în nădejdea ca un bolovan ivit pe neaşteptate să mă proiecteze, fără durere nici invidii, în imperiul calmului desăvîrşit. Dimpotrivă, călătoria a fost excelentă : în dimineaţa albastră şi albă, şoseaua se desfăşura în faţa mea aproape pustie şi implacabilă, netedă şi perfectă. Pe la zece şi jumătate mi s-a făcut foame. Mi-am sprijinit motocicleta şi, fără să-mi scot casca de pe cap ca să-mi ascund fruntea, golită de idei, dar plină de imagini, am intrat într-un *snack* pentru conducători auto. Era unul din cele unde se servesc fripturi sleite cu margarină pe ele, iar chelnerii ne privesc cu respect pentru că ne ştiu în trecere, cîtă vreme ei sînt legaţi de pămînt. M-am aşezat într-un colţ şi am aşteptat ca cineva să vină să-mi ceară satisfacţie pentru faptul că sînt atît de bătrîn. Dar nimeni n-a părut să-mi observe prezenţa, aşa că m-am dus eu la bar să comand nişte sandviciuri. M-a servit o fată frumoasă-şi înaltă, cu urzici

şi ciulini în sînii tari. Metamorfoza nu-mi alterase defel simţul poetic al existenţei, nici libidoul. Dovadă că am respirat adine eînd fata m-a privit tandru. Deoarece, dacă faţa mi se zbîrcise într-atît incit să nu mai poată fi recunoscută, spiritul rămăsese acelaşi, nici măcar nu se mai maturizase şi el, ceea ce era încă o nedreptate a lui Dumnezeu, pentru că cel puţin ar fi putut să mă înzestreze cu experienţa inerentă noii mele condiţii. Dăinuia în mine acelaşi animăluţ curios şi trufaş ; continuam să cred că eu sînt regele creaţiunii şi punctul de sprijin al universului. Singurul lucru nou era tristeţea.

Revenind la motocicletă, mi-am amintit de iepure, care stătea mulţumit în valiza găurită şi mă privea prin orificii, arătîndu-şi caninii foarte albi şi înfometaţi. Mi-am spus că bucuria de a călători în bătaia vîntului, de a merge să vadă Lisabona etc., nu e suficientă pentru realizarea deplină a unui iepuraş cu ochi albi-rozalii. Mai este nevoie şi de morcovi sau alte vegetale. Astfel că am cules nişte lăptuci de la marginea şoselei şi i le-am oferit modest, dar cu multă sinceritate. De aici încolo am condus mai încet şi cu grijă la curbe şi în localităţi : deoarece, dacă cea mai mare dorinţă a mea era să-mi iasă în faţă un bolovan care să mă proiecteze în imperiul singurătăţii totale, am înţeles că nu am dreptul să sacrific în acest zbor animalul căruia îi oferisem un loc pe motocicletă fără ca să mi-1 fi cerut — iar zeii să înveţe asta odată cu mine, o fraţilor.

Lisabona era frumoasă, sărutată de un soare măreţ de sfîrşit de sezon. Toţi oamenii aveau ochii căprui-aurii şi acea strălucire intensă de furie în priviri pe care o dă foamea. M-am bucurat să revăd oraşul, murdar şi prost întreţinut, dar unde le cunoscusem pe cele două femei pe

care le-am iubit, oraşul speranţelor mereu amînate, cocoţate pe crenelurile cetăţii ', cu fluviul Tejo acolo jos, aşteptînd cutremurul marin, dar cu o nesfîrşită răbdare. Acolo se afla el, oraşul meu adorat şi detestat în acelaşi timp şi fără nici o logică. Cum să nu-mi facă plăcere să-l revăd, mie căruia mi se smulsese inima autentică pentru ea, în locul ei, să-mi fie transplantat un obiect artificial, alcătuit din tristeţe solidificată, cu scripeţi şi arătătoare ca un orologiu care te incomodează noaptea ? Am înţeles că asta se putea întîmpla fiindcă mai eram încă în viaţă — şi nu există suficientă durere şi bătrîneţe pentru un om care încă mai şutează, o fraţilor.

Ca să omor timpul spălăcit şi disperarea care mă cuprindea, mai cu seamă noaptea, pentru că ziua dormeam, am început să scriu povestirea aceasta. învăţasem multe în ultimul timp, suferinţa mă inspira, iar recitirea atentă şi entuziastă a foiletonului *Dragostea mamei, mar-* [47] *tiriul fiicei* îmi dăduse impulsul necesar. începutul a fost anevoios, iar cînd, după ce am scris cîtcva pagini fără har şi nebunie, mi-am dat seama că-mi lipseşte talentul de a transpune, în termeni muzicali mozartieni, istoria crudă a destinului meu, m-a năpădit o imensă oboseală, un vast simţămînt de inutilitate şi eşec. Cum să fiu scriitor, dacă am ochi atît de mici ? Un scriitor trebuie să aibă o aparenţă, un aer inevitabil, o certitudine oarecare... Pe raftul din salon se aliniau tomuri din Camilo, Eca, Aquilino [1] — clasicii — şi, gîndindu-mă la măreţia lor şi la nimicnicia mea, ieşeam pe stradă cu cele mai negre

---

[47] **Lisabona este străjuită, de pe cea mai înaltă colină a sa, de cetatea São Jorge, care datează de mai bine de douăzeci de secole.**

intenţii. Mă descotorosisem între timp de oglinzi şi evitam să-m> privesc umbra ; în săptămînile care au urmat dezertării mele din veselie, şira spinării mi se încovoiase, iar eu, care pînă nu de mult fusesem cel mai svelt bărbat din imobil, şi cine ştie dacă nu chiar din tot cartierul Gama Barros, devenisem acum o sperietoare cocoşată, cneală şi cu dinţi puţini. Vecinii nu mă recu . noşteau şi doar după un timp au reînceput să mă salute, convinşi că apartamentul de la etajul patru dreapta îşi schimbase locatarul. Doar Henriqueta nu se lăsa înşelată şi îmi vorbea, cu o secretă rea-credinţă, de deochiul arteriosclerozei progresive, de care murise soţul ei, [48] rapid şi fără ostentaţie. „Şi el a fost un bărbat frumos. Eu v-am spus mereu că aerul din Trâs-os-Montes n-o să vă priască..." Şi într-o zi m-a întrebat cui am să las divanul cărămiziu din salon şi radioul cu baterii.

Sfîrşitul nu putea fi departe. Totuşi, ce mă va omorî nu va fi arterioscleroza, ci langoarea provocată de dorul după Ana Sofia. Zilnic mă duceam la cutia de scrisori în speranţa să găsesc o misivă de la ea, măcar spre a-mi confirma primirea panselelor. Dar zilele treceau, iar de la Ana Sofia nu venea nimic. Cursurile au început tîrziu în anul acela, din cauza preafrumoasei toamne. Ana Sofia mă avertizase că nu se va înapoia la Lisabona înainte de ianuarie. Doream mult s-o văd, dar numai din spatele perdelelor. Fără oglinzi în casă, aveam tendinţa să-mi uit decrepitudinea şi mă întrebam uneori dacă Ana Sofia nu m-ar recunoaşte totuşi, ceea ce m-ar omorî de ruşine. Am decis atunci să cumpăr o perucă, pentru ca deghizarea să-

---

[48] Aquilino Ribeiro (1885—1963), unul dintre cei mai mari prozatori portughezi contemporani, al cărui roman *Casa mare din Romarigâes* a fost tradus în limba română.

mi fie completă. Era din păi cenuşiu, foarte potrivită cu barba pe care o lăsasem să-mi crească, şi avea un stil „primă- văratic“ care, după Henriqueta, îmi stătea *de groază.* în ziua cînd mi-am inaugurat peruca, am îndrăznit să mă contemplu în geamul întunecat al unei vitrine în care se aliniau manechine impecabil îmbrăcate. Ei bine, nu distonam prea tare, fraţilor, şi acum că procesul de zbîrcire şi îngălbenire părea încheiat, mi-am găsit chiar un oarecare farmec. Mă transformasem într-un bătrînel simpatic. Continua
să-mi înviorеze privirea o strălucire din alte vremuri, o lumină despre care m-am întrebat într-o zi dacă n-o fi divină. în fond, împlinisem recent doar patruzeci şi cinci de ani şi mai puteam încă să mă descurc foarte bine în numeroase activităţi. Velele, bunăoară, la care visasem în tinereţe. Dar ideea cu velele a durat doar o după-amiază, iar, ca sport, aveam oricum motocicleta. Cui s-o las, cînd voi muri ? N-aveam familie : Margarida nu mai conta, iar Vítor aparţinea altuia. Am decis s-o las Henriquetei. îi voi lăsa tot : divanul, radioul cu baterii şi motocicleta. Cu condiţia să-mi îngrijească bine papagalul şi iepurele, pe eare-1 botezasem *Joaquim.* Cînd i-am anunţat cuprinsul testamentului meu, Henriqueta s-a supărat, a spus că-mi bat joc de ea. Să meargă cu motocicleta, la vîrsta ei, ar fi un scandal pentru întregul cartier! Cît despre tovarăşii mei de viaţă, mi-a dat de înţeles că îi destina tigăii... Am dezmoştenit-o şi am amînat întocmirea testamentului.

XXIII

ÎNTR-0 SEARA, descurajat de faptul că povestirea mea nu înainta deloc şi simţind pe umeri povara

singurătăţii şi a nepăsării divine, mi s-a năzărit să mă duc să bat la uşa lui Alvaro, pe care nu-1 mai văzusem de cîteva luni. Am apăsat pe sonerie de repetate ori, dar dinăuntru nu s-a auzit nici un zgomot.

Era pe înserate şi nu mi s-a părut normal ca Alvaro să fie plecat în oraş. Ştiam că se culcă de obicei devreme din cauza orelor de a doua zi de dimineaţă. Gata să renunţ, mă gîndeam ce să fac cu insomnia şi cu deprimarea din acel rest de seară. Poate să mă strecor într-o cafenea, să mă aşez la bar pe un taburet de lemn acoperit cu folie de plastic şi să mă adresez primului necunoscut, să-mi descarc în faţa lui povestea care mă ucidea încetul cu încetul şi tot mai mult, să vorbesc despre acel lucru incredibil şi nedrept care este să îmbătrîneşti şi să-ţi pierzi dinţii şi părul, în timp ce femeia iubită se plimbă pe bulevardele străjuite de tei din Vila Real din Trâs-os-Montes îmbrăcată într-o rochiţă de bumbac şi cu pantofiori fini în picioare, în faţa privirilor unor moştenitori camilieni[49] bruneţi şi eleganţi care-şi biciuie cu cravaşa cizmele din piele tăbăcită şi ridică din umeri â la Bazilio[50] şi vorbesc grav ca unii care ştiu ce le place femeilor. Dădeam să plec cînd din apartamentul vecin a ieşit un bărbat în pijama şi papuci care m-a întrebat ce vreau la ora aceea. Puţin stînjenit (în fond, chiar, ce făceam eu acolo ?), i-am spus că-1 caut pe domnul doctor Alvaro de Me- neses, profesorul. Omul m-a privit "cu neîncredere. Dar după ce a conchis că un moşneguţ ca mine nu pare a fi hoţ (Lisabona mişuna de hoţi la

---

[49] Asemănători personajelor din romanele lui Camilo Castelo Branco.

[50] Personaj din romanul *Vărul Bazilio* de Ec;a de Queiros, tipul filfizonului seducător, bogat şi lipsit de scrupule.

vremea asta...) sau traficant de droguri (toţi se droghează din pricina celor reveniţi din colonii, care au adus şi vipere în bagaje...), a chemat-o dinăuntru pe Aninhas, despre care am dedus că este nevastă-sa datorită capotului înflorat şi a bigudiurilor de plastic din păr. După un scurt conciliabul, m-a poftit să intru.

Am acceptat invitaţia, socotind că între a-mi descărca sufletul unui necunoscut la un bar de cafenea şi a mă întreţine cîtva timp cu perechea acea simpatică din Benfica nu era mare deosebire. Bărbatul m-a condus într-o cămăruţă minusculă, mi-a oferit un scaun tapiţat cu un material de culoarea cărnii protejat cu o folie de plastic, a aprins o ţigară şi mi-a spus pe nerăsuflate :

— Domnul care locuia alături a murit... A murit acum vreo trei săptămîni. Eraţi prieten cu dînsul ?

Am dat din cap în semn că da. îmi pierise glasul la auzul acestei veşti. Ştiam că Âlvaro nu putea dura mult, nu numai fiindcă era foarte slăbit şi avea cearcăne, dar şi pentru că treizeci şi trei de ani este o vîrstă periculoasă, după cum au demonstrat Isus Hristos şi Alexandru cel Mare. Dar să moară aşa, pe neaşteptate şi fără nici un preaviz, mi se părea puţin loial.

v Vecinul lui Âlvaro m-a privit cu un aer bănuitor, socotind pesemne că un bătrînel ca mine nu are dreptul la prieteni.

— O boală foarte misterioasă, a continuat. Apartamentul a început să duhnească, m-am plîns portăresei, aceasta i-a spus proprietarului şi ne-am dus cu toţii acolo. Am bătut, am sunat, iar am bătut : nimic. Pînă la urmă proprietarul a plecat să aducă o cheie. Domnul era culcat pe pat... cu aşternutul desfăcut, nu-i aşa Aninhas ?

Femeia a mişcat din umeri, a făcut da din cap şi din

buzele mute.

— Cum yă spuneam, domnul era întins pe pat. Ţinea braţele încrucişate pe piept, ca în sicriu. Avea ochii larg deschişi şi mirosea de trăsnea. Chiar că am rugat-o pe nevastă-mea să-mi aducă o batistă îmbibată cu *ajter-shave.* Medicul a zis că era mort de cel puţin o săptămînă.

A stins ţigara într-o scrumieră de aluminiu cu emblema Sporting Lisabona şi Benfica şi a aprins imediat alta. Mi-am zis că fumează prea mult şi că asta îi face rău la sănătate. Dar n-am rostit nici un cuvînt ca să nu sfîşii tăcerea.

—- II cunoşteaţi bine ? Scuzaţi-mă, dar poate sînteţi din familie, şi eu vă povestesc asta aşa, la rece. A fost ceva foarte şocant, vă rog să mă credeţi.

— Sînt doar un prieten, am spus eu. N-avea familie. Numai o soră, care e în Anglia.

— O ştiu. Dona Teresinha. Ba chiar, uite, Aninhas e martoră că nu mint, m-am gîndit să-i scriu. Dar n-am reuşit să-i descopăr adresa.

— Cine l-a înmormîntat ? am sus.

— Au dus cadavrul la morgă, aşa cum se obişnuieşte în asemenea cazuri. Şi presupun că cei de acolo s-au ocupat de înmormîntare.

— Dar de ce a muriţ. în fond ? am întrebat simţind că îmi pierd răbdarea. Doar nu moare nimeni aşa, numai pentru că locuieşte singur şi...

Bărbatul m-a privit înţelegător :

— Medicul zicea că de inimă. Arteră ruptă, inimă sfîşiată. sau asa ceva.

— Inimă sfîşiată ?!

— Aşa zicea medicul... Dumnealui a murit pentru că inima i s-a spart în bucăţele ca un ulcior de lut.

— înţeleg, am spus.

— M-am ridicat. »Simţeam nevoia de aer proaspăt. Fumul ţigărilor îmi produsese greaţă. Am ieşit afară îndobitocit. Am luat-o pe străzile pustii. în spatele porţilor lătrau cîini şi, din cînd în cînd, treceau tramvaie. Tot cartierul părea o morgă de singurătate şi scîrbă ; exact locul potrivit pentru un om ca Âlvaro, care se născuse cu moartea în suflet şi o mînie surdă în gîtul subţire.

Cînd, după multe ore de mers fără nici o ţintă, am ajuns acasă în zori, eram prea obosit ca să mai simt ceva. Viaţa e un roman de cîţiva bani, un foileton amar, o grotescă tragedie : nu merită să-i acorzi nici o lacrimă. Am adormit imediat. Prea departe ca să mai dau atenţie plumbului din membre, oribilei senzaţii că tră-

iese un coşmar în care toţi cei care îi iubesc fug de mine, ca şi cum eu aş fi iepros, nu viaţa.

XXIV

ÎN DECEMBRIE, moartea care cutreiera străzile se îmbrăcase în burniţă şi cenuşă, dar era foarte elegantă, gătită cu paiete. Pe monumente şi faţadele clădirilor din Baixa s-au presărat lampioane colorate, iar în văzduh plutea speranţa că, după toate acestea, tot avea să mai vină ceva. Nu pentru mine, e clar, deoarece eu, dacă mai existam, asta se datora numai unor întîrzieri în serviciile prestate la domiciliu de Măreaţa Doamnă. Trăiam pe socoteala mea. Mă sculam devreme, mă aşezam la maşina de scris, lucram. Scrisul devenise pentru mine a nu ştiu cita partidă de şah cu Moartea. Ştiam că o voi pierde, dar încercam să-i fac victoria cît mai dificilă. Şi cînd întîmplător pagina îmi ieşea bine, mă întrebam dacă nu ar mai fi vreo posibilitate, chiar îndepărtată, ca Moartea să uite de dama *en prise,* şi eu să pot eventual, printr-un şiretlic faustian, să fac remiză... Speranţă zadarnică ; dar scriitorul are nevoie de .asemenea speranţe ca să-şi continue spinoasa îndeletnicire. De la Ana Sofia nu veneau ştiri. Cîteodată treceam pe la Universitate, cu pasul lent şi aerul distrat, nădăjduind că s-a înapoiat şi că aş pute-o vedea aşezată printre ceilalţi studenţi pe treptele Fa-

cultăţii de Litere, aşteptînd profesorii sau primăvara. Toate acestea erau nişte stupizenii : întoarsă la Lisabona, Ana Sofia ar fi venit fără doar şi poate să locuiască în aceeaşi casă ca anul trecut şi uşor i-aş fi observat prezenţa. Doar, cine ştie dacă, nefericită că m-a cunoscut, nu şi-o fi schimbat cumva locuinţa ? Şi mă reîntorceam la Universitate, cu pasul lent şi aerul distrat.

Cu câteva zile înainte de Crăciun, pe cînd treceam prin piaţa Rossio, am fost acostat de un individ cu aparat de fotografiat şi un cal din carton. M-a întrebat dacă aş fi de acord să-l fac pe Moş Crăciun cîteva zile, pentru un salariu rezonabil. Moşul titular se îmbolnăvise de gripă, iar omul meu avea nevoie de o momeală ca să-i determine pe copii să se fotografieze. Mi-a explicat însă, ca să mă plătească mai puţin pesemne, că nu aveam tipul fizic ideal, fiindcă eram slab şi trist, cîtă vreme Moş Crăciun trebuie să fie rotofei şi zâmbăreţ. Dar poate cu nişte perniţe de vată la umeri şi la piept... De barbă falsă nu aveam nevoie, deoarece a mea era lungă şi albă, şi cum purtam perucă... Am acceptat : aveam urgent nevoie de bani ca să cumpăr hîrtie de scris si de mai multe săptămîni jinduiam după o supă de găină cu un minim de proteine în ea.

A fost o experienţă care m-a împăcat cu omenirea. La modul general, copiii nu mă simpatizaseră pînă atunci ; totuşi, îmbrăcat în costumul roşu viu al lui Moş Crăciun, zîmbind la comandă şi sunînd dintr-un clopot mare ca

să atrag clientela, totul s-a schimbat ca prin farmec : copiii îşi ţîrau părinţii spre mine ca să-i ridic în braţe şi să-i aşez lîngă calul de carton. Astfel am putut să mănînc o minunată supă de găină în ajunul Crăciunului, ascultînd frumoase colinde la radioul cu baterii. Mi-am permis chiar luxul să cumpăr două luminări portocalii cu care am împodobit masa mea solitară, dar demnă, şi, dacă e adevărat că la miezul-nopţii am regretat că nu o puteam însoţi pe Ana Sofia la liturghie, ar fi nedrept să spun că a fost un Crăciun trist. De mult timp petreceam Crăciunul de unul singur, astfel că mă deprinsesem cu asta. Nu m-am culcat chiar imediat după „cină", ca să nu-mi în- greuiez digestia, şi am profitat ca să mai scriu cîteva pagini la roman. Cum eram Moş Crăciun şi scriam o carte, mă simţeam plin de importanţă. Şi în noaptea aceea am dormit excelent.

M-am trezit într-o dimineaţă cu senzaţia stranie că plutea în aer o prevestire de noutăţi. Era ianuarie şi era frig. *Tomás* zburătăcea nervos jucîndu-se de-a v-aţi ascunselea cu *Joaquim,* care se adaptase foarte bine la noul său *habitat* şi nici nu mai voia altceva. Am deschis fereastra, şi iată, fraţilor, că cel mai frumos andante de Mozart mi-a năpădit încăperea şi sufletul. Ana Sofia se înapoiase !

Calm, am închis geamurile, am tras storurile şi m-am urcat din nou în pat. Muzica asta era prea mult pentru mine. Mi-am vîrît capul

sub pătură ca să fac şi mai întuneric, mi-am reţinut respiraţia : era momentul să urc acolo sus şi să-i spun ceva Dumnezeului din biblie. Simţeam că vinele mi se umflă la gît ca nişte rîuri, iar în creier îmi zumzăie insecte, monoton, cenuşiu, dar fără ostentaţie. Va fi o moarte sfîntă şi în ziua potrivită, fiindcă era duminică, sărbătoarea Domnului. Dar deodată l-am simţit pe *Joaquim* sărindu-mi pe genunchi ca să-şi revendice micul-dejun, şi am fost obligat să-mi reiau respiraţia. Eşua din nou o tentativă de sinucidere. M-am dus la bucătărie, i-am adus iepurelui morcovul, i-am dat apă şi grăunţe lui *Tomás* ca să nu creadă că nu e dreptate în casa asta, mi-am strîns patul, am făcut ordine în apartament, m-am aşezat la maşina de scris şi mi-am continuat cartea. Ce bine ar fi ca langoarea să mă ucidă în mod natural...

Intr-o după-amiază a sunat cineva la uşă. Ianuarie înainta grav în calendar, într-un fel care mi se părea abuziv, fiindcă pe zi ee trecea mă apropiam de sfîrşitul povestirii, iar în ziua cînd o voi încheia voi şi muri. Soneria s-a auzit din nou, răsunînd fără supărare, cu răbdare şi dragoste, parcă. Am acoperit maşina şi filele cu vechea mea pătură ecosez şi m-am dus să deschid. Era Ana Sofia.

Crescuse mult din toamnă, sau poate eu scă- zusem, din cauza cocoaşei. Cert este că-mi ajungea acum pînă la ochi şi a o săruta ar fi fost lucrul cel mai uşor din lume. Ea m-a privit uimită, m-a întrebat dacă domnul Alexandre

f

e acasă. Tremuram puţin, deoarece cîteva clipe mă temusem să nu mă recunoască. Dar întrebarea ei m-a făcut să înţeleg că nu riscam aşa ceva, astfel că am rugat-o să intre. De îndată micuţul papagal şi iepurele şi-au amintit de ea şi au început să gonească prin salon, fericiţi şi agitaţi. I-am fugărit cu supărarea cea mai prefăcută cu putinţă şi am spus :

— Vă rog să scuzaţi dezordinea din casa asta, domnişoară. Nepotul meu Alexandre, odihnească-1 Domnul, mi-a cerut în clipa morţii să am grijă de făpturile astea, şi ce pot să fac... Fiţi amabilă şi luaţi loc. Doriţi să beţi ceva ?

Simţul ospitalităţii, la mine, era evident superior barului, care de fapt nici nu mai exista. Oferta fusese prin urmare temerară. Dar totul în scena asta se anunţa foarte complicat... Ana Sofia a clătinat din cap în semn că nu şi m-am simţit uşurat. A luat loc cu aerul cuiva care nu a înţeles, privindu-mă cu ochii larg deschişi, nişte ochi în care se ghicea o orchestră cîntînd Mozart, Beethoven şi Mahler, simultan şi cu maximum de armonie posibilă printre oameni.

— Bănuiesc să sînteţi Ana Sofia, am spus. Alexandre mi-a vorbit mult de dumneavoastră, înainte să moară.

Ea şi-a descleştat buzele parcă pentru a spune ceva, dar n-a rostit nici un cuvînt. Se făcuse albă ca varul şi mi-au venit în minte, nu ştiu de ce, nişte versuri din *Balada Zăpezii,* învăţată în copilărie.

«

-— Nu ştiu dacă eraţi la curent, dar nepotul meu, odihnească-se în pace, s-a născut cu o gaură în inimă. I-a fost foarte rău la aniversarea dumneavoastră, domnişoară. Noaptea, simţindu-se ceva mai bine şi nevrînd să deranjeze, s-a urcat pe motocicletă şi s-a dus la proprietatea lui din Leomil (Beira Alta) ca să ia nişte tablete despre care ştia că-1 ajută. A făcut un colaps la sosire. L-am dus imediat la spital, dar a murit a doua zi de dimineaţă. A murit în braţele mele, bietul băiat. Nu vorbea decît de dumneavoastră şi de nişte pansele...

De luni de zile studiasem cu grijă tirada asta şi mă mîndream în sinea mea de modul natural şi convingător în care îmi jucam rolul, fără să ridic tonul nici să gesticulez, urmînd pas cu pas recomandările lui Hamlet către actori. Dar cînd micuţul papagal a venit să se aşeze pe capul Anei Sofia şi a văzut-o atunci, nemişcată, dăruită chipului meu mort şi îndepărtat, pe vecie pierdut pentru privirea şi inima ei, un sughiţ de plîns mi-a înmugurit în piept, mi s-a ridicat în gîtlej şi mi-a izbucnit pe buze, ca un val enorm pe o plajă pustie. Şi privind tabloul acela cu cea mai frumoasă fată din lume, ţinînd un micuţ papagal pe cap, mi-a fost ruşine de mine şi am plîns, o fraţilor.

— Scuzaţi-mă, domnişoară, am spus ştergîn- du-mi ochii cu degetele. Dar eram foarte legat de el. Era un băiat bun, Alexandre.

Ana Sofia stătea mai departe fără să spună o vorbă, foarte palidă, cu o expresie de uimire

şi durere în ochii ei albaştri de peruzea. Şi se vedea limpede că voia să spună ceva, dar nu putea decît să-şi descleşteze buzele, care se închideau imediat la loc. Şi mă privea, mă privea ca şi cum m-aş fi aflat după un nor, iar micuţul papagal se simţea excelent pe părul ei, unde şi soarele îşi găsise adăpost. Deodată, Ana Sofia a lăsat capul în jos şi a plîns şi ea.

— S-ar fi cuvenit să fiu informată, a spus. M-am simţit atît de jignită... Am gîndit nişte lucruri groaznice despre el, şi acum...

— Nu vă cunoşteam adresa, domnişoară...

— N-are importanţă. Acum nimic nu mai are importanţă.

Atunci *Tomás* şi-a luat zborul şi s-a întors pe stinghia lui ca să contemple mai bine tabloul acela de îndurerare şi frumuseţe. *Joaquim* a profitat de împrejurare ca să sară în poala Anei Sofia, care a zîmbit ca un curcubeu printre lacrimi şi l-a mîngîiat tandru :

— Drăguţul nostru iepuraş, a spus.

— Il cheamă *Joaquim,* am zis eu suflîndu-mi nasul.

— Scumpul meu *Joaquim...,* a spus Ana Sofia sărutîndu-1 pe capul din care i se iţeau urechile trufaşe. Va să zică, dumneavoastră sînteţi unchiul lui Alexandre ?

— Da.

Şi din nou mi-a venit sughiţul acela mare de plîns ca un balon care mi-ar fi plesnit în gîtlej. Dar de astă dată mi-am reţinut lacrimile. Cum era desigur ultima oară că o ve-

deam pe Ana Sofia, nu voiam să-mi voalez privirea...

— Puteţi să-mi faceţi o mare- favoare ? a spus ea.

— Cu dragă inimă...

— îmi daţi mie iepuraşul ?

— Cu multă plăcere. Am să vă dau totul: scrisorile, iepurele şi, de asemenea, dacă vreţi, papagalul.

— Da, vreau. Mulţumesc mult.

Am respirat uşurat şi cu pieptul mult mai degajat. Ştiam că moartea va veni peste cîteva zile, şi în felul acesta îmi rezolvam marea problemă : cui să-i las pe scumpii mei prieteni. Nu-mi mai rămînea decît motocicleta. I-o voi oferi portăresei, care era fată bătrînă şi nu se temea de vecini.

Dar cînd Ana Sofia a plecat pentru totdeauna, luîndu-mi scrisorile şi pe tovarăşii mei şi lăsîndu-mi numai, uitată pe divan, batista de linon cu care îşi ştersese ochii, m-am prăbuşit pe pat şi am plîns în hohote toată după- amiaza. Erau lacrimi care urcau din străfundurile mele, din rărunchi şi din inimă, din profunzimile cele mai adînci ale timpului, ale , lui eu-în-timp, ale timpului cînd nu existau pe pămînt decît dinozauri care se plimbau pe plajele scăldate de mări calde. Plîngînd, la asta mă gîndeam, la dinozaurii care se plimbau greoi pe o planetă fără oameni, în ne- sfîrşita singurătate a pămîntului. Şi uneori mă sculam ca să mă duc să urinez, şi urinam şi plîngeam în acelaşi timp, fără ruşine, fiindcă

dacă e permis să se rîdă, de ce să nu se poată şi plînge ? In intervale, formulam idei metafizice ca, de exemplu, dacă există Dumnezeu şi viaţă extraterestră ş.a.m.d. Şi mă simţeam vinovat de tot : de războiul din Vietnam, de foamea copiilor şi de ascensiunea burgheziei. Gîndurile mi se succedau în cascade, toate negre şi foarte descurajante. Iar cînd mi-au secat lacrimile şi din piept nu-mi mai ieşeau decît sughiţuri uscate şi fără substanţă, am luat hotărîrea finală : să mă arunc în faţa unui tren — - sinuciderea aceea rezervată doar pentru caz de urgenţă.

M-am spălat pe faţă şi mi-am pregătit masa cea din urmă. Am încălzit supa din oală, am fiert cele două ouă pe care le păstram în frigider. Am închis ferestrele, am tras storurile ca să fac întuneric şi am pus masa, cu faţă de masă curată şi luminările de la Crăciun. Am mîncat cu poftă. Pe urmă am scris o scrisoare portăresei, ca să-i cer scuze pentru deranjul pe care-1 produsesem vecinilor bătîndu-mi povestirea la maşină în toiul nopţii şi să-i las motocicleta moştenire. In lipsa cerii de sigilat, am pecetluit scrisoarea cu ceară topită din luminări şi am aşezat-o pe masă, la loc vizibil. Mi-am pus casca peste perucă şi am ieşit fără să-mi mai iau rămas-bun de la nimeni. Fără papagal, fără iepure şi doar cu begonia, apartamentul devenise nespus de trist. M-am urcat pe motocicletă şi am căutat un loc bun unde să mă întind pe calea ferată. Locul trebuia să fie pustiu şi liniştit, şi nu era prea uşor de găsit,

fiindcă îmi rămînea puţină benzină în rezervor. Intre Caxias şi Paço de Arcos mi s-a părut că am aflat locul ideal. Am ascuns motocicleta între nişte arbuşti şi m-am culcat pe şină, după o curbă cu vizibilitate rezonabilă. Tot ce aveam de făcut era să nu gîndesc prea mult ca să nu trezesc creierul. Nu mă simţeam deloc inconfortabil : păstrasem casca pe cap şi ea îmi proteja ceafa de răceala şinei. Nu resimţeam teamă, nici nimic altceva. Eram foarte departe de banalităţi şi mă resemnasem pînă la urmă cu ceea ce fusese viaţa mea. Citisem cîteva cărţi interesante, ascultasem muzică bună şi nu făcusem dragoste prea prost, la vremea mea. Aveam un copil şi fusesem cît pe ce să scriu o carte... Gîndul la carte mi-a produs amărăciune, fiindcă nu-mi place să las lucrurile neisprăvite. Mi-am amintit însă de André Chénier, care nici el nu-şi putuse încheia opera, şi m-am mai împăcat cu ideea. în fond, din povestea cu Ana Sofia n-ar fi putut niciodată să iasă o operă literară bună, fiindcă avea un sfîrşit foarte trist. Atunci mi-a venit o idee pe care am regretat că nu o puteam nota în caiet : viaţa este atît de bur- lescă, poveştile oamenilor atît de banale sau atît de tragice ! Nici viaţa şi nici oamenii nu pot servi drept modele literaturii, iar francezii şi discipolii lor au dreptate cînd scriu despre nimic, şi cu atîta talent.

Mai mult decît orice altceva mă întrista însă gîndul că o las pe Ana Sofia singură în Lisabona, expusă atîtor pericole şi tentaţii ale hi-

drei oraşului. La asta mă gîndeam, fraţilor, la Ana Sofia şi la hidră, cînd am auzit şuieratul trenului care părăsise staţia Caxias şi imediat i-am şi văzut matahala îngrozitoare apropiin- du-se repede, oarbă, surdă şi neînduplecată. Atunci a pus stăpînire pe mine panica, m-am sculat şi am rupt-o la fugă. Am sărit şanţul care mă despărţea de drum, am alergat în lungul şoselei. Şi mă vedeam din spate cu ochii de la ceafă : picioarele mele lungi tropăind cu labele greoaie, umbra enormă, subţire şi gro- tescă a unui om hăituit de chipul oribil al morţii, dar fugind, rezistînd cu încăpăţînare atacului tuturor pieselor de şah conjugate împotriva bietului meu rege fără ieşire. Măreaţa Doamnă alerga în urma mea hohotind de rîs. Dar ca să cîştige partida va trebui să mai asude puţin.

XXV

AM VÎNDUT MOTOCICLETA şi mi-am asigurat existenţa pentru cele două, trei luni cît mai aveam de trăit viaţa mea naturală. La un antreprenor de pompe funebre din vecini mi-am comandat o înmormîntare modestă, dar demnă, şi m-am dedicat apoi cu inimă şi suflet operei mele. Am schematizat minuţios lucrarea, astfel încît procesul evolutiv al lîncezirii mele să-şi atingă punctul culminant către finalul povestirii. In caz de eşec, exista frigiderul ! Spaţios, dreptunghiular, alb ca propria mea inocenţă...,

ideea frigiderului drept rezolvare a sinuciderii mele mi-a venit într-o seară ca oul lui Co- lumb. Cum de nu mă gîndisem pînă atunci ? Să-l pun la maximum, să mă închid înăuntru, ghemuit şi cu genunchii la gură, şi să las frigul să-mi coaguleze sîngele... Moarte albă, fără mirosuri nici ţipete. Şi cine ştie dacă inima, din nou congelată, nu-mi va readuce tinereţea ?

Asigurat de împlinirea promisiunii făcute antreprenorului de pompe funebre şi disperării mele, lucram. Asta era viaţa. Mă făleam cu punctualitatea cu care-mi executam misiunea : la fiecare pas al morţii răspundeam cu încă un capitol din roman. Descoperirea faptului că aveam simţ organizatoric mă umplea de o suavă bucurie.

Astfel îmi întreţineam perseverenţa, hrănind-o cu multă precauţie ca să nu pierd stimulentul. Cream un univers în comparaţie cu care cel de afară făcea figură tare proastă. Eram, în fond, scriitor, artist. Toată strada Gama Barros mă va plînge într-o zi.

Dar nimic din toate acestea nu mă determinau s-o uit pe Ana Sofia. Ascuns după perdelele de la fereastră, încercam s-o văd, să-i zăresc cel puţin umbra sau ce mai plutea încă din ea acolo, cînd o ştiam plecată. Era o aură de frumuseţe şi de dor nesfîrşit. Iar pe tavane şi pereţi, pe masa unde-mi mîncam supa şi-mi scriam cartea, în pijamaua rece a nopţii şi în prima lumină a aurorei era înscris numele ei. Ana Sofia ! Tot micul meu univers se umpluse de chipul ei. In momentele de oboseală şi des-

curajare, mă întindeam pe pat, închideam ochii spre a putea contempla luminile strălucitoare ale propriilor mele tenebre —- şi pe dată haloul de pe faţa ei mi se proiecta sub pleoape.

Zilele s-au încălzit uşor, au sosit rîndune- lele. Presăram firimituri pe pervazul ferestrelor. Intr-o după-amiază, o pereche a început să-şi dureze cuibul pe una din cornişele mele. A fost rămasul-bun al iernii şi vestirea primăverii. Oamenii mă priveau cu ranchiună şi cu dispreţ, fiindcă nu există nimic mai jignitor decît pielea zbîrcită, buzele palide, culoarea pămîntie, coloana răsucită şi încovoiată a bă- trînilor ; Ana Sofia abandonase doliul pe care, un timp, l-a purtat în priviri. Dar acum două păsări îşi aleseseră casa mea drept locuinţă. M-am uitat într-o zi în sus, urmărindu-le siluetele svelte, negre şi strălucitoare. In ochii mei s-a revărsat brusc frumuseţea unui cer care-mi aparţinea de drept. Nimic din ce s-a spus vreodată bun despre Om nu era neadevărat, fraţilor. Totul era sigur, şi în univers domnea dreptatea. Sosise aşadar momentul să pun punct final cărţii şi să plec.

Şi în ziua cînd, de după perdele, am zărit un tînăr cu expresia trufaşă şi nesănătoasă, specifică vîrstei de douăzeci de ani, în care l-am recunoscut pe Baltasar, şi am văzut-o pe Ana Sofia ieşind fuga din casă, traversînd strada îngustă ca să-l sărute pe băiat şi să-i accepte buchetul de orhidee, şi au plecat apoi amîndoi la braţ, avînd pecetluită pe spate şi ceafă, la brîu şi în mers, afirmaţia stridentă a celor

care-şi fixaseră o întîlnire certă şi definitivă — în ziua aceea am decis să cedez partida cu Măreaţa Doamnă.

M-am aşezat la masă şi am meditat asupra ultimului paragraf, sau poate a celui dintîi. Apoi m-am dus să iau batista Anei Sofia, am deschis fereastra şi am făcut semn cu ea îndelung, luîndu-mi' rămas-bun pe veci de la oameni şi de la păsări.

Antreprenorul de pompe funebre să-şi îndeplinească obligaţiile în ziua cuvenită. [51]

---

51 Joăo de Estoril şi Lisabona
Toamna 1979/Vara 1980

ÎNTRE DORIAN GRAY
ŞI FÂT-FRUMOS

DORIAN GRAY şi-a redobîndit vîrsta biologică şi s-a cufundat într-o moarte hidoasă cînd, după o existenţă destrăbălată ale cărei urme, cruţîndu-1 pînă atunci, se întipăriseră doar pe portretul său, s-a ho- tărît să distrugă această mărturie a decăderii sale. Făt-Frumos a îmbătrînit brusc şi s-a destrămat în neant fiindcă dorul şi eternul uman l-au împiedicat să se menţină „nemuritor şi rece“ în lumea ideală a tinereţii veşnice, mînîndu-1 să se întoarcă pe tă- rîmurile natale.

Intre eroul lui Oscar Wilde şi cel al basmului ro- mânesc se situează personajul principal din romanul *Cronos,* **predestinat la o poziţie medie prin însuşi numele său, Alexandre Medio, zis şi Alexandre Aşa- şi-Aşa, care nici măcar cel Mare nu poate fi numit, după cum îl ia în derîdere prietenul său, Alvaro.**

Avînd un punct de plecare comun şi acelaşi sfîrşit dramatic (pe Dorian Gray nu-1 mai recunosc servitorii, pe Alexandre nu-1 mai recunoaşte nici chiar iubita, Făt-Frumos nu mai regăseşte nimic din ce a lăsat în împărăţia părinţilor săi şi nimeni nu-şi mai aminteşte de el), cele trei personaje nu pot fi totuşi

legate decît «printr-o asemuire pur exterioară. Alexandre, cvadragenar lisabonez, vag literat, care îşi păstrează înfăţişarea de la 20 de ani, datorează această performanţă faptului că inima i se congelase cînd se îndrăgostise de cea care avea să-i devină soţie. Ea nu s-a decongelat cînd soţia lui l-a înşelat şi apoi l-a părăsit, împrejurări care l-au cufundat în deprimare, şi nici cînd a întîlnit a doua şi marea lui iubire. Cînd această ultimă idilă, de o nespusă puritate şi gingăşie, îşi atinge apogeul, aducîndu-1 pe erou, pudicul ratat — atît pe plan sentimental, cît şi ca poziţie socială şi profesională — de pînă atunci, într-o situaţie cvasi-apoteotică pentru care aproape că nici nu luptase, ci care doar i se hărăzise ca o nesperată compensaţie a destinului pentru dezamăgirile, suferinţele şi umilinţele îndurate, Alexandre se prăbuşeşte brusc, mai 'mult decît în vîrsta reală, într-o tragică bătrîneţe, „dezgheţul“ neaşteptat venind să marcheze imposibilitatea dragostei şi a fericirii pe acest pămînt.

Roman aşadar al dragostei imposibile, al timpului care cînd macină mărunt, cînd înfulecă viaţa şi, în ciuda aparenţelor, niciodată nu stă pe loc, *Cronos* este însă şi, discret, dar ferm, ancorat în Portugalia prezentului (nu pot trece neobservate aluziile la garoafele revoluţiei din 25 aprilie 1974). Bunăoară, într-o succintă şi revelatoare diatribă, Alvaro face o înverşunată critică societăţii în care trăieşte : „...De ce angoasa asta permanentă, disperarea asta mută, indispoziţia asta zilnică ? Să fie din cauza ţării ? Din cauza noastră ?“ Patosul acestei tirade a prietenului este imediat estompat de replica lui Alexandre

care îi răspunde „dînd dovadă de mult» răbdare“ şi numai „ca să nu-1 creadă surdo-mut“ Sînt lucruri care nu se pot explica. /.../Mă interesează mult problemele lumii contemporane şi nu pierd o dată buletinul de ştiri la radioul meu cu baterii“.

Este o mostră a permanentului autocontrol al autorului asupra emoţiei prin ironie, care nu ştirbeşte însă nimic din emoţia însăşi.

In pofida unei scriituri care, la prima vedere, pare simplă, nervoasă, uneori chiar „expediată“, fri- zînd jurnalismul, ca şi a economiei de mijloace (personaje puţine, replici doar esenţiale, detalii numai semnificative, izbitoare racursiuri), *Cronos,* **prin încărcătura sa subtil dozată de tandreţe şi (auto) ironie, de speranţă şi iluzii spulberate, de seninătate ingenuă şi tragism, de joc al vieţii şi al morţii într-o sarabandă a fantasticului cu realul, dezvăluie o stă- pînire desăvîrşită a emoţiei şi deci a meşteşugului, stăpînire cu atît mai dramatică, însă, cu cit este doar implicită. Strivindu-şi rîsul-plînsul între gene, pe buze şi pe inimă narează autorul (povestitorul ? eroul-romancier ? personajele se suprapun, ceea ce constituie încă un farmec al cărţii) scene de neuitat, precum cele două întîlniri — puse în paralelă — dintre Alexandre şi fosta lui soţie; petrecerea de aniversare a prietenului său, Alvaro' cele două sinucideri ratate, ca urmare a depresiunii, prima, a disperării, cea de-a doua ; partida de vînătoare, în care potenţiala victimă — iepuraşul — este salvată datorită întîmplării, dar şi duioşiei şi bunătăţii lui Alexandre. (Ne amintim că şi Dorian Gray încearcă să salveze un iepure în timpul unei vînătot'i, dar la el**

gestul pare forţat şi contradictoriu.) „Ceea ce fascinează aici, spune Fernando Dacosta într-o cronică pe marginea cărţii, este disperarea albă, ironică. Disperarea fără disperare, vid fără dramă, singurătate fără lamentare, durere fără lacrimi, moarte fără doliu..." Performanţă ce relevă profesionalismul fără fisură şi extraordinara capacitate de invenţie şi fabulaţie a lui Americo Guerreiro de Sousa.

Suprapunere între autor şi eroul-romancier există şi în *Compoziţie la viitor.* în această adevărată bijuterie prin factură, compoziţie şi stil, tehnica romanului în roman, mai sofisticată acum, permite şi lovitura de teatru finală (sau sfîrşitul deschis ? în orice caz polivalent, oferit spre soluţionare cititorului). Tonul este mai grav, (auto) ironia a dispărut aproape complet, tensiunea dramatică urcă, într-o perfectă gradaţie, pe măsură ce eroul înaintează în noapte şi în suferinţa provocată de o aşteptare zadarnică. In contrast cu veselia şi gălăgia oraşului în sărbătoare, neliniştea bărbatului în apartamentul pustiu şi devenit străin în care îşi aşteaptă soţia, inexplicabil (şi poate iremediabil) absentă, se densifică, deoarece autoanaliza, spulberîndu-i rînd pe rînd toate certitudinile, îi dezvăluie propriile fisuri pînă atunci neconştientizate (egoismul, indiferenţa, suficienţa, intoleranţa) şi îi redescoperă dragostea renăscută din cenuşa nopţii, a absenţei şi a dorului.

Americo Guerreiro de Sousa foloseşte aici o tehnică de scriitură complexă, în care cele mai mici amănunte devin semnificative şi se întrepătrund într-o reţea de conexiuni încărcate de simboluri. Suprapu-

nerea planurilor temporale (în care, în mod foarte original, predomină viitorul), a imaginarului cu realul, utilizarea sporadică a unor mijloace împrumutate cinematografiei, fac şi din *Compoziţie la viitor o* operă de o fascinantă noutate.

Faţă de aceste două reuşite ale prozei portugheze contemporane, care aduc un suflu nou şi neaşteptat fără să se îndepărteze totuşi prea mult de tehnica narativă cu care s-a deprins cititorul, acesta este îndreptăţit să-şi pună întrebări în lesntură cu autorul lor. Cine este aşadar Américo Guerreiro de Sou=a ?

•

» * *

Deşi numele lui s-a dezvăluit publicului şi criticii — ca o adevărată revelaţie — abia cu puţini ani în urmă, prin romanele sale care s-au succedat la intervale de metronom (1980 — *Compoziţie la viitor,* 1981 — *Cronos,* 1983 — *Unde cade umbra,* 1984 — *Regele focurilor),* el şi-a dobîndit şi, cu siguranţă, îşi va menţine un loc stabil în literatura lusitană a sfîrşitului nostru de secol.

Născut la Matosinhos, în apropierea oraşului Porto, în 1942, licenţiat în filologie germanică al Universităţii din Lisabona cu o teză asupra poetului american Vachel Lindsay, lector de portugheză la universităţile engleze din Sheffield (1974—1976) şi Cambridge (1976—1979), el este actualmente profesor de învăţămînt secundar, pregătind- un doctorat la Oxford. Astfel, pe lingă opera sa de romancier deja consti-

tuită şi recunoscută *. Americo Guerreiro de Sousa desfăşoară nu numai o activitate didactică, ci şi una de cercetare literară, realizînd aprofundate studii comparatiste. A publicat în 1978, la Londra, în colaborare, o *Antologie de proză portugheză şi braziliană modernă,* în 1983 i-a apărut eseul *Familia Maia şi Anglia*[52] [53], iar în 1984, studiul *Shakespeare în opera lui Ega de Queiros.*

Lecţia lui Ega de Queiros, creatorul romanului portughez modern[54], a cărui umbră gigantică, la peste opt decenii de la moarte, încă mai fascinează literatura şi pe literaţii lustiani, este însuşită şi aplicată creator şi original de Americo Guerreiro de Sousa. De la Ega a moştenit el cizelarea stilului pînă la perfecta purificare şi decantare a oricărui reziduu îngreunător, astfel Jncît rezultatul final să pară simplu, limpede şi „nelucrat", de la el ironia aceasta specifică, nu rece, tăioasă, ci tandră şi lirică, de la el, în fine, vocaţia fantasticului, acea „diafană mantie a fantaziei" aruncată peste „goliciunea viguroasă

---

52 *Cronos* ă fost distins cu „Premiul pentru Manuscrise" al Asociaţiei Portugheze a Scriitorilor, iar ultimul său roman, *Regele focurilor,* a primit premiul „Cercul Cititorilor" în 1984.

53 Propus pentru „Premiul pentru Eseuri" al Asociaţiei Portugheze a Scriitorilor.

54Căruia i-au apărut în româneşte romanele *Crima părintelui Amaro* (Editura Univers, 1968), *Relicva* (Editura Univers, 1972), *Familia Maia* (Editura Univers 1978), *Vărul Bazilio* (Editura Minerva, 1983) şi *Oraşul şi Muntele* (Editura Univers, 1987).

a adevărului“[55]. După fermecătorul *Ce spune Molero* al lui Dinis Maehado[56], după tulburătoarele romane ale lui José Cardoso Pires[57] şi Ruben A.[58], proza portugheză contemporană ne răsfaţă din nou cu aceste două giuvaeruri ale unui scriitor despre care se va mai vorbi : Américo Guerreiro de Souso.

Micaela GHIŢESCU

---

55 Moto al romanului *Relicva* şi epigraf de pe monumentul lui Ega de Queiros din Lisabona.

56 Apărut în româneşte în 1981 la Editura Univers.

57 *Oaspetele lui Iov* (1969) şi *Delfinul* (1983) publicate la Editura Univers.

58 *Turnul familiei Barbela,* apărut în româneşte în 1984 la Editura Univers.

#

CUPRINS

Lector : DIANA ANCA RADU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Colt de tipar : 9.
Bun de tipar la 10. V. 1988.

Tiparul executat sub cd. 5043/988 la ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICA
BACAU
Str. Mioriţei nr. 27

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica : Mircea Dumitrescu. Ilustraţia : Ştefan Damo

AMÉRICO GUERREIRO de SOUSA
EXERClCIO NO FUTURO
Guimaraes & Ca Editores
Portugalia, 1980

OS CORNOS DE CRONOS
Livraria Bertrand, SARL
Portugalia, 1981

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS

